Historisch overzicht van de goudindustrie in Suriname

J. A. Polak

HISTORISCH OVERZICHT
VAN DE GOUDINDUSTRIE IN SURINAME

HISTORISCH OVERZICHT

VAN

DE GOUDINDUSTRIE

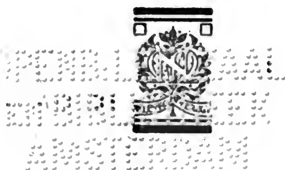
IN

SURINAME

DOOR

J. A. POLAK
CIVIEL LANDMETER

MET EEN KAART

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1908

STOOMDRUKKERIJ — KOCH & KNUTTEL — GOUDA

VOORWOORD.

Bij beschikking van den Gouverneur d.d. 7 Juni 1906 No. 6451 werd eene Commissie benoemd om van advies te dienen, „op welke wijze het door den spoorweg geopende binnenland tot ontwikkeling kan worden gebracht", van welke Commissie ik de eer had benoemd te worden tot lid en secretaris.

Daar deze Commissie door den Gouverneur verder uitgenoodigd werd om, wanneer het bijeen gebrachte materieel dit mogelijk maakte, de omtrent verschillende bedrijven verzamelde gegevens in monografiën, geschikt om gepubliceerd te worden, samen te vatten, kwam het denkbeeld in mij op, de gegevens te verzamelen ter samenstelling van een historisch overzicht der goud-industrie van deze kolonie.

Met mijn arbeid gereed kwam het mij voor, dat hij bezwaarlijk in zijn geheel door het Bestuur zou kunnen worden uitgegeven, weshalve ik besloot dit op andere wijze te doen.

In de hoop dat het van eenig nut moge zijn, heb ik de eer het hierbij aan het publiek aan te bieden.

De Schrijver.

PARAMARIBO, April 1908.

INHOUD.

Nauwelijks was Amerika ontdekt of in het brein van een fabeldichter, wiens naam helaas niet door de geschiedenis is opgeteekend, werd het aanzijn geschonken aan het Parima-meer waarvan „het oeverzand van stukjes goud en stofgoud rijkelijk voorzien was" en aan El Dorado welks gelukkige koning elken morgen met stofgoud moest bestrooid worden. Land en meer zouden volgens de fabel in Guyana liggen en nog rijker aan goud zijn dan Peru en Mexico.

Door Sir Walther Raleigh werd in een door hem uitgegeven werk, getiteld, „Drie scheepstochten gedaan naar het goudrijke koningrijk Guiana in 1595, 1596 en 1597" — waarin hij verzekert dat het landschap Peru niet zoo rijk is aan goud als dit „Koningrijk Guiana" waarvan de daken van de woningen der inwoners met goud bedekt waren, — deze goudrijkdom bevestigd.

't Is jammer dat hij van deze inwoners geen ander getuigenis kon afleggen, dan dat zij „zulke groote suipers en slempers zijn, dat ze alle andere volken verre overtreffen".

Waar iedereen toen aan deze sprookjes geloof sloeg, is 't waarlijk niet te verwonderen, dat de koning van Spanje zich haastte een gouverneur van Guiana del Dorado aan te stellen.

Later leidden deze vertellingen er toe, dat vele expedities georganiseerd werden tot het opsporen van dit rijke land, maar vermoeienissen en klimaatsinvloeden maakten na korten tijd een einde aan deze illusiën.

Onder het bestuur van gouverneur van Sommelsdyck werd nog door het uitzenden van eene expeditie, bestaande uit officieren en soldaten eene poging gewaagd ter opsporing van het genoemde meer „Parima" en de stad Manoa „welke grooter en rijker moest zijn dan alle steden der gansche wereld," maar zij keerde kort na Sommelsdyck's dood, welke in 1688 plaats had, evenals de vorige expedities, onverrichter zake terug. Daarop verliep een halve eeuw voor in Suriname opnieuw aan goud gedacht werd.

Het was in 1742, dat opnieuw eene proef gewaagd werd door William Hack c. s. aan wie door de directeuren der „Geoctroyeerde Societeit van „Suriname" een octrooi verleend werd, waarbij het „den ondernemer bij uitsluiting van anderen vergund werd alomme door de gansche kolonie onderzoek te mogen doen naar goud, zilver, koper, tin, edelgesteenten en andere profijt gevende voorwerpen, hoe dezelve voorkwamen of ook genaamd mogten zijn, zoo op als onder de aarde."

Alhoewel de Heeren Hack c. s. in den beginne voornemens waren deze onderneming voor eigen rekening te doen, besloten zij, bevreesd voor den naijver welke bij welslagen daarvan kon ontstaan dat iedereen daaraan deelnemen kon en werd daarom in laatstgenoemd jaar eene Maatschappij of Vennootschap opgericht onder den naam van „Geoctroyeerde Surinaamsche Mineraal Companie."

Deze maatschappij was verdeeld in 32 stammen en iedere stam in 4 taxen, alzoo het geheel in 128 taxen of aandeelen.

Ieder aandeel werd bepaald op f 750.— te betalen een derde binnen 14 dagen na het tot stand komen der onderneming, de overige f 500.— naar vereischte van zaken, van tijd tot tijd.

Verscheidene mijnwerkers werden toen uitgezonden naar Suriname. Bij den berg Victoria, op den grond Berg en Dal, in de Boven Suriname, alwaar hun door de „Societeit," die vijf aandeelen bij wijze van recognitie verkreeg, een stuk land van tien mijlen in omtrek geschonken was, werd een begin gemaakt met het graven van een gang, maar zonder eenigen gunstigen uitslag. Daar de noodige voorzorgen niet genomen waren, stortte kort daarna een gedeelte van den bewerkt wordenden gang in, waarbij een 40tal menschen het leven verloren en dientengevolge een einde aan de werkzaamheden kwam.

De overgebleven mijnwerkers legden daarna eenige kostgronden en een houtplantage aan, maar deze hebben ook niet aan de verwachting beantwoord, zooals blijkt uit het journaal van gouverneur Mauricius, waarin nu en dan bijzonderheden over hen worden medegedeeld en waaruit vooral duidelijk wordt dat onderlinge twisten tusschen hoofden en ondergeschikten aan de orde van den dag waren.

Er schijnt toen wel eenig erts gevonden te zijn dat naar Europa gezonden werd, doch dit hield „nauwelijks zooveel goud in om de vracht te kunnen betalen."

Na deze mislukking, waarbij de vraag of er goud in betalende hoeveelheid in de kolonie voorkwam, onopgelost bleef, verliep weder geruime tijd alvorens hier over goud gesproken werd.

In het jaar 1853 werd op kosten van de Nederlandsche regeering eene commissie van Duitschers naar Suriname gezonden, ten einde te onderzoeken in hoeverre het mogelijk zijn zou om daar eene volksplanting van Duitschers te vestigen.

De Duitsche staten stelden er belang in die vraag met grondige kennis van zaken en nauwkeurig beantwoord te zien, omdat het leiden naar Suriname van een deel van den jaarlijks naar het buitenland vertrekkenden stroom van landverhuizers hun zeer vele voordeelen scheen te zullen opleveren en de Nederlandsche regeering begreep te recht dat, ware die vestiging mogelijk, de kolonie er zoo zeer door zou gebaat worden dat zij licht het dragen der kosten van het onderzoek kon wagen.

Een der leden van deze Commissie was Dr. F. Voltz, een jong geoloog, die reeds gunstig bekend stond als schrijver over geologische onderwerpen. Bij zijne doorreis naar Paramaribo had hij in Nederland kennis gemaakt met de leden van de Commissie der geologische kaart van Nederland en beloofd nu en dan aan deze mededeelingen te doen van zijne waarnemingen. Hieraan heeft hij gevolg gegeven en deze zijn toen gepubliceerd door het lid van genoemde Commissie, den Heer W. C. H. Staring in de Algemeene „Kunst- en Letterbode" en later opgenomen in het tijdschrift „West-Indië, Bijdrage tot de bevordering van de kennis der Nederlandsch W. I. Koloniën," dat gedurende de jaren 1856—1858 verscheen. Hierin leest men dat Voltz alle rivieren in de kolonie, voor zoover het toen mogelijk was het binnenland door

te dringen, bezocht en geologische gegevens verzameld heeft, waarvan hij nu en dan mededeelingen doet.

Bij zijn onderzoek aan de Marowyne constateerde hij ter hoogte van de Sipariwinie-kreek dat op den linker Marowyne-oever de steensoort tot de diorietvorming behoort en veel overeenkomst heeft met het gesteente van Maranham in Brazilië, waarin niet lang geleden zeer rijke en uitgestrekte goudbeddingen waren aangetroffen.

Deze meening werd volkomen bevestigd door de groote goudvondsten, welke aan de Sipariwinie-kreek aan den rechteroever der Marowyne in latere jaren gedaan werden.

Het was jammer, dat hij kort na terugkeer van de reis naar de Marowyne, na eene ziekte van weinige dagen te Paramaribo overleed en zijne belangrijke aanteekeningen verloren gingen voor de wetenschap en daardoor deze reizen geene praktische gevolgen hadden.

Een kale rots aan de Coppename-rivier is als hulde aan zijn arbeid naar hem genoemd, Voltzberg, naar ik meen op voorstel van den hoogleeraar in de geologie te Leiden, Martin, die eene geologische beschrijving van een deel der Surinamerivier, naar aanleiding van eene reis ondernomen in 1884, uitgaf, en in welk geschrift al de brieven van Dr. Voltz zijn opgenomen, indertijd aan het lid van de Commissie van de geologische kaart in Nederland, W. C. H. Staring, gericht en welke brieven door den zoon van genoemd lid aan het archief van het Leidsche Museum geschonken waren.

In het laatst der vijftiger jaren van de vorige eeuw kwam hier een Engelschman aan genaamd I. Rozenberg, die vroeger in de Australische goudvelden gewerkt had en den gouverneur na eene reis naar de Boven Suriname, berichtte, dat het binnenland veel overeenkomst had met dat van Australië en bij een vluchtig onderzoek sporen van goud door hem gevonden waren. Hij bood den gouverneur aan verdere onderzoekingen te doen, waarin deze bewilligde en den toenmaligen chef van het bouwdepartement, J. F. A. Cateau van Rosevelt, bij G. R. dd. 30 Augustus 1862 No. 8 opdroeg den heer Rozenberg te vergezellen op genoemde onderzoekingsreis.

Uit het verslag blijkt, dat de reis van 5 tot 18 September

1862 duurde en dat bij het opvaren van de Surinamerivier op verscheidene plaatsen gaten gegraven waren tot onderzoek, doch zonder eenig resultaat.

De plaats op Berg en Dal, gelegen op ± 600 M. van den zuidkant der negerwoningen, alwaar volgens den Heer Rozenberg bij eene vroegere gelegenheid door hem goud gevonden was, zou eerst bij terugkeer onderzocht worden.

Op den grond Victoria, alwaar voor het eerst eenige fijne korrels goud gevonden werden en een nader onderzoek met de z.g. wieg (cradle) ingesteld zou worden, werd de Heer Rozenberg zoo ernstig ziek, dat terugkeer naar de stad onverwijld noodig was en genoemd onderzoek niet voortgezet kon worden.

De conclusie waartoe de Heer van Rosevelt in dit verslag aan den gouverneur uitgebracht, komt, is dat hij te weinig tijd had om zijne nasporingen naar wensch te kunnen voortzetten, daar de heer Rozenberg er op aandrong terug te keeren; niettemin vond hij „eenige fijne korrels goud, welke, alhoewel op zichzelve weinige waarde hebbende, toch het bewijs opleveren, dat zich alhier een goudveld bevindt."

Deze reis had natuurlijk, tengevolge van het magere resultaat, geene verdere gevolgen; de Heer Rozenberg verkreeg voor deze onderzoekingsreis (ik meen omstreeks 1872 of 1873) eene goudconcessie van 1000 akkers (429 HA.) achter Brokopondo gelegen, in allodialen eigendom en erfelijk bezit, de eenige uitgifte van dien aard in de goudvelden.

In Juli 1868 wendden zich de HH. H. Sawyer, de toenmalige consul der Vereenigde Staten van Amerika, D. Benjamins en I. Rozenberg met het verzoek tot den gouverneur om als vertegenwoordigers van eene te New-York zich gevormd hebbende „New-York South American Surinam Goldmining Company", in eene later overgelegde acte van oprichting genoemd „New-York and Surinam Company," voor den tijd van 50 achtereenvolgende jaren gratis ter ontginning van mijnen 6000 akkers (2574 HA.) van 's lands domein te bekomen.

Aan deze adressanten werd te kennen gegeven, dat „tot eenige „concessie aan genoemde maatschappij niet kan worden over- „gegaan, zoolang zij niet door het bevoegde gezag als zedelijk

„lichaam erkend is door goedkeuring van hare statuten of „reglementen, bevattende het doel, de grondslagen, de werkkring „en de overige regelen der vereeniging."

Aan de adressanten werd echter persoonlijk toegestaan om gedurende eenigen tijd voorloopig in de onderscheiden districten in 's lands domein een onderzoek in te stellen.

Kort daarna werd door de Maatschappij voldaan aan de door het bestuur gestelde voorwaarden en zij bij G.R. dd. 2 September 1869 No. 2 als rechtspersoon erkend.

In de zitting van 2 Mei 1870 werd door de Koloniale Staten, op de stem van het lid van Affelen van Oorde na, unaniem eene verordening aangenomen, waarbij de gouverneur gemachtigd werd onder zekere voorwaarden de concessie aan de Maatschappij te verleenen. Het lid van Affelen van Oorde verklaarde tegen deze verordening te stemmen, daar uit de overgelegde documenten hem de soliditeit der onderneming niet genoeg bleek.

Genoemde verordening werd den 11den Juli d.a.v. (G.B. No. 4) afgekondigd en de gouverneur verleende de concessie bij besluit van 18 Juli 1870 No. 1.

Deze concessie was inderdaad eene belangrijke, als blijken kan uit het uit genoemd besluit hieronder aangehaalde. Daarbij werd aan de Maatschappij voor den tijd van vijftig jaren, in te gaan op 1 Augustus 1870, afgestaan:

1. „een terrein van 6000 akkers van 's lands domein, gelegen „in het district Boven-Suriname aan den rechter-oever der „Suriname, zich uitstrekkende tot aan de Sarakreek, tot ontginning „van goud, zilver, andere metalen en steenkolen en inzameling „van alle andere voortbrengselen der kolonie en

2. vergunning verleend om ter verbinding zoowel van de onder„scheidene gedeelten dezer Kolonie met elkander als van deze „Kolonie met andere plaatsen, wegen, kanalen, spoorwegen, stoom„booten, zeil- en andere vaartuigen, telegraaflijnen en in het „algemeen alle communicatiën van communicatie- of vervoer„middelen zonder onderscheid aan te leggen of daar te stellen."

Onder de voorwaarden kwam o.m. voor, dat binnen twee jaren na den voormelden afstand en de voormelde vergunning, de Maatschappij ten genoegen van den gouverneur het bewijs zal

moeten leveren, dat het maatschappelijk kapitaal van $ 60000,—, bepaald als het kapitaal der Maatschappij in de over gelegde „certificate of incorporation, dd. 15 December 1868" geplaatst is en dat zij met hare werkzaamheden geen aanvang maken zal dan nadat het bewijs is geleverd, dat een derde van het voorgeschreven kapitaal is gestort en welk bewijs ten genoegen van den gouverneur moet zijn geleverd binnen één jaar na den voormelden afstand en de voormelde vergunning.

Verder zouden uiterlijk zes maanden na inlevering van laatstgenoemd bewijs de werkzaamheden een aanvang moeten nemen.

Ook werd aan de Maatschappij gedurende den tijd van 25 jaren vrijstelling verleend van pacht of huurgelden en alle andere op gronden rustende lasten, en aan de Maatschappij gewaarborgd dat gedurende gemeld vijf en twintig jarig tijdvak aan geene andere vereeniging, nòch aan bijzondere personen, meerdere voordeelen of voorrechten toegekend zouden worden dan aan de Maatschappij, voor zooveel betreft gelijke ondernemingen als door haar reeds tot stand zijn gebracht.

Ter voldoening aan bovengemelde bepalingen, werd door de Maatschappij verscheidene malen om uitstel verzocht, hetgeen de gouverneur toestond, tot dat in het laatst van 1874 het laatste uitstel verleend werd, waarna de Maatschappij niets verder van zich liet hooren en de concessie vervallen verklaard werd.

Intusschen had zij zich nog tot het Bestuur gewend met verzoek tot vergrooting van terrein, hetwelk bij G.R. dd. 28 Augustus 1873 No. 1 afgewezen was.

Na de verleening van genoemde concessie verliep er eenige tijd alvorens het bestaan van goud in de kolonie weder ter sprake kwam en de exploitabiliteit daarvan, ditmaal in gunstigen zin, opgelost werd.

Op 1 Augustus 1873 trad het voormalige lid van de 2e Kamer, Jhr. C. A. van Sijpesteijn, als gouverneur op.

Tijdens zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer had hij herhaaldelijk de mogelijkheid bepleit, dat de Kolonie bij herziening van haar belastingsysteem en behoorlijke ontwikkeling van de vele en rijke

hulpbronnen, welke zij bevat, binnen korten tijd finantieel onafhankelijk van het moederland kon worden. Met dat programma het Bestuur aanvaard hebbende, begon hij de hulpbronnen, welke voor ontwikkeling vatbaar waren, op te sporen en trokken de inkomsten, welke in de naburige Fransche Kolonie uit de goudindustrie voortvloeiden, zijne aandacht.

Aldaar werd sedert geruimen tijd met goeden uitslag goud gewonnen en in het jaar 1874, waarvan hier sprake is, was het jaarlijksche cijfer van uitvoer van goud uit die Kolonie reeds gestegen tot 432 K.G.

Het werd waarschijnlijk door hem geacht, dat Suriname's bodem ook goud bevatte, trots alle vroegere, mislukte pogingen.

De gouverneur trachtte thans volledige zekerheid te verkrijgen en deed in Juni, na met den gouverneur van Fransch Guyana over de goud-industrie aldaar gecorrespondeerd te hebben, eene dienstreis naar de Marowyne, alwaar hij zijn collega zou ontmoeten en van dezen persoonlijk vernemen, wat bij het regelen van een onderzoek te pas zou komen.

De op deze reis verstrekte inlichtingen leidden er toe, dat bij Besluit van den 30 Juni 1874 No. 1544, onder beschikbaarstelling der noodige gelden, bepaald werd; „dat tegen medio Augustus „a.s. het koloniaal stoomschip Paramaribo, met eene expeditie „zal vertrekken naar de Marowyne, ten einde aldaar gedurende „den tijd van omstreeks eene maand aan de beide oevers der „rivier den juisten stand van zaken met betrekking tot de goud„industrie op te nemen; dat de leiding dezer expeditie, welke „zal bestaan uit een 16tal deskundigen en belangstellenden en „de noodige werklieden, wordt opgedragen aan Mr. P. Alma, „waarnemend gouvernements-secretaris, als zoodanig belast met „het toezigt over de Boschnegers en Indianen, aan wien, in deze „zijne betrekking de speciale last is gegeven, om gedurende zijn „verblijf in de Marowyne-rivier te onderzoeken: of niet de ont„wikkeling der goud-industrie aan den Nederlandschen oever o.m. „zou kunnen worden dienstbaar gemaakt tot bevordering van „arbeidzaamheid en beschaving onder deze ingezetenen der Kolonie „en om hen te brengen tot meer toenadering met de algemeene „koloniale maatschappij en voorts om in het algemeen aan den

„gouverneur zoodanige voorstellen te doen in het belang der „Boschnegers en Indianen als hij zal vermeenen te behooren.”

Deze expeditie bestond, behalve uit den gouvernements-secretaris en den ervaren geneesheer Dr. E. Desse, die zich vrijwillig en geheel belangeloos daarbij voegde, uit 51 personen, n.l. 4 deskundigen w.o. de reeds genoemde I. Rozenberg, 1 landmeter, namelijk de tegenwoordige gouvernementslandmeter W. L. Loth, 1 ménage-meester, 7 opzichters en volontairs, 7 koks en bedienden, 14 werklieden van onderscheidene rassen, 17 Boschnegers en Indianen, welke laatste als lastdragers en roeiers op de Marowyne werden aangehuurd.

Ze vertrok den 17en Augustus van Paramaribo en keerde, na haar onderzoek gedurende deze korte periode van af de Aroewarwa tot de Grankreek bepaald te hebben, den 18en September d.a.v. in de hoofdplaats terug.

Door de deskundigen, die deel uitmaakten van deze expeditie, werd uitgemaakt dat „de formatie van den grond dezelfde was „als die aan den Franschen oever, alwaar de goud-industrie zich „met goed gevolg ontwikkelt; terwijl op enkele punten de door „wassching verkregen hoeveelheid goud voldoende werd geacht „om de kosten eener exploitatie te kunnen dekken.”

De openbaarmaking van de uitkomsten, verkregen door deze gouvernementszending, wekte den ondernemingsgeest, die na opheffing van het staatstoezicht gedrukt was, weder op.

Verscheidene leden van de gouvernements-expeditie begonnen met vergunning te vragen voor 3 à 6 maanden tot het doen van onderzoek naar goud aan de Boven-Marowyne en zij werden spoedig door anderen gevolgd.

De eerste personen aan wie bij G.R. dd. 2 November 1874 No. 2114 permitten werden uitgereikt tot het doen van onderzoek naar edele metalen, waren:

1. M. Duttenhofer aan de Aroewarwa-kreek en omgeving.
2. J. Rozenberg aan de Paramacca-kreek en omgeving.
3. Tollinche aan de Aroewarwa en omgeving.
4. Lee-Lung en Lee-Tack aan idem.
5. T. I. G. Malmberg in het Nassau-gebergte.
6. A. Kappler aan de Paramacca-kreek en omgeving.

7. J. L. Mans aan de Tempatie-kreek.

De Heeren J. Rozenberg, Lee-Tack en Lee-Lung hadden als deskundigen deel uitgemaakt van de gouvernements-expeditie naar de Marowyne.

Nog vóór het jaar 1874 ten einde was, waren permitten uitgereikt tot het doen van onderzoek in het geheel aan 7 personen aan de Boven-Marowyne, 6 aan de Boven-Suriname en 1 aan de Boven-Commewyne.

Vermeldingswaard is, dat kort na den terugkeer van de gouvernements-expeditie, die slechts het bestaan van goud constateerde, zonder de exploitabiliteit daarvan ten volle te hebben aangetoond, eenige artikelen in de „West-Indiër" van 11, 18 en 25 October 1874 verschenen, geteekend Max, waarvan inhoud en stijl de pen verraden van wijlen den Heer J. E. Muller, in leven lid der Koloniale Staten, die reeds in deze artikelen hetzelfde optimisme betreffende de toekomst der goud-industrie uitdrukt, dat hij gedurende zijn geheele leven met pen en woord bij anderen heeft getracht ingang te doen vinden.

Hieronder volgt het slot dezer artikelen, waarbij de schrijver zich voorstelt hetgeen de geschiedschrijver der toekomst bij het beschrijven van de gevolgen der gouvernements-expeditie zal te boekstellen:

„De winsten, die de goud-ontginning afwierp, waren voldoende „om een immigratiekas daar te stellen, en zoo werd juist deze „zaak, die bij den aanvang er van, als verderfelijk voor den „landbouw werd beschouwd, het middel, dezen staande te houden.

„Op de Marowyne en de Suriname was eene geregelde stoom„vaart en menigvuldig waren, behalve vele andere zaken, de „ladingen hout, die van de eerste plaats naar elders werden overgevoerd.

„Takken van industrie in de Kolonie tot nu toe onbekend, „namen een plaats in de algemeene huishouding in; terwijl de „rijke bouwstoffen, die daartoe het land opleverde, zekerheid „voor bestendiging gaf.

„Het land ging eene ontwikkeling tegemoet, die het vroeger „niet had gehad, de landbouw bleef bestaan, maar had geen „beslissenden invloed meer op het volksleven.

„Het zwaartepunt van de toestel, die de samenleving regelde, „was verschoven, zonder dat de orde van het geheel daardoor „was gestoord. *Suriname was voor het eerst sedert zijn bestaan „in een normalen toestand geraakt.*

„Nu de Kolonie wederom batige saldo's gaf, had men in Neder-„land begrepen, dat het wederzijdsch belang van moederland en „kolonie het noodzakelijk maakte de onderlinge band, die ze aan „elkander vasthoudt hechter en inniger toe te halen, vooral daar „het Nederlandsche element, dat in het Surinaamsche volk meer „dan bij eenige andere Nederlandsche volksplanting wordt aan-„getroffen, zekerheid verschafte dat de verpligtingen, die *Suriname* „als volksplanting heeft, niet ligt uit het oog zullen worden verloren.

„Zoo kunnen uit een oogenschijnlijk kleine oorzaak, groote „gevolgen ontstaan."

De resultaten van het onderzoek in 1874 schenen bevredigend te zijn, daar spoedig verzoeken bij het bestuur om perceelen in pacht te bekomen inkwamen.

Het eerste perceel werd den 1sten Februari 1875, den dag waarop de heer Schimmelpenninck van der Oye als administrateur van financiën en beheerder der domeinen in functie trad in pacht gegeven, en wel voor den tijd van één jaar, terwijl de pachtprijs op grond van de publicatie van 19 Dec. 1855 (G. B. No. 19) op 10 cent per H.A. werd bepaald. Tegen het eind van 1875 waren aan 9 pachters 52460 H.A. w.v. 47260 H.A. in de Boven-Marowyne en 5200 H.A. in de Boven-Suriname, uitgegeven, 8 vergunningen aan de Boven-Suriname en 1 aan de Boven-Marowyne verleend.

De eerste staaf van in Suriname gevonden goud ter zwaarte van ongeveer 0.5 K.G. werd door de Surinaamsche Bank aange-kocht en in dat jaar werd per booten van de Compagnie Générale Transatlantique uitgevoerd voor eene waarde van f 49000.— aan goud.

Van uitvoer per andere booten is niets bekend.

Daar in het begin van 1876 de industrie zich langzamerhand uitbreidde en naar het oordeel van den gouverneur voor de toe-komst veel beloofde, werd door hem getracht de hinderpalen, welke volgens zijne meening dezen tak van industrie in den weg stonden, weg te ruimen.

Een van de voornaamsten was het navolgende voorschrift van de Publicatie van 1855 (G.B. No. 18):

„van alle mineralen in deze Kolonie gevonden wordende, moet „door den eigenaar één vijfde gedeelte van hunne geldswaarde „na aftrek van kosten van exploitatie, aan het Gouvernement „worden afgestaan."

De intrekking van deze bepaling werd door den gouverneur voorgesteld aan de Koloniale Staten, die haar goedkeurde. Zij werd daarna door het Bestuur vastgesteld en den 14den Maart 1876 in het Gouvernements Blad onder No. 7 afgekondigd.

Van dien dag af werd tevens uitvoer van onbewerkte mineralen vrijgesteld.

Deze intrekking maakte dat nu meer en meer omtrent de goudvondsten bekend werd, daar deze ten gevolge van bovengenoemde bepaling zoo veel mogelijk waren geheim gehouden.

In Fransch Guyana was het goud grootendeels diep in de bosschen gevonden, terwijl men zich hier niet meer dan hoogstens over een afstand van 3 à 4 K.M. van de rivier bewoog.

Daar men zich overtuigd hield dat het dieper indringen in het bosch goede uitkomsten geven zou, maar dit zeer bezwaarlijk ging door het gebrek aan begaanbare wegen, besloot de gouverneur, ten einde den ondernemers zoo veel mogelijk tegemoet te komen, een weg dwars door het bosch van de Boven-Suriname naar de Boven-Marowyne te doen aanleggen. Daartoe werd eene expeditie uitgerust onder leiding van den toenmaligen 2e luitenant der infanterie (later luitenant kolonel van het Indische leger) S. de la Parra, die in opdracht had een weg aan te leggen, beginnende iets beneden de Brokopondo-vallen en eindigende boven de Pedrosoengoe-vallen aan de Marowyne. Deze expeditie vertrok den 25sten Maart 1876; felle koortsen noodzaakten haar, in het geheel bestaande uit 18 man w.o. 7 militairen, den 8sten Mei het werk te staken en terug te keeren.

Het tracé was over eene lengte van 22,850 K.M. volbracht en ging over zeer bergachtige streken. — Zwampen kwamen niet voor, nu en dan een eenigszins moerassige bodem van zeer geringe diepte en uitgestrektheid. — Het laatst bereikte gedeelte was vrij hoog gelegen.

Onderzoekingen van den bodem werden niet gedaan, maar de mededeelingen waren van dien aard dat zij de ondernemers uitlokten een kans te wagen.

In minder dan geen tijd werd niet alleen al het terrein langs den reeds getraceerden weg genomen, maar ook nog veel verder langs de geprojecteerde richting.

De oorzaak hiervan lag in de zeer belangrijke uitkomsten, welke binnen korten tijd verkregen werden van de concessiën, afgestaan aan J. de Jong, J. Ben en de Maatschappij „Onderneming" aan het begin van dat tracé. Vooral de eerst genoemde concessie gaf dadelijk eene zeer belangrijke productie en lag op nog geen 3 K.M. van het beginpunt van het tracé; de tweede genoemde werd in latere jaren nadat de bewerking der alluviums geen voordeelen bij de gewone bewerking meer opleverde, in machinale bewerking genomen door een Amerikaan, Abbot genaamd, zonder eenig gunstig resultaat.

De vele aanvragen waarvan hierboven sprake is, deden den gouverneur besluiten eene 2de expeditie uit te rusten om het gestaakte werk te vervolgen.

De leiding daarvan werd opgedragen aan den beëedigden landmeter W. L. Loth, die in 1874 reeds deel had uitgemaakt van de gouvernements expeditie naar de Marowyne; zij bestond in het geheel uit 25 hoofden.

Den 25sten Augustus 1876 vertrok een deel van de expeditie en den 28sten d.a.v. de leider met het overige deel.

De leider achtte het raadzaam het volk in den beginne langzaam te doen voortgaan, ten einde het te gewennen aan de verschillende moeielijkheden welke het te wachten stonden, zoodat hij eerst op 22 September het eindpunt van de vorige expeditie bereikte.

Op enkele uitzonderingen na, werden de arbeiders gedurende dezen tocht door koortsen aangetast, doch het werk leed er niet onder.

Op 17 October, na een afstand van 77.773 K.M. afgelegd te hebben kwam men op een gebaand pad terecht, dat naar de werkplaatsen van een der goudondernemers aan de Boven-Marowyne n.l. de Amerikaan W. B. Smith voerde, die van uit

Cayenne aldaar werkte en eenige jaren later in de oude Kolonie aan de Boven-Suriname, met een anderen landgenoot, Fennely genaamd, in deze industrie een betrekkelijk groot fortuin maakte, dat later in den grooten landbouw te loor ging.

Weinige uren van daar werd de Marowyne-rivier, ongeveer bij het aan gewezen punt boven de Pedrosoengoe-vallen bereikt.

28 October werd Albina bereikt en 7 November Paramaribo met de Fransche stoomboot „Alecton", die op 5 November te voren St. Laurent aandeed en waarvan de commandant zoo vriendelijk was de expeditie naar Paramaribo te geleiden.

Deze expeditie kostte in het geheel het bedrag van f 9599,93 aan de Kolonie, maar gaf een krachtigen voorwaartschen stoot aan de goud-exploitatie. In minder dan geen tijd waren de kosten van de expeditie ruim gedekt door pachtgelden, welke betaald werden voor de concessiën, genomen ter weerszijden van het tracé.

Ongeveer in denzelfden tijd werden de eerste ontdekkingen gedaan in de Beneden-Sarakreek, op de concessiën afgestaan aan J. N. E. de Mesquita, de Maatschappij L'Union, C. C. W. de Hart c.s. de laatste later bekend onder den naam „Dieu Merci."

De eerstgenoemde concessie werd na eenigen tijd te zijn bewerkt, alleen voor aandeelen, overgenomen door eene Engelsche Maatschappij genaamd „The Saracreek Gold Works Ltd." na uitzending van den Engelschen mijn-ingenieur P. Tarbutt, die daarover een gunstig rapport uitbracht. Deze concessie is toen eenige jaren op de gewone wijze n.l. met longtom en sluice door genoemde Maatschappij bewerkt onder leiding van twee Engelsche mijn-ingenieurs Jewell en Burles genaamd en daarna verlaten ten gevolge van de geringe uitkomsten.

In dezen tijd brachten echter genoemde concessiën belangrijk bij tot de verhooging van de jaarlijksche productie.

De invloed daarvan deed zich ook in Nederland gevoelen, daar bij Koninklijk Besluit van 18 Januari 1876 bewilliging verleend werd op de acte van oprichting van de Nederlandsche vennootschap „Amsterdamsche Gouddelving Maatschappij in Suriname" gevestigd te Amsterdam, waarvan als agent alhier werd aangesteld de firma Gebr. Samuels.

Deze vennootschap was de allereerste in het buitenland gevestigd; aan Nederland komt derhalve de eer toe, alhoewel in latere jaren vele buitenlandsche vennootschappen, vooral uit de Vereenigde Staten van Amerika, alhier werkzaam zijn geweest, het eerste land te zijn geweest dat zijn kapitalen ten behoeve van dezen tak van industrie heeft beschikbaar gesteld; te bejammeren is het daarom, dat deze vennootschap, vooral ten gevolge van ondeskundige leiding, geene resultaten heeft geleverd in een tijd toen er veel kans op het tegendeel bestond.

Met het oog op de ontwikkeling van de industrie aan de Marowyne en de moeielijkheden, welke inzonderheid wegens de vele aldaar aanwezige vreemdelingen, grootendeels Cayenneezen konden ontstaan, meende de Gouverneur eene vestiging van het Bestuur aldaar noodzakelijk. Daarvoor werd de helft van het etablissement Albina van den eigenaar A. Kappler gekocht.

Daar in het volgend jaar (1877) de meeste der concessiën in deze streek ten gevolge van de geringe uitkomsten verlaten werden op slechts twee na, welke met goeden uitslag bewerkt werden — n.l. de concessie Duttenhofer aan de Aroewarwa-kreek die na door dezen geheel afgewerkt en verlaten te zijn geworden, in latere jaren in concessie genomen werd door de Marowyne Cie en de concessie Labourdette, in lateren tijd overgenomen door de Naamlooze Vennootschap „Hermina", welke nog heden eene goede productie oplevert ten gevolge van de exploitatie door z.g. klein-industrieelen — en de meeste goudzoekers hunne exploraties meer en meer naar de Boven-Suriname en Boven-Saramacca leidden, kwam het Bestuur daarvan terug en besloot in stede van een districts-bestuur slechts één ambtenaar aan te stellen, vooral met het oog op de heffing van invoerrechten en in het belang van de aldaar verblijvende Indianen en Boschnegers. In het jaar 1878 werd daaraan uitvoering gegeven.

In het jaar 1877 besloot de gouverneur ter vereenvoudiging der exploraties en als aanmoediging der goudondernemers om dieper het binnenland door te dringen een tweede tracé te doen kappen en wel van de Suriname naar de Saramacca-rivier.

Aan het toenmalig lid van den Raad van Bestuur, Cateau van Rosevelt, werd door den gouverneur opgedragen het doelmatigste

tracé te ontwerpen tusschen beide genoemde rivieren. Hij ontwierp een tracé, beginnende tegenover het eiland Brokopondo aan de Boven-Suriname en eindigende op ongeveer één K.M. beneden den mond der kleine Saramacca, ter lengte van 61,942 K.M. en onder eene richting van 8° 15′ bezuiden het Westen.

Eene expeditie bestaande uit 2 opzichters en 22 arbeiders werd uitgerust en wederom onder leiding gesteld van den landmeter W. L. Loth en verliet de stad op 4 September 1877.

Den 7en d.a.v. werd de plaats verkend waar de tocht moest beginnen. Na verkenning werd door den leider besloten, inplaats van tegenover het eiland Brokopondo, op ongeveer 300 M. zuidelijk van het politie-station, dat het jaar te voren ter bescherming en ter contrôle van de goudondernemers opgericht was, aan den tegenovergestelden oever een aanvang te maken, waardoor, onder dezelfde richting, Awara-eiland het eindpunt zou worden, instede van het aanvankelijk geprojecteerde punt.

8 September werd door de expeditie, evenals de vorige slechts voorzien van een handcompas, een meetkoord en een patent niveau ter opneming van de hellinghoeken, met het traceeren een aanvang gemaakt.

„Tot op 12 K.M. van de rivier was het land zeer heuvelachtig „bedekt met „ijzer-erts en kwarts"; van dit punt veranderde de „terrein-formatie en ging nu door uitgestrekte moerassen, waarin „het water volgens de sporen aan boomen en struiken 2 M. hoog „stond en door begroeide savanna's welke elkaar afwisselden, „terwijl hier en daar een strook bosch een kreekje deed ver„wachten, waardoor niet altijd stroomend water ging."

15 October d.a.v. op ruim 50 K.M. van de Suriname-rivier begon het terrein zich weder te verheffen en naderde men bergen, welke stegen met steile hellingen tot eene hoogte van ruim 200 M. boven het terrein en na 5 dagen arbeid door deze bergachtige streek bereikte de expeditie den 19en October de rivier Saramacca; de afgelegde weg was 62,825 K.M. lang.

Een tweede ter ontmoeting van de eerste uit de stad gezonden expeditie kwam deze op het Awara-eiland tegen.

Na twee dagen rustens vertrok de expeditie en arriveerde den 28sten October in de stad.

Zij had tot gevolg, dat nu ook concessies genomen werden ter weerszijden van het tracé en belangrijke vondsten werden gedaan op eene concessie aan de Samaracca-rivier, die de productie voor het jaar 1880 in deze rivier bracht tot 371,216,5 grammen, een cijfer, dat voor deze rivier tot heden toe niet overtroffen is.

Deze concessie werd na belangrijke uitkomsten gedurende een reeks van jaren te hebben opgeleverd, in latere jaren overgedaan voor een bedrag van f 400000.— aan contanten en f 200000.— aan aandeelen aan eene Amerikaansche Maatschappij met een kapitaal van $ 2.500000 en een werkkapitaal van slechts $ 100000.—

In dit jaar verplaatste zich een groot deel der goudzoekers bewesten den houtgrond Berg en Dal aan de Suriname, alwaar ook eenige concessies van meerdere en mindere belangrijkheid in exploitatie werden gevonden.

Daar ook een deel van hen tusschen de Suriname-Commewyne en Tempatie hunne exploraties begon voort te zetten, besloot de gouverneur voor hetzelfde doel een tracé te doen kappen tusschen de Tempatie en de Boven-Suriname.

Deze expeditie, thans bestaande uit 1 opzichter en 14 arbeiders, werd onder dezelfde leiding gesteld als hare voorgangsters en verliet de hoofdplaats den 29sten Augustus 1878 met opdracht de Boven-Tempatie zoo hoog mogelijk op te varen en op eenige plaatsen aan den oever het terrein te onderzoeken en van het best gelegen punt een tracé te kappen naar de Boven-Suriname.

De expeditie begon den 18 September d.a.v. het tracé van een verlaten boschnegers-dorp Foto genaamd, aan de Boven-Tempatie, te kappen en bereikte eene maand later, na een afstand van 38,594 K.M. te hebben afgelegd, een breed pad, dat voerde naar het tegenwoordige Boschland, even beneden de monding der Cederkreek.

Deze tracé's hebben zeker tot de ontwikkeling van de goudindustrie iets bijgedragen, door het binnenland toegankelijk te maken voor de goud-ontginners, die in het begin der industrie bevreesd waren zich ver van de oevers der rivieren te verwijderen; te betreuren is het echter dat deze tracé's niet nauwkeuriger uitgezet en daarop kilometer palen geplaatst waren, ten einde ze later dienstbaar te maken aan de afbakening van terreinen; de onnauw-

keurige wijze van traceering met handcompas, zonder rekening te houden met de declinatie, had als resultaat, dat zij voor dit doel van niet de minste waarde waren.

Op den 25en Mei 1878 werd door een goud-industrieel S. L. Hijmans, die bijzonder gelukkig werkzaam was geweest in deze industrie, eene geregelde stoomvaart-verbinding met het politie-station Brokopondo — later ten gevolge van hooge waterstanden verplaatst naar Boschland — geopend.

De jaren 1877 tot en met 1882 brachten ten gevolge van de rijke vondsten aan de Boven-Marowyne, Boven-Suriname en Boven-Saramacca eene ongekende beweging onder de bevolking, eigenaardig aangeduid met den naam van „goudkoorts", teweeg.

Velen maakten het laatste wat zij hadden te gelde om hun fortuin te beproeven, doch de meesten werden slachtoffers van bedriegers w.o. de weinige negers van Afrikaansche geboorte de eerste plaats innamen, die gecenseerd werden alles van goud-onderzoek en -winning af te weten daar zij van Afrika geboortig waren en die telkenmale met fabelachtige berichten over den goudrijkdom van het land uit het bosch terugkwamen.

Toen een groot deel van de bevolking, ten gevolge van de ongunstige resultaten geen expedities meer geheel en al voor eigen rekening konden uitrusten, sprongen locale maatschappijen als paddenstoelen uit den grond.

Voor zooverre ik mij herinneren kan namen een eerste plaats in: Ned. Guyana Maatschappij, Mineraal Maatschappij Suriname, Naamlooze Vennootschap tot ontginning van Goudvelden in Suriname, Maatschappij Klein Californië, Maatschappij la Bonne Aventure, Maatschappij Mines d'Or, enz.

In deze jaren werd een „boom" onder de inboorlingen, spoedig gevolgd door een „crash", waarvan de gevolgen zich lang deden gevoelen, daar ze geheel en al terugsloegen op de inheemsche bevolking, welke voor het allergrootste deel daarin betrokken was.

In latere jaren zou deze „boom" zich herhalen onder buiten-landsche maatschappijen, waarvan in dit overzicht nader sprake wezen zal.

In deze periode begonnen ook wel eenige buitenlandsche maatschappijen w.o. behalve die van de Sarakreeck Gold Works

Limited, waarover reeds gesproken, ook nog genoemd kan worden de „Alliance Gold Prospecting Association Ldt." aan deze beweging deel te nemen. Aan het hoofd van laatstgenoemde maatschappij stond de Engelsche geoloog C. Barrington Brown, die zich in 1871 verdienstelijk had gemaakt door zijne exploratie van de Boven-Corantijn, bij welke gelegenheid hij de „New-River" ontdekte, een toen onbekende tak van de Corantijn, welke ons eenmaal met Engeland tot eene overeenkomstige kwestie zal leiden, als indertijd met Frankrijk betreffende de Lawa en de Tapanahony het geval is geweest.

Hij keerde, na een jaar in de kolonie te zijn gebleven, naar Engeland terug zonder eenig resultaat ten voordeele van de maatschappij, welke hem had uitgezonden, te hebben bereikt.

Ook kwam gedurende dit tijdperk de Fransche mijn-ingenieur de la Bouglise in de kolonie, wel bekend door zijne brochure: „les placers de la Guyane française" om voor de maatschappij, welke hij eenigen tijd geleden den aankoop van het rijke placer „St. Elie" in Cayenne had aangeraden, dat, te oordeelen naar de resultaten gedurende een lange reeks van jaren verkregen, beschouwd kan worden als het rijkste alluvium-deposit [1]) van de Guyana's, evenals de Callao mijn van Venuzuela als de rijkste kwartsmijn [2]), den aankoop te doen van het placer van Dr. Salomons later Witte Water Placer Company en nu Saramacca Mining Company.

Na zijn bezoek aan genoemd placer, deed hij een aanbod aan den concessionaris, dat evenwel door dezen geweigerd werd op grond van de rijke uitkomsten daar toen verkregen, en verliet de kolonie daarna.

Daar het gebrek aan eene kaart voor de binnenlanden zich ter dege deed gevoelen bij de uitgifte der terreinen en er dien ten gevolge vele terrein-kwesties ontstonden, waarvan een zelfs zeer belangrijke gevolgen had, (waarover later), besloot de gouverneur

---

1) Dit placer heeft van 1879 tot 1897 voor eene waarde van 21,5 millioen francs geproduceerd aan goud.

2) Deze mijn heeft gedurende de jaren 1871 tot en met 1886 eene productie geleverd van 52,5 millioen gulden en aan dividenden uitgekeerd een bedrag van 23 millioen gedurende hetzelfde tijdvak.

den landmeter Loth op te dragen een tracé te maken van de Mindrinetiekreek naar de rivier Suriname, na alvorens den loop van de Boven-Saramacca, de kleine-Saramacca en van eenige in de nabijheid gelegen en uitwaterende kreken te hebben opgemeten.

Deze expeditie, groot acht man en later uitgebreid met 6 Indianen van den grond Geertruide's Hoop, verliet den 11 Augustus 1879 de hoofdplaats, nam den loop van de rivier Saramacca en die van de kleine-Saramacca op tot het hoogst bereikbare punt en kapte een weg van daar naar het boschneger-dorp Kwattahede aan de Boven-Saramacca, ten einde den juisten afstand tusschen genoemd punt en laatstgenoemd boschneger-dorp te vinden.

Na verder bij het afvaren, de Moeroe-Moeroe kreek te zijn in- en uitgevaren, werd de toen nagenoeg geheel onbekende Mindrinetiekreek opgenomen tot aan „een met het oog op de beschikbare hulpmiddelen, onoverkomenlijke stapel van gevallen boomen", welke haar verhinderde voort te gaan.

Daarna keerde zij naar de landing van de concessie, welke in September 1878 aan J. L. Mans & Co. was afgestaan.

Na 8 dagen op de concessie uitgerust te hebben, begon de leider den 18[en] September d.a.v. een tracé te kappen en bereikte den 3[en] October d.a.v. de rivier Suriname, „even beneden en tegenover den grond Remoncourt".

Deze expeditie had in het geheel geen waarde, daar de opname van de rivier en kreken enkel plaats had met het compas en door schatting van de afstanden zonder de minste contrôle door plaatsbepalingen en zoodoende de uitgifte van terreinen niet tot eene gunstige oplossing gebracht werd. Gelukkig werd het bezwaar verbonden aan de uitgifte van terreinen, dat reeds nadeelige gevolgen had voortgebracht bij de uitgiften van de concessies Mans & Co. en L. en F. de Jong (waarover nader) spoedig ondervangen door den aankoop in Juni 1880 door den Minister van Koloniën van de groote kaart der kolonie, vervaardigd door de HH. J. F. A. Cateau van Roosevelt en J. F. A. E. van Lensberge voor het bedrag van *f* 24000.—

Mocht deze kaart in latere jaren bewezen hebben niet op te groote nauwkeurigheid te kunnen bogen, hetgeen wel te verwachten was bij de groote moeielijkheden, welke aan het reizen in de

bovenlanden vóór de ontdekking van goud verbonden waren en omdat de opname niet door middel van triangulaties had plaats gehad, hetgeen toen onmogelijk was met de hulpmiddelen, welke ter beschikking waren; men had thans toch eene kaart, waarop gerustelijk de uitgifte van concessiën kon plaats vinden, daar een groot aantal punten door sterrekundige plaatsbepalingen waren opgenomen en dus eenige contrôle op de opname was uitgeoefend.

Had de aankoop van deze kaart eerder plaats gehad, dan zou de welbekende zaak de Jong niet bij de 2e Kamer der Staten Generaal behoeven te zijn aangebracht, doch in Suriname hare oplossing hebben gevonden.

Daar de uitkomsten van 1875 tot 1879 verkregen, zeer bevredigend waren, vermeende de gouverneur, dat thans, behalve de pachtgelden nog andere inkomsten uit deze industrie konden verkregen worden.

Hij diende daartoe den 27sten September 1879 bij de Koloniale Staten eene ontwerp-verordening in, waarbij een uitgaand recht van 5°/₀ van de waarde op onbewerkte mineralen zou geheven worden.

De daartoe betrekkelijke verordening werd door de Staten aangenomen en den 14^{en} November d.a.v. onder No. 37 in het Gouvernements Blad afgekondigd, met de bepaling, dat zij den 1sten Januari 1880 in werking zou treden.

Van laatstgenoemden datum werd nu de goud-productie van gouvernementswege opgenomen; van de vorige jaren 1875/1879 is alleen bekend het per booten vervoerde der Compagnie Generale Transatlantique; terwijl niet te betwijfelen valt, dat verzending ook langs andere wegen, dan over St. Nazaire zal hebben plaats gevonden.

In dit tijdperk (1875 tot 1882) werd het hoogste productiecijfer bereikt in 1880, als gevolg van de eerste ontdekkingen in de Boven-Marowyne, Suriname en Saramacca; het ging weder terug tot dat het op nieuw in 1883 eene stijging, en wel een groote, vertoonde als gevolg van de ontdekkingen in 1881 en 1882 in de Boven-Sarakreek gedaan; ook als gevolg hiervan werd in 1882 de grootste oppervlakte aan concessiën uitgegeven, welke tot heden toe niet overtroffen is.

In de jaren 1879 en 1880 was door velen een uitgebreid onderzoek naar de aanwezigheid van goud aan de Coppename en de Corantijn ingesteld, vooral aan de zijtakken van laatstgenoemde rivier, de Kabalebo, zonder tot eenig gunstig resultaat te hebben geleid.

De exploraties in de Sarakreek hadden zich niet verder uitgestrekt dan tot den eersten val, Gégé genaamd. In 1881 werd eene expeditie door een Portugeeschen handelaar Hyacinthe Fernandes genaamd uitgerust, onder leiding van een Afrikaan met name Tom Touglas, die voor het eerst den moed had de vallen over te gaan en ontdekte, dat eene reeks van zeven vallen achter elkaar het eenige moeielijk te bevaren gedeelte was. Verder deden zich geene vallen voor, wel in den grooten drogen tijd eenige stroomversnellingen ten gevolge van de daling in den waterstand. Na eene reis, welke zestig dagen duurde ten gevolge van het bevaarbaar maken der kreek, welke te voren nooit dan soms door boschnegers bevaren was, stapte hij aan wal bij de landing van de tegenwoordige concessie van de Nederlandsche Handels Maatschappij en ontdekte op korten afstand van den oever een kreekje, dat bijzonder rijke uitkomsten gaf.

Het gevolg hiervan was, dat verscheidene ondernemers, van deze ontdekking gehoord hebbende, zich derwaarts begaven en concessies aanvroegen, zonder zich eenigszins te vergewissen van de ligging der vindplaats.

Dit was ook het geval met genoemden H. Fernandes, die eene concessie nam, wel minstens 20 K.M. Noordelijk van de vindplaats gelegen. Terwijl al de goud-ondernemers op de vindplaats werkten, kwam een Franschman, Pommier genaamd, die aan de Boven-Suriname ter hoogte van de Marowyne- of Grankreek op onderzoek uit was en van deze ontdekking hoorde op den inval zich te overtuigen waar deze gelegen was. Hij kapte daarop eene lijn van de monding der Grankreek recht oostelijk naar de Sarakreek en liep deze kreek op, tot hij de vindplaats bereikte. Toen hij ontdekte, dat deze veel zuidelijker lag dan vermeend werd, keerde hij, na zich verbonden te hebben met een landgenoot Paulmier genaamd, die aldaar toen werkende was, naar de stad terug, nam het eerst eene concessie van 14400 H.A.

gevolgd door den heer von Hemert, die westelijk daarvan eene van 10000 H.A. oppervlak [1]) aanvroeg, welke later bleek veel rijker uitkomsten te geven dan de door Pommier aangevraagde. Dienzelfden dag werden door anderen verscheidene concessies aangevraagd, waarbij de HH. Green met de concessies „Drie Gebroeders" [2]) en „La Fortuna" [3]) de beste loten trokken.

Pommier en Paulmier lieten kort daarop hun terrein afmeten met het gevolg, dat bij het afbakenen van de zuidelijke grenslijn een groot tracé dat binnen de concessie leidde, doorsneden werd. Dit tracé volgende, ongeveer 4 K.M. naar het noorden, kwam men op een placer dat zeker reeds minstens twee jaren bewerkt werd door een Cayennees, Ceide genaamd, van uit Cayenne. Genoemde Cayennees had een oppervlak van 20000 H.A. in concessie genomen, Z.W. van de monding der Tossokreek, in de meening dat deze werkplaats er in lag, waartoe hij geleid was door eene fout in de Algemeene kaart der Kolonie, waarop aangegeven staat de Tossokreek van uit het Z.W. stroomende, terwijl de bronnen in werkelijkheid N.O. van de monding lagen.

Deze concessie van Pommier en Paulmier werd twee jaren later alleen voor aandeelen, ingebracht in eene Engelsch-Fransche maatschappij, gevestigd te Londen, onder den naam van Lourdes Company Ltd. en gedurende eenige jaren, onder leiding van twee Engelsche mijn-experts Bowden en Graham, zoowel op alluviaal als kwarts onderzocht en bewerkt, zonder tot eenig gunstig resultaat te leiden.

De concessie verviel door het niet voldoen van de concessiegelden, zijnde f 7200, ten gevolge van de vlucht van den plaatselijken agent — een Franschman — daarmede naar den vreemde.

Daarna werd ze, voor het grootste deel in concessie genomen door de HH. M. S. Levie en Rose en nog verscheidene jaren, door hen onder den naam van „Central Placer" met de gewone hulpmiddelen met voordeel bewerkt.

---

1) De concessie von Hemert produceerde van 1882 tot en met 1906 2401 K.G. goud en in het jaar 1890 de maximum opbrengst, zijnde 273,7 K.G.

2) De concessie Drie gebroeders produceerde van 1883 tot en met 1906 1501 K.G. en in het jaar 1884 de maximum opbrengst, zijnde 216,4 K.G.

3) De concessie La Fortuna produceerde van 1882 tot en met 1899 547.969 K.G. en in het jaar 1883 de maximum opbrengst, zijnde 128.9 K.G.

Deze ontdekkingen in het laatst van 1881 aan de Boven-Sara-kreek gedaan, hadden ten gevolge dat in het jaar 1882 als boven gezegd, de grootste uitgifte van terreinen tot heden toe plaats had. In de jaren 1883 en 1884 toen deze concessies in volle bewerking waren, deden zij haren invloed gevoelen op de productie-cijfers, welke van 467 K.G. in 1882 respectievelijk stegen tot 756 en 740 K.G. in 1883 en 1884.

Gedurende de periode 1874—1882 ondervond de grootte der uitgegeven oppervlakte vele schommelingen naar boven en naar beneden, ten gevolge van de concessionarissen, die bij mislukking hunne concessies lieten verloopen en van de maatschappijen, die groote oppervlakten aanvroegen in de hoop daardoor op de geldmarkt eerder plaatsing tegen goede voorwaarden te kunnen verkrijgen.

In het jaar 1878 werd door Gebr. de Jong, die belangrijke uitkomsten verkregen hadden op eene concessie ter grootte van 200 H.A. aan het tracé van Brokopondo, aan den gouverneur een zilveren beker aangeboden, vervaardigd in de fabriek van van Kempen te Voorschoten, hoog 26 cM. en het deksel 12 cM.; het deksel was versierd met het wapen van Suriname aan de eene zijde en met dat van de familie Sijpesteyn aan de andere zijde met zilveren linten aan elkaar gehecht en onder die wapens een band met het opschrift:

„Goud van Brokopondo aan Rio Suriname".

Aan de andere zijde van den beker ziet men een krans van goud geïncrusteerd met het opschrift:

„Gebr. de Jong aan Z. E. Jhr. C. A. van Sijpesteyn, gouverneur van Suriname, aan wien de Kolonie hare goud-industrie te danken heeft, 1873 1 Augustus 1878."

Aan de keerzijde, in dergelijke kransen uitgewerkt, eenige werktuigen benoodigd tot de industrie als longtom, battees, pikaxen, op een veld met goud bezaaid.

Dit geschenk werd door de gevers als „eene blijvende hulde „en een blijk van erkentelijkheid aan Zijne Excellentie aange-„boden, door wiens ijverig streven om de Kolonie tot meerderen „bloei en welvaart te doen geraken, het gelukt is de goudindustrie „tot stand te brengen."

Niemand vermoedde toen dat niet meer dan vier jaren later de gouverneur verplicht zou wezen naar aanleiding van een beklag van dezelfde firma Gebr. de Jong in zake eene goudconcessie zijn ontslag aan te vragen.

Den 28sten Februari 1878 werd aan de Gebr. de Jong eene concessie van 4000 H.A. ten Westen van de rivier Suriname afgestaan en den 22 September 1878 aan J. L. Mans & Co. eene van 6400 H.A. aan de Mindrinetiekreek.

Laatstgenoemde uitgifte was eene eigenaardige — gelukkig de eenige van dien aard — niet op een zekeren afstand van de monding eener bekende kreek in c. q. van die der Mindrinetie als geregeld tot nu toe plaats had, maar van een door den concessionaris aan te geven punt als uitgangspunt en vier K.M. aan elke zijde van genoemd punt.

Daar dit punt door den concessionaris naar welgevallen kon verplaatst worden, zou dit voor eene officiëele uitmeting een bron van kwesties kunnen worden.

Die bleven dan ook niet lang uit! Daar de kaart van de Kolonie nog niet aangekocht was en de uitgifte der concessies in den blinde plaats vond, bleek spoedig dat meer land uitgegeven was dan op deze breedte tusschen de Suriname en Saramacca bestond, en aan de firma J. L. Mans & Co. land, dat begrepen was in de vroeger uitgegeven concessie aan de Jong.

De opdracht aan den heer Loth verstrekt in 1879 om na zijne opname van de Saramacca rivier en affluenten eene lijn te traceeren van het punt van de concessie Mans naar de Suriname, had ten doel dit punt vast te leggen.

Daartoe heeft deze meting niet geleid daar de landmeter Loth zooals het Koloniaal Verslag over 1882 aangeeft aan de Suriname rivier uitgekomen was „even beneden en tegenover den grond Remoncourt."

Het eindpunt was dus niet vastgelegd aan een vast punt en dit maakte dat de firma de Jong zich niet neerlegde bij de afbakening der grenslijn van de concessie Mans door den beëedigden landmeter Copyn, naar de resultaten ten gevolge van deze meting van den landmeter Loth verkregen.

De gouverneur stelde de firma de Jong als eisch de afgeba-

kende grenslijn aan te nemen, bij gebreke waarvan de pacht, die toen ter tijd verliep, niet zou verlengd worden.

Daar de firma daaraan niet wilde voldoen, nam de gouverneur ten opzichte van de verlenging bij Resolutie van den 27 April 1880 No. 12 de beschikking dat er „vooralsnog bezwaar bestaat „om de pacht, die op den 28 Maart j.l. is verstreken, te ver- „lengen". Dit had tengevolge, dat de firma zich bij adres dd. 21 Juni d.a.v. tot den minister van koloniën wendde met verzoek:

1. den gouverneur van Suriname te gelasten, om alsnog te verlengen de pacht van het perceel, aan adressant verpacht;
2. te bevelen, dat aan den adressant door het Koloniaal Bestuur worde vergoed de schade, reeds geleden of nog te lijden wegens het niet verlengen der voormelde pacht, en
3. het daarheen te leiden, dat worde voldaan aan het voorschrift van Art. 152 van het Surinaamsch Regeerings Reglement.

De minister van koloniën nam op dit verzoek den 19 Augustus d.a.v. eene afwijzende beschikking. Genoemde firma wendde zich daarop tot de 2e Kamer der Staten Generaal bij adres dd. 2 October 1880, die op de conclusie van het verslag van de commissie der verzoekschriften den 17en December d.a.v. eene speciale commissie uit haar midden, bestaande uit de toenmalige leden Cremers, van der Kaay, Insinger, van Dedem en Borret, benoemde, om een onderzoek in deze zaak in te stellen en aan de Kamer van hare bevinding verslag uit te brengen.

Na de verstrekte inlichtingen van den minister van koloniën en na de indiening van een 2e adres van de firma de Jong, werd dit laatste weder den minister van koloniën om nadere inlichtingen toegezonden, die daarop 7 dagen later van antwoord diende. Eindelijk werd in de zitting van 24 Januari 1882, nadat vier zittingen aan de openbare beraadslaging gewijd waren met 53 tegen 17 stemmen de volgende motie aangenomen:

„dat de Kamer de weigering van verlenging van de pacht der „firma de Jong van het perceel groot 4000 H.A. in het district „Boven-Suriname, door de van regeeringswege medegedeelde „beweegredenen niet gerechtvaardigd voorkomt."

De aanneming van deze motie had ten gevolge, dat de gouverneur daarom eene commissie benoemde, bestaande uit de

HH. Jhr. J. A. G. van der Staal, W. C. J. Smit, officieren van het toen ter rede liggend wachtschip; T. Almerood, 1ste luitenant van de artillerie en de gouvernements landmeter Loth onder voorzitterschap van den heer Cateau van Rosevelt, den formateur van de groote kaart der Kolonie, met de opdracht de grenzen der concessie de Jong af te bakenen van uit het beginpunt van het tracé Suriname-Saramacca, gekapt in 1877 en hetwelk door den gouverneur bepaald werd het punt van uitgang te zijn bij afmeting van de concessies afgegeven ten W. van de Suriname-rivier tusschen Berg en Dal en Prado-kreek,

De commissie verliet den 7 September de hoofdplaats, weinige dagen na hare aankomst te Brokopondo keerde een der leden, de luitenant der artillerie Almerood wegens ziekte naar de stad terug en vroeg ontheffing van zijn mandaat, waaraan gevolg gegeven werd.

De voorzitter de heer C. van Rosevelt, kwam ook 2 weken daarna wegens ongesteldheid eenige dagen in de stad, maar keerde spoedig daarna terug ter voltooiing van de opdracht. Van het bovengenoemd punt traceerde de commissie westelijk een weg lang 24,6 K.M. en daarna 230 M. noordwaarts waarbij de zuid-oost hoek van het perceel de Jong bereikt werd.

Van daar werden de zuidelijke, westelijke en noordelijke grenslijnen afgebakend en de vier hoekpunten op het terrein door palen vastgelegd. Ongeveer een K.M. ten N. van de zuidelijke grenslijn werd door de commissie een groot aantal lieden gevonden, die op het af te bakenen terrein goud ontgonnen en wel sinds de gouverneur de eindbeslissing betreffende de verlenging der pacht had aangehouden. Terwijl sinds twee jaren eene kwestie plaats had over het Noordlijke deel van het terrein, dat als het goudrijkste deel geacht werd, werden in het zuidelijke deel door stroopers nog goudrijkere alluviums ontdekt. Een deel dezer stroopers werd later vervolgd voor het ontginnen van goud op hun niet behoorende concessies en veroordeeld tot gevangenisstraf. Eenige dezer kreken dragen tot heden toe de namen van eenige der stroopers n.l. de „Charmes-Kreek" de „van Kruyne-Kreek".

De uitslag van de meting der commissie was, dat beide rijke

kreken waarover de kwestie liep, bevonden werden in de concessie Mans & Co. te liggen en wel de eerste ongeveer 900 M. en de tweede alwaar beweerd wordt de eerste vestiging van Mans geweest te zijn, ± 2000 M. in N.W. richting van den N.W. hoek van de concessie Gebr. de Jong.

Daarentegen werd het oppervlak van de concessie Mans & Co. bij de uitgifte groot 6400 H.A. teruggebracht tot 5340 H.A. daar bevonden was dat 1060 H.A. van deze concessie gelegen waren binnen de concessie Gebr. de Jong, die de eerst uitgegevene was en dus prioriteit had op de geheel aangevraagde oppervlakte. Ook de door den landmeter Copyn naar de resultaten van den gouvernements-landmeter Loth afgebakende zuidelijke grenslijn bleek 300 M. zuidelijker te liggen, dan door de commissie geconstateerd werd en dus de firma Gebr. de Jong een oppervlak van 150 H.A. minder te hebben verkregen dan waarop zij recht had.

Voor de firma Mans & Co. had deze beslissing niet de minste waarde meer, daar zij in het voorafgaande jaar vergeten had bijtijds de verlenging dezer pacht aan te vragen en van deze vergissing de Naamlooze Vennootschap „Mineraal Maatschappij Suriname" gebruik maakte de concessie aan te vragen, welke haar toen verleend werd.

Dit bracht dadelijk eene stijging in de aandeelen van de Mineraal Maatschappij Suriname, die tot nu toe niets van eenig aanbelang verricht had, tot eene fabelachtige hoogte teweeg.

Deze Maatschappij was kort te voren opgericht met een kapitaal van f 25000.– verdeeld in 500 aandeelen van f 50.– en een groot deel van deze aandeelen werd bij het bericht van deze uitgifte gerealiseerd tot hooge waarden, sommigen zelfs tot eene waarde van f 1200.—

Het bestuur der Maatschappij besloot de verdere uitgifte der aandeelen te staken en het getal van 369 dat toen reeds was geplaatst niet te overschrijden. Dit was een gevolg van de alom bekende rijkelijke uitkomsten, welke verkregen waren door de voormalige houders Mans & Co.

De minister van koloniën had zelf in de zitting der Tweede Kamer van 20 Januari 1882 bij de behandeling der zaak de Jong verklaard, dat deze concessie jaarlijks tusschen de f 120000 en f 150000 vrij geld aan Mans & Co. gaf.

Eene opgave, welke zeker niet overdreven genoemd zal worden als in aanmerking genomen wordt, dat in de jaren 1879, 1880 en 1881 met de toenmalige gebrekkige hulpmiddelen respectievelijk eene bruto opbrengst van 112345, 151628 en 92428 grammen aan goud verkregen werd.

Voor de Mineraal Maatschappij Suriname was deze uitkomst eene bijzondere gelukkige, daar zij gedurende de daarop volgende jaren 1882 tot 1894 eene productie van 450 K.G. verkreeg (alhoewel door haar nooit de door de voormalige houders verkregen productiecijfers werden bereikt) en in dat tijdvak niet minder dan 178 % dividend uitkeerde aan de aandeelhouders, als blijkt uit hare gepubliceerde verslagen.

Van deze maatschappij zal later in dit overzicht nog sprake zijn.

Na terugkeer en indiening van het verslag der commissie werd de concessie volgens de afbakening aan Gebr. de Jong teruggegeven en ten volle uitvoering gegeven aan het votum der Tweede Kamer.

De goud-industrie was tot nu toe beheerscht door administratieve maatregelen, alhoewel de Koloniale Staten herhaaldelijk, als te lezen is in de Handelingen der Staten van 1875 tot 1879, bij het Bestuur er op aangedrongen hadden tot eene wettelijke regeling over te gaan, op grond dat ingevolge Art. 152 van het Regeerings Reglement bij ontstentenis van eene wet, de uitgifte in pacht van dominiale gronden niet anders dan krachtens Koloniale Verordening mag geschieden.

Eerst toen bij de behandeling der zaak de Jong in de Tweede Kamer der Staten Generaal, uit den boezem van die Kamer zich stemmen deden hooren, die aandrongen op wettelijke regeling, ging de gouverneur er toe over en maakte den 20 Augustus 1880 eene ontwerp-verordening aanhangig bij de Koloniale Staten waarbij regelen werden gesteld op de uitgifte van concessies voor het ontginnen van delfstoffen in Suriname en waarin de bepalingen van het decreet van 18 Maart 1881 regelende deze materie in Fransch Guyana tot grondslag genomen waren.

Den 6^{den} December d.a.v. werd daarover door de Koloniale Staten een belangrijk Voorloopig Verslag uitgebracht, dat eene scherpe critiek op het ontwerp bevatte.

Naar aanleiding daarvan bracht de gouverneur verschillende wijzigingen in zijn ontwerp, welke hij met zijne Memorie van Antwoord op 13 Juli 1881 indiende. Het Eindverslag van de Koloniale Staten, gedagteekend 16 December 1881, leidde de gouverneur tot eene nadere overweging en bij eene tweede Memorie van Antwoord d.d. 20 Februari 1882 bracht hij nieuwe wijzigingen aan, teneinde zooveel mogelijk aan de opmerkingen van de Koloniale Staten in het Eindverslag uitgebracht, tegemoet te komen.

Intusschen was door een groot deel der belanghebbenden in de goudindustrie een adres aan de Koloniale Staten gericht, met bemerkingen op de Ontwerp-Verordening.

Bij de openbare behandeling over het ontwerp, die den 24 April 1882 een aanvang nam, werden door de leden der Koloniale Staten, de heeren Barnet Lyon, Heylidy en Cateau van Rosevelt een groot aantal amendementen ingediend, waarbij rekening was gehouden met de bemerkingen in bovengenoemd adres. Door deze met eene meerderheid aangenomen amendementen, werd het ontwerp voor een groot deel gewijzigd.

De gouverneur hield daarop de vaststelling eenigen tijd in overweging, doch besloot den 7 September daartoe. De afkondiging geschiedde echter den 2 December 1882 (G. B. No. 19) na zijn aftreden, dat op 1 November plaats greep, met de bepaling, dat de Verordening op 1 Januari 1883 in werking zou treden.

De ambtenaren, die de verschillende in de Verordening bedoelde werkzaamheden hebben te vervullen, werden nader aangegeven bij afzonderlijke beschikkingen opgenomen in het G. B. van 1882 No. 20 en 1883 No. 3 en de in Art. 25 van de Verordening bedoelde lijst van geneesmiddelen en verbandstoffen, die op de ontginningsplaatsen moeten aanwezig zijn, werd vastgesteld bij Resolutie van 8 Januari 1883 (G. B. No. 2).

Door deze verordening werd de uitgifte van concessies voor het eerst, als gezegd, sinds het bestaan der goud-industrie op wettelijken voet geregeld: daarbij werd aan verschillende geopperde bezwaren tegemoet gekomen, zooals het contracteeren van arbeiders ten behoeve dier industrie van gouvernementswege, waarbij vroeger veel verlies geleden werd door de ondernemers,

ten gevolge van het nemen van voorschotten bij verscheidene personen tegelijkertijd.

De pachtgelden, die tot nu toe 10 cent per H.A. bedroegen, werden als volgt vastgesteld:

in het 1ste en 2de jaar 10 cent per H.A.;

in het 3de en 4de jaar 25 en vervolgens 50 cent per H.A.

Daarbij werd vastgesteld, dat eene concessie drie maanden vrij blijven moet, alvorens in de huur van 10 cent per H.A. terug te vallen.

Vergunning werd ook verleend bij hernieuwing slechts die deelen der concessie aan te houden, welke de concessionarissen noodig achten, mits blijvende binnen den grens van 200 H.A., welke als minimum oppervlakte bij uitgifte werd vastgesteld.

Van een maximum was daarentegen in de Verordening geen sprake welke tot gevolg had, dat groote concessies door kapitaalkrachtige personen of vennootschappen aangevraagd langen tijd in handen gehouden werden, ten nadeele van de financiëel zwakken.

Dat deze verordening aan eene lang gevoelde behoefte voldeed, valt niet te ontkennen en het bewijs ligt ook hierin, dat zij bijna een kwart eeuw bestaat, zonder principiëele wijziging te hebben ondergaan. Eerst in onzen tijd gaan stemmen op voor eene wijziging in principiëelen zin in verband met veranderde omstandigheden.

Nu ik gekomen ben aan het eind der periode 1874/1882, welke het begin is der goudindustrie en waarin deze hare grootste ontwikkeling had, hetgeen eigenaardig samenvalt met de aftreding als gouverneur van den schepper dezer industrie, acht ik het niet ongepast hier hulde te brengen aan Jhr. C. A. van Sijpesteyn, wien het onder de treurige omstandigheden, waarin hij het beheer dezer Kolonie overnam, gelukt is, niet alleen een nieuwen tak van industrie tot stand te brengen, maar die ook tot groote ontwikkeling te hebben gebracht.

Opmerkelijk is het dat alle ontdekkingen van bijzonder goudrijke alluvium-deposits, behalve die aan de Lawa in het laatst van 1885, onder zijn bestuur zijn gedaan; ook dat in het jaar van zijn aftreding de grootste oppervlakte aan concessie tot heden toe verleend werd, hetgeen, zooals gezegd, tot oorzaak

had de boven vermelde ontdekking van den Afrikaan Touglas in de Boven-Sarakreek.

Onder zijn bestuur heeft hij aan pachtgeld voor goudconcessies en aan uitvoerrechten van goud, welke laatste eerst van Januari 1880 geind werden, een bedrag van f 311063.70 direct voordeel aan de koloniale kas bezorgd, terwijl, ter ontwikkeling van de industrie slechts een bedrag van f 30931.50 [1]) voor het maken van tracés uitgegeven was, wat in mindering daarvan gebracht kan worden.

In denzelfden tijd was uit de Kolonie voor eene waarde van minstens f 4.295170 aan goud uitgevoerd, voor zoover dit na te gaan is.

't Is te betreuren, dat juist deze industrie, die hij in 't leven riep en die hij met alle krachten heeft trachten te bevorderen de naaste oorzaak is geweest voor het indienen van zijn verzoek om ontslag. Deze industrie en de oprichting van het immigratie-fonds, dat, trots vele tegenkanting, door hem tot stand gebracht werd en dat als de redding van den grooten landbouw beschouwd wordt, zullen den naam van Jhr. C. A. van Sijpesteyn plaatsen op de lijst van de beste gouverneurs van Suriname.

1883—1897. In de eerste jaren van deze periode steeg de beweging als gevolg van de ontdekkingen in de Boven-Sarakreek en deed het verschijnsel zich voor, dat concessies, welke in andere gedeelten der Kolonie in bewerking waren, verlaten werden en de ondernemers op onderzoek uitgingen naar de Sarakreek.

Dat ook concessies, welke bij latere ontginning bewijzen zouden, minstens even goed te zijn als de pas ontdekte, verlaten werden, bleek spoedig daarop; ten Westen van de Suriname werden twee concessies, toen bewerkt door de H.H. Green en J. van Praag verlaten, welke later respectievelijk in concessie werden genomen

---

1) 1875 Marowyne expeditie . . . f 6199.45
1876 Suriname–Marowyne . . . - 9599.93
1877 Suriname–Saramacca . . . - 7435.07[5]
1878 Tempatie–Suriname . . . - 3746.97
1879 Mindrinetie–Suriname . . . - 3950.07[5]

door de HH. John Brown, een Iersch-Amerikaan en S. H. Samson en van Glaanen Weygel en waarop kort daarna belangrijke vondsten werden gedaan.

De eerste er van is de concessie, thans onder den naam van Montana Mine bekend, welke na jaren met groote voordeelen te zijn bewerkt, door genoemden Brown in 1890 werd ingebracht in een Engelsch Syndicaat „Dutch Guiana Exploration Syndicate" na een onderzoek ter plaatse van den door genoemd Syndicaat uitgezonden Engelschen mijn-ingenieur Bunn.

Uit het eerste jaarverslag dezer Maatschappij, loopende tot 31 Maart 1891, het eenige, dat mij in handen gekomen is, blijkt dat de goudopbrengst toen 56818 grammen was en dat na aftrek van alle onkosten van exploitatie en administratie een surplus van £ 622.16.9 overbleef.

Onder de uitgaven komen voor de kosten van aanleg van een transportweg ter lengte van ongeveer 28 K.M., van Berg en Dal naar het placer, van waar uit verder wegen naar de placers aan de Mindrinetie zijn aangelegd en welke weg een groot deel van de opbrengst n.l. £ 3000 vorderde; deze weg wordt tot heden door goudzoekers in deze streek gebruikt en het eerste deel daarvan werd in de jaren 1899 en 1900 toen onbegaanbaar geworden, door het Bestuur hersteld.

Genoemd Syndicaat bracht na deze concessie eenigen tijd hydraulisch bewerkt te hebben, ten gevolge van de niet bijzonder gunstig verkregen resultaten, deze over voor *f* 180000.— aan contanten en *f* 360000.— aan aandeelen in eene nieuw gereconstrueerde Maatschappij „The Goldfields of Surinam Ltd"; die nog de bezitters er van zijn.

De tweede concessie waarover hierboven sprake is, werd na groote winsten gedurende eenige jaren aan de concessionarissen te hebben afgeworpen door deze na eene mislukking in Engeland, in Nederland verkocht, waartoe de Nederlandsche Naamlooze Vennootschap „Toeval" opgericht werd na een onderzoek ter plaatse door den Nederlandschen Mijn-ingenieur Kruyt.

Deze voerde ongeveer twee jaren de directie en verliet de Kolonie ten gevolge van de geringe resultaten verkregen van de door hem ingestelde machinale bewerking door middel van excavateurs.

Deze concessie is in latere jaren overgegaan aan de „Société Internationale pour l'exploitation d'or dans la Guyane Hollandaise," gevestigd te België en onder beheer van de toen opgerichte Nederlandsche West Indische Exploratie- en Mijnbouw Maatschappij in bewerking genomen, zonder tot eenig noemenswaardig resultaat te hebben geleid en wordt thans in onderhuur aan zoogenaamde kleine industrieelen uitgegeven.

Hetzelfde heeft ook thans plaats met de eerstgenoemde concessie.

De ontdekkingen aan de Boven Sarakreek en ten Westen van de Boven-Suriname deden haren invloed spoedig gevoelen op de productiecijfers.

De productie steeg in de Boven-Suriname, waartoe de Boven-Sarakreek behoorde, 216753 grammen in 1882, tot 575405 grammen in 1883 en bleef stijgende, behalve in 1886 toen zij eene geringe daling van ± 27 K.G. in vergelijking met het voorgaande jaar onderging, tot dat in 1887 het productiecijfer van 736777,5 grammen bereikt werd, een cijfer, dat tot heden toe niet voor deze rivier overtroffen is geworden.

Alhoewel de op 1 Januari 1883 in werking getreden verordening dd. 7 September 1882 (G. B. No. 19), houdende bepalingen omtrent het doen van onderzoek naar de aanwezigheid en omtrent het ontginnen van delfstoffen op of in den bodem van Suriname (in het vervolg kortheidshalve Goudverordening genoemd) aanvankelijk goed werkte, had de ondervinding spoedig geleerd, dat de daarin voorkomende strafbepalingen eenige wijziging vorderden ten gevolge van de onrechtmatige ontginning van delfstoffen op terreinen van anderen door derden en werd daarom de 26 September 1883 een ontwerp aan de Koloniale Staten aangeboden, dat aangenomen en als de verordening van 18 September 1884 (G. B. No. 16) afgekondigd werd.

Bij de behandeling van de Koloniale Huishoudelijke Begrooting van het dienstjaar 1884 werd door de Koloniale Staten in haar Voorloopig Verslag de meening uitgesproken, dat behalve op Boschland, vroeger van Brokopondo tengevolge van hooge waterstanden verplaatst, een politiestation bij den Gégéval in de Sarakreek moest gebouwd worden.

In de Memorie van Antwoord beloofde het Bestuur „het in overweging te nemen."

In latere jaren werd in zooverre aan dezen wensch gevolg gegeven, dat een weg door den gouvernements-landmeter getraceerd en begaanbaar gemaakt werd, van het boschnegerdorp Koffiekamp aan de Suriname, even boven de monding der Sarakreek gelegen, naar den Gégéval, terwijl kampen voor de aldaar te plaatsen bezetting gebouwd werden.

Deze wensch van de Koloniale Staten werd niet gedeeld door de directe belanghebbenden, zooals te lezen is in een ingezonden stuk in de „West-Indiër d.d. 24 Januari 1886 No. 7" waarin erop gewezen werd, dat de Sarakreek gedurende een groot gedeelte van 1885 onbevaarbaar en derhalve Gégé geïsoleerd was, zoodat deze bezetting van geen nut zou zijn en het veel beter was het station op den voormaligen militairen post Huguesburg te stellen tegenover de monding der Sarakreek en dat van Boschland te verplaatsen naar Berg en Dal.

Dit schijnt door het Bestuur in zoo verre te zijn beaamd dat wel de post op Gégé opgericht werd, maar nooit iets gekomen is van de bezetting daarvan en de kampen later ingestort zijn.

Aan den weg is na den aanleg in 1893/94 iets aan onderhoud uitgegeven, doch later niet meer; in 1898 werd door den toenmaligen gouverneur nog eene poging daartoe in het werk gesteld door de concessionarissen, die belang bij den weg hadden, uit te noodigen om evenals in 1893/94 de helft van de kosten tot het herstellen van den weg te dragen; doch slechts twee hunner verklaarden zich hiertoe bereid. Dientengevolge is niets meer aan den weg gedaan.

In 1885 kwam ook hier aan de Fransche mijn-ingeneur G. Naissant, — wel bekend door zijne geologische onderzoekingen in Venezuelaansch Guyana — tot onderzoek van een concessie aan de kleine Saramacca, in pacht van een Franschman met name Laleu, te Parijs gevestigd; na een kort verblijf op het placer keerde hij wegens ziekte terug naar Frankrijk, met groote plannen voor de toekomst, maar stierf kort na zijne terugkomst. Hij had echter nog tijd zijne indrukken over het land terug te geven in het „Journal des Mines".

Van 30 December 1884 tot 3 Januari 1885 bezochten de hoogleeraren aan de Leidsche Hoogeschool W. F. R. Suringar en K. Martin, begeleid door drie studenten, de kolonie en gingen met den gouverneur de Boven-Para op om van de botanische en geologische gesteldheid van de kolonie zoo veel te zien als in enkele dagen mogelijk was en vertrokken daarop naar de Nederlandsch West-Indische eilanden.

De hoogleeraar Martin kwam met een der studenten den 22 Maart terug, teneinde het geologisch onderzoek voort te zetten en ging den 30sten d.a.v., begeleid door den Inspecteur voor het Onderwijs en den gouvernements-landmeter, de Boven Suriname tot het boschnegersdorp Toledo op, waarna hij den terugtocht aanvaardde en den 26sten April d.a.v. de kolonie verliet.

De resultaten op deze reis verkregen, zijn o.m. door hem neergelegd in het daarna door hem uitgegeven werk getiteld: Geologische Studien über Niederländisch-West-Indien auf grunden eigener Untersuchungsreisen.

Onder dagteekening van 24 April 1884 werd door den gouverneur aan de Koloniale Staten eene verordening voorgedragen om het toezicht op den omloop van het goud binnen Suriname en den uitvoer daarvan beter te regelen. Hierdoor hoopte het Bestuur het uitvoerrecht aanmerkelijk meer te doen opbrengen dan tot dusver.

Op deze Ontwerp-Verordening werd door de Koloniale Staten den 7en November d.a.v. een Voorloopig-Verslag uitgebracht, waarop de gouverneur den 19 Maart 1885 zijn antwoord inzond, vergezeld van een gewijzigd ontwerp.

Onder dagteekening van 1 Juni d.a.v. brachten de Koloniale Staten op dit gewijzigd ontwerp een Eind-Verslag in ongunstigen zin uit; sedert is het ontwerp niet weder behandeld.

Onder dagteekening van 11 September d.a.v. werden door den gouverneur bij de Koloniale Staten twee verordeningen aanhangig gemaakt waarvan een ten doel had om het uitvoerrecht (toen op 5°/o bepaald) te verhoogen tot 8°/o voor goud en goudhoudende ertsen en steensoorten en tot 7°/o voor alle andere voortbrengselen der Kolonie.

Hierop was door de Koloniale Staten onder dagteekening van

14 November 1884 een Voorloopig Verslag in ongunstigen zin uitgebracht.

De invoering van eene verordening tot het regelen van het toezicht op den omloop van het goud binnen de Kolonie heeft eene lange lijdensgeschiedenis gehad alvorens haar eindbeslag te bekomen.

Behalve het hier boven genoemd ontwerp werden door de opvolgende gouverneurs Smidt en Lohman nieuwe ontwerpen aan de Koloniale Staten aangeboden, welke niet tot eene eindbeslissing leidden. Het laatste ontwerp, door den gouverneur Lohman ingediend beoogde inplaats van het uitvoerrecht op goud van 5°/₀, het geproduceerde goud te treffen door eene belasting bedragend 7°/₀ van het gewicht, het recht in natura te voldoen hetgeen niet meer of minder dan eene verhooging van ± 33°/₀ van het bestaande recht was.

Eerst aan den gouverneur van Asch van Wyck gelukte het met zijn ontwerp tot eene definitieve regeling van deze materie, te geraken, welke als de Verordening van 17 November 1894 (G.B. 1895 No. 12A) afgekondigd werd en bekend staat als de Goudbelasting.

Bij deze verordening werd het uitvoerrecht van 5°/₀ op goud afgeschaft en een productierecht van 7 cent per gram bij aankomst in de stad geheven en ter betere contrôle op den omloop van het goud een politie-station ook op Berg en Dal opgericht.

Deze verordening werd eerst met 1 Augustus 1895 van kracht verklaard, maar toch werd kort voor den termijn een request van 64 onderteekenaars aangeboden aan den gouverneur verzoekende „de in werking treding van deze verordening te schorsen, om alzoo tijd te vinden, de vermeende bezwaren onder de aandacht van den gouverneur te brengen."

De gouverneur antwoordde daarop, „dat hem geene bezwaren „bekend zijn en dergelijke bezwaren ook niet geopperd zijn op „de vergadering der belanghebbenden waarvan dit request het „uitvloeisel is;

„dat het request de strekking heeft om tijd te verkrijgen tot „het verzamelen van bezwaren, die men vermeent dat bestaan „maar het niet op den weg ligt van den gouverneur de uitvoe-

„ring van eene afgekondigde verordening te schorsen, allerminst „waar het betreft eene regeling, die sedert vijf jaren aanhangig „is en reeds acht maanden werd vastgesteld, zoodat belangheb-„benden volop gelegenheid hadden hunne belangen voor te dragen, „indien zij meenden, dat deze door de vastgestelde bepalingen „zouden geschaad worden;

„dat wanneer bij de uitvoering blijken mocht, dat inderdaad be-„palingen dezer verordening hinderlijk of bezwarend zijn, de gouver-„neur niet nalaten zal de noodige wijzigingen aanhangig te maken;

„dat evenwel in geen geval wijzigingen zullen worden aange-„bracht, die in strijd zijn met het beginsel dezer verordening om, „met bescherming

a. „van de goud-concessionarissen tegen diefstal door arbeiders,
b. „van den eerlijken arbeider, die hooger loon erlangen kan „wanneer de werkgever niet doorgaande wordt bestolen,
c. „van de eerlijke goud-opkoopers en goudsmeden, die niet „kunnen concureeren met opkoopers en goudsmeden, die „werk maken van het koopen van gestolen of gestroopt goud „tegen lagen prijs,

„de zekerheid te geven, dat de schatkist ontvangt wat „haar toekomt."

Na dit krachtig antwoord vonden de requestranten het beter zich maar daarbij neder te leggen.

Van meer dan gewone beteekenis in de geschiedenis was het:

Geschil omtrent het Lawa-gebied.

In de tweede helft van 1885 werd door den bekenden Cayenneeschen goud-ontginner Vitalo een prospectie expeditie uitgerust naar den rechteroever der Lawa, welke echter mislukte en naar den linkeroever der Lawa overstak naar eene streek door het toenmalige opperhoofd der Boni-negers Anato als bergachtig beschreven. Het gelukte het hoofd dezer expeditie met name Rufin, aldaar een rijk alluviaal deposit te vinden.

In vereeniging met den heer E. Le Blond wendde de heer Vitalo zich tot het gouvernement van Fransch Guyana en vroeg om eene concessie om 50.000 H.A. in huur te verkrijgen, welke later vergroot werden tot 69984 H.A.

Alhoewel het gouvernement van Fransch Guyana in het laatst van 1875 eene aanvraag van den Franschen Mijn-ingenieur de la Bouglise om 82560 H.A. tusschen de Lawa en Tapanahony in pacht te bekomen geweigerd had in behandeling te nemen en dezen naar het Surinaamsch gouvernement verwezen had, waaraan deze zonder goeden uitslag gevolg had gegeven, werd thans deze aanvraag in behandeling genomen en overeenkomstig de bepalingen der in Fransch Guyana geldende goudverordening, in de „Moniteur de la Guyane Francaise" eene oproeping gedaan van hen, die mochten meenen betere rechten op bedoelde terreinen te hebben dan de aanvragers.

Hadde ons gouvernement in 1875 op de aanvraag de la Bouglise eene beslissing genomen, waartoe het dank zij de verkregen resultaten in 1861 van de Hollandsch-Fransche Commissie recht had, dan had zeker bovengenoemde ontdekking niet tot zulke vèrstrekkende gevolgen geleid en was de kwestie toen definitief beslist geworden.

De kwestie van het eigendomsrecht op de delta tusschen Tapanahony en Lawa of liever van de grensscheiding tusschen Fransch en Nederlandsch Guyana dagteekende niet van toen. Zij had zich reeds jaren te voren voorgedaan en tengevolge daarvan was in 1861 eene commissie door beide gouvernementen benoemd „om de rivier Marowyne te exploreeren en de grensscheiding tusschen Fransch en Nederlansch Guyana op te nemen."

Door ons gouvernement waren daartoe benoemd de heeren J. H. A. W. Baron van Heerdt tot Evertsberg, toen ambtenaar ter beschikking van den gouverneur en oud zee-officier, later gouverneur van Suriname en J. F. A. Cateau van Rosevelt, toen 1ste luitenant bij het bataillon Jagers No. 27, later agent-generaal van de immigratie, aan wien nog toegevoegd was de heer Kappler, toen posthouder bij de Aucaner boschnegers en wel bekend als de grondvester van Albina en om zijne verschillende belangrijke geschriften over Suriname; door het Fransch gouvernement de heeren Vidal, luitenant ter zee, Romery, luitenant der infanterie, Boudet, luitenant der artillerie en Rech, officier van gezondheid, allen van de Keizerlijke Marine.

De leden onzer commissie ontmoetten 6 September 1861

die der Fransche op het etablissement St. Louis aan den Franschen oever der Marowyne, bij welke gelegenheid onderling regelingen getroffen werden omtrent de wijze, waarop het best aan de opdracht zou kunnen worden voldaan en de wijze waarop de opnemingen zouden geschieden; verder werd den heeren Rosevelt en Vidal opgedragen om, ieder afzonderlijk de telkens te maken opname op te teekenen en in schets te brengen, ten einde die, later met elkaar te vergelijken.

Den 9en September vertrok onze commissie van Albina naar St. Louis, alwaar de Fransche zich daarbij voegde en de reis een aanvang nam.

Aan de samenvloeiing van de Tapanahony en Lawa gekomen, bracht de commissie eenigen tijd op het dorp der Poeloegoedoe-negers door, met het meten van de profielen der Tapanahony en Lawa, het berekenen er van, van de daardoor stroomende watermassa's en met het doen van verdere observaties.

De uitslag bekroonde het werk, daar toen bevonden werd, dat de toevoer van de Lawa en Tapanahony nagenoeg tot elkaar in verhouding stonden als 7 : 4 en dus de gronden konden geleverd worden, waarop de rechtmatige eischen van Suriname gevestigd waren.

Den 30sten September verliet de commissie de samenvloeiing en vervolgde haren tocht de Tapanahony op.

Daar de onvoorzichtigheid begaan was de Bonnis en Indianen, die medegenomen waren, terug te zenden en van de hulp der Aucaners alleen gebruik te maken, werd de commissie van deze geheel afhankelijk en de gevolgen daarvan bleven niet lang uit.

Na tot den 16en October de Tapanahony te hebben opgevaren door eene reeks van vallen, welke langzamerhand moeielijker werden op te gaan, weigerden de Aucaners op een gegeven oogenblik verder hulp te verleenen.

De president der Fransche commissie, de heer Vidal, verklaarde toen, dat „zoo onze commissie het nuttig mocht achten, „de reis in de Tapanahony verder voort te zetten, hij en de zijnen „hen volgaarne zouden vergezellen, doch, wat hem betrof, hij „het nut daarvan niet inzag, daar het bij hem aan geen twijfel „onderhevig is dat de Lawa de voortzetting der Marowyne is en

„de exploratie eener rivier, zooals deze, geheel op Nederlandsch „grondgebied stroomende, voor hem overigens weinig belang „aanbood en hij liever zijne krachten tot het zoo ver mogelijk „opvaren der grensrivier wilde besparen."

Deze verklaring noopte onze commissie haren tocht in de Tapanahony te staken en den terugtocht te aanvaarden.

Alvorens dit te doen, liet zij eene flesch, waarin een perkamenten rol, die de namen van de leden bevatte, op eene in het oog vallende plaats, boven het merk van den hoogsten waterstand, achter.

Deze plaats was 9' W. van Paramaribo.

De commissie aanvaardde den 18en October den terugtocht en bereikte, door den fellen stroom begunstigd, reeds den 22sten Poeloegoedoe.

De reis op de Lawa werd voortgezet door de HH. Rosevelt, Vidal en Boudet; terwijl de andere leden achterbleven bij den heer van Heerdt tot Evertsberg, die ernstig ziek was geworden.

Deze herstelde kort daarna, dank zij de zorgen van den officier van gezondheid Rech en wel zoo, dat hij zich sterk genoeg gevoelde de reis voort te zetten, zoodat ook hij de hem opgedragen taak tot een einde kon brengen.

De commissie voer de Lawa op tot de samenvloeiing van de Itanie en Marowyne-kreek. Aldaar begaven de leden der commissie Vidal, Van Rosevelt en van Heerdt zich in het lichtste corjaal op weg om deze beide kreken te onderzoeken.

Zij bevonden dat „de Itanie omstreeks twee malen breeder is „dan de Marowyne en de richting der Lawa volgt, terwijl de „Marowyne aanvankelijk „O. Z. O. loopt en daarna eene bocht „meer noordwaarts maakt, weshalve zij de eerstgenoemde als „de voortzetting der Boven-Marowyne of Lawa aannamen en „besloten haar in te varen tot dat zij niet meer bevaarbaar was" waaraan zij gevolg gaven.

Na het hoogste punt, dat zij bereikt hadden, bepaald te hebben, hetwelk bevonden werd te liggen op 2° 25' 30" N.B. en 56° 59 20" W. van Parijs namen zij den terugtocht aan.

Door hen was nog een berg [1]), omstreeks 700 voeten hoog be-

1) Waarschijnlijk was dat de rots op de kaart, door de expeditie Franssen Herderschee vervaardigd, aangeduid met den naam Knopadamoi of Piton Vidal.

klommen om een uitzicht over het land te hebben. Naar het Noorden werd geen uitzicht verkregen, daar de berg aan die zijde met hoog geboomte begroeid was.

Tot in het Noordwesten hadden zij een keten van bergen gezien, lager dan de Tumuc-Humac en welke naar het hun voorkwam in eene Zuidelijke richting tegen deze aanliep.

Evenzoo strekte zich, beoosten den beklommen granietklomp, een keten van lagere bergen uit, die waarschijnlijk de waterscheiding der Boven-Marowyne of Itanie en de Marowyne-kreek vormen.

Den 21n November werd de terugtocht aanvaard en den 3en December landde de expeditie te St. Louis, waarna de leden der Hollandsche commissie den 5den vandaar vertrokken en den 8sten December te Paramaribo aankwamen, na op de hoogte van de monding der Motkreek te zijn opgenomen door Z. M. schroefstoomboot „Apeldoorn".

De uitslag waartoe de commissie eenstemmig was gekomen, werd blijkbaar door de wederzijdsche gouvernementen goedgekeurd, daar de leden der commissie door beide gouvernementen gedecoreerd werden, maar door ons gouvernement is er niet voor gezorgd, den verkregen uitslag door een traktaat te bekrachtigen.

Het gevolg daarvan was, dat toen de bovengemelde ontdekking plaats vond, het republikeinsche, Fransche gouvernement beweerde niets te weten van de handelingen van het voormalige keizerlijke en ook daarin geen vertrouwen te stellen.

Toen van de op blz. 37 vermelde afkondiging in de „Moniteur de la Guyane Francaise" alhier kennis bekomen werd, gaf het dagblad de „West-Indiër van den 15n Maart" een buitengewoon nummer uit, bevattende een artikel getiteld: „Fransche usurpatie aan de Marowyne" van de welversneden pen van het Statenlid wijlen Julius E. Muller, die verder door een reeks schitterende artikelen in dat blad belangrijke bouwstoffen tot het bewijzen van ons goed recht geleverd heeft en welke in groote mate bijgedragen hebben tot eene eindbeslissing ten onze gunste.

Dat artikel sloeg zoo geducht in, dat drie dagen later den 18n Maart de Koloniale Staten vergaderden om het voorstel van het lid A. J. da Costa te overwegen, waarbij den gouverneur van Suriname op het in Cayenne plaats gehad hebbende zou worden

gewezen en gevraagd wat het Bestuur ten deze van plan was te doen.

Den 22 Maart d. a. v. werd de motie da Costa, eenigszins gewijzigd, aangenomen en reeds den 27n antwoordde de gouverneur, dat zijne aandacht daarop gevestigd was en hij bereids den gouverneur van Cayenne en de Nederlandsche Regeering over deze zaak geschreven had.

Tengevolge van dat schrijven stond het gouvernement van Cayenne deze aanvragen niet toe en wendden de aanvragers zich daarop tot ons gouvernement, dat eene gelijksoortige beschikking nam als het Fransche.

Beide gouvernementen waren het eens dat, zoolang het grensgeschil hangende was, geen hunner het recht had te beschikken over het in geschil zijnde terrein.

De Cayenneezen stoorden zich niet aan deze schikkingen, maar gingen voort met het uitrusten van expeditiën ter bewerking van het terrein in kwestie.

Deze toestand en de gevolgen, die daaruit noodwendig zouden voortspruiten ten nadeele van den goeden loop van zaken in onze samenleving deden den toenmaligen gouverneur Smidt besluiten, den gouverneur van Fransch Guyana voor te stellen, om in afwachting van de beslissing in het grensgeschil het terrein van stroopers te doen zuiveren en den toegang te bewaken.

Ook de leden van den Conseil Général — het vertegenwoordigend lichaam van Cayenne —, die toen nog niet betrokken waren in de onrechtmatige exploitatie van dat gebied, namen eene motie aan, waarbij de gouverneur Le Cardinal werd uitgenoodigd zich met ons gouvernement te verstaan, ten einde de ontruiming van het gebied op afdoende wijze te doen plaats vinden.

De gouverneur Le Cardinal stoorde zich daar niet aan en nam het voorstel van den gouverneur van Suriname tot eene gemengde politiebewaking niet aan, maar stelde ons gouvernement voor om het gebied door de beide koloniën te doen uitgeven, de retributies onder beide gouvernementen gelijkelijk te verdeelen en het uitvoerrecht geheel te doen innen door de kolonie van waar het goud zou worden uitgevoerd. Dit voorstel werd natuurlijk vanwege ons Bestuur van de hand gewezen daar de aanneming er van onze aanspraak op het geheele betwiste

gebied zou verzwakken en zoo bleef de toestand onveranderd.

De heer Vitalo op wiens kosten de eerste ontdekking gedaan was en ten wiens behoeve de eerste aanvraag voor prioriteitsrechten op die terreinen aan elk der beide gouvernementen was gedaan, zag met leede oogen dat het terrein door derden bewerkt werd, terwijl hij zich er van onthield en ging zich over deze zaak bij de Regeering in Parijs beklagen.

De gouverneur Le Cardinal om te doen voorkomen alsof hij een einde aan de strooptochten wenschte te maken, begaf zich daarop naar de Marowyne en sloot op het dorp „Apatoe" aan den voet van den Hermina-val, met het opperhoofd der Bonnis Anato eene overeenkomst waarbij deze „zich verbond den doortocht op den „linkeroever der Lawa te beletten aan alle ontginners en goud-„werkers, die zich zouden komen vestigen op het tusschen Frankrijk „en Nederland betwiste terrein."

„Overeenkomstig het tractaat van 1861 zal het opperhoofd „voortgaan met zijn hulp, ondersteuning en bijstand te verleenen „aan elke expeditie opgaande naar den rechteroever van de „Lawa op terreinen, welke door de Direction de l'Interieur te „Cayenne op regelmatige wijze zijn afgestaan".

De laatste bepaling bewees dat deze overeenkomst voor den vorm gesloten was, daar ieder concessionaris aan den rechteroever der Lawa, welke concessies niet moeielijk in Cayenne te verkrijgen waren, slechts de rivier behoefde over te steken, hetgeen zonder hulp van boschnegers kon plaats vinden, om op het betwiste terrein te werken.

Het opmerkelijke in deze was dat het Fransche gouvernement met een tot nu toe aan den Nederlandschen Staat onderworpen stam eene overeenkomst sloot buiten medewerking van dien Staat, De Bonnis toch waren afstammelingen van uit Suriname ontvluchte slaven, die tot 1860 nog cijnsbaar waren aan de Aucaners voor de hulp ons verleend bij de overmeestering van dien stam.

Alhoewel aanvankelijk enkele goudzoekers zich lieten weerhouden door de boschnegers, groeide de toevloed daarheen weder zeer toe, vooral toen bekend werd, dat het opperhoofd Anato zich met eene firma in Cayenne verbonden had om voor gezamenlijke rekening aldaar goud te zoeken.

In het Voorloopig Verslag op het Begrootings-ontwerp voor het dienstjaar 1888 werd door de Koloniale Staten inlichtingen gevraagd omtrent den stand van zaken met betrekking tot dit grensgeschil en verzocht te vernemen wat bij het Bestuur bekend was ten opzichte van de alhier en ook in Cayenne loopende geruchten omtrent de strooperijen, die op het betwiste terrein plaats vonden.

Het Bestuur antwoordde daarop dat het niets van strooperijen op het land in kwestie afwist en de mededeelingen slechts „praatjes" waren.

Dat de mededeelingen geene „praatjes" waren, bleek spoedig, toen op de klacht door den heer Vitalo tegen den gouverneur Le Cardinal bij de Regeering te Parijs uitgebracht, die gouverneur werd teruggeroepen en den wd. gouverneur de Block de Fribourg opgedragen om rigoureuse maatregelen te nemen ten einde het betwist gebied van stroopers te zuiveren.

Dat dit Regeeringsbesluit niet welwillend door de bevolking van Cayenne, die hoofdzakelijk van goudzoeken bestaat, werd opgenomen, sprak van zelf; op den namiddag van 29 October 1887, toen het verbodsplakaat, (later opgenomen in de Moniteur de la Guyane Francaise van 12 November 1887 No. 46), werd aangeplakt, trokken benden goudzoekers, geleid door een lid van den Conseil Général naar het gouvernements-hôtel om van den tijdelijken gouverneur intrekking van het verbod gedaan te krijgen.

Dat had natuurlijk geen gevolg, maar de expedities bleven niettegenstaande het verbod aanhouden en wel op zulk eene in het oog loopende wijze, dat in de zitting van den Conseil Général van den 21n November d. a. v. de voorzitter van dit college, de heer Th. Le Blond, het noodig vond het gouvernement er op te wijzen, dat men niettegenstaande het Regeerings-besluit, voortging de Lawa te plunderen en den gedelegeerde van het gouvernement te vragen wat het Fransch gouvernement wel zou doen, indien het Hollandsche eens de teruggave eischte van het aan de Lawa door Franschen ontgonnen goud.

De gedelegeerde antwoordde daarop dat de gouverneur van Fransch Guyana van de Regeering de opdracht had om in overeenstemming met het gouvernement van Suriname de ver-

bodsbepaling te doen effectueeren, doch dat daaraan geen gevolg gegeven had kunnen worden tengevolge van den ongunstigen gezondheidstoestand aan de Marowijne.

Ons Bestuur had zelf het voorstel tot gezamenlijke bewaking gedaan, doch telkens werd het in de uitvoering belemmerd door de berichten van Fransche zijde van het heerschen van gele koorts aan den rechteroever van de Marowijne.

Van de zijde van den tijdelijk Franschen gouverneur werden inmiddels toch maatregelen genomen om de bevelen zijner Regeering uit te voeren, vooral door het oprichten van een militairen post aan de Sipariwini op den Franschen oever en het uitvaardigen van het arrêté van 29 November 1887 waarbij bepaald werd, dat „tot nader order geen permis of recherche of „permis d'exploitation voor terreinen op den rechteroever van „de Marowijne of Lawa zouden worden toegestaan; dat de toe„gang tot voormelde stroomen aan allen verboden was, zelfs aan „hen, die een permis of recherche voor het terrein op den „rechteroever bezaten; terwijl al het goud, dat hetzij al dan niet „gedekt door een permis de recherche of een permis d'exploi„tation, van de Boven-Marowijne via de Sipariwini-post zou „worden vervoerd, aangehouden zou worden totdat door den „eigenaar het bewijs zou zijn geleverd dat het van eene con„cessie op wettige wijze toegestaan, afkomstig was."

Onzerzijds werden reeds sedert eenigen tijd geene concessies of vergunningen tot onderzoek aan de Marowijne en den linkeroever der Tapahony meer toegestaan, teneinde de opvoer naar de Lawa tegen te gaan, welke krachtens wettige rechten, op een ander deel der Marowijne verkregen waren.

De afkondiging van genoemd arrêté bracht de gemoederen in beweging als van den Franschen landaard te verwachten was.

In de zittingen van 5 en 12 Dec. d. a. v. van den Conseil Général werd dit arrêté door de leden Herard en Dufourg besproken, die daarbij in heftige taal verklaarden:

„zich aan het besluit niet te zullen storen en de Cayenneezen „te zullen blijven adviseeren naar de Lawa te trekken, overtuigd „als zij waren, dat de gendarmerie, de bevelen der Administratie „ten spijt, niet op de overtreders zou vuren."

Het antwoord van den gedelegeerde van het Bestuur op dezen uitval mag wel karakteristiek genoemd worden; hij zeide: „dat „het protest van den Conseil geleid werd uitsluitend door mo- „tieven van persoonlijk belang."

Intusschen bleven de goudzoekers van Fransche zijde aan het plunderen en bleek het later dat de berichten omtrent het heerschen van gele koorts aan de Marowijne door de Franschen verzonnen waren, teneinde de Lawa niet door Nederlandsche soldaten te doen betreden en dat het afvaardigen van genoemd arrêté tot grond had er later op te kunnen wijzen, dat de Fransche Regeering wel hare onderdanen bij wettig genomen besluiten verboden had het terrein in kwestie te bewerken maar de Nederlandsche niet.

Teneinde nog meerdere kracht hieraan bij te zetten, werd kort daarna in Fransche brochures en tijdschriften verkondigd, dat tengevolge van het afkondigen van dit arrêté niet minder dan 3000 K.G. goud van de Lawa hun weg naar Suriname hadden gevonden.

Van deze bewering blijft niets over als de productiecijfers van het, door ons aan de Marowijne verkregen goud, nagegaan worden.

De cijfers van het verkregen goud aan de Marowijne waren in de jaren 1887, 1888, 1889 en 1890 respectievelijk 73666; 19476; 33923 en 86999,5 grammen.

Genoemde cijfers bewijzen, dat van Suriname uit betrekkelijk weinig deel is genomen aan deze bewerking en dat in het jaar 1890 zelfs 13 K.G. meer verkregen is dan in 1887, het jaar toen de verbodsbepaling van kracht was.

Het aanhoudend klagen dat door het Bestuur van Suriname niet deelgenomen werd aan de bewaking van het gebied in kwestie en daardoor de Cayenneezen ten voordeele der Surinamers benadeeld werden, had de gewenschte uitwerking, daar onmiddellijk na de aanvaarding van het Bestuur door den nieuw benoemden gouverneur Gerville Reache op 19 April 1888 de verbodsbepaling van 29 November 1887 ingetrokken werd.

Voortaan mochten volgens het nieuw vastgestelde arrêté, allen, die zulks wilden voor eigen rekening en risico buiten inmenging van het plaatselijk bestuur, goud in de Lawa zoeken.

Deze toestand bleef voortduren tot in September 1888 toen eindelijk de gele koorts geweken was, welke elk plaatselijk overleg tusschen de autoriteiten van Suriname en Cayenne onmogelijk had gemaakt en de wd. gouverneur van Suriname, den procureur-generaal en de gouverneur van Fransch Guyana, den procureur van de Republiek afvaardigden naar Albina, om zich over de te nemen maatregelen te verstaan. Eene overeenkomst werd door hen ontworpen, waarbij bepaald werd, dat op drie plaatsen aan de Boven-Marowijne zoowel Nederlandsche als Fransche posten zouden worden geplaatst, ten einde het verkeer met het betwist gebied te bewaken en dat zoolang de bewaking duurde geene concessiën aan een der oevers in de Lawa zouden toegestaan worden. Deze overeenkomst werd den 22n October te Paramaribo en den 29sten d. a. v. te Cayenne door de respectieve gouverneurs goedgekeurd en tevens door hen ontworpen instructies voor de commandanten der posten en orders voor de boschnegers vastgesteld.

Den 14n November werd het verbod op het betwist gebied goud te zoeken in beide koloniën afgekondigd en werden door beide gouvernementen de noodige manschappen opgezonden ter bezetting van de wachtposten, welke geplaatst werden, de eerste aan de Hermina-val, de tweede aan de samenvloeiing van de Tapanahony en Lawa en de derde op het eiland Assisie aan de Lawa.

Deze laatste post n.l. de Hollandsche werd later verplaatst naar den linkeroever der Lawa tegenover het oude boschnegerdorp Coermotibo en ten laatste na afwikkeling van de kwestie, op de landingsplaats van de concessie van de „Compagnie des Mines d'or de la Guyane Hollandaise".

Het oppertoezicht van de Hollandsche posten werd toevertrouwd aan den toenmaligen 1ste luitenant der infanterie H. van Breen, thans districts-commissaris en dat der Fransche posten aan een speciaal daarvoor uit Frankrijk gezonden regeeringscommissaris, den heer D. Casey.

Opmerkelijk is het, dat na beëindiging der kwestie, toen aan de aanvraag van den heer Le Blond om 69984 H.A. in pacht te bekomen, voldaan was en deze concessie ingebracht werd in

eene Fransche Naamlooze Vennootschap onder den naam van „Compagnie des Mines d'or de la Guyane Hollandaise" deze regeerings-commissaris als een deradministrateursaangesteld werd.

Deze aanstelling heeft naar alle waarschijnlijkheid toen ter tijd het gerucht in omloop gebracht, dat een zeer hooggeplaatst ambtenaar aan het Fransche departement van Koloniën persoonlijk in deze vennootschap betrokken was en elke handeling toen en later tegen de conventie gepleegd hiervan het gevolg was.

Inmiddels was den 29sten November 1888 tusschen de Regeeringen van Nederland en Frankrijk eene overeenkomst gesloten, waarbij bepaald werd dat het geschil over de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana bezuiden de samenvloeiing van de Lawa en Tapanahony aan de uitspraak van een arbiter zou worden onderworpen. Die overeenkomst is in Nederland, goedgekeurd bij de wet van 26 Januari 1889 (Staatsblad No. 13 G.B. No. 7) en in Frankrijk bij eene wet van 18 Juni 1889 waarna zij den 20n Juli d. a. v. te Parijs is geratificeerd.

Kort daarna werd de Czaar van Rusland door beide gouvernementen verzocht als arbiter te willen optreden, maar deze had bezwaar tegen de aanvaarding van de taak, daar hem geene andere bevoegdheid was toegekend dan om hetzij de Lawa, hetzij de Tapanahony als grens aan te wijzen. Ten einde dat bezwaar op te heffen, werd tusschen de beide Regeeringen eene verklaring uitgewisseld, waarbij aan den arbiter de subsidaire bevoegdheid werd toegekend om eene andere grens op het betwist gebied aan te wijzen, ingeval hij, na onderzoek van het geschil geene termen mocht vinden om een der genoemde rivieren als grens aan te wijzen.

Deze verklaring is goedgekeurd bij de wet van 17 Juli 1890 (Staatsblad No. 105). Alhoewel het traktaat was bekrachtigd en de arbiter bereids de opdracht had aanvaard, gingen de Franschen ten spijt van dit alles en van de aldaar geplaatste gemengde politiemacht, voort met werken en verleende het gouvernement van Fransch Guyana in strijd met de aangegane conventie in het begin van 1890 verschillende concessies aan den rechteroever der Lawa.

Vier maanden later ging het gouvernement van Guyana een stap verder in het schenden der conventie en vaardigde op den

8sten April een arrêté uit, waarbij de Directeur de l'Interieur gemachtigd werd om permis de recherche voor terreinen tot een maximum van 5000 H.A. oppervlakte à 25 centimes per H.A. en per jaar op de Lawa-delta uit te geven, met bepaling verder dat voormelde permis na één jaar in permis d'exploitation à 60 centimes per H.A. zouden overgaan.

Dit besluit werd reeds op 12 April d. a. v. ingetrokken, doch om andermaal op 3 Mei en nu voor goed van kracht verklaard te worden.

Dit feit werd natuurlijk ter kennis der Nederlandsche Regeering gebracht als blijkt uit het antwoord van den Minister van Koloniën in de zitting van de Eerste Kamer der Staten Generaal d.d. 14 Juli 1890 op eene ondervraging daaromtrent, luidende:

„dat de Fransche Minister van Buitenlandsche zaken aan onzen „gezant had geschreven, dat hij de noodige maatregelen had „genomen, opdat de vroeger gemaakte regelingen omtrent de op „het betwist gebied te handhaven gedragslijn strikt zouden worden „nagekomen en dat daaromtrent per telegraaf uitdrukkelijke be- „velen waren gezonden aan den gouverneur van Cayenne".

Op den 30sten October waren deze uitdrukkelijke bevelen nog niet in Cayenne ontvangen en op nieuw moest de Minister van Koloniën, Mackay, daarover op dien datum in de Kamer ondervraagd, verklaren dat: „van den gouverneur van Suriname het „bericht is ontvangen, dat uit de door hem uit Fransch Guyana „ontvangen berichten gebleken is, dat er concessie verleend was „op het betwiste terrein; de gouverneur heeft daarop een brief „aan den gouverneur van Cayenne geschreven, doch daarop is „hij het antwoord nog wachtende.

„De Fransche Regeering is door onzen gezant te Parijs in „kennis gesteld met de verschillende berichten, zooals wij ze in „de Moniteur de Cayenne gevonden hebben, ten einde de noodige „maatregelen te nemen, indien nog niet voldaan was aan de „vroeger gedane belofte.

„Als ik mij wel herinner is er van de Fransche Regeering be- „richt ontvangen, dat zij uitgaat van de onderstelling, dat het „Bestuur van Cayenne toen het de concessie verleende, nog niet „op de hoogte was van de laatste orders uit Parijs" enz.

In de zitting van de 2e Kamer der Staten Generaal van 20 Januari 1891 kwam deze zaak wederom ter sprake en op nieuw verklaarde de Minister van Koloniën, dat de Fransche Regeering bevelen naar Cayenne had gezonden om het Status-quo aan de Lawa te herstellen.

Trots deze verklaringen is met het verleenen van concessies voortgegaan tot den 27n December 1890, toen eindelijk de telkenmale beloofde ministerieele depêche te Cayenne ontvangen werd.

In hoeverre de Fransche Regeering in deze herhaalde schendingen betrokken is, valt niet uit te maken, maar dit is zeker, dat de Fransche diplomatie met goeden uitslag van deze schendingen gebruik gemaakt heeft om bij den arbiter de indruk te doen ontstaan, dat de uitgiften bona fide hadden plaats gehad.

Verder mag op het feit wel gewezen worden, dat de Nederlandsche Regeering eerlijk en trouw de conventie is nagekomen tot handhaving van het Status-quo aan de Lawa.

Van den dag dat de conventie werd aangegaan is van Nederlandsche zijde niet ééne daad gedaan in afwijking van, laat staan, in strijd met, de door haar aangegane verplichtingen.

De gevolgen van de uitgiften door het Fransche Gouvernement bleven niet uit zooals uit de clausule in de laatste zinsnede der arbitrale uitspraak te zien is.

Deze uitspraak, den 13/25 1891 Mei gedaan luidde in haar geheel als volgt:

„Nous Alexandre III, par la grâce de Dieu, Empereur de toutes les Russies:

Le gouvernement des Pays-Bas et le gouvernement de la République française ayant résolu, aux termes d'une convention conclue entre les deux pays le 29 Novembre 1888, de mettre fin à l'amiable au différend qui existe touchant les limites de leurs colonies respectives de Surinam et de la Guyane française, et de remettre à un arbitre le soin de procéder à cette délimitation, Nous ont adressé la demande de Nous charger de cet arbitrage.

Voulant répondre à la confiance que les deux Puissances litigeantes Nous ont ainsi témoignée, et, après avoir reçu l'assurance de leurs gouvernements d'accepter Notre décision comme jugement suprême et sans appel et à s'y soumettre sans aucune

réserve, nous avons accepté la mission de résoudre comme arbittére le diffrend qui les divise et nous tenons pour juste de prononcer la sentence suivante:

Considérant que la convention du 28 août 1817, qui a fixé les conditions de la restitution de la Guyane française à la France par le Portugal, n'a jamais été reconnue par les Pays-Bas;

Qu'en outre cette convention ne saurait servir de base pour résoudre la question en litige, vu que le Portugal, qui avait pris possession, en vertu du traité d'Utrecht de 1713, d'une partie de de la Guyane française, ne pouvant restituer à la France en 1815 que le territoire qui lui avait été cédé: or, les limites de ce territoire ne se trouvent nullement définies par le traité d'Utrecht en 1713, que le gouvernement hollandais, ainsi que le démontrent des faits non contestés par le gouvernement français entretenait à la fin du siècle dernier des postes militaires sur l'Awa, que les autorités françaises de la Guyane ont maintesfois reconnu les nègres établis sur le territoire contesté comme dépendant médiatement ou immédiatement de la domination hollandaise, et que les autorités n'entraient en rélations avec les tribus indigènes habitant ce territoire que par l'entremise et en présence du représentant des autorités coloniales hollandaises;

Qu'il est admis sans conteste par les deux pays intéressés que le fleuve Maroni, à partir de sa source, doit servir de limite entre leurs colonies respectives;

Que la commission mixte de 1861 a recueilli des données en faveur de la reconnaissance de l'Awa comme cours supérieur du Maroni;

Par ces motifs;

Nous déclarons que l'Awa doit etre considérée comme fleuve limitrophe devant servir de frontière entre les deux possessions. En vertu de cette décision arbitrale le territoire en amont du confluent des rivières Awa et Tapanahoni doit appartenir désormais à la Hollande, sans préjudice, toutefois, des droits acquis bona-fide par les ressortissants français dans les limites du territoire qui avait été en litige".

Ter uitvoering van de clausule van de laatste zinsnede zijn

den 25sten Juni door de Regeering instructies aan den gouverneur van Suriname gezonden, waarbij de opdracht verstrekt werd om hen, die van het Bestuur van Fransch Guyana vergunning tot opsporing of tot ontginning van goud in het betwist gebied verkregen hadden — zij het ook dat die vergunningen volgens de verklaring van de Fransche Regeering in antwoord op vertoogen dezerzijds, slechts waren verleend als provisoire titels, zonder prejudicie van de uitspraak van den arbiter — in de gelegenheid te stellen van het Bestuur van Suriname concessies te verkrijgen voor de hun door het Fransche gouvernement verleende terreinen.

Daarbij werd door de Regeering van de overweging uitgegaan „dat op geene andere wijze uitvoering was te geven aan genoemde „clausule en dat die door de Regeering niet buiten gevolg kon „worden gelaten, zonder zich bloot te stellen aan het verwijt, dat „zij de arbitrale uitspraak niet in haar geheel eerbiedigde."

In de zitting van de Tweede Kamer van 2/3 December 1891 werden door verscheidene leden tegen deze wijze van uitvoering geven aan de arbitrale uitspraak geprotesteerd en o. m. door het lid van Karnebeek gezegd: „dat voor de Nederlandsche Regeering het vinden van eene goede oplossing niet zonder bezwaar was, ben ik met den Minister eens, maar hij zal moeten toegeven, dat de door de Regeering ingeslagen weg de gemakkelijkste is, dien zij konde kiezen."

Door den gouverneur van Suriname werd daarop de gouverneur van Cayenne bij een schrijven van 31 Juli in kennis gesteld met de wenschen van de Regeering in Nederland ten opzichte van de uitvoering van de arbitrale uitspraak en diens tusschenkomst ingeroepen om aan de bezitters van de voormelde vergunningen te doen weten op welke wijze zij concessie overeenkomstig de Surinaamsche Verordeningen zouden kunnen verkrijgen. Op 23 Augustus d. a. v. had op uitnoodiging van den gouverneur van Fransch Guyana eene ontmoeting met den gouverneur van Suriname te St. Laurent (tegenover Albani) plaats, waarbij eene conventie gesloten werd ter zake van de erkenning der rechten aan Fransche onderdanen gegeven en de tijdruimte vastgesteld, waar binnen zij deze konden doen gelden.

Bij zijn terugkeer bood de gouverneur eene Ontwerp-Verordening aan de Koloniale Staten aan, waarbij vastgesteld werd, dat concessies in dit gebied zouden worden aangevraagd van 1 December 1891 af en dat vóór dien datum zou worden beslist omtrent de aanspraken van hen, die ingevolge de arbitrale uitspraak, waarbij het bedoelde gebied aan Nederland was toegewezen, vermeenden daarop bona-fide rechten te hebben verkregen.

Deze verordening werd in de zitting der Koloniale Staten van 2 October 1891 met algemeene stemmen aangenomen, alhoewel al de leden, die aan de discussie deelnamen, deden uitkomen, dat hier in geen geval van bona-fide rechten sprake kon zijn; maar dat zij in deze de meening van de nederlandsche Regeering hadden te eerbiedigen, die uitvoering aan de uitspraak had te geven.

Deze verordening werd onder dagteekening van 3 October 1891 (G. B. No 25) afgekondigd.

Door het Bestuur van Fransch Guyana waren aan 25 personen 44 vergunningen tot opsporing of tot ontginning van goud in het Lawa-gebied verleend, betrekking hebbende op 76669 H.A., waaronder één houder van 69984 H.A. en deze deden hunne aanspraken gelden en verkregen concessies van het Surinaamsch gouvernement.

Voorts werden in December 1891 en in het begin van 1892 aan 14 personen concessies verleend, betrekking hebbende op 26955 H.A.

Deze concessies werden allen verleend voor den duur van één jaar.

Moeielijkheden zijn natuurlijk, tengevolge van deze ruime toepassing, niet ondervonden bij de de tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraak betreffende het Lawa-gebied.

Weldra ontstond er tusschen de concessionarissen onderling verschil over de grenzen hunner perceelen, die zij op het terrein niet met juistheid wisten te bepalen. Door het gouvernement werd voor de afbakening daarvan tegen het in Suriname geldende tarief de beëedigde landmeter J. A. Polak te hunner beschikking gesteld. Alleen de concessionaris E. le Blond maakte van deze vrijgevigheid gebruik.

Verder werd den gouvernements-landmeter de opdracht ver-

strekt naar de Lawa te gaan en aldaar de verhouding van het Bestuur tot aan de Lawa gevestigde Bonni-negers te regelen, met welke het gouvernement van Fransch Guyana in de laatste jaren betrekkingen had aangeknoopt met het oog op de diensten, welke zij aan de goudzoekers in het Lawa-gebied zouden bewijzen, en verder te trachten het gebied tusschen de Lawa en Tapanahoni meer toegankelijk te maken, door er dwars doorheen een tracé te kappen, uitkomende aan de laatstgenoemde rivier op een punt van waar men zonder moeite de Sara-kreek kon bereiken, die in de Suriname-rivier uitmondt.

Op den eisch van den gouvernements-landmeter aan de Bonnis gesteld om zich te verklaren of zij Nederlandsche onderdanen wilden blijven, verklaarden zij Fransche onderdanen te zijn en het te willen blijven en verlieten hunne oude vestigingsplaatsen aan den Hollandschen oever der Lawa om nieuwe aan den Franschen oever te stichten. De oorzaak daarvan lag hieraan dat het Nederlandsch gouvernement zich niets had laten gelegen liggen aan dezen stam, die tot het jaar 1860 cijnsbaar was aan den Aucanerstam; terwijl door het gouvernement van Fransch Guyana alle middelen te baat genomen waren, om hen tot zich te trekken o. m. door het toekennen van een jaarlijksch salaris aan het opperhoofd.

Ook bestond tengevolge van de vroegere afhankelijkheid een soort van wangunst tusschen beide boschnegersstammen, welke bij de „rush" naar de Lawa meer dan eens op den voorgrond trad, ten gevolge van de hooge winsten, welke door hen toen gemaakt werden tengevolge van het vervoeren der goudzoekers naar het betwiste gebied.

Eens kwam het tusschen hen tot een zoo heftige botsing, dat de opperhoofden van beide stammen Anato en Oseesie zich verplicht gevoelden tusschenbeide te treden en tot een vergelijk te komen, waarbij bepaald werd, dat de Aucaners, de goudzoekers zouden vervoeren tot Gransanti in de Lawa en de Bonnis van daar verder naar de eindbestemming.

Toen ter tijde zijn zeer hooge prijzen betaald voor vervoer door hen, die zoo spoedig mogelijk het gebied in kwestie wenschten te bereiken, welke prijzen lang nadat de toestand

normaal geworden was, op het vervoer zijn blijven drukken.

Door het opperhoofd der Bonnis, Anato, is ook toen van elken goudzoeker een zeker percentage van het gevonden goud geëischt, alvorens aan zijne onderhoorigen toestemming te geven voor het vervoeren van de betrokkenen naar St. Laurent of Albina.

Om aan de bovengemelde opdracht te voldoen vertrok de gouvernementslandmeter den 15n Januari 1892 en kwam den 15n Mei d. a. v. te Paramaribo terug, na het volgende te hebben bereikt:

Hij begon, na eerst de vroegere werkplaatsen, ten tijde van de „rush" bewerkt, in oogenschouw te hebben genomen eene lijn te kappen van uit het Bonni boschnegersdorp Cottica in Westelijke richting tot dat op 60150 M., na traceering van 740 M. in Noord-Westelijke richting, de oever van de Tapanahony tegenover het Anoema-eiland bereikt werd.

Bij dit tracé werden op ongeveer het midden van de lijn de Gonini-kreek en hare zijtakken overgetrokken, welke door hem Wilhelmina en Emma rivieren werden genoemd.

Deze rivieren bleken de aangewezene wegen te zijn voor een onderzoek van dit gebied, daar dit anders moeilijk te bereiken zou zijn.

Na aankomst aan de Tapahony voer hij naar de woonplaats van het opperhoofd der Aucaners, Drietabbetje genaamd, van waar hij, na zich van de noodige provisiën te hebben voorzien, welke aldaar tevoren waren opgezonden en opgeslagen, weder opvoer naar de monding der Tossokreek en verder deze kreek volgde tot hare bronnen, welke in de voormalige concessie Pommier en Paulmier (later ingebracht in eene Engelsch-Fransch Maatschappij Lourdes genaamd) liggen. Van daar uit trok hij langs een bestaand transport-pad naar de Sara-kreek en verder naar Paramaribo.

De resultaten van deze expeditie zijn volgens het rapport van den leider geweest als volgt:

„Tusschen Lawa en Gonini-rivier zijn vele bergen met sterke „hellingen en tusschen-liggende kreekjes, die hetzelfde voorkomen „hebben, als de bergen op het terrein E. Le Blond, waaruit veel „goud verkregen is. Mijn tracé loopt over een gedepresseerd

„gedeelte van het gebergte, daar de meeste kreken van het „Noorden naar het Zuiden vloeien en de hoogere bergen en de „oorsprong van deze kreken alzoo Noordelijker moet worden geacht.

„Tusschen de Gonini en Tapanahony ontmoet men kreken, die „meestal van het Zuiden naar het Noorden stroomen.

„De bergen hebben flauwe hellingen en slechts bij enkelen ziet „men kwarts- en ijzer-erts.

„De Gonini met de Emma- en Wilhelminarivier zijn uitmun-„tende waterwegen, om in de delta tusschen de Lawa en Tapana-„hony diep landwaarts door te dringen. Als de Tosso-kreek „gezuiverd is van daarin gevallen boomstammen, is zij in den „regentijd bevaarbaar tot ongeveer 10 K.M. ten Z. van de voor-„malige werkplaats van de Maatschappij Lourdes.

„Het terrein, langs de kreek door de expeditie gevolgd, is „grootendeels vlak, met enkele lage heuvels, hier en daar moerassig „in den regentijd.

„Van de voormalige werkplaats van de Lourdes tot den rech-„teroever der Sara-kreek moeten slechts twee hooge bergen met „steile hellingen worden beklommen, het overige deel is zacht-„glooiend en door kreekjes gesneden.

„De Sara-kreek is in den regentijd bevaarbaar tot een dag „reizens boven het punt waar ik aan den oever aankwam.

„In den drogen tijd echter zijn noch de Sara- noch de Tosso-„kreek bevaarbaar. Goud-ontginners, die in de Tapanahony onder-„zoekingen willen doen, zouden gebruik kunnen maken van een „eventueel aan te leggen weg langs de Sara- en Tosso-kreek.

„Ik twijfel echter of het vervoer te land voordeeliger zoude „zijn dan het transport te water over Albina".

Deze expeditie had dus geen ander resultaat dan dat het deel van de streek tusschen de Tapanahony en Lawa langs dit tracé bekend werd.

Het bleek weldra, dat het betalend alluvium deposit, dat door de expeditie Vitalo indertijd ontdekt was, geheel en al in de concessie van E. Le Blond, ter grootte van 69984 H.A. gelegen was en daarbuiten slechts een tweetal werkplaatsen waren, welke gedurende korten tijd iets opleverden.

Het gevolg daarvan was, dat de oppervlakte der uitgegeven

concessies in de volgende jaren aanmerkelijk verminderde, zoodat bijna al hetgeen sedert de beëindiging der Lawa-kwestie verkregen werd voor het grootste deel kwam uit genoemde concessie.

De productie aan de Lawa begon in 1893 — het eerste jaar, waarvan hier afzonderlijk melding is gemaakt met 188891 grammen, daalde in de 2 daaropvolgende jaren en begon weder van 1896 te stijgen om in het jaar 1901 het maximum-cijfer van 369236 grammen te bereiken.

Van dit jaar af daalde de productie aan deze rivier geregeld, behalve in het jaar 1905, toen de productie ± 22 K.G. meer was dan in het vorige jaar.

Die van 1906 wijst weder eene daling van ± 26 K.G. in vergelijking met 1905.

Bij de verordening van 11 Maart 1889 (G.B. No. 8) werd de maximumtijd, waarvoor concessies worden verleend van dertig, op veertig jaren gebracht; verder werd in Art. 9 de wijze van betaling van retributies van concessies geregeld, welke voor langer dan een jaar worden verleend en bepalingen gemaakt ten aanzien van het beperken van de oppervlakte der in concessie uitgegeven terreinen.

Bij Resolutie van 15 Februari 1890 La B. No. 1135 werd door den gouverneur de Savornin Lohman aan J. R. P. F. Gonggrijp en J. J. van Rietschoten vergunning verleend om gedurende een jaar met stoombaggermachines, welke, òf door sleepbootjes, òf door eigen stoom worden voortbewogen, onderzoek te doen naar de aanwezigheid van goud en edele metalen in de beddingen van:

1. de Suriname-rivier van de Klip-kreek af, opwaarts tot aan de monding van de Marowijne-kreek;
2. de Sara-kreek van hare monding af opwaarts tot aan de Momo-kreek;
3. de Saramacca-rivier van Maripaston af, opwaarts tot zoover zij op de kaart van de H.H. van Rosevelt en van Lansberge voorkomt;
4. de kleine Saramacca tot op 3,5 K.M. afstand van hare monding en aan Mr. C. H. van Meurs in de beddingen van:

1. de Suriname-rivier van de Klip-kreek af, tot hare monding;
2. de Saramacca-rivier van Maripaston af, tot hare monding.

Voorts bij Resoluties d.d. 22 Februari d. a. v. La B. No. 1251 aan J. R. P. F. Gonggrijp en J. J. van Rietschoten gelijke vergunning in de beddingen van:

1. de Coppename-rivier van de Wayombo af, tot hare monding;
2. de Nickerie-rivier en de Maratakka-rivier, de eerste tot aan de Arrowarra en de laatste tot zoover zij bevaarbaar is en voorkomt op de kaart van de kolonie van de H.H. van Rosevelt en van Lansberge;
3. de Marowijne-rivier en de Tapanahony-rivier, stroomopwaarts van de Tosso-kreek af, tot aan Albina, speciaal waar zich bevinden de grint- en zandbanken aan de oevers van Nederlandsch Guyana gelegen.

Deze uitgiften, waardoor alle rivieren in de kolonie aan slechts twee maatschappijen afgestaan werden, werden algemeen afgekeurd, vooral daar door vroegere gouverneurs bezwaren waren gemaakt, vergunning te verleenen tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van goud en andere edele metalen in de beddingen en oevers van kreken en stroomen, welke tot middel van algemeen verkeer dienen of daartoe door hunne ligging moeten dienen.

Met het verleenen van deze vergunningen was zooveel haast gemaakt, dat bij Resolutie van 27 Februari 1890 L.B. No. 1373 op een dier vergunningen moest worden teruggekomen en de vergunning tot onderzoek in de Marowijne en Tapanahony, naar aanleiding van de hangende kwestie over de grensscheiding tusschen Fransch en Nederlandsch Guyana, ingetrokken.

De Koloniale Staten deden in hun Voorloopig Verslag op de voorloopige vaststelling van de begrooting voor het dienstjaar 1891 uitkomen, dat naar hunne meening het Bestuur onbevoegd was tot deze uitgiften, daar uit de geschiedenis van de goudverordening blijkt, dat de uitgifte van deze gedeelten van het domein door den kolonialen wetgever voorbehouden moest worden geacht te zijn tot een nadere regeling, dus bij koloniale Verordening. Voorts ook meende men dat dit bleek nog uit de bepaling van Art. 36 van de Goud-verordening, waarbij met gevangenisstraf

en geldboeten bedreigd wordt hij, die desbewust onderzoek doet of laat doen naar de aanwezigheid van delfstoffen in of op de beddingen en oevers van kreken en stroomen.

De gouverneur kwam in zijn Memorie van Antwoord tegen deze beweringen op, verklarende dat het strafbaar stellen van het prospecteeren in bevaarbare wateren hem (gouverneur) daarom nog niet verbood vergunningen tot zulke prospecties te geven. Verder dat de koloniale wetgever gewild heeft, dat de bevaarbare wateren buiten de werking zouden blijven van de verordening van 1882, waartoe Art. 36 behoort, m. a. w. dat de toestand waarin de verordening bestemd was wijziging te brengen ten aanzien van de bevaarbare wateren onveranderd bleef. Waar tot dusver vergunning was verleend om in die wateren te prospecteeren, kon derhalve op de zelfde wijs worden voortgegaan.

De strekking van Art. 36 was naar zijne meening geene andere dan deze: de bevaarbare wateren niet, zonder meer ter vrije beschikking van de goudzoekers te laten, doch zonder daarbij te treden in de beantwoording van de vraag of en door wie het doen van onderzoek zou kunnen worden gegund.

Ook strookten deze uitgiften volkomen met de meening der Koloniale Staten, voorkomende in het eind-verslag over de Verordening van 1882, waarin het volgende te lezen staat:

„Men wenschte intusschen de exploitatie van de hierbedoelde „plaatsen (de bevaarbare wateren, enz.) in geenen deele te zien „uitgesloten, maar de regeling daarvan, wanneer zich de behoefte „daartoe voordeed, voorloopig bij administratieve maatregelen te „doen plaats vinden."

Deze uitgiften leidden niet tot verdere gevolgen, daar ze voor één jaar waren uitgegeven en na verloop van dien tijd niet waren verlengd tengevolge van de onbevredigende resultaten die toen door de eerstgenoemde concessionarissen verkregen werden.

Aan de H.H. L. A. H. Hartoch, J. J. van Rietschoten en J. P. R. F. Gonggrijp werd den 7 Jannari 1893 concessie verleend tot het baggeren naar goud en andere metalen, alsook naar edelgesteenten in de beddingen en oevers van bepaaldelijk aangewezen gedeelten der Saramacca-rivier, der kleine Saramacca en der Sara-kreek, te zamen naar schatting 849 H.A. beslaande,

nadat ditmaal de voorwaarden bij de Verordening van 31 December 1892 (G.B. 1893 No. 2) waren vastgesteld.

De regeling dezer materie kreeg haar eindbeslag in het laatst van 1894 bij de Verordening van 1 December 1894 (G.B. 1895 No. 7) nadat de oorspronkelijke Ontwerp-Verordening van gouverneur Lohman bij de Memorie van Antwoord gewijzigd was door Gouverneur van Asch van Wijck.

Bij deze Verordening werd de minimum oppervlakte bepaald op 50 H.A. en de maximum aan denzelfden persoon op 200 H.A.; Voorts werd bedrijfsdwang ingevoerd doordien de concessionaris werd verplicht binnen één jaar nadat de concessie verleend was, een aanvang te maken met de ontginning en haar geregeld voort te zetten, terwijl bij niet nakoming de gouverneur bevoegd werd verklaard bij Resolutie, na den Raad van Bestuur gehoord te hebben, en met opgaaf der redenen, de concessie in te trekken.

Ook werd bepaald, dat boven de retributie, bepaald in de Goud-Verordening, een aandeel naar het verkregen product aan de Koloniale Kas betaald moet worden ten bedrage van één percent van de verkregen delfstof.

Voor de bruto waarde van het goud werd bij Besluit van den Gouverneur den 12 October 1903 (G.B. 1903 No. 42) aangenomen: f 1,50 per gram gesmolten goud en f 1,37 per gram ruw goud.

Den 8 Januari 1887 werd bij deurwaardersexploot het Koloniaal gouvernement van Suriname door de firma L. en F. de Jong gedagvaard om voor het Hof van Justitie te verschijnen, om te worden veroordeeld tot de betaling van de aan haar berokkende schade wegens het in 1880 niet verlengen der pacht van eene concessie groot 4000 H.A. en gelegen in het district Boven-Suriname, welke schade gesteld werd op *f* 800.000.—

Ter terechtzetting van het Hof van Justitie van den 15 April d. a. v. concludeerde de praktizijn van den gedagvaarde: dat den eischers hunne tegen het gedaagde gouvernement gedane eischen na genomen conclusie zal worden ontzegd of wel dat zij daarvan niet ontvankelijk zullen worden verklaard, terwijl zij in de kosten van het geding worden veroordeeld.

En geheel subsidair, bij aldien het Hof mocht oordeelen, dat aan de zijde van het gouvernement verplichting tot schadevergoeding aan eischers mocht bestaan en anders niet, om alsdan het gedaagde gouvernement te veroordeelen tot betaling eener schadevergoeding ten bedrage van 1001 gulden, met compensatie van kosten.

Hierop werd den 12 September d. a. v. conclusie genomen door het Openbaar Ministerie, strekkende tot ontzegging, althans tot niet ontvankelijk verklaring van den eisch met veroordeeling van de eischers in de kosten van het geding.

Eindelijk werd op 4 November door het Hof ten deze uitspraak gedaan, waarbij met verwerping van de exceptiën van niet ontvankelijkheid en onbevoegdheid, de eisch ontzegd werd met veroordeeling van de eischers in de kosten van het geding. Tegen het vonnis werd door de firma L. en F. de Jong appèl aangeteekend en de zaak gebracht voor den Hoogen Raad der Nederlanden, die het vonnis van het Hof van Justitie bevestigde.

Toen de goud-industrie eenigen tijd in volle werking was, kwamen hier evenals in andere goudvelden het geval is, vreemdelingen, die trachtten van de onbekendheid van het land te profiteeren om hunne landgenooten te exploiteeren.

Het treffendste staaltje van dien aard was het geval W.

Deze heer had in het begin van 1887 bij de Regeering van Britsch-Guyana aangevraagd belangrijke concessies: n.l. in het binnenland spoorwegen aan te leggen, land te koloniseeren, enz. en toen hij na twee maanden wachtens geen antwoord van dat gouvernement ontving, verliet hij met zijn stoomjacht Georgetown en kwam hier om Suriname met zijne weldaden te begiftigen.

Spoedig na zijne aankomst kocht hij eene niet in bewerking zijnde plantage aan, verkreeg voorts van het gouvernement in concessie ter ontginning van delfstoffen, een terrein van ongeveer 12000 H.A. aan de Marowijne en in huur voor twee jaren een ander terrein van 100000 H.A. aan de Coppename en sloot verder koopcontracten met verscheidene concessionarissen betreffende hunne placers. Hij vertrok toen ter verdere afwikkeling van zaken naar New-York.

Kort na zijn vertrek verschenen in Amerikaansche bladen, ja zelfs in technische bladen als de „Engineering and Mining Journal of New-York" fantastische en overweldigende beschrijvingen over den goudrijkdom van Suriname en vooral van de concessies die aan W. in huur af waren gestaan. Van deze concessies werd o. m. gezegd:

„Kwartsaders van 20 voeten dik voor ¼ goud-dooraderd loopen „door die terreinen; stukken goud (die de heer W. „dutch potatoes" „noemt) zijn er verspreid en liggen voor het oprapen."

Begrijpelijk is dat ons spoedig daarna bericht werd, dat de heer W. er in geslaagd was in New-York eene Maatschappij onder den naam van Surinam Goldmining Co. met een kapitaal van $ 600000 op te richten.

Alhoewel de heer W. niet teruggekeerd was naar de kolonie en geen der aan hem in huur afgestane concessies in bewerking was genomen, kwam in het laatst van 1887 in de „Engineering and Mining Journal of New-York" het volgende voor:

„Surinam Gold Mining Co.

„Deze Maatschappij is onlangs begonnen zich te rangschikken „onder de zoodanige, die dividenden uitkeeren en wij ver- „nemen, dat de waarde harer eigendommen haar in staat zal „stellen, om zelfs in de naaste toekomst beter te doen dan te voren.

„De mijnen in Nederlandsch Guyana zijn, zooals wij reeds in „eene vorige uitgave hebben gezegd, zeer weinig in dit land „bekend, en er bestaan redenen, om aan te nemen, dat zij spoedig „met klem onder de aandacht van het publiek zullen komen.

„Wij vernemen, dat de opbrengst van de Surinaamsche placers „gedurende de maanden Juli en Augustus niet minder dan $ 25000 „aan goud, is geweest."

Verder kwam daarin nog de volgende advertentie voor:

„Extra dividend voor Augustus —

„De Directeuren van de Surinam Gold Mining Cy. hebben een dividend No. 2 uitgeschreven van twee en een half percent of „$ 2,50 per aandeel van $ 100, zijnde een extra-dividend voor „Augustus voor aandeelhouders die in den middag van Zaterdag „1 October 1887 hebben ingeschreven. Zij zijn betaalbaar op „en na Maandag 31 October a.s."

In twee maanden zijn uitgeschreven twee achtereenvolgende

dividenden elk van $ 15000 zonder dat eene spade in den grond werd gestoken.

Wat een overvloed voor Suriname!!

Wij hoorden later niets meer van deze Maatschappij noch van den promotor, een bewijs dat het hem niet lang gelukt is zijne landgenooten beet te nemen en er kwam alzoo een eind aan dezen „swindle", de grootste die ooit in Suriname is voorgekomen.

Wij hebben in latere jaren meer van deze soort gehad, meest uit de Vereenigde Staten, doch niemand is er in geslaagd het in dezen grootschen vorm te doen.

Vermeldenswaard is ook een andere Amerikaan, een zekere G., die er de uitgave van een geillustreerd tijdschrift voor ondernam, waarvan het echter bij het eerste nummer gebleven is.

Dit tijdschrift was getiteld:

„The goldfields of Surinam — Dutch Guiana — South America, „a journal of general informations," en uitgegeven door het „International Gold Syndicate".

Het was op goed papier gedrukt en voorzien van fraaie illustraties van Demerara, de naburige West-Indische eilanden en Suriname; verder waren daarin opgenomen portretten van de leden van het koninklijk huis van Nederland, gezichten op de goudvelden van Suriname. De heer G. nam op de meeste daarvan de meest in het oog vallende plaats in.

Ook bevatte het eene zeer fantastische beschrijving van den goudrijkdom der kolonie als o. m. te lezen is uit het volgende citaat:

„In fact, from the Corantijn on the West, which separates „Surinam from Demerara, to the Itanie, Lawa and Marowijne „rivers on the East, which in succession from te Tumuc-Humac „mountain range to the Atlantic Ocean form the bounding line „between Surinam and Cayenne, the goldbelt, which varies, in „width from twenty five to one hundred miles, is thickly strewn „with placers whose auriferous alluvium of clay and gravel is *„rich beyond imagining.*"

Natuurlijk werd niet vergeten telkenmale te wijzen op den grooten rijkdom aan goud van de concessies, afgestaan aan de „Henriette Gold Placer Company" het hoofddoel waarvoor dit tijdschrift was uitgegeven.

Afgaande op het weinige wat door dezen Amerikaan hier werd verricht, en op het feit dat hij sinds eenige jaren niets van zich heeft laten zien, moet afgeleid worden, dat deze zaak trots de groote kosten die aan de uitgave van het geïllustreerd tijdschrift waren verbonden, niet van zulke goede gevolgen voor hem geweest is. Dat hij nog hoopt bij zijne landgenooten te zullen slagen, blijkt hieruit, dat hij nog altijd voor de betaling der concessiegelden van de terreinen, staande ten name van de Henriette Gold Placer Companie zorgt.

Vóór hem was nog een andere op dit gebied bekende figuur uit Amerika met name A. hier werkzaam van wien het verhaal afkomstig is, dat de boschnegers in Suriname met pépites om den hals gehangen, rondloopen, hetwelk door hem in Amerikaansche baden werd verhaald en wien het na eenige jaren verblijf alhier gelukt schijnt te wezen, zich met voordeel uit de zaken terug te trekken en naar zijn land terug te keeren.

De concessie van de door hem beheerde maatschappij, was gekocht van den Afrikaan John Ben en waarop in 1897 een hydraulische plant opgericht was, die echter niet de voordeelen, welke hij hiervan verwachtte, opleverde. Vóór zijn vertrek deed A. zijn concessie over aan bovengenoemden G.

Nadat meer en meer bleek, dat de alluviums, welke vroeger betaalden niet meer door handen-arbeid met voordeel te bewerken waren, ontstond in de jaren 1896 en 1897 eene groote bedrijvigheid door de proeven, welke voorbereid werden om na te gaan of ze door machinale bewerking nog exploitabel waren.

Als reeds is medegedeeld, was reeds eene proef gedaan op de concessie van de maatschappij „'t Toeval" door middel van een excavateur en waschmachine, doch zonder eenig gunstig resultaat.

Er werd nu ook een aanvang gemaakt met eene hydraulische proef op Montana Mine door eene te Londen gevestigde maatschappij „The Goldfields of Surinam" welke, als reeds is medegedeeld, kort te voren de concessie had overgenomen van het Dutch Guyana Exploration Syndicate.

Het placer Fennelly, Smith en Rodrigues, bewesten placer de

Jong bij de Mindrinetie, werd in dien tijd ook overgedragen aan eene Amerikaansche Maatschappij „The Mindrinetie Gold Mining Company", nadat de rijke alluviums met groot voordeel waren afgewerkt. Aldaar werd onder de leiding van een Amerikaan met name Mayo eene hydraulische installatie opgesteld, waarbij een „washer" en een verbeterd riffelsysteem zou worden toegepast. Er was altijd over geroepen, dat veel goud verloren ging, ten gevolge van de methode van werken die h. t. l. gevolgd werd waarom dus naar eene verbeterde wijze van werken werd omgezien.

Deze riffels en de nieuwe „washer" waren uitgevonden door den heer Lay, die een van de voornaamste geldschieters dezer vennootschap was. Hij kwam zelf hier naar toe om zijn systeem te beproeven, doch dit leidde tot geen succes, daar kort daarna de „washer" buiten werking gesteld werd en in verband daarmede de riffel.

Op placer de Jong had hij er eene proef mede genomen met de tailings der sluice, doch geen resultaat verkregen.

Het bleek dus uit deze proeven, dat, mocht in den beginne met de z.g. kist longtoms en korte sluices zonder ijzeren riffels veel goud zijn verloren gegaan, later na toepassing van de verbeterde werkwijze dit euvel grootendeels overwonnen is.

Ook voor Witte Water Placer Company, later overgegaan in de Saramacca Mining Company, waarover reeds gesproken is, werden omstreeks denzelfden tijd machineriën aangebracht.

Ook op placer de Jong waren voorbereidende maatregelen getroffen om de hydraulische werkwijze in toepassing te brengen, maar daar de eigenaren na een deel der machinerieën ter plaatse gebracht te hebben, geene fondsen meer bezaten om verder uitvoering aan het plan te geven, werd besloten de zaak om te zetten in eene naamlooze vennootschap.

De firma gaf in Augustus 1895 een prospectus uit, waarin o. m. te lezen was, dat ter exploitatie van het placer opgericht wordt eene naamlooze vennootschap met een kapitaal van *f* 600000, waarvan aan de eigenaren van het placer voor den inbreng *f* 432000 aan aandeelen gegeven werd, terwijl eene inschrijving voorloopig voor 1000 aandeelen ad *f* 100 zou worden geopend

en 680 aandeelen ad *f* 100 in portefeuille zouden gehouden worden.

Met een werkkapitaal van *f* 100000 achtte men zich krachtig genoeg om de kosten van aanschaffing en opstelling der machines enz. te kunnen bestrijden en deze in werking te brengen.

Verder werd er op gewezen, dat de bewerking van de alluviums groote voordeelen had opgeleverd, zooals bleek uit de producties, welke van 1883 tot 1894 verkregen waren n.l. 726705 grammen; dat verscheidene malen in Engeland en Schotland daartoe opgerichte syndicaten, dit placer door Engelsche mijnbouwkundigen als Mac Alpine, William Smith, Forster, Farquehar en James Ford hadden doen onderzoeken en deze daarover zeer gunstige rapporten hadden uitgebracht, maar dat de aankoop ten gevolge van verschillende omstandigheden telkens afsprong.

Verder werd er nog aangevoerd „dat rijke kwartsriffen het terrein „doorkruisten en in 1892 een stuk kwarts gevonden werd, dat „26 K.G. woog en één stuk gedegen goud van ruim 14 K.G. „bevatte."

Op het einde van het prospectus werd nog vermeld, „dat men „hier te doen heeft met eene onderneming van bijzondere waarde, „waarvan het succes bij deskundig en goed beleid verzekerd is; „ook al bepaalt zich de exploitatie tot slechts één hydraulische „plant en al wordt daarmede slechts 10 uur daags gewerkt, dan „nog zou de winst minstens 50 % jaarlijks bedragen.

„Zoodra de nieuwe werkwijze uitbreiding zal toelaten, zal be„slist worden of het belang van aandeelhouders medebrengt de „gereserveerde aandeelen te plaatsen dan wel of het verkieselijker „zal zijn met de behaalde winsten tot aanschaffing van een tweede „hydraulische plant over te gaan."

Op de honderd duizend gulden aan aandeelen werd, trots die optimistische prospectus, slechts voor een bedrag van *f* 83.700 ingeteekend en daarmede een aanvang gemaakt.

De jaarverslagen wezen zoowel in deze als de volgende periode voortdurend op de uitkomsten welke binnen weinige uren arbeids verkregen werden, en op de te verwachten grootsche resultaten, doch eindigden bijna altijd met de vermelding van een nadeelig saldo.

Herhaaldelijk werden gedurende den weinigen tijd, dat de plant geregeld kon werken, goede producties verkregen, maar deze

konden het verlies niet goedmaken, dat geleden werd door het niet geregeld werken van de plant 't zij door gebrek aan water of door de moeielijkheden, door de formatie van het terrein veroorzaakt.

Hier kon weder het verschijnsel worden waargenomen, dat zich tot dusverre bij alle machinale werken in deze kolonie voorgedaan had en waaraan m. i. het mislukken van machinalen arbeid toe te schrijven is nl., dat er onder goede technische leiding te voren niet onderzocht was welke machines voor het terrein geëigend zijn, maar dat dadelijk machines, welke in goudvelden van andere landen gunstige resultaten hebben opgeleverd, werden aangeschaft zonder dat er rekening gehouden werd met de formatie van het terrein en verschillende andere factoren, welke daarop van invloed konden zijn.

Op placer de Jong zou zeker bij eene voorafgaand onderzoek door een bekwamen technicus zijn gebleken, dat dit terrein door zijne formatie zich in het geheel niet voor de hydraulische bewerking eigent. Deze soort werkwijze zal voor de Guyana's over het algemeen genomen, een verkeerde blijken te zijn.

De Fransche mijn-ingenieur Levat, die ingevolge opdracht van het Fransch gouvernement eene uitgebreide studie van de wijze van onderzoek naar goud en van ontginning daarvan in Fransch Guyana, welke analoog is aan de onze, heeft gemaakt, waarvan de resultaten zijn neergelegd, in het door hem uitgegeven werk „Guide pratique pour la recherche et l'exploitation de l'or en Guyane Francaise" zegt ten opzichte van deze werkwijze het volgende:

„Le défaut de pente des placers et le manque de place pour „les tailings, qui en est la conséquence directe, empêchent, cela „va sans dire leurs exploitations par le sluice fixe américain „entaillé dans le bedrock et *a fortiori* par la methode hydraulique."

Deze ingenieur prijst, voor de machinale bewerking aan, eene proef met baggermolens, welke naar zijne meening met de verbeteringen, aan te brengen door de te verkrijgen ervaring, naar alle waarschijnlijkheid op het eind goede resultaten zal opleveren. In volgende jaren zijn dan ook hier proeven daarmede genomen, maar deze waren niet van dien aard om uit de

verkregen resultaten tot eene bepaalde conclusie te komen. Ik vermeen, dat wanneer de een of andere goud-maatschappij over genoeg kapitaal beschikken kon om onder goede technische leiding van het onderwerp eene studie te maken, ze ter eenigen tijd wellicht zal vinden de machine waarmede de alluviums in de kolonie met voordeel te bewerken zullen zijn.

De proeven met machines in deze kolonie gedaan, hebben dit voordeel gehad, dat wij nu weten, welken weg niet gevolgd moet worden.

De behoefte aan een toezicht op de uitgifte van domeingrond deed zich lang gevoelen en de gouverneur meende dit bezwaar te kunnen opheffen door eene ontwerp-verordening houdende bepalingen omtrent het algemeen toezicht op uitgegeven vergunningen, concessies en huren op- en van domeingrond, welke ten doel had den gouvernements-landmeter tot inspecteur der domeinen te doen aanstellen, bij de Koloniale Staten aanhangig te maken.

Deze verordening werd door de Koloniale Staten goedgekeurd en stond bekend als de verordening van 22 April 1893; zij werd echter bij Koninklijk Besluit den 12 Augustus 1893 No. 24 vernietigd op grond dat zij in strijd was met de wet van 2 Februari 1893 (Staatsblad No. 44) houdende definitieve vaststelling der Koloniale Huishoudelijke Begrooting voor het dienstjaar 1893.

Bij dit besluit werd overwogen, dat bij de begrooting zooals zij voorloopig in de kolonie was vastgesteld, fondsen waren uitgetrokken voor de verheffing van den met *f* 4000.— 's jaars bezoldigden gouvernements-landmeter tot inspecteur der domeinen met *f* 6000.— 's jaars, doch dat die fondsen niet waren toegestaan bij de definitief vastgestelde begrooting en wel, zooals uit de gewisselde stukken bleek, omdat tegen de bedoelde wijziging der formatie van het bestuurs-personeel in Suriname bezwaar werd bestond.

Deze beslissing vond over het algemeen bijval, daar deze verordening niet tot doel had, (hetgeen algemeen verlangd en noodig geacht werd), eene goede reorganisatie van domeinbeheer, maar

alleen eene verhooging van het salaris van den gouvernementslandmeter.

Bij de verordening van 12 April 1893 (G. B. 1894 No. 79) houdende verdeeling der kolonie Suriname in districten, werd de Marowyne als district opgenomen en de ambtenaar, tot dusver belast met de werkzaamheden aldaar, benoemd tot waarnemend disrtricts commissaris.

Intusschen had Albina aan de Marowyne eene bevolking verkregen, waarvan het meerendeel bestaat uit winkeliers, die een vrij belangrijken handel drijven met de gouddelvers; verder zijn aldaar, of in de nabijheid, tal van boschnegers en Indianen gevestigd, waarvan de eerstgenoemde hunne diensten aan het gouvernement en de gouddelvers verhuren, tot het vervoeren van levensmiddelen naar de posten en placers.

Volgens opgave van den agent van een in de Lawa-delta gelegen placer werd in 1894 (Zie Koloniaal Verslag 1895) aan de boschnegers voor vracht betaald een bedrag van 350000 francs, waarvan het aandeel van het placer Le Blond alleen 63180 francs bedroeg. Het gevolg hiervan was, dat die boschnegers, die vroeger aan houtkap deden, dat bedrijf geheel en al lieten varen en zich voortaan geheel aan het vervoer wijdden.

In het laatst van 1906 ontstond er een conflict tusschen de Aucaners en Fransche goud-concessionarissen aan den rechteroever der Marowyne, ten gevolge van een misverstand, waardoor een der boschnegers op Fransch grondgebied werd gedood door een Franschen beambte, die, met een hem vergezellenden makker, door den boschneger voor ontvluchte gedeporteerden werd aangezien en door hem aangehouden.

De boschnegers weigerden beslist nadien lading van Fransche concessionarissen te vervoeren en eerst na veel moeite mocht het Bestuur er in slagen het groot-opperhoofd te overtuigen, dat geen moord was gepleegd, doch slechts wettige zelfverdediging had plaats gehad, waarop hij zijne onderhoorigen den last gaf, als vroeger, lading voor de Fransche concessionarissen te vervoeren. Voortaan zouden de voorwaarden van het vervoer ten bureele van den districts-commissaris worden geregeld en geen vervoer plaats hebben dan na vooraf verkregen vergunning van dezen

ambtenaar, om te voorkomen, dat de boschnegers, die goederen voor Fransche concessionarissen op het Fransch gebied vervoeren, van de betaling hunner diensten zouden verstoken blijven.

In het begin van 1896 werd een der twee politie-posten in de Lawa-delta ingetrokken, de andere, gevestigd ter hoogte van het placer Le Blond, bleef gehandhaafd. Tegen een matige vergoeding worden de beambten van den post van levensmiddelen voorzien uit de magazijnen van de Compagnie des Mines d' or de la Guyane Hollandaise, eigenares van het placer „Le Blond". In de maand Maart werd daarentegen een politie-post opgericht aan de Wane-kreek, ten Noorden van Albina, teneinde den clandestinen invoer langs den waterweg van uit Fransch Guyana tegen te gaan.

In 1895 werden voor het eerst peilschalen op de politie-stations te Boschland en Mindrinetie gesteld ter gemoetkoming aan de goud-ondernemers, die daardoor kunnen wanneer de expedities kunnen opgevoerd worden. In het laatst van dat jaar werd eene nieuwe stoomvaartdienst op de Boven-Suriname geopend door de firma Bulo en Harmsen, bij de reeds bestaande van J. L. Hymans en van H. Fernandes.

Vermeldenswaardig is dat aan de rivier Suriname in 1887 het grootste product verkregen is alhoewel de regens gedurende het 1ste kwartaal zoo overvloedig waren, en de waterstand zoo hoog was, dat volgens de West-Indiër van 13 Februari 1887 „het water op Berg en Dal dermate gerezen was, dat de rivierboot in het dorp tusschen de eerste rij huizen, die meerendeels door de bewoners verlaten waren, kon varen."

Bij de behandeling van de verordening betreffende de voorloopige vaststelling der Koloniale Huishoudelijke Begrooting voor het dienstjaar 1896 diende het toenmalige lid Muller een amendement in: „kosten van onderzoek naar de bodemgesteldheid in Suriname ƒ 20000.—".

Tot toelichting hield hij bij de algemeene beschouwingen eene belangrijke rede, waarbij hij weder de gelegenheid te baat nam op den rijkdom van Suriname aan goud en andere metalen te wijzen. Na zijne bezorgdheid omtrent de naaste toekomst der stapelproducten te hebben uitgesproken, zeide hij, dat het eene wijze politiek zijn zou om naar de ontwikkeling van andere hulpbron-

nen om te zien. Hij wees als een der eerste middelen aan, een systematisch onderzoek naar de bodemgesteldheid der kolonie onder deskundige leiding en haalde de rapporten van verschillende Engelsche en Amerikaansche mijn-experts aan, die allen eenstemmig waren in hun oordeel omtrent den goudrijkdom der kolonie. In het bijzonder dat van een expert, die niet alleen Suriname maar ook Britsch en Fransch Guyana bereisd had en in dienst was geweest van de Chartered Company van Zuid Afrika en die deze kolonie den voorrang boven de andere genoemde geeft.

Hij haalde verder aan, hetgeen deze mijn-expert o. m. in zijn rapport zegt:

„There are few countries which offer greater facilities for the „succesful prosecution of the goldindustry than Dutch Guyana.

„It has great advantages in its geographical position over other „colonies and the mineral wealth it undoubtedly contains, com„pels one to look forward with confidence in its future prosperity. „I should not be surprised to hear or see some rich diamond „deposits or diamondifferous blue ground found in this country."

De Heer Muller vervolgde zijne rede er op wijzende, dat door hem, omstreeks 1876 met een opdracht van het Bestuur belast, om in de Boven-Suriname onderzoek te doen naar een terrein, geschikt voor een strafetablisement, op den grond Carolina looderts ontdekt, dat versmolten 66°/₀ lood en 1/10 °/₀ zilver bevatte [1]), verder dat Dominique O'Ferral eenige jaren vroeger in de Tibitie kopererts had gevonden, dat door deskundigen erkend werd afkomstig te zijn van een gang en ontgonnen een fortuin zou kunnen opleveren [2]).

Ook maakte hij gewag van de vondsten van een zestigtal diamanten, omstreeks 1880 gedaan door de Amerikanen Smith en Fennely even boven Berg en Dal in de Boven-Suriname die zoowel te Amsterdam als te Londen en New-York werden beschouwd van gelijke hoedanigheid te zijn als de beste Rio diamanten. 3)

---

1) Door de Maatschappij Suriname is een onderzoek daarnaar ingesteld waarvan later melding zal gemaakt worden.

2) Niemand is van de vindplaats iets bekend.

3) Op het terrein, bekend onder den naam Savannah Mine No. 1; deze diamanten zijn, evenals die van Britsch Guyana veel te klein om eene industrie van winstgevenden aard mogelijk te maken.

Hij deelde verder mede, dat omstreeks 1857 door Wohlfart, een gewezen officier van de Nederlandsche Marine, die metterwoon op Rama aan de Boven-Suriname gevestigd was, eenige stukken steenkolen gevonden werden, aan de rots, welke aldaar een zestal meters boven de rivier vooruitsteekt, telkens wanneer in den drogen tijd het rivierpeil gedaald was.

De toenmalige Beheerder der Koloniale Vaartuigen de heer Duyckink werd door het Bestuur uitgezonden een onderzoek daarnaar in te stellen; deze rapporteerde, dat hij op Rama aangekomen in de onmiddellijke nabijheid van de zoo even genoemde rots een gat heeft doen graven, even diep als de rivier op dit punt is en er geen steenkolen had gevonden, waardoor hij tot de conclusie kwam, dat de door Wohlfart gevonden kolen niet van eenige plaats in den omtrek afkomstig waren.

De heer Muller zeide, dat hij niet over deze laatstgenoemde ontdekking zou hebben gesproken, indien hij niet eenigen tijd geleden, met den mijn-ingenieur W. Smith, een man, die jaren lang aan het hoofd van de exploitatie van steenkolenmijnen in Schotland had gestaan, het Mindrinetie-gebied doorreizende, deze bij het zien van een groote massa zandsteenen, die op hun kant boven den beganen grond uitstaken en na een stuk er van te hebben afgeslagen en nauwkeurig bekeken, had hooren uitroepen: „I bet you what you like, that in sinking here, before 15 fathoms you'll find coal", hij haalt verder het oordeel aan van een Nederlandschen deskundige den heer Molengraaff, thans Hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool hetwelk deze had neergelegd in zijn opstel „Nationale belangen in West-Indië verwaarloosd," waarin deze, (na te hebben gewezen, hoe door onbekendheid met de bodemgesteldheid van Curaçao en onderhoorige eilanden millioenen in den zak van een jong energiek Engelschman met name Godden zijn terecht gekomen, door hem eene concessie te geven ter ontginning van de daar voorkomende phosphaat; terwijl deze schatten bij meerdere bekendheid) beter ten bate der gesubsidieerende eilanden hadden kunnen besteed worden, de noodzakelijkheid, het nut en hooge belang bepleit om tot een systematisch onderzoek van de bodemgesteldheid der Nederlandsch West-Indische koloniën van regeeringswege over te gaan. De heer Muller eindigde met aan

te toonen, wat daarentegen in Fransch en Britsch Guyana van regeeringswege gedaan is om tot de kennis van de bodemgesteldheid der koloniën te geraken.

Deze rede maakte zulk een indruk op het Bestuur, dat het terugkwam van zijne meening in de Memorie van Antwoord dat dit onderzoek voorbarig zou zijn en bij monde van den gedelegeerde den heer Muller in overweging gaf een memoriepost uit te trekken inplaats van het bedrag van *f* 20000.—; opdat de Staten over het denkbeeld zich konden uitspreken. Het Bestuur had bezwaar een bedrag uit te trekken, zoolang niet vaststond voor welk bedrag een onderzoek kon worden gedaan. De gedelegeerde zeide nog dat de gouverneur bereids in de door den heer Muller gewenschte richting werkzaam was, maar de zaak tot dusver gestuit is op de moeielijkheid een bekwaam mijn-ingenieur te vinden, die bereid is de leiding op zich te nemen, zonder overdrevene eischen te stellen.

Het amendement werd in den door het Bestuur aangegeven zin gewijzigd en met algemeene stemmen aangenomen. Bij de definitieve vaststelling der begrooting werd deze post door den Minister van Koloniën daarvan afgevoerd.

Bij de behandeling van de voorloopige vaststelling der begrooting voor het volgend jaar werd deze post door de Koloniale Staten met algemeene stemmen thans weder op een bedrag van *f* 15000 gebracht met uitzondering van het lid Muller van Voorts dat verklaarde, dat het nut van het onderzoek niet bij hem vaststond.

Verdere uitvoering aan dit votum te geven, was niet noodig, daar tegen het eind van het jaar eene machtige combinatie zich vormde om dit onderzoek voor eigen rekening te doen.

De rede van den heer Muller had ook tot gevolg, dat kort daarna de wakkere directeur van het Haarlemsche Museum, wijlen de heer Van Eeden, een brochure getiteld „Een verwaarloosd Erfdeel" uitgaf, waarin hij aan de hand van genoemde rede, de aandacht van het Nederlandsch publiek op deze kolonie vestigde en een wetenschappelijk onderzoek daarvan met kracht bepleitte.

De wetenschappelijke onderzoekingen waarvan later melding gemaakt zullen worden, waren voor een deel een gevolg van de uitgave dezer brochure.

Deze brochure, zoowel als gemelde rede brachten als zoo even gezegd is meerdere belangrijke resultaten voort: de HH. J. A. de Gelder oud-lid van den Raad van Indië, J. C. Jansen oud-minister van Marine, C. Lely oud-minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid en Mr. W. F. Struben advocaat te 's Gravenhage wendden zich onder dagteekening van 25 Augustus 1896 tot den gouverneur van Suriname met het verzoek hun toe te zeggen of te verleenen:

1. de vergunning tot het instellen van een geologisch en landbouwkundig onderzoek van de landstreek gelegen bezuiden Paramaribo, tusschen de Suriname en Marowyne rivieren;
2. de concessie gedurende minstens 75 jaren voor den aanleg en de exploitatie van een tramweg van Paramaribo naar het Lawa-gebied, waarvan het voorloopig tracé zal worden bepaald, nadat het sub 1 genoemd onderzoek de gegevens noodig voor de vaststelling der richting van dat vervoermiddel zal hebben verschaft;
3. de concessie gedurende minstens 75 jaren tot de boven- en benedengrondsche ontginning van een terreinstrook diep 1000 Meters aan weerszijden van den aan te leggen tramweg en ter lengte van de baan;
4. de concessie gedurende minstens 75 jaren tot de boven- en benedengrondsche ontginning van een of meerdere terreinen, ter gezamenlijke oppervlakte van 500000 H.A. ter keuze van de requestranten, gelegen in de sub 1 bedoelde landstreek, met bepaling:

a. dat het sub 1 bedoelde onderzoek zal behooren voltooid te zijn binnen 4 jaren na de dagteekening en het verleenen der concessie;
b. dat de adressanten de verkregen vergunning en concessie onder goedkeuring van den gouverneur, aan eene vennootschap zullen mogen overdragen, die op hare beurt bevoegd zal wezen de ontginning van een of meer gedeelten der geconcedeerde terreinen aan derden af te dragen;
c. dat na verloop van 5 jaren, na het verleenen van de concessie, alle door de adressanten verkregen rechten, concessies en vergunningen zullen vervallen, indien niet binnen dit tijds-

verloop het verkrijgen van een kapitaal van 12 milioens guldens zal zijn verzekerd, of zooveel minder als naar het oordeel van den gouverneur voldoende zal zijn tot aanleg en exploitatie van den sub 2 vermelden tramweg en tot ontginning der geconcedeerde gronden;

d. dat de adressanten of hunne rechtverkrijgenden binnen 5 jaren na afloop van het onderzoek de sub. 4 bedoelde 500000 H.A. grond zullen behooren aan te wijzen;

e. dat gedurende het tijdsverloop rekenende van het tijdstip, waarop de concessie is verleend, tot het verstrijken van den termijn, genoemd, bij d., slechts de nieuwe concessies voor ontginning van terreinen gelegen tusschen de Marowyne en Suriname-rivier, bezuiden Berg en Dal aan derden zullen worden verleend, wanneer de adressanten of hunne rechtverkrijgenden van de ontginning dier terreinen geen gebruik willen maken;

f. dat de voornoemde concessies aan adressanten zullen worden verleend in den geest van de Koloniale Verordening van 3 Mei 1870, speciaal wat betreft art. 10 dier Verordening. (Deze verordening is die, waarbij aan de New-York South Amerika Company, waarvan in het begin van dit boek melding is gemaakt, concessie was verleend en wel het Art. 10 vrijdom bevat van lasten gedurende vijf en twintig jaren.

Tot den Minister van Koloniën wendden zij zich ook met het verzoek aan vermeld request adres te verleenen met gunstig advies en voorts: de beschikbaarstelling van een bedrag groot *f* 100000.— of minder, te willen uitlokken, als participatie van het kapitaal groot minstens 250000.— bestemd voor het instellen van een geologisch en landbouwkundig onderzoek omtrent productiviteit van de landstreek, gelegen bezuiden Paramaribo, tusschen de Suriname en Marowyne rivieren en in overleg met de adressanten te zijner tijd eenige technische ambtenaren in Nederlandsch-Indischen dienst te willen beschikbaarstellen tot deelneming aan het bedoeld onderzoek.

Deze verzoeken waren vergezeld van eene uitvoerige nota van inlichtingen, waarin de verzoekers uiteenzetten op welke wijze zij dachten bij eventueel toestaan aan hun verzoek, aan hunne plannen uitvoering te geven.

De Gouverneur maakte den 30 September 1896 eene ontwerp-verordening aanhangig bij de Koloniale Staten, waarbij voorgesteld werd aan het verzoek gevolg te geven. Den 28 October d.a.v. arriveerde alhier een schrijven van den Minister van Koloniën van 21 September 1896 L. B. No. 54/28, geleidende een aan den Minister gericht verzoekschrift van de HH. Jhr. G. G. de Villeneuve, oud-resident in Nederlandsch-Indië, Mr. P. M. Scholten advocaat en A. Ridder van Rappard, particulier, allen te 's Gravenhage, gedateerd 14 September 1896, waaruit blijkt dat genoemde heeren toen het voornemen hadden soortgelijke vergunning en concessiën aan te vragen als door de HH. de Gelder c.s. zijn gedaan.

Het laatstgenoemde request werd niet in behandeling genomen daar het een verzoek inhield om garantie door den Staat van de rente ad 3 % van een kapitaal van ten hoogste 15 millioen gulden ten behoeve van de door hun beoogde onderneming; terwijl in het eerstgenoemde geen sprake was van eenige garantie.

De Koloniale Staten namen in de zitting van 14 December de ontwerp-verordening aan en deze werd afgekondigd als de verordening van 21 December 1896 (G.B. No. 55).

Bij deze verordening werd de gouverneur gemachtigd, aan het comité, geformeerd door de hh. de Gelder c. s. waarbij volgens schrijven van het comité dd. 26 October 1896 aan den Minister van Koloniën ook de heer L. D. J. J. de Ram, lid van de 2e Kamer der Staten Generaal zich had aangesloten en waarvan tot secretaris was aangesteld de heer L. P. Stoppelaar, oud-luitenant ter zee 1e klasse — met inachtneming van de bepalingen dezer verordening en voorts onder zoodanige voorwaarden als de gouverneur dienstig zal achten, vergunning te verleenen tot het instellen van een geologisch en landbouwkundig onderzoek van de landstreek gelegen bezuiden Paramaribo, tusschen de Suriname en Marowyne rivieren met welk onderzoek de aanvragers de bedoeling hadden om bij gunstige resultaten de volgende concessies te verkrijgen:

a. den aanleg en de exploitatie van een tramweg van Paramaribo naar het Lawa-gebied;

b. de ontginning van een terreinstrook diep 1000 Meters aan weerszijden van den onder *a* bedoelden tramweg;

c. de ontginning van een of meer terreinen gezamenlijk ter grootte van 500000 Hectaren in het onderzochte terrein.

Bij Gouvernements-Resolutie van 4 Januari 1897 L. B. No. 64 werd door den gouverneur aan het comité de Gelder c. s. de vergunning kosteloos voor den tijd van vier jaren gegeven, te rekenen van de dagteekening dezer beschikking, tot het doen van een geologisch en landbouwkundig onderzoek op het terrein gelegen tusschen de Suriname en Marowyne, bezuiden eene lijn in Oost-Westelijke richting over Paramaribo getrokken.

Daarbij werd bepaald, dat het onderzoek binnen één jaar na dagteekening van deze beschikking moest zijn aangevangen en geregeld worden voortgezet en van den aanvang van het onderzoek schriftelijk aan den gouverneur zou worden kennis gegeven; verder dat het onderzoek niet benut mocht worden voor exploitatie van delfstoffen of producten van den bodem, maar wel mochten de onderzoekers delfstoffen en andere zaken, welke bij het onderzoek verkregen werden, behouden. Verder werd bedongen, dat gedurende het onderzoek de vertegenwoordiger, die binnen drie maanden na de dagteekening van de beschikking te Paramaribo moest zijn en die, wanneer de gouverneur het noodig achtte, binnen een door den gouverneur te bepalen termijn, door een anderen vertegenwoordiger vervangen moest worden, de bevoegdheid had terreinen aan te wijzen in de landstreek bedoeld in deze vergunning, tot een maximum oppervlak van 500000 H.A. om deel uit te maken van de oppervlakte, waarop de houders der vergunning bij eventueel verleenen der in Art. 1 sub *c* der verordening bedoelde concessie aanspraak zouden verkrijgen. Ten laatste werd als eisch gesteld, dat zes maanden na den aanvang van het onderzoek en verder alle zes maanden aan den Gouverneur in een verslag volledige mededeeling moest gedaan worden van de resultaten van het onderzoek in al zijne onderdeelen.

Door het Comité de Gelder c. s. werden alle rechten en verplichtingen, welke door hen verkregen waren, in eene Naamlooze Vennootschap onder den naam van Maatschappij Suriname ingebracht, waarvan de Statuten werden goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 29 Juli 1877 No. 32 (Staatsblad 11 Augustus 1897 No. 186).

De inbreng geschiedde tegen ontvangst van 250 oprichtersbewijzen, waarvan 75 stuks door de inbrengers afgestaan werden ten behoeve van de inschrijving op de aandeelen, ten einde het succes daarvan te bevorderen.

Het kapitaal werd spoedig volteekend en in December 1897 werd een aanvang met de werkzaamheden gemaakt door het traceeren van eene lijn van den houtgrond Berlijn in de Boven-Para naar Berg en Dal. Tot vertegenwoordiger van de Maatschappij Suriname werd met goedkeuring van het Bestuur aangewezen de toenmalige Chef van het Bouwdepartement de heer D. H. Havelaar.

In de volgende periode 1898/1902 zal meer van deze Maatschappij sprake zijn.

In het laatst van 1895 kwam de mijn-expert Hartog Heijs als vertegenwoordiger van eene Fransch-Nederlandsche West-Indische Compagnie, welke kort te voren te Amsterdam was opgericht met een kapitaal van 3 millioen gulden om op het toen betwiste gebied tusschen Fransch Guyana en Brazilië aan de Carsewène-rivier goud te bewerken, op zijne doorreis daar naar toe hier aan. Hij keerde spoedig daarna terug van de Carsevenne, met de overtuiging dat het terrein, waar recht noch wet bestond, maar geweld het eenige middel was om zich te doen gelden, geen arbeidsveld opleverde voor eene goed geordende Maatschappij. Deze mijn-expert is later hier teruggekeerd voor het onderzoek van terreinen ten behoeve van eenige syndicaten en heeft ook indertijd een rapport uitgebracht over de concessie van de Mineraal Maatschappij Suriname toen deze door de Guyana Goud Placer Maatschappij werd aangekocht (waarover later).

In het laatst van 1895 diende de gouverneur bij de Koloniale Staten eene ontwerp-verordening in waarbij Art. 9 van de goudverordening in dien zin aangevuld werd, dat de gouverneur de bevoegdheid verkrijgt, den concessionaris in de gelegenheid te stellen om het concessierecht inplaats van over een geheel jaar ineens, bij maandelijksche of driemaandelijksche termijnen vooruit te betalen wanneer van reeds verleende terreinen het te betalen concessierecht *f* 12000.— of meer bedraagt.

Deze ontwerp-verordening werd ingediend naar aanleiding van een verzoek van E. le Blond, die sedert 1898, eene concessie van 69984 H.A. in het Lawa-gebied had en zich bij schrijven dd. 17 September 1895 tot den Minister van Koloniën had gewend met het verzoek hem te vergunnen de concessierechten gedurende het eerste semester 1895/96 maandelijks te betalen in plaats van, bij vooruitbetaling, voor het geheele jaar in eens. Dat verzoek was door den Minister aan den gouverneur toegezonden, die genegen was op dit verzoek gunstig te beschikken, daar de heer Le Blond tengevolge van een samenloop van omstandigheden, die de exploitatie van het terrein bemoeielijkten, als van de duurte van werkkrachten tengevolge van het trekken van het volk naar de Carsevenne en het overlijden van den commanditairen vennoot Vitalo, op dat oogenblik tijdelijk niet bij machte was de vooruitbetaling voor een geheel jaar te voldoen.

De Koloniale Staten hadden volgens hun voorloopig verslag algemeen bezwaar tegen de voorgestelde regeling, waarbij den gouverneur de bevoegdheid werd verleend zulks toe te staan, derhalve ook niet toe te staan.

In de praktijk zou het óf neerkomen op het toestaan daarvan aan allen, die het zouden vragen óf leiden tot het treden op het terrein der geldelijke aangelegenheden van particulieren of vennootschappen, welk laatste niet wenschelijk werd geacht.

Men gaf algemeen in overweging den houders, zoowel van reeds verleende concessies en ook bij toekomstige concessies allen de bevoegdheid te geven om wanneer het concessierecht *f* 12000 of meer over een jaar bedraagt, naar verkiezing de betaling te doen in maandelijksche of driemaandelijksche termijnen. Het meerendeel der leden kon niet beamen, hetgeen in de Memorie van Toelichting op dat ontwerp gezegd was n.l. dat het voor de kolonie niet zonder belang zou zijn terreinen van den omvang als hier bedoeld in één hand te doen blijven. Zij achtten de uitgifte van concessies van duizenden hectares, welke voor verreweg 't grootste deel onontgonnen blijven en die eenvoudig feitelijk onttrokken worden aan de exploitatie, in het nadeel der kolonie en der gezonde ontwikkeling van de goud-industrie.

De gouverneur kwam in zijne Memorie van Antwoord tegen

deze beschouwingen op en zag niet in waarom hij niet zou kunnen of mogen beoordeelen of er termen zijn om maandelijksche of driemaandelijksche betaling toe te staan. Het doel, waarmede het onderwerp was ingediend, was, hen, die door bijzondere omstandigheden tijdelijk in moeielijkheden verkeeren, maar uitzicht op betere toestanden hebben, tegemoet te komen. Een recht op dergelijke wijze van betaling geven, zou eene inbreuk zijn op het stelsel der Goud-verordening, die jaarconcessies wil en waarmede een recht op betaling bij kortere termijnen niet overeenstemt.

Hij zou geene wijziging aanbrengen, maar ingeval eene wijziging door de Koloniale Staten in hunnen geest aangebracht wordt, zich daarbij neerleggen, gezien de noodzakelijkheid, dat de verordening, zal zij doel treffen, spoedig tot stand moet komen.

Hij verdedigde op het eind van zijn memorie het blijven van terreinen in één hand in de volgende bewoordingen:

„de goudindustrie heeft eene zeer nadeelige zijde, deze n.l., „dat zij veelal en vooral zooals zij tot nog toe hier werd ge„dreven, een soort van spel is, een aletoir karakter heeft.

„Van andere industrieele ondernemingen kan eene berekening „van uitgaven en inkomsten gemaakt worden, al faalt de uitkomst „niet zelden; maar in eene goudzaak is dat niet mogelijk, tenzij „men hebbe eene groote maatschappij, die werkt op een groot „terrein, welks productiviteit vaststaat.

„Goudexploitatie in dier voege dat velen arm worden en een „enkele rijk, is op den duur eerder een vloek dan een zegen voor „een land al geeft zij tijdelijk vertier en een schijnbaar gezond „leven. Slechts dan kunnen land en volk er wel bij varen, als er „is een wezenlijke industie, die op vaste basis rust.

„Daarvan kan naar de overtuiging van den ondergeteekende, „bij kleine concessies, door of voor rekening van enkele personen „geëxploiteerd, op den duur geene sprake zijn, en daarom is hij „van meening, dat het blijven van groote terreinen in ééne hand, „voor de kolonie op den duur wenschelijk is, al kan wellicht voor „het oogenblik van de versnippering van zoodanige terreinen voor „de kas meer verwacht worden.

„Wanneer van een groot terrein een deel in exploitatie is, dan

„kunnen van daaruit in tijden, dat niet alle opzichters en arbei-„ders gebruikt worden, exploraties zonder kosten plaats hebben, „waardoor langzamerhand alle stukken waar goud aanwezig is, „in exploitatie zullen komen; terwijl anders expedities moesten „worden uitgerust, waaraan vooral naar zoo ver afgelegen ge-„deelten der kolonie, zeer hooge kosten verbonden zijn en welke „dikwijls uit gebrek aan geld moeten worden opgegeven, mis-„schien juist op een oogenblik, waarop men slagen zou.

„Volgende expedities komen dan weder, voor geheel onbekende „toestanden en duizenden gaan verloren.

„De concessionaris van een groot terrein kan bovendien deelen, „waar hij niet werkt, ook door anderen laten onderzoeken. De „uitgegeven terreinen worden dus niet aan de exploitatie onttrok-„ken en zoo de exploitatie al niet dadelijk wordt ter hand genomen, „de kolonie lijdt er geen nadeel door, daar zij nu het concessie-„recht krijgt en de exploitatie geleidelijk wordt ter hand genomen, „wat voor haar van veel meer belang is dan dat er op een gegeven „oogenblik een groot aantal goudzoekers al dan niet met voor-„deel werkende zijn, doch die geen blijvend werk vinden.

„Juist de geleidelijke ontwikkeling der goud-industrie heeft de „kolonie behoed voor de rampen, welke vele goudlanden getrof-fen hebben."

In de zitting van 4 Februari 1896 werd deze verordening door de Koloniale Staten in openbare behandeling genomen en werd door de HH. Muller, de Granada en Ellis de meening, uitgebracht in het Voorloopig Verslag, verdedigd. Door het lid de Granada werd een amendement ingediend om aan alle concessionarissen van reeds uitgegeven terreinen het recht te geven de betaling der concessierechten in maandelijksche termijnen te doen, welk amendement met 9 tegen 2 stemmen werd aangenomen.

Toen het nu gewijzigde ontwerp in stemming werd gebracht werd het met 6 tegen 5 stemmen verworpen, op grond, dat de meerderheid van meening was, dat dit ontwerp streed met het voorschrift in Art. 149 van het Regeerings-reglement daar geene bepalingen mogen worden gemaakt, ten bate van een bepaald persoon of eene kleine categorie, en die dus geen algemeen karakter dragen.

Was het daarentegen aan ieder vrijgelaten van de nieuwe bepaling gebruik te maken, dan kon er geen sprake zijn van privilegie.

In 1896 werd een nieuw ontwerp bij de Koloniale Staten ingediend, waarbij aan iederen concessionaris, wanneer diens te betalen concessierecht over een jaar f 12000.— of meer bedroeg, werd vergund, met vooruitbetaling van het concessierecht in driemaandelijksche termijnen te volstaan.

Deze verordening werd met 6 stemmen tegen 1 aangenomen, na verwerping van een amendement-Ellis, dat de bepaling inhield, dat de betaling van retributies voor alle concessies in maandelijksche termijnen zou mogen plaats vinden. Zij werd afgekondigd als de verordening van 3 November 1896 (G. B. No. 44).

Ten gevolge van de vaststelling der verordening van 21 December 1896 betreffende het syndicaat de Gelder c. s. was eene wijziging noodig in Art. 34 der goud-verordening, ten einde den gouverneur het recht te geven om op alle in concessie uitgegeven perceelen domeingrond, alle noodig geachte werken ten behoeve van den openbaren dienst of ten algemeene nutte aan te leggen, of daartoe, voor zoover deze laatste betreft, aan derden vergunningen te verleenen, onder voorwaarden, dat indien van dat recht gebruik wordt gemaakt, geene vergoeding verschuldigd is, behalve voor zoover daardoor schade wordt veroorzaakt ten gevolge van het verlies van terreinen, die òf in exploitatie zijn, òf met voordeel geëxploiteerd kunnen worden. Voor hetzelfde doel werd tegelijk eene wijziging en aanvulling van de Art. 1, 15, 20 en 36 van de verordening betreffende de exploitatie van delfstoffen in bevaarbare kreken en stroomen aanhangig gemaakt.

Beide ontwerp-verordeningen werden door de Koloniale Staten aangenomen en afgekondigd respectievelijk als de Verordening van 29 April 1897 (G. B. No. 12) en 29 April 1897 (G. B. No. 14).

Ter voorkoming van misbruik met de bestaande bepalingen door een terrein formeel voor een jaar tot onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen aan te vragen, terwijl feitelijk onderzoek naar balata werd ingesteld, voor welk onderzoek slechts een termijn van vier maanden werd verleend, werd in den aanvang van 1897

als regel aangenomen vergunningen tot onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen slechts voor vier maanden uit te geven, natuurlijk met de mogelijkheid verlenging toe te staan, wanneer het onderzoek niet mocht voleindigd zijn en het den houder ernst met het onderzoek blijkt te zijn. Om den verren afstand van Paramaribo werd de vergunning voor Nickerie en Marowyne gerekend in te gaan een maand na de dagteekening van de vergunning.

Ook werd in dat jaar voltooid een tracé van Albina naar de samenvloeiing van Coermotibo en Wanekreek, gekapt met het doel eene binnenlandsche gemeenschap tusschen Albina en Paramaribo te verkrijgen.

In Juni 1896 arriveerden hier de Engelsche mijn-ingenieur de Kergariou en I. O'Donagline voor een Engelsch syndicaat met de opdracht terreinen in het Mindrinetie district te onderzoeken. Deze opdracht werd niet volbracht ten gevolge van den dood van den Heer I. O'Donagline, die na uit het bosch te zijn teruggekeerd, in het Militair Hospitaal overleed.

Kort daarna, den 18 Juli kwam in de kolonie de heer J. Barr Robertson met opdracht, ten behoeve van de in de voorafgaande maand te London gevestigde Maatschappij de „Dutch Guyana Mining Company Ltd",, later genoemd Dutch Guyana Concessions Ltd. terreinen ter onderzoek aan te vragen.

Hij vroeg verscheidene concessies aan en vertrok daarop naar Engeland ten einde de noodige maatregelen te treffen om ze te kunnen exploreeren.

Hij keerde in December d.a.v. terug, vergezeld van de H.H. Campbell en Christie en een grooten staf om er een begin mede te maken en vroeg nog in concessie een terrein groot 170000 H.A. tusschen de Lawa en Tapanahony, waarvan voor een gedeelte reeds een permit tot onderzoek was gekregen, en een van 280000 H.A. ten Oosten van de Saramacca.

In het begin van 1897 rustte hij eene expeditie uit onder genoemden Christie om het terrein in de Lawa-delta te onderzoeken, welk onderzoek na drie maanden nog geen gunstige resultaten

opleverde. Ook de onderzoekingen, welke door hem in andere deelen der kolonie gedaan werden, hadden geen resultaat. Deze onderzoekingen hadden ± f 70000 gekost en twee der mijn-ingenieurs, die daaraan hadden deel genomen, waren ziek geworden en verplicht tot herstel van gezondheid naar Europa terug te keeren.

Dat de prospectie in de Lawa-delta geene resultaten zou opleveren, was door deskundigen voorzien, want de reeds genoemde Fransche ingenieur Levat, zegt, sprekende van deze expeditie het volgende:

„C'est en effet un phénomène connu de tous les mineurs que „les zônes contenant presque exclusivement des sables graniti„ques en surface, formées, par conséquence, d'une manière indubi„table par la décomposition des granites, sont absolument stériles. „Il a été fait récemment en Guyane hollandaise sur les bords „du Tapanahony, importante rivière dont le confluent avec L'Awa „forme le Maroni, une expédition fort coûteuse, dont l'insuccès „complet a été uniquement dû à la non-observation de cette „rêgle. Cette grande rivière a en effet la totalité de son bassin „presque dans les terrains granitiques."

Daar de vergunningen voor onderzoek voor slechts één jaar gegeven konden worden en de exploraties nog niet geëindigd waren, wendden de H.H. Barr Robertson en Edwards zich als directeuren van de vennootschap bij schrijven d.d. 18 October 1897 tot den gouverneur met het verzoek aan hunne vennootschap gedurende vijf jaren vergunning tot onderzoek te verleenen van eenige terreinen, te zamen groot 332800 H.A., tegen eene jaarlijksche betaling van f 2000 en met bepaling, dat zij, bij gunstige resultaten van het onderzoek, aanleiding zouden vinden om gedeelten van die terreinen in concessie te vragen, geene kleinere oppervlakten dan van 5000 H.A. daarvan zouden kunnen verkrijgen, die hun ingeval van aanvrage op de gewone voorwaarden der Goudverordening zouden worden verleend.

Daar de Goud-verordening den gouverneur het recht niet geeft vergunning voor langer dan één jaar te verleenen en de gouverneur gaarne op dat verzoek gunstig wenschte te beschikken, maakte hij bij de Koloniale Staten aanhangig eene ontwerp-verordening in dien zin, dat hij de bevoegdheid zou verkrijgen, in

buitengewone gevallen, den Raad van Bestuur gehoord, op door hem te stellen voorwaarden, vergunning te verleenen voor langeren tijd, over grootere oppervlakten en met afwijking van het 2e lid van dit artikel waarbij bepaald was, dat vergunning tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen slechts dan kan worden verleend, wanneer de gedane aanvraag eene landstreek betreft waarin nog geene gronden ter ontginning in concessie zijn uitgegeven.

12 November '97 brachten de Staten hun Voorloopig Verslag uit, waarbij met op een na algemeene stemmen, de voorgestelde wijziging werd goedgekeurd.

Van deze gelegenheid werd nog gebruik gemaakt om aan het Bestuur in de naaste toekomst eene herziening aan te bevelen van de Goud-verordening daar daarin bepalingen voorkwamen, welke zooals de praktijk leerde, niet gunstig werkten. Ook werd wederom de wenschelijkheid uitgesproken van het aanstellen van een mijn-ingenieur, die als vraagbaak voor goudzoekers of goud-ontginners van veel nut zou kunnen zijn.

In de zitting van 22 November werd deze verordening met algemeene stemmen aangenomen, op die van het lid Ellis na, daar z. i. deze verordening niet strookte met onze constitutie en den gouverneur te veel macht te verleenen, eene bron zou worden van ongenoegen.

De gouverneur, die bij de indiening van dit ontwerp den Minister van Koloniën geschreven had over de vervroegde afkondiging bij aanneming door de Koloniale Staten, ontving van dezen een telegram den last inhoudende om de door hem voorgestelde verordening aan te houden.

Op eene vraag van het lid der Staten, Muller, in de zitting van 30 December '97 waarin deze verzoekt de reden te vernemen waarom de Minister bezwaar had de verordening Barr Robertson c.s. goed te keuren, antwoordde de gedelegeerde dat tweeërlei bezwaren bestonden, vooreerst en voornamelijk dat eene vergunning tot onderzoek als hier beoogd werd aan de H.H. Barr Robertson c.s. te geven n.l. van 332800 H.A., recht geeft op voorkeur om eene concessie op terreinen van een zoo groote oppervlakte te verkrijgen en in de 2e plaats dat de Minister het bedenkelijk achtte dergelijke

concessies te verleenen aan niet in Nederland of in Suriname gevestigde vreemdelingen of vennootschappen. Dit werd later, als in het verslag blijken zal, wettelijk geregeld. De naamlooze vennootschap waarvan de H.H. Barr Robertson en Edwards directeuren waren, bleven toen hunne operaties bepalen tot de concessie aan de Saramacca, waarvan later hier sprake zal zijn.

In November 1896 verwekte het vinden van een stuk goud van niet minder dan 5876 grammen een groote sensatie.

Dit stuk was gevonden op een terrein gelegen op ± 19 kilometers in Z.O. richting van Brokopondo, behoorende aan de H.H. Callender en de Freitas.

Deze concessie was sedert jaren in bewerking geweest door verscheide personen en in 1889 in het bezit gekomen van Callender, die daaruit een schamel bestaan trok en zich in 1894 met de Freitas associeerde. Sedert deze associatie werd met ongeveer 12 arbeiders gewerkt en niet meer dan ongeveer één kilogram goud per maand verkregen, totdat de kansen voor een oogenblik verkeerden ten gevolge van deze vondst. Dit stuk goud was het mooiste wat tot dusver van dien aard in de kolonie is gevonden en in zijn genre het grootste; het bestond uit gedegen goud van een pyramiden vorm, blijkbaar in kwarts omsloten geweest, waarvan het door verweering was vrij gekomen. Bij de behandeling der volgende periode zal van dit terrein nog weder sprake zijn.

Het begin van het jaar 1897 bracht ons aan, den mijn-expert Woodford, vroeger staats-mijn-ingenieur in dienst van de Transvaalsche Regeering, die voor een Engelsch syndicaat onderzoek kwam doen op een terrein van wijlen den Heer Julius E. Muller, welk terrein bekend stond onder den naam van Savanna Mine No. 1 en waarop in vroegere jaren, als reeds is vermeld, door de goudondernemers Smith en Fennely een zestigtal diamanten waren gevonden. Hij bezocht behalve dit terrein verscheidene placers in het Mindrinetie-gebied en kwam op 12 Februari in de stad terug. Daags daarna vertrok hij andermaal naar de Mindrinetie, doch thans niet langs den waterweg, maar over land. Hij verliet op den namiddag van 13 Februari de stad te voet, met een escorte van 10 arbeiders, over den Paraweg naar den

houtgrond Berlijn; van dit punt uit maakte hij bezuiden Oranje, een trace in de richting van het placer van de Mineraal maatschappij Suriname (thans Guyana Goud Placer) en kwam den 20n Februari te recht aan het magazijn van laatstgenoemde maatschappij. Den volgenden dag vond de terugtocht plaats over placer de Jong naar Berg en Dal en vandaar naar de stad.

Deze ingenieur verklaarde, dat door verbetering van de communicatiemiddelen dit land eene groote toekomst had in de goudindustrie en verzekerde spoedig met het noodige kapitaal te zullen terugkeeren, om aan zijne grootsche plannen uitvoering te geven. Na zijn terugkeer in Europa vernamen wij wel van de oprichting van de Naamlooze Vennootschap „The Surinam Venture Company" met een kapitaal van £ 5000; maar zagen of hoorden later van hem, noch van deze vennootschap iets naders.

De kolonie werd in dat jaar nog bezocht door den Heer Dr. Pareau, toen leeraar in de natuurwetenschappen aan de Hoogere Krijgsschool, die van dit bezoek eene beschrijving heeft gegeven in een werk getiteld „Onze West."

Nadat de hier vorenvermelde vergunning toegestaan was aan het comité de Gelder, had een Amerikaansche mijn-ingenieur Duncan, die vroeger hier was geweest in dienst van de Witte Water Placer Company, namens een syndicaat in Amerika zich gewend tot den gouverneur met het verzoek eene concessie te worden verleend tot aanleg van een spoor van Paramaribo naar de Boven Saramacca ter lengte van 150 Eng. mijlen, onder voorwaarde 500000 H.A. land in concessie te erlangen. Het syndicaat zou zich onder de noodige waarborgen verbinden, binnen zes maanden, nadat de concessie zou zijn verleend, een aanvang te maken met het werk en binnen vijf jaren genoemde lijn te voltooien.

De gouverneur scheen wel geneigd op dat verzoek gunstig te beschikken, maar de Minister van Koloniën had daartegen bezwaar, naar men wil, op grond dat, door de lijn Duncan, de belangen van de Maatschappij Suriname zouden worden geschaad en dat de Minister het niet geraden acht aan buitenlanders eene dergelijke concessie te verleenen.

Op het eind van 1897 kwam in de kolonie terug de Amerikaan Joslijn, die in het begin van dat jaar reeds hier was, met het

doel, zich omtrent de mogelijkheid van het met goed gevolg plaatsen van kapitaal alhier, te vergewissen. Zijn terugkeer stond in verband met de oprichting van eene nieuwe Noord Amerikaansche Maatschappij voor de exploitatie van placers, waaraan de Marowyne Company haar ontstaan te danken had, en van welke later in dit overzicht sprake zal zijn.

Ook kwam in het eind van dat jaar de Amerikaan Glasgow met de opdracht een algemeen onderzoek in te stellen omtrent de exploitatie van terreinen alhier. Van hem zal ook later het een en ander worden vermeld.

De periode 1882/1897 eindigde onder de prachtigste vooruitzichten voor de goud-industrie; een zestal ondernemingen waren bezig machineriën aan te voeren voor de machinale bewerking harer placers of waren daarmede gereed en ten gevolge daarvan heerschte er een groote bedrijvigheid. Het vinden van het groote stuk goud, op de concessie de Freitas en de aankondiging dat de Maatschappij Suriname spoedig hare operaties zou aanvangen, droegen er niet weinig toe bij, de verwachtingen nog hooger te spannen. Deze werden op dat oogenblik algemeen gedeeld, ja, in die mate, dat de gouverneur bij de Opening der Koloniale Staten op 11 Mei 1897 meende in het openbaar daaraan uiting te moeten geven.

De beschrijving van deze periode kan niet beter beeindigd worden dan met de opname van het gedeelte van genoemde rede, handelende over de te verwachten resultaten.

„Dat de goudproductie niet veel meer dan in 1895 bedroeg „is geen bewijs dat deze industrie niet vooruitging. Integendeel, „afgescheiden van de verwachtingen, die de vergunning de Gelder „en de concessiën Robertson 1) recht geven toe te staan, is het „zoo goed als zeker dat deze industrie in de naaste toekomst „een hooge vlucht zal nemen.

„Het was reeds lang duidelijk, dat al mocht het dezen of „genen gelukken met goudwasschen in kreken, waar rijk goud- „houdende alluviums en overvloed van water aanwezig was, een

1) Bij het uitspreken dezer rede was de beslissing van den Minister den gouverneur nog niet bekend.

„fortuin te verzamelen, deze tot nog toe gevolgde wijze van „werken niet de weg was om eene goud-industrie van beteekenis „in het leven te roepen. Daartoe was noodig stelselmatige ex- „ploitatie, niet van enkele rijke, toevallig gevonden plekken, maar „van den goudhoudenden bodem, welks rijkdom telkens meer, „ook en vooral in het laatste jaar, onder anderen op de concessie „de Freitas, door rijke vondsten van groote brokken zuiver goud „en van rijk goudhoudende kwarts gebleken is.

„En nu is het een, voor de naaste toekomst der kolonie hoogst „belangrijk feit, dat in het afgeloopen jaar niet minder dan zes 1) „groote ondernemingen zich hebben ingericht voor machinale „exploitatie op breede schaal.

„De machineriën zijn meerendeels reeds ter plaatse, op een „der ondernemingen, het placer de Jong, is reeds gewerkt en de „daar verkregen resultaten wijzen nu reeds aan, dat menschelij- „kerwijze gesproken, de toekomst der goud-industrie in Suriname „verzekerd is.

„Geeft de goud-industrie recht tot hoog gespannen verwach- „tingen, in een meer verwijderde toekomst is van den landbouw „nog meer te hopen.

„Naar het mij voorkomt is het slagen van het comité de Gelder „voor de kolonie eene zaak van het hoogste belang. Het bezwaar „is geopperd dat — hetgeen trouwens in de Memorie van Toe- „lichting reeds is gezegd — de aan dit comité verleende ver- „gunning geene reële, misschien juister gezegd geene realiseerbare „waarde heeft en het zoude kunnen zijn, dat de uitvoering der „plannen hierdoor gevaar liep. Mocht dit blijken het geval te „zijn, dan zou ik voor mijn aandeel gaarne medewerken tot op- „heffing van eventueele bezwaren en ik meen te mogen aannemen, „dat dezelfde gezindheid bij de Staten en bij het Opperbestuur „zal bestaan."

---

1) L. & F. de Jong, Mindrinetie Mining Company, Goldfields of Surinam ltd., Brokopondo Mining Company, Witte Water Placer Company en Toeval.

Het jaar 1898 brak onder de schoonste vooruitzichten aan. Reeds den 2e Januari arriveerde de exploratie commissie der Maatschappij Suriname.

De Maatschappij was in Juli van het vorig jaar geconstitueerd en tot leden van den Raad van Beheer waren de HH. de Gelder, Jansen, Lely, de Ram en Edersheim benoemd. Door de benoemingen van de HH. Jansen en Lely kort daarna tot minister, werd besloten de ontstane vacatures voorloopig niet aan te vullen en het aantal leden van den Raad terug te brengen tot drie. Als gevolg van de verleende vergunning werd noodzakelijk geacht den arbeid van de Maatschappij in twee onderdeelen te splitsen n.l. het zoeken van een tram-tracé en het instellen van een mijnbouwkundig onderzoek. Aan het landbouwkundig onderzoek kon vooreerst niets gedaan worden, daar het de Maatschappij niet gelukt was een bekwaam econoom te vinden die aan de gestelde eischen voldeed.

Voor den anderen arbeid waren zoowel technici op spoorweg- als geologisch gebied noodig en voornamelijk, die, welke met de werken in de tropische wouden betrouwd waren en bestand tegen de nadeelige invloeden van het klimaat. Het oog viel als van zelf op de ingenieurs van den Indischen dienst en daarom werd een beroep op de Nederlandsche Regeering gedaan om eenige dezer ingenieurs voor dit doel beschikbaar te willen stellen.

De Minister van Koloniën verleende zijnen steun door de Indische Regeering uit te noodigen, om zoo mogelijk een ingenieur van het mijnwezen en drie ingenieurs van den Waterstaat en B.O.W. of van de Staatsspoorwegen in Indie, naar keuze van de Maatschappij Suriname, ter beschikking van deze te stellen. Om de uitvoering van dezen maatregel mogelijk te maken, werd aan de Indische ingenieurs door de Regeering toegezegd, dat de tijd gedurende welken zij bij de Maatschappij werkzaam zouden zijn, gerekend zou worden in staatsdienst te zijn doorgebracht, zoodat bij het treden in dienst van de Maatschappij door hen geen nadeel zou ondervonden worden bij hunne eventueele aanspraken op promotie of bij de berekening van hun diensttijd voor hun later pensioen. Deze groote steun van de Nederlandsche Regeering, welke getuigde van het groote gewicht, dat door haar

aan het slagen van dat onderzoek gehecht werd, had ten gevolge, dat twee ingenieurs van den Waterstaat en B.O.W. van Indie de HH. P. Th. L. Grinwis Plaat en H. C. J. Strengnaerts zich aan den dienst der Maatschappij verbonden.

De Heer Grinwis Plaat, die toen ingenieur 1ste klasse was en een belangrijk aandeel aan den tramwegbouw op Atjeh en aan den aanleg van den spoorweg op Oost-Sumatra gehad had, werd met de leiding der werkzaamheden belast.

Behalve de heer Strengnaerts, toen ingenieur 3e klasse werd voor de tramweg-opname nog aangesteld de civiel-ingenieur A. L. Snouck Hurgronje.

Ten behoeve van den geologischen arbeid had zich geen Indische mijn-ingenieur aangeboden, zoodat van vreemde krachten moest worden gebruik gemaakt.

De keuze viel op den Duitschen mijn-ingenieur G. C. du Bois, Zwitser van geboorte, welke keuze, te oordeelen naar den door dezen geleverden arbeid, zeker eene zeer gelukkige mag genoemd worden.

Den 18n Februari werd de geologische afdeeling versterkt door de aanstelling van een tweeden mijn-ingenieur, den Heer C. Weimer, een Duitscher. Deze ingenieur overleed in Juni d.a.v. ten gevolge van eene erysipelas en in deze vacature werd ten spoedigste voorzien door de aanstelling van den Duitschen mijn-ingenieur Ad. Langenheim, die den 18n Augustus alhier arriveerde.

Verder waren met de commissie uitgezonden twee opzichters ten dienste van de tramweg-opname, waarvan een op het einde van het jaar overleed aan de gevolgen van de malaria en twee Duitsche mijnbouwkundige opzichters, welke laatste naderhand met nog eenige zijn aangevuld, die echter na een kortstondig verblijf wegens ziekte vertrokken.

Reeds op 20 Januari '98 aanvaardde de exploratie-commissie hare taak.

Gelijk reeds vermeld is was in December van het vorige jaar een aanvang gemaakt met het in orde maken van het, in vroegere jaren, bruikbare pad van Paramaribo naar Berlijn, alsmede met het kappen van eene lijn van laatstgenoemde plaats naar Berg en Dal en het bouwen van kampen op geschikte punten langs deze lijn.

De eerste meetbrigade, welke onder leiding van den civiel-ingenieur Snouck Hurgronje stond, ving langs deze lijn de opname aan en werkte onafgebroken voort tot dat Berg en Dal in het laatst van Maart bereikt werd, zonder dat het personeel in het minst aan ziekten geleden had.

Tegen de laatste dagen van Januari vertrok eene tweede meet-brigade naar de Boven Suriname waarbij de leider was, om voorloopig het meest geschikte punt voor den overgang der Suriname-rivier te bepalen. Nadat deze voorloopige bepaling plaats had gehad, werd van uit dit punt, gelegen nabij Dabikwen, de tweede brigade onder leiding van den ingenieur Strengnaerts uitgezonden, om te trachten in noordelijke richting een geschikt tracé te zoeken naar Berg en Dal, ter aansluiting aan de eerste brigade.

De tweede brigade ondervond vertraging bij haren arbeid door ziekte van het personeel en was daardoor verplicht den arbeid halverwege gedurende korten tijd te staken. Dit werd spoedig hervat onder dezelfde leiding en Berg en Dal daarop bereikt, maar nadat de eerste brigade reeds genoemde plaats verlaten had.

De leider keerde, na de voorloopige bepaling van den brug-overgang, over de gekapte lijn van Berg en Dal te voet via Berlijn naar de stad terug.

Gedurende de maanden Mei en Juni werd onder toezicht van inlandsche opzichters eene lijn van het voorloopig bepaalde punt van overgang, beoosten de Suriname en Sara-kreek in zuidelijke richting gekapt ter voorbereiding van den arbeid voor den grooten drogen tijd.

Verder werden langs deze lijn eenige kampen opgericht en vanuit de Sara-kreek dwarskappingen op verschillende punten gemaakt, ten einde de langs dat tracé trekkende expedities steeds van levensmiddelen te kunnen voorzien en de communicatie met de hoofdplaats te onderhouden.

De leider deed in de maand Juni, vergezeld van den chef der geologische brigade, een verkenningstocht langs deze kaplijn en bevond dat dit voorloopig tracé, voor zoover de eerste 56 K.M. betrof, geologisch niet aan de verwachtingen beantwoordde; bovendien bleek het terrein zeer geaccidenteerd en over eene

groote uitgestrektheid zoodanig geïnundeerd, dat aan eene doorgaande tramlijn in deze streek niet te denken viel.

Door eigen waarnemingen op dien tocht kwam de leider tot de conclusie, dat de gesteldheid van het terrein het meebracht om voor eene tramlijn naar de Lawa liever de door de natuur aangewezen richting te volgen in c. q. de Sara-kreek.

Na een persoonlijk onderzoek door den leider, werd de linkeroever van de Sara-kreek gekozen als de richting van het tram tracé, waartoe voor een deel bijdroeg de omstandigheid, dat het tracé tusschen Koffiekamp en Gégé, indertijd door den gouvernements landmeter getraceerd, gedeeltelijk kon benuttigd worden.

Den 22sten Juli werd de opname in de nabijheid van Koffiekamp en langs de Sara-kreek onder leiding van den ingenieur Strengnaerts, aan wien thans ook toegevoegd was, de ingenieur Snouck Hurgronje, aangevangen en den 23sten Augustus d.a.v. het punt Gégé bereikt.

De expeditie keerde voor de a.s. kroningsfeesten naar de stad terug en vertrok weder in de eerste helft van September.

Den 16n September werd de opname, van Gégé uit langs den linker-oever van de Sara-kreek voortgezet, tot tegenover de landing van het placer „Central" (vroeger Lourdes), op welk punt de Sara-kreek werd overgetrokken naar den rechteroever en voortgegaan werd tot dat op 10 December de waterscheiding van de Sara- en Tosso-kreek was bereikt en voorloopig deze waterscheiding als terminus der tramweg-opname werd aangenomen.

De brigade keerde den 18n December te Paramaribo terug, na ruim drie maanden onafgebroken in het veld te zijn werkzaam geweest; terwijl de gezondheidstoestand niets te wenschen overliet.

Daar uit de opname van het deel Berlijn—Berg en Dal gebleken was dat groote grondverplaatsing en vele bochten te verwachten waren, en ook dit deel uit een economisch oogpunt beschouwd, weinig waarde bezat, vooral omdat Berg en Dal ook langs den waterweg bereikbaar was en de landstreek bezuiden Berg en Dal en bewesten de Suriname-rivier evenmin bij dit tracé gebaat zou zijn, zelfs onbereikbaar blijven ten gevolge van de vele vallen in de rivier, werd in studie genomen eene westwaartsche ombuiging ter hoogte van de Sabakoe-kreek naar de Saramacca-rivier,

van waar het tracé de Suriname-rivier zou bereiken boven de vallen, om verder den linkeroever van de Sara-kreek te volgen tot aan de waterscheiding tusschen de Sara- en Tosso-kreek.

De meerdere lengte van het tracé zou de aanleg-kosten verhoogen doch er zouden grootere kansen ontstaan voor eene voordeeliger exploitatie.

In verband met de wijziging meende de leider persoonlijk de terrein-formatie Z.Z. Oostelijk van Berg en Dal tot aan de Suriname-rivier te moeten onderzoeken.

Hij volgde daartoe van uit Berg en Dal den Brownsweg tot aan de toenmalige concessie Hirschfeld en ging verder door het bosch, over de waterscheiding tusschen de Compagnie en Makamikreek naar Kadjoe. Deze waterscheiding bleek evenwel vele bezwaren op te leveren; daarom werd een woudlooper opgedragen eene geschikte verbinding te zoeken tusschen een der door de savanna stroomende zijkreeken van de Mindrinetie en de een of andere zijtak van de Makami.

Nadat van dezen bericht bekomen was, dat een geschikte overgang tusschen de Makami en een zijtak van de Mindrinetie gevonden was, vertrok de leider den 7den November wederom naar Berg en Dal tot onderzoek van het terrein. De resultaten van dit onderzoek waren zeer bevredigend, technische bezwaren van eenige beteekenis voor den bouw van den tram in deze streek deden zich niet voor. Al deze afmattende tochten hadden ten gevolge dat de leider na zijn terugkeer den 1sten December zeer ernstig ziek werd en verplicht was het volgend jaar eenigen tijd tot herstel van gezondheid op het eiland Barbados door te brengen.

Den 9den en 21sten Februari 1899 werden twee brigades onder Surinaamsche opzichters uitgezonden met opdracht om de opname van het tracé ter verbinding van de Saramacca met de Suriname voor te bereiden, door het kappen van eene meetlijn volgens de aangegeven aanwijzingen, en den bouw van kampen daarlangs.

Als aanvangspunt van de eene brigade was aangegeven een savanna bij de Sabakoe-kreek in het oude tracé. Van dit punt zou zij zich westelijk naar de Saramacca richten en verder de oevers van deze rivier en die van haren zijtak de Mindrinetie trachten te volgen tot in de nabijheid van het placer de Jong,

van waar zij, langs een zijtak van de Mindrinetie zou beproeven de andere expeditie te ontmoeten. Deze zou haren arbeid beginnen bij Kadjoe aan den linkeroever der Suriname boven de Dieti-vallen; eerst trachten aan den tegengestelden oever eene verbinding te maken met het bestaande en het vorige jaar opgemeten tracé van Koffiekamp-Gégé en daarna van Kadjoe oostwaarts langs de Makami-kreek opgaande, beproeven de waterscheiding tusschen deze kreek en een zijtak van de Mindrinetie over te trekken om langs dezen zijtak aansluiting te krijgen met de eerste brigade.

Beide expedities hadden met vele bezwaren te kampen, als ziekte van het toezichthebbende personeel, moeielijkheden met het werkvolk, enz. zoodat ten gevolge hiervan, eerst op 10 April de meetlijnen zoo ver gevorderd waren, dat de ingenieurs met de opname-secties in het veld konden gaan.

De beide secties vertrokken 10 en 11 April uit de stad. De ingenieur Strengnaerts werd belast met de opname van het tracé van Kadjoe naar Fri, gelegen in de lijn Koffiekamp-Gégé en verder met die van Kadjoe naar placer de Jong. Na de landingsplaats van genoemd placer aan de Mindrinetie bereikt te hebben, keerde hij den 17den Mei naar de stad terug.

De ingenieur Snouck Hurgronje, die in opdracht had, de opname van uit de Sabakoe langs de Saramacca en Mindrinetie, bereikte bovengenoemde landingsplaats eerst den 31sten Mei.

De opname van het tracé was thans over een afstand van 200 K.M. van uit Paramaribo voltooid. Onmiddellijk na laatstgenoemde opname werd de Heer Strengnaerts, intusschen bevorderd tot ingenieur 2e klasse van den Waterstaat en B. O. W. in Indie, teruggeroepen en eervol van zijn dienstverband ontheven; terwijl de ingenieur Snouck Hurgronje, wien in de stad verder was opgedragen, het uitwerken van de in het veld verzamelde gegevens voor het ontwerp van den tramweg, den 1sten Februari 1900 eervol ontslag uit zijne betrekking verkreeg.

In de maand Mei van 1899 werd den gouverneur van deze opneming eene kaart aangeboden, aangevende de richting van de as van den tramweg als bedoeld in Art. 4 van de Verordening van 21 December 1896 (G. B. No. 55).

Door den Minister van Koloniën werd bij missive dd. 15 April 1899 en 3 Mei d.a.v. aan de Maatschappij in het vooruitzicht gesteld dat Zijne Excellentie bereid zou wezen mede te werken tot het verleenen, van eene wettelijke garantie voor de exploitatiekosten van de tram tot een bedrag van minstens *f* 140000 's jaars voor vijf achtereenvolgende jaren.

De koloniale Staten door den gouverneur uitgenoodigd, te verklaren of zij genegen zouden zijn aan de Maatschappij eventueel garantie der exploitatie-kosten te verstrekken, verklaarden in de zitting van 12 Juli 1899, bij de behandeling der voorloopige vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1900, bij monde van de HH. Muller, da Costa en Coutinho, dat zij in beginsel voor de garantie waren, wanneer niet te veel van de finantieele krachten der kolonie verlangd werd.

De Maatschappij Suriname sloot den 3n Mei met de Belgische bankinstelling „La Coloniale Industrielle" te Brussel, een optiecontract, waarbij werd overeengekomen, dat de Maatschappij aan genoemd geldinstituut al hare rechten en verplichtingen in hun geheel zou overdoen tegen restitutie van haar kapitaal in geld en als winst nog *f* 700000 aan aandeelen zou worden toebedeeld in de nieuw op te richten vennootschap, die de zaken zou voortzetten. Deze vennootschap zou over een nominaal maatschappelijk kapitaal van *f* 7.500000 beschikken waaruit *f* 1.500000 aan de bankiers en voor den inbreng zou betaald worden.

De Maatschappij Suriname verbond zich daartegenover, behalve al hare rechten en verplichtingen, ook nog hare activa aan de nieuwe vennootschap af te staan.

Het kapitaal was bestemd voor den trambouw en voor de ontginning der terreinen waarover de Maatschappij beschikte.

Een gedelegeerde werd door de „Coloniale Industrieele" naar Suriname gezonden om de waarde der concessie te onderzoeken.

Deze gedelegeerde, met name Le Marinel, kwam hier den 17n Juli, vergezeld door den secretaris van de Maatschappij Suriname, aan.

Daar de gedelegeerde gaarne het geheele tracé wenschte te zien, vertrok hij met den intendant der Maatschappij, als gids, den 3n Augustus '99 te voet, uit de stad, langs het tracé tot Kadjoe; van dit punt voer hij per boot de Suriname- en Gran-kreek op tot

het door de Maatschappij Suriname kort te voren ontdekte Gran-placer en vervolgde verder de reis te voet van uit een punt aan de Grankreek, dwars door, naar de Sara-kreek en verder langs de Sara-kreek tot aan de waterscheiding van de Sara en Tosso-kreek, het eindpunt van de tramweg-opname. Van dit punt werd verder met het kapmes in de hand de Tosso-kreek gevolgd tot aan hare monding aan de Tapanahony. Hier werd de expeditie opgenomen door boschnegers en dienzelfden dag gevoerd naar Drietabbetje, de verblijfplaats van het groot-opperhoofd der Aucaners.

Na twee dagen verblijf aldaar werd de expeditie door boschnegers afgevoerd naar Albina en bereikte ze den 10n September de stad.

De expeditie uit 18 arbeiders bestaande, duurde van 3 tot 31 Augustus, de dag waarop de monding van Toso-kreek aan de Tapanahony bereikt werd; onderweg waren de verschillende placers bezocht als die van de Guyana goud placer Maatschappij, van de Naamlooze Vennootschap L. & N. de Jong, van de Mindrinetie Mining Cy., van Gros en von Hemert & Co.

Door den gedelegeerde werd een gunstig rapport uitgebracht, maar het geld-instituut verklaarde zich echter, bij expiratie van het contract, als een gevolg van geldcrisis in de laatste maanden van 1899, niet instaat de overeenkomst uit te voeren en vroeg om eene verlenging. De onderhandelingen werden afgebroken, daar de Raad van Beheer der Maatschappij Suriname van meening was, dat het verlengen van den termijn, welke voor de uitvoering gesteld werd, niet in het belang der Maatschappij zou zijn.

Daarop werd 19 Maart 1900 met het Nederlandsche bankiershuis Boissevain namens een op te richten syndicaat een contract gesloten tot de kostelooze overdracht van de aanspraken der Maatschappij Suriname op de concessie tot de aanleg en exploitatie van den tramweg en van de daarbij behoorende kilometerstrook ter weerszijden van het tracé, onder voorwaarde dat:

1. dit syndicaat het kapitaal voor den trambouw vóór het einde van het jaar moest bijeen gebracht hebben;
2. dat noch uit de optie, noch uit de eventueele overdracht der concessies eenige uitgaaf ten laste der Maatschappij Suriname mocht voortvloeien en

3. dat de bankiers voor het onderzoek een kapitaal, groot *f* 100000 moesten beschikbaar stellen.

De Maatschappij verbond zich daartegenover de gegevens en projecten van den tramweg ter beschikking te stellen van het syndicaat voor het bedrag van *f* 15000.—

Den 3n Juni arriveerden alhier de beide gedelegeerden van het syndicaat: Boissevain, de Nederlandsche civiel-ingenieur, Lyphart en de Fransche mijn-ingenieur Brard, met de opdracht ter plaatse eene studie te maken van het tramweg-ontwerp en van den economischen toestand der kolonie in 't algemeen en van die der in bewerking zijnde placers in het bijzonder.

De gedelegeerde Lyphart deed eerst met den leider der exploratiecommissie eene excursie langs het tracé van het Wanicapad, daarna met den intendant, een van Osembo tot Sabakoe-kreek. Beide gedelegeerden brachten daarna met den leider een bezoek aan de, in het Mindrinetie-gebied gelegen, goud-ondernemingen.

De Fransche gedelegeerde keerde daarna met den leider naar de stad terug en de Nederlandsche gedelegeerde zette zijne reis voort naar Berg en Dal, alwaar hij den intendant ontmoette, die hem verder tot gids diende op zijne reis van Berg en Dal naar Kadjoe en langs het tracé aan de Sara-kreek tot Dam. Bij terugkeer naar de stad werden door den heer Lyphart nog verschillende punten aan de Suriname-rivier bezocht, ten einde het terrein te verkennen.

Beide ingenieurs keerden in het begin van Augustus naar Nederland terug om rapport van hunne bevinding in te dienen.

Het rapport van den Franschen ingenieur was in hooge mate gunstig. Deze deskundige zag in den bouw van den tram een middel tot groote ontwikkeling van de kolonie en meende dat hare exploitatie belangrijke resultaten zou afwerpen.

De Nederlandsche ingenieur was in zijne opvattingen minder optimistisch gestemd; hij vond (in tegenstelling van de Maatschappij Suriname, waarvan de leider den aanleg op *f* 18500 per K.M. begroot had, welke begrooting door den Raad van Beheer opgevoerd was tot *f* 20000,) dit bedrag nog veel te weinig. Naar zijne meening zou de aanleg een bedrag vorderen van *f* 30000 per K.M. welke schatting later bij den aanleg van den spoorweg van gouver-

mentswege (waarover nader) gebleken is, het dichtst bij de waarheid te zijn.

Ten gevolge van het rapport van den Nederlandschen ingenieur, dat geen voldoende gegevens bevatte om met kans op succes een beroep op de geldmarkt te doen voor een kapitaal van vele millioenen, werd de overeenkomst niet uitgevoerd.

De leider van de exploratie-commissie, de ingenieur Grinwis Plaat, wiens contract met de Maatschappij Suriname geëxpireerd was, verliet in het begin van de maand Augustus 1900 de kolonie en keerde naar Nederlandsch-Indië terug.

Van verdere pogingen tot oplossing van het tramvraagstuk zal later melding gemaakt worden.

De geologische afdeeling aanvaardde hare taak met moed en voortvarendheid.

Ten einde het personeel langzamerhand aan het klimaat te gewennen, werd begonnen met het doen van onderzoekingen in het benedendeel, niet ver van de hoofdplaats en het bezoeken van de dichtsbijgelegen placers om de formatie van het terrein en de werkwijze op de placers na te gaan.

De chef van de geologische afdeeling bracht in het begin van Februari een bezoek aan het placer de Jong en de andere in de nabijheid gelegen placers.

Hij stelde een onderzoek in op den grond Rac a Rac aan den rechteroever van de Suriname, ongeveer 28 K.M. Z.O. van Paramaribo, naar aanleiding van de in de kolonie loopende geruchten, als zouden er edele metalen aanwezig zijn. Het onderzoek aldaar en op de heuvel Portorico, ongeveer 600 M. landwaarts in van Rac a Rac, had tot resultaat, dat uitsluitend klei in meer of mindere mate vermengd met vreemde bestanddeelen w.o. laterieten en ijzerhoudende verweeringsproducten van diabas werd aangetroffen.

Verder werd op den grond Carolina, aan den linkeroever der Suriname een onderzoek ingesteld naar looderts, waarvan sprake was in de reeds vermelde rede van het lid der Koloniale Staten Muller, bij de behandeling van de voorloopige vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1896.

De bevinding van den chef-geoloog was, dat het looderts niet

voorkomt als eene loodbank, maar in een uiterst fijnen en verdeelden toestand in de alluviale afzettingen verspreid is. Verder werd door hem bij eene meer nauwkeurige beschouwing geconstateerd, dat het erts niet homogeen en bijgevolg van secundairen oorsprong was.

Daarna werd het onderzoek verder voortgezet langs het tracé Dabakwin-Berg en Dal, op de terreinen bewesten Berg en Dal langs den Bronsweg tot Kadjoe, bezuiden Berg en Dal ten oosten van de Suriname tot de monding der Sara-kreek, op de terreinen bewesten de Sara-kreek en de Locus tot de monding van de Locus en Tompie en verder langs de Tompie-kreek.

Bij dit onderzoek trof men overal sporen van vroegere prospecties aan, zoodat het niet te verwonderen is, dat het tot geen gunstig resultaat leidde. In September werd een onderzoekingstocht gedaan naar de Boven-Sara-kreek ten Westen van het placer von Hemert en ten Oosten, en Zuid-Oosten van placer „Central".

In deze laatste streek werden de eerste goede kreken gevonden. Bij een dezer kreken, werden de prospecties over eene lengte van 800 M. gedaan en goed bevonden. Deze toch beloofden met de gewone hulpmiddelen geexploiteerd, eene opbrengst van 5 à 6 gram per man en per dag.

Eene andere kreek gaf, wat hare bedding betreft, eveneens goede battées. Voor eventueele exploitatie was het van belang dat de hoofdkreek eene groote kreek was, die zelfs in den grooten drogen tijd, water inhield en naar alle waarschijnlijkheid een zijtak van de Marownye was.

Dit vermoeden is later versterkt geworden door de topografische opname van de 1ste expeditie Franssen en Herderschee, waaruit bleek, dat zij een zijtak van de Gran-kreek wezen moest. In 1907 is door de mijn-exploiratie van gouvernementswege den bovenloop dezer kreek nader onderzocht. De resultaten van dat onderzoek zijn nog niet bekend.

De ontdekking dezer kreken had tot gevolg, dat de Maatschappij Suriname, daar zij op dat tijdstip alleen vergunning tot onderzoek had en dus geene exploitatie verrichten kon, op de gewone algemeene voorwaarden concessie voor exploitatie van delfstoffen op een terrein groot 400 H.A. aanvroeg, ten einde eene proefexploitatie te doen. Dit werd haar in Januari 1899 toegestaan.

In den aanvang van 1899 werd uitvoering gegeven aan genoemd plan; eene expeditie van 30 arbeiders onder leiding van den chef der geologische afdeeling, Du Bois, werd daartoe uitgerust.

Op het eind van Mei keerde deze expeditie terug met een productie van 2347 grammen goud verkregen tot 12 Mei.

Deze proefexploitatie kan niet ongunstig genoemd worden, als in aanmerking genomen wordt, dat met het betrekkelijk onvoldoende aantal arbeiders op sommige dagen 50 à 60 gram per sluice verkregen werd. Echter moet erkend worden, dat de resultaten wisselvallig waren, hetgeen in streken waar het goud in grofkorreligen toestand voorkomt, doorgaans het geval is.

De proefexploitatie duurde evenwel te kort om tot een definitief oordeel over de meerdere of mindere goudrijkdom van dit terrein te kunnen komen.

Mijns inziens werd de geoloog ontmoedigd door de moeielijkheden, welke hij gedurende dezen korten tijd ondervonden had: ziekte, zoowel van hemzelven als van de arbeiders, onwil van deze laatsten, vooral ondervonden bij het land-transport, hetwelk plaats had over een sterk geaccidenteerd terrein en in hooge mate demoraliseerend op de arbeiders werkte.

De terreinen in deze streek zijn zeker niet als waardeloos te beschouwen, hetgeen, naar alle waarschijnlijkheid nu bevestigd zal worden van de streek iets noordelijker van deze gelegen, welke als bovengezegd nader onderzocht werd.

Den 2[den] Juni 1899 vertrokken drie expedities naar het noordelijk deel van het aan de Maatschappij Suriname toegestane gebied, ter onderzoek:

1. van de terreinen tusschen Peninica en Marowyne.
2. van die tusschen Tempati en Marowyne en
3. van die tusschen Commewyne en Tempati.

Elk dezer expedities stond onder een Surinaamschen prospecteur, terwijl aan den chef-geoloog Du Bois de algemeene controle werd opgedragen.

De eerste expeditie bevond dat in de nabijheid van Peninica het alluvium slechts sporen van goud vertoonde, terwijl de kreken aan de zijde der Marowyne over het algemeen een te gering

goud gehalte bevatten. Dit bevreemde niemand, daar deze streek van uit de te stad gemakkelijk bereikbaar was om niet reeds geprospecteerd te zijn, hetgeen ook bleek uit de vele oude prospectiegaten, welke gevonden werden.

De tweede expeditie kon tengevolge van den lagen waterstand niet verder de Tempatie opvaren dan tot den eersten waterval, even beneden de samenvloeiing van de twee takken, welke deze rivier vormen.

Deze expeditie was dientengevolge verplicht den tocht verder te voet te vervolgen. Aanvankelijk bewoog zij zich Zuid-Oost Zuidwaarts om ten slotte weder in eerstgenoemde richting te komen. In dit gebied werd niets gevonden, wel sporen van vroegeren prospectie-arbeid.

De derde expeditie begon met haar onderzoek in de Commetewyne, een zijtak van de Boven Commewyne en wel in eene oostelijke en later in eene zuidelijke richting, zonder echter resultaten van eenige beteekenis te hebben gehad. Alhoewel door den chef-geoloog Du Bois een onderzoek was ingesteld naar het voorkomen van looderts in de nabijheid van den grond Carolina met geen bevredigend resultaat bekroond werd gelijk reeds vermeld is, werd in September van dat jaar andermaal een expeditie naar Carolina gezonden, onder leiding van den geoloog Langenheim, naar aanleiding van eene mededeeling dat, in tegenstelling met de resultaten van het vorige onderzoek, bovenstrooms van Carolina groote stukken looderts waren gevonden.

Gelijktijdig zou door den geoloog de juistheid van het bericht worden nagegaan dat in vroegere jaren in dit gedeelte der kolonie een stukje platina was gevonden, alsook dat het stroomgebied der Cassipoera-kreek fosfaathoudend was.

Het mocht den geoloog niet gelukken op de aangewezen plaats eenig spoor van looderts te vinden, ook de plaats alwaar het stukje platina gevonden was, kon niet aangewezen worden, terwijl het mineraal dat voor fosfaat werd aangezien, bleek iets anders en van nul en geene waarde te zijn.

Een onderzoek werd ter loops door den chef-geoloog op zijne reis naar de Boven-Suriname ingesteld op het, aan den grond Providence grenzende terrein van de Maatschappij, naar aanleiding

van een bericht, dat op dien grond een rif was ontdekt, dat bij onderzoek van eene hoeveelheid van slechts 6 K.G., 25 cent aan goud had opgeleverd.

Dit onderzoek leerde den geoloog, dat de mededeelingen omtrent rif en goudgehalte niet ten volle betrouwbaar waren en dat de vondst zich slechts tot die van losse kwarts bepaalde.

Een onderzoek op groote schaal werd ook nog ingesteld in den Blauwen berg op Berg en Dal, waartoe een overeenkomst gesloten was met de eigenaren van dezen grond in het vorige jaar en waarvan in dit jaar een voorloopig onderzoek was ingesteld, dat leidde tot de ontdekking van een kwartsader. De verwachtingen van genoemd voorloopig onderzoek werden niet verwezenlijkt. Wel werd bij het heropenen van den ouden gang, welke in het jaar 1743 door de Geoctroijeerde Surinaamsche Mineraal Compagnie, zooals vroeger reeds werd vermeld, geopend was, een kwartsader blootgelegd en op eene andere plaats op eenigen afstand daarvan door het zinken van een schacht, deze ader opnieuw aangetroffen en verder op verschillende andere plaatsen kwartsgangen, maar deze bleken geen noemenswaardig goudgehalte te bezitten.

Verder werden onderzoekingen ingesteld op terreinen beoosten Boschland, welke door de Maatschappij Suriname, gebruik makende van het haar verleende recht van preferentie, waren aangehouden en welke onderzoekingen niet tot bevredigende resultaten leidden. Tijdens de opname van het tramwegtracé waren op den linkeroever der Sara-kreek eenige kreken ontdekt, welke den indruk gaven goudhoudend te wezen. Bij later ingesteld onderzoek, eerst door een Surinaamschen, later door een mijnbouwkundigen opzichter bleken de resultaten onbevredigend te zijn. Terwijl in het voorgaand jaar het onderzoek van de terreinen beoosten de Sara-kreek plaats had, was een andere brigade onder leiding van den geoloog Langenheim bezig geweest met een onderzoek van de terreinen bewesten de concessies Drie Gebroeders en von Hemert aan den linkeroever der Sara-kreek. Daar bij dit onderzoek bleek dat het terrein goudhoudend was, werd het onderzoek in dat jaar voortgezet, met het gevolg dat eene groote kreek, genoemd de Dia-kreek, ontdekt werd, welke zeer gunstige

prospecties gaf en waarin een proefexploitatie met plus minus 40 arbeiders, gedurende het laatste deel van dat jaar gedaan, goede uitkomsten gaf.

Verder werden, behalve deze groote kreek, een complex van zeven kreken gevonden, welke bij onderzoek alle over grootere of kortere lengte, bevredigende resultaten gaven. Eene verbindingslijn werd van de Dia-kreek gekapt naar de Marowijne- of Gran-kreek, waarin genoemde kreek uitstroomt, en op het eind dier lijn, ± 12 K.M. lang, een magazijn- en landigsplaats aangelegd.

Voor het vervolg kon nu de aanvoer van volk en goederen langs de Gran-keek plaats hebben instede van langs de Sara-kreek, daar zoowel de waterweg als de landweg van uit de Gran-kreek voordeeliger was.

Door de Maatschappij Suriname werd toen, op aanvraag, onder de voorwaarden krachtens de verordening van 24 Juni 1899 (G.B. No. 35) bij beschikking van den gouverneur d.d. 13 Januari 1900 L.B. No. 439, in deze streek een stuk land van 12000 H.A. verkregen.

Dit terrein werd, na verkregen goedkeuring der buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders, voor dit doel bijeen geroepen, overgedragen aan een consortium van bankiers onder bepaling dat deze eene maatschappij tot ontginning van dat terrein zouden oprichten met een maatschappelijk kapitaal groot *f* 1250000, waarin een werkkapitaal van *f* 500000 begrepen zou zijn.

De Maatschappij Suriname ontving van de, als gevolg van deze overeenkomst, opgerichte Naamlooze Vennootschap Mijnbouw Maatschappij Granplacer voor den inbreng een bedrag van *f* 100000 in contanten, 3100 aandeelen à *f* 100 en 1250 oprichters aandeelen.

De Statuten van deze maatschappij werden goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 16 Februari 1900 No. 22 (Staatsblad 4 en 5 Maart No. 53) en de werkzaamheden namen een aanvang op 1 Januari 1900. Met de leiding der werkzaamheden op placer werd belast de mijn-ingenieur Langenheim en werd deze ontheven van zijn dienstverband van de Maatschappij Suriname. In diens plaats werd aangesteld de mijn-ingenieur E. Baron von Maydell, die in het laatst van het jaar 1899 arriveerde.

Ten gevolge van dezen verkoop werd op het eind van het

jaar (1899) aan de aandeelhouders van de Maatschappij Suriname een dividend van 7 % van het maatschappelijk kapitaal over gemeld jaar uitbetaald.

Op het eind van de maand Mei werd tot onderzoek van terreinen aan de Boven-Suriname een kleine expeditie van 8 man uitgezonden, onder leiding van den Afrikaan Tom Touglas, reeds in dit overzicht als de ontdekker van de terreinen aan de Boven-Sarakreek genoemd.

Deze expeditie had in opdracht de Suriname-rivier op te varen tot nabij Pikien Rio, een groote zijtak van de Suriname en daarna in Oostwaartsche richting dwars door de wildernis door te dringen tot in het stroomgebied van de Boven-Marowyne of Gran-kreek. Deze expeditie keerde den 31sten Augustus terug, na zoowel den rechter- als den linkeroever der Suriname te hebben onderzocht, doch zonder eenig bevredigend resultaat te hebben verkregen. Den 20sten Juni aan de Awara-kreek aangekomen, werd deze zoo hoog mogelijk opgevaren en daarna werd in Zuid-Oostelijke richting eene lijn gekapt tot dat eenige stroompjes werden bereikt, welke vermoedelijk naar de Gran-kreek stroomen.

Het terrein bleef voortdurend in geringe mate heuvelachtig en het onderzoek der kreekjes toonde geen goud aan. Touglas besloot op zijne schreden terug te keeren en bij een tweede poging de Suriname-rivier hooger op te varen.

Hij begaf zich naar het boschnegersdorp Koemboe en volgde landwaarts in, een boschnegerspad; in aansluiting daar werd eene Oostlijn gekapt en eene kreek aangetroffen, welke vermoed werd wederom de Awara-kreek te zijn.

Een onderzoek werd daarna ingesteld aan den linkeroever der Suriname, doch ook hier was het resultaat ongunstig.

In dit jaar werd optie gegeven aan den Heer Joslyn voor een bepaalden tijd op een terrein, gelegen bij de Marowyne-rivier onder voorwaarde dat de Heer Joslyn bij overname van het terrein, *f* 25.— per Hectare zou betalen.

Het zal zeker niemand bevreemden, dat door den Heer Joslyn van deze optie geen gebruik is gemaakt, waar van het gouvernement terreinen voor *f* 0.10 per H.A. te verkrijgen waren. Verder werden twee optie-contracten gesloten met eigenaars van placers

(een in het Saramacca-district en een in het Surinamegebied), waarbij de Maatschappij zich verbond voor hare rekening een onderzoek in te stellen, onder voorwaarde, dat indien dit gunstig afliep en deze terreinen geplaatst werden, de Maatschappij van de eigenaars een belangrijk aandeel van den verkoopprijs zou ontvangen.

Deze exploraties vonden in het daarop volgend jaar (1900), tusschen Februari en Mei plaats, onder leiding van den chef van de geologische brigade, maar waren van dien aard, dat aan gemelde contracten geen uitvoering kon gegeven worden.

De Maatschappij maakte in dat jaar 1899 van haar recht van preferentie gebruik om de hand te leggen op eene concessie aan de Sara-kreek ter grootte van 1200 H.A. aangevraagd door J. C. Brown en bekend staande onder den naam van L'Union.

Op dit terrein waren in vroegere jaren, toen het bewerkt werd, eenige groote stukken kwarts gevonden, welke bij een gewicht van 3000, 500 en 3010 gram eene hoeveelheid respectievelijk van 1579, 227 en 2251 gram goud bevatten.

De Maatschappij wenschte een onderzoek in te stellen om na te gaan of deze stukken kwarts van een kwartsrif afkomstig waren en schatte de kosten van eene dergelijke exploratie op een minimum bedrag van *f* 75000. Daar de Maatschappij, wier arbeid zich over het onderzoek van drie millioenen H.A. uitstrekte en daarom van haar, niet groot kapitaal, niets voor dat doel kon afzonderen, trachtte zij op andere wijze aan haar plan uitvoering te geven.

Het gelukte haar tegen het eind van 1899 een syndicaat tot stand te brengen met een kapitaal van *f* 75000 en met dit syndicaat de overeenkomst aan te gaan, de leiding van de exploratie op zich te nemen en het geldelijk beheer te voeren onder voorwaarde, dat bij welslagen van het onderzoek en bij verkoop of ontginning van het placer, zij de helft van de te verkrijgen baten zou ontvangen; terwijl alle uitgaven ten laste van het syndicaat zouden komen.

Bij de verdere behandeling van den arbeid der Maatschappij zal ook van de werkzaamheden van dat syndicaat worden gewag gemaakt.

Door de Maatschappij waren ook uitgestrekte terreinen gevonden, bedekt met eene groote hoeveelheid ijzerhoudende laterieten, welke ontstaan waren door de verweering van de oppervlakte der ijzerhoudende diabasen. Aan den eigenaardigen vorm van het gesteente, dat als het ware uit tallooze uitgevreten gaten bestaat, had het in het naburige Cayenne den naam gekregen van roche à ravets (kakkerlaksteen).

Drie monsters van dit gesteente, plaatselijk voor de hand genomen, werden bij onderzoek, te Freiberg, bevonden te bevatten 49,7, 56,9 en 51 °/₀ ijzer. Ook werd bij eene analyse van deze laterieten door den geoloog Du Bois 0,3 tot 0,5 gram goud per ton geconstateerd.

De Fransche mijn-ingenieur Levat, die eene uitgebreide studie van die laterieten gemaakt heeft in het door hem uitgegeven werk „Guide pratique pour le l'exploration de L'Or en Guyana Française" verklaart bij analyses van 9 stukken te hebben geconstateerd: 3 gram tot 73 gram goud per ton van 1000 K.G. met eene gehalte van 0.700 tot 0.850.

Dat het bestaan van deze ijzerhoudende laterieten reeds lang bekend was, bewijst, behalve het reeds aangevoerde uit Levat's werk, nog de volgende aanhaling uit Professor Martin „Geologische Studien über Niederländsich West-Indien auf grund eigener Untersuchungsreisen."

„Dass die eisenreichen Laterite, welche im Diabas — und „Schiefergebiete Surinams vorkommen und hier eine so ausser-„ordentlich grosse Verbreitung besitzen, zur Darstellung von Eisen „benutzt werden könnten, ist mir nicht im mindesten zweifelhaft, „und vielleicht sind sie berufen mit Eisenerzen der archaeischen „Formation eine noch wichtiger Rolle für die Entwicklung der „Kolonie zu spielen als das Gold".

De geoloog du Bois schijnt daarentegen een mindere optimistische voorstelling van de waarde dezer laterieten te hebben, zoolang deze streken niet met een spoorweg verbonden zijn. In zijne „Geologische Bergmännische Skizze aus Surinam" zegt hij toch:

„Die Bedeutung der Eisenerzlager ist eine sehr minimale da, „wie schon ausgeführt worden ist, sie nur als Exporterzt könnten

verwerthet werden und die Frachtsätze von den Fundorte bis zur „Hafenstadt vor dem Bau einer Eisenbahn ganz riesig wären, „sie also vorläufig als unabbauwürdig müssen betrachtet werden".

In 1900 bepaalde het geologisch onderzoek zich tot een onderzoek van de terreinen aan de Suriname en Saramacca, waar met de eigenaren optiecontracten gesloten waren en waarvan de resultaten reeds vermeld zijn; verder tot een onderzoek van de bedding der Marowyne of Gran-kreek en de terreinen benoorden Granplacer en van de streek tusschen Commewyne en Tempati, die blijkens de in het vorige jaar verrichte prospecties eene loonende ontginning beloofden. Een proef-exploitatie werd in een dezer kreken gedaan, zonder dat de verkregen uitkomsten aan de gestelde verwachtingen beantwoordden.

Twee expedities werden 18 Mei en 12 Juni, elk onder leiding van een opzichter en gezamenlijk onder controle van den mijn-ingenieur du Bois naar de Marowyne gezonden.

De eerste expeditie onderzocht de landstreek nabij de Auca-kreek, alwaar door enkele concessionarissen, tijdens eene proef-exploitatie, goede resultaten verkregen waren.

Het bleek dat deze uitkomsten uitsluitend moesten toegeschreven worden aan het vinden van een rijke pocket, die echter na weinige weken arbeid uitgeput raakte.

De expeditie kwam na een afstand van ongeveer 20 K.M. van de rivier te hebben afgelegd, op eene groote savanne, welke de vooruitzichten op een succes bij eene voortzetting van het onderzoek waardeloos maakte.

De 2e expeditie stelde een nauwgezet onderzoek in naar de gesteldheid van het zich ten W. van de samenvloeing der Lawa en Tapanahony uitstrekkende gebied. Het gevonden goudgehalte was niet voldoende voor de hooge uitgaven van transport naar deze streken, hetwelk geheel in handen der boschnegers is. Deze beide expedities keerden zonder eenig resultaat, respectievelijk 17 Augustus en 29 September in de hoofdplaats terug.

In de Locus-kreek werd een onderzoek ingesteld naar de exploitabiliteit van deze kreek met toepassing van het bagger-systeem, over eene lengte van ruim 7.5 K.M. hetwelk in het daar-opvolgend jaar voortgezet en voltooid, tot uitkomst gaf dat het

geprospecteerde deel bleek geen voldoend goudgehalte te bezitten om eene ontginning te wettigen.

Bij dit onderzoek zijn verschillende boorstellen gebruikt, waarmede echter geen succes verkregen is.

Inmiddels was de Heer Thomassen als leider opgetreden instede van den Heer Grinwis Plaat, die de kolonie op 6 Augustus 1900 verlaten had.

Met den Heer Thomassen was tegelijk in Juni gearriveerd de Engelsche mijn-ingenieur Robert James, die als adviseerend ingenieur bij de mijnbouwkundige afdeeling der Maatschappij was aangesteld. Na een zeer kortstondig verblijf, van een tiental dagen, waarbij slechts L'Union bezocht werd, verliet hij reeds in Juli d.a.v. de kolonie, ten gevolge van ziekte. Ook de mijn-ingenieur Maydell, die op het eind van het vorige jaar in de kolonie was gearriveerd en gedurende zijn verblijf was belast geweest met de leiding der werkzaamheden op L'Union, verliet in dien tijd, ook wegens ziekte, de kolonie en werd eervol uit den dienst der Maatschappij ontslagen.

De chef der geologische brigade Du Bois, die nagenoeg drie jaren het geologisch onderzoek in het binnenland geleid had, waartoe in 1898 en 1899 respectievelijk 223 en 232 dagen door hem in het veld waren doorgebracht, verliet op 4 Augustus 1900 wegens aanhoudende malaria-aanvallen, ook de kolonie.

Hij bleef verbonden aan den dienst der Maatschappij tot 1 Januari 1901, om de door hem te maken geologische studie, te voltooien, welke neergelegd is, in het voor rekening der Maatschappij, uitgegeven werk getiteld:

„Geologische Bergmannische Skizze aus Surinam".

Ter aanvulling van de bij de geologische afdeeling ontstane vacatures werd aangesteld de mijn-ingenieur W. Kracht, die in het begin van December 1900 in de kolonie aankwam.

Op l'Union werd, als bereids vermeid, met het ondergrondsche onderzoek, onder leiding van den ingenieur van Maydell in het begin van Januari een aanvang gemaakt en tot zijn vertrek uit de kolonie voortgezet. Na dien, werd deze arbeid geheel gestaakt en bleef deze voorloopig beperkt tot het op kleine schaal exploreeren van de alluviale goud-afzettingen.

In eene vereenigde vergadering van de Maatschappij Suriname en het Syndicaat op 31 October 1900 gehouden, werd op advies van den leider Thomassen besloten tot de voortzetting van het ondergrondsche onderzoek en werden de noodige maatregelen genomen om den arbeid zoo spoedig mogelijk op het placer te hervatten.

In het daarop volgend jaar (1901) werden onder leiding van den mijningenieur Kracht de werkzaamheden op krachtige wijze hervat en voortgezet zonder tot eenig bevredigend resultaat te leiden, vooral daar de voortzetting van het onderzoek bemoeilijkt werd door het grondwater, welk bezwaar niet te boven te komen was, dan door aanschaffing ven een stoompomp. De afname van het goudgehalte bij het verder voortdringen in de diepte, deed de beheerders aarzelen om meer gelden voor dat onderzoek beschikbaar te stellen. Inmiddels werd ten gevolge van de resultaten bij de prospectus van het alluvium verkregen besloten, eene proef-exploitatie te doen, welke proefneming later op grootere schaal werd voortgezet. De resultaten, alhoewel met een betrekkelijk groote macht gewerkt werd, beantwoordden in het geheel niet aan de verwachtingen, hetgeen niet te bevreemden is, als in aanmerking wordt genomen, dat dit terrein niet ver van de hoofdplaats gelegen, sedert 1876 ontdekt en door de opvolgende concessionarissen zonder succes bewerkt, is verlaten. Ingeval er nog winstgevende alluviums waren, zouden deze sinds lang bewerkt zijn geworden.

In Juni 1901 werd de Heer Thomassen eervol ontslag wegens ziekte uit den dienst der Maatschappij verleend en verzocht de Heer Havelaar verder van de vertegenwoordiging te worden ontheven.

De ingenieur R. de Kat werd aangesteld als vertegenwoordiger en leider in Juli 1901 en bleef slechts tot November in de kolonie, toen hij ook wegens ziekte repatrieeren moest. De genoemde functies werden verder opgedragen aan den mijn-ingenieur W. Kracht, die ook ik in Mei van het volgende jaar de kolonie verliet, onder weigering van den Raad om hem zijne passagekosten naar Nederland te vergoeden. Hij voerde later een proces tegen de Maatschappij, welke, naar ik vermeen, tot betaling van die kosten, veroordeeld is geworden.

Gedurende de aanwezigheid van den Heer de Kat in de kolonie is onder diens leiding in toepassing gebracht, het procédé Stoop-de Gelder, in het vorige jaar uitgevonden, en door welk procédé naar de meening van de uitvinders een groote toekomst voor de goud-industrie was weggelegd. De toepassing van dit procédé zou eene uitgave van ± *f* 20000 vorderen en zulk een klein aantal arbeiders, dat zelfs zeer arme gronden winstgevend zouden kunnen ontgonnen worden. Verder zouden voor de toepassing de transportmiddelen geen beletsel zijn, daar de werktuigen, voor dit procédé vereischt, een gering gewicht hebben en per corjaal kunnen vervoerd worden. Eene groote dikte van de bovenlaag zou ook geen bezwaar opleveren, evenmin hooge waterstanden, terwijl waterverbruik zeer gering zou zijn.

Jammer dat het beginsel waarop het procédé berustte foutief was, n.l. dat de laag, welke de gravel bedekt ondoordringbaar zou zijn en dientengevolge de afsluiting der onderliggende goudhoudende laag zoodanig verzekerd dat het regenwater belet zou worden zich met de ondergrondsche ingebrachte oplossing te vereenigen. Met het vervallen van den grondslag van het procédé, verviel ook de mogelijkheid van een succes bij de toepassing er van en kon dit procédé onder de vele „faillures" op het gebied der goud-industrie in deze kolonie zijne plaats innemen.

Ook werd in dat jaar (1901) een expeditie uitgezonden onder leiding van den intendant tot onderzoek van een zestal „buitengewoon rijke kreken" gelegen tusschen de Suriname en Marowyne in het brongebied der Sara-kreek welke volgens beweren van een Afrikaan Thom Thomas door hem ontdekt waren. Bij dit onderzoek, dat duurde van April tot 6 Juni, bleek niets van het bestaan dier kreken en verdween die Afrikaan nog vóór het einde der expeditie.

Dit was het laatste onderzoek door de Maatschappij ingesteld, daar in het begin van het volgende jaar het geheele personeel werd ontslagen en het onderzoek gestaakt.

Daar de vergunning tot onderzoek, die den 4n Januari 1897 voor 4 jaren verleend en den 4[den] Januari 1901 voor één jaar verlengd was, op 4 Januari 1902 expireeren zou, diende de

Maatschappij in December 1901 een verzoek in, waarbij zij de haar reeds verleende concessies aanvulde tot een totaal van 500000 H.A., welke concessie haar bij Gouvernements Besluit d.d. 13 Januari 1900 L.B. No. 439 krachtens verordening van 24 Juni 1899 (G.B. No 35) (waarover nader) was verleend.

Bij adres dd. 29 Juli 1901 wendde de Raad van Beheer van de Maatschappij Suriname zich tot de Koloniale Staten, naar aanleiding van de, in het voorloopig verslag op de ontwerp-verordening van de Koloniale Huishoudelijke Begrooting voor het dienstjaar 1902 voorkomende zinsnede, waarin o.m. het vertrouwen van alle leden der Staten werd uitgesproken „dat het Bestuur niet lang meer wachten zal tot het doen van voorstellen, die tot den spoorweg-aanleg door de kolonie kunnen leiden" en waarvan door meerdere leden in „het wachten op de Maatschappij Suriname" de oorzaak gezocht wordt, dat andere ondernemers, die tot aanleg van spoorverbindingen in staat en bereid waren, niet tot uitvoering van hunne plannen zijn toegelaten."

Op deze zinsnede volgde een voorstel, dat van alle leden der Staten uitging, waarbij den gouverneur in overweging werd gegeven, om het laatste lid van Art. 1 der verordening van 24 Juni 1899 (G.B. No. 35) toe te passen en de aan de Maatschappij Suriname bij dit artikel toegekende voorkeur te doen ophouden.

In genoemd adres werd door den Raad van Beheer aangevoerd „dat de laatste alinea in Art. 1 de strekking heeft om in onvoor-„ziene gevallen of bij eene baatzuchtige opvatting van de Maat-„schappij, de voorkeur op de landconcessiën te kunnen intrekken.

„Tot heden toe is naar diens meening geen enkele reden geweest, „welke aanleiding kon wezen om tot zulk een ingrijpenden maat-„regel over te gaan.

„De Maatschappij heeft slechts in zeldzame gevallen gebruik „gemaakt van deze voorkeur en altijd afstand gedaan van dit „prerogatief en ook van de andere rechten, die zij bezit, zoodra „het bleek dat het houdbare dier rechten ten prejudice was met „het algemeen belang.

„Een intrekking van de voorkeur, op grond van de laatste „alinea van Art. 1 der verordening, zou op dien grond niet „minder zijn dan een arbitraire maatregel en het karakter eener

„représaille verkrijgen, vooral omdat er ten onrechte eenig verband „gezocht wordt tusschen den trambouw en het preferentierecht, „dat bedoelde alinea omvat.

„Reden tot een dergelijk représaille bestaat naar de meening „van den Raad van Beheer niet, daar de concessie voor den „tramaanleg nog niet is verleend en dus reeds op dien grond „geene sprake zijn kan van ingebreke stelling. Voor het vormen „van het kapitaal is het noodig, dat de concessie door de „Maatschappij wordt overgedragen en deze kan niet verkoopen, „hetgeen zij niet bezit." Het niet op tijd verleenen van de concessie voor den tramweg, waarvan in dit adres sprake is, is eene groote fout geweest, daar dit de oorzaak was dat het Bestuur verplicht werd een jaar later aan de Maatschappij Suriname een zeer aanzienlijk bedrag uit te betalen voor de overdracht van hare rechten aan het Bestuur, toen het besloten had zelf den aanleg van den tramweg ter hand te nemen.

De Raad van Beheer wees er in haar adres verder op, dat de minder welwillende houding van de Staten tegenover de Maatschappij Suriname alleen verklaard kon worden door de ondervonden teleurstelling na een te hoog opgevoerde illusie.

„Bij de oprichting der Maatschappij werd verwacht dat door „haar binnen korten tijd de vermeende rijkdommen van de kolonie „zouden ondekt worden en dat de tram in verband met die ont- „dekkingen spoedig volgen zou. Deze illusie is niet vervuld; het „door het personeel van de Maatschappij, dat door de geheele „kolonie als ijverig en bekwaam gekwalificeerd is, ingesteld „geologisch onderzoek heeft minder bevredigende resultaten opge- „leverd en ten gevolge daarvan en van het feit, dat geene enkele „goud-onderneming in de kolonie op winsten wijzen kan, is het „onmogelijk geweest tot heden toe het tramkapitaal bijeen te „brengen."

„De Raad toonde verder aan, „dat de leden er van gedurende „drie jaren belangeloos een omvangrijken arbeid ten behoeve der „vennootschap hebben verricht en zelfs uit eigen middelen aan- „zienlijke offers hebben gebracht, ten einde het succes van den „arbeid der vennootschap te bevorderen. De aandeelhouders der „Maatschappij hebben tot heden toe slechts *f* 35000 terug-ont-

„vangen van de *f* 500000, welke zij gestort hebben en van de „*f* 100000 in contanten, die de vennootschap voor den inbreng „van het „Granplacer" verkregen heeft. Hieruit blijkt volgens den „Raad voldoende, dat het beheer van de vennootschap niet gericht „is geweest op winstbejag."

De Raad vervolgt verder door aan te wijzen „dat de vennoot-„schap opgericht is op grond van de officieele mededeelingen „van autoriteiten in Nederland en in de kolonie, waarbij de „ontzaglijke rijkdommen van Suriname als vaststaande feiten „werden voorgesteld, dat dus de aandeelhouders der Maatschappij „in de eerste plaats het slachtoffer der ondervonden teleurstellingen „zijn. Daarentegen heeft de kolonie vele baten verkregen uit den „arbeid en het kapitaal der vennootschap. Nieuwe ondernemingen, „welke aanzienlijke bedragen in de kolonie hebben gebracht, zijn „een gevolg geweest van het initiatief der Maatschappij. Een „half millioen guldens is door de Maatschappij in de kolonie „verwerkt, waardoor de Regeering thans beschikt over een volledig „tram-project met begrooting, verder werd door de Maatschappij „met de kans voor haar op totaal verlies in de koloniale kas „gestort eene som van *f* 10000 in contanten, *f* 31000 in aandeelen „benevens 125 oprichtersaandeelen in de Mijnbouw Maatschappij „Granplacer, als tiende penning van den inbreng van de Maat-„schappij Granplacer. De kolonie is nog daarbij verschuldigd aan „de vennootschap eene wetenschappelijke exploratie van een „groot deel der kolonie, waarvan de resultaten neergelegd zijn „in het werk van den „mijn-ingenieur Du Bois „Geologische „Bergmannische Skizze aus Surinam", die met eene zeldzame „verzameling van gesteenten de Maatschappij te staan gekomen „is op eene uitgaaf van ongeveer *f* 60000. Tegen de verliezen, „welke het kapitaal van de vennootschap geleden heeft, staan als „vermeld, belangrijke baten voor de kolonie, die niets verloren „en geen nadeel ondervonden heeft door de rechten, welke zij „aan de Maatschappij verleend heeft."

De Raad eindigde dit deel van het betoog met te concludeeren dat uit het bovenvermelde voldoende bleek, dat elk verwijt aan de Maatschappij minstens als geheel ongemotiveerd moest beschouwd worden en zij eerder aanspraak op dank meende te mogen maken.

En hij vervolgde met als zijn gevoelen uit te spreken, dat de aanleg van den tram binnen beperkten tijd alleen dan mogelijk zou zijn, indien deze door of met medewerking der Maatschappij geschiedde en dat de aanleg daarvan nog vele jaren op zich zou doen wachten, wanneer aan de Maatschappij de sympathie van het koloniaal gouvernement en de Nederlandsche Regeering mocht ontbreken.

„Mocht de meening gedeeld worden, dat andere ondernemers „het kapitaal voor den tramweg, nu de opname verricht en de „begrooting gereed is, binnen eenige maanden bijeen kunnen „brengen, dan zal de Maatschappij in deze nimmer een beletsel „zijn. Zij is bereid dezen ondernemers allen steun te verleenen, „maar zij verlangt vóór alles een bewijs van de kracht en den „ernst der ondernemers. De Raad is echter overtuigd, dat der- „gelijke ondernemers tot nog toe niet aanwezig zijn en dat het „daaromtrent in het voorloopig verslag der Koloniale Staten „voorkomende op eene dwaling berust."

Verder werd door den Raad medegedeeld, dat deze op het oogenblik van gedachte wisselde met een groot geld-instituut in Parijs, met een Belgisch-Engelsche combinatie en met Nederlandsche finantieel-krachtige personen ter uitvoering van het tramplan, „een bewijs, dat door den Raad met ernst in het belang der zaak gewerkt wordt."

„Hoewel de Raad zich voorgenomen had geene optie meer te „verleenen, heeft hij in deze eene uitzondering gemaakt ten behoeve „van den heer Joslijn, om aan het verlangen der ingezetenen van „Suriname te voldoen, die in dezen heer algemeen vertrouwen „stellen en welke ondernemer de Staten in het voorloopig verslag „in de eerste plaats voor oogen hadden, toen zij neerschreven, dat „andere ondernemers bereid waren uitvoering aan het tramproject „te geven. Den 15den Augustus a.s. vervalt de termijn der optie, „welke geheel in overleg met den heer Joslijn bepaald is."

De Raad eindigde zijn adres met te zeggen, dat „wanneer de „de Nederlandsche Regeering en het koloniaal gouvernement van „meening zijn, dat de rechten, verleend aan de Maatschappij op „de tramconcessie, een beletsel zijn voor het tot standkomen dier „onderneming, hij bereid is zijne medewerking te verleenen tot

„opheffing van dit zoogenaamde beletsel, welke opvatting echter „volgens zijne meening op een dwaalbegrip berust en de oorzaak „kan zijn, dat de bouw van den tram tot over vele jaren zou „worden verschoven."

Tegen de beweringen in dit adres, kwam het lid der Staten J. E. Muller, bij de behandeling van de verordening, waarbij de Koloniale Huishoudelijke Begrooting voor 1903 werd vastgesteld, op. Hij begon met er op te wijzen, dat reeds bij de behandeling der verordening, waarbij aan de Maatschappij Suriname de concessie werd verleend, door hem gezegd was, dat hij wel de teleurstellingen en moeielijkheden voorzag, die het deel der Maatschappij zouden zijn, doch geenszins de millioenen, die men dacht dat haar in den schoot zouden vallen.

Aanleiding tot deze opmerking was volgens hem de wijze waarop het geologisch onderzoek door de Maatschappij werd gedaan, door bijna uitsluitend terreinen, welke reeds door goudzoekers afgeloopen en verlaten waren te onderzoeken, in stede van dat onderzoek in te stellen op maagdelijk, door anderen nog niet betreden terreinen. Het gevolg daarvan is ook geweest, dat met uitzondering van het terrein, dat aan de Maatschappij „Granplacer" is overgedragen, 't de Maatschappij Suriname niet gelukt is eene andere concessie te realiseeren.

De Heer Muller vervolgde zijne rede door er op te wijzen, dat het onderzoek moest ingesteld zijn in de landstreek tusschen de Lawa en de Tapanahony, bezuiden en bewesten de concessie van de Compagnie des Mines D'Or de la Guyane Hollandaise, alwaar, naar menschelijke berekening, zeer rijke goudvelden moeten liggen.

De waarheid van het bestaan dezer goudvelden is niet bewezen door de exploratie, welke in latere jaren van gouvernementswege in deze landstreek is ingesteld en waarvan later in dit overzicht sprake zal zijn.

De Heer Muller en vele anderen hebben bij het bespreken van den grooten rijkdom der Lawa altijd uit het oog verloren, dat gedurende de contestatie en ook later door dezelfde Fransche goudzoekers, die indertijd het terrein, thans in concessie van de „Compagnie des Mines D'Or de la Guyane Hollandaise", ontdekt

en ontgonnen hebben, eveneens de andere deelen der Lawa zijn afgeloopen doch zonder tot eenig gunstig resultaat te zijn gekomen.

De groote hoeveelheid oude prospectiegaten, gevonden door het personeel dat werkzaam is geweest bij de exploratie van gouvernementswege, op zelfs groote afstanden van de rivier, bevestigen ten volle het bovenstaande.

De Heer Muller bleef persisteeren bij al hetgeen hij bij de behandeling van de begrooting voor 1896 omtrent den rijkdom der kolonie aan mineralen beweerd had, voelende dat deze rede het meest tot de oprichting van de Maatschappij Suriname had bijgedragen, hoewel uit later ingesteld wetenschappelijk onderzoek bleek, dat het grootste deel daarvan niet steekhoudend was.

Hij kwam verder op, tegen hetgeen de Maatschappij Suriname in haar adres beweerde n.l. dat door haar een half millioen gulden in de kolonie verwerkt zou zijn en stelde de vraag hoe dit mogelijk kon wezen, waar zij aan emissie en oprichtingskosten *f* 145000 had uitgegeven en dus aan werkkapitaal slechts *f* 355000 bezat.

Hij vroeg verder wat een onderzoek van 3 millioen Hectares, waaruit de Maatschappij de door haar gevraagde 500000 H.A. mocht uitkiezen, beteekende, wanneer van dit werkkapitaal aan de tramweg-opname *f* 125000 en aan het onderzoek van de door den ingenieur Du Bois verzamelde gesteenten en de uitgave van het werk *f* 60000 besteed was.

Hij wees voorts erop dat de ontstemming tegen de Maatschappij hare oorzaak vond in de wijze waarop door de Maatschappij van haar recht van voorkeur gebruik gemaakt werd bij aanvragen door derden van terrein in de haar geconcedeerde landstreek.

Had de Maatschappij deze terreinen zelve in exploitatie genomen, niemand zou tegen deze wijze van doen iets hebben, maar de ontstemming werd veroorzaakt, daar zij deze terreinen, na ze in concessie te hebben genomen, aan de aanvragers tegen hooger huur, dan het gouvernement voor retributie eischte, aanbood en verder braak liet liggen, wanneer op haar aanbod eene weigering volgde.

Na nog, als naar gewoonte, op den goudrijkdom der verschillende placers, die allen, op eenige uitzonderingen, op dat oogenblik

„en déconfiture" waren te hebben gewezen en betoogd, dat alleen op spooraanleg gewacht wordt, ten einde deze tot duurzame ontwikkeling te brengen en het daarom het best is, dat de kolonie met hulp van het moederland den spooraanleg, die eene levenskwestie voor haar is, zelf in handen neemt, eindigde hij ten opzichte van de Maatschappij Suriname in deze termen:

„Eene Maatschappij toch, die gelijk de „Suriname" deed, in „haar adres ter bekoming van eene concessie, zelf de voorwaarde „stelt, „dat na verloop van 5 jaren, na het erlangen van de „concessie alle door de adressanten verkregen rechten, concessies „of vergunningen zullen vervallen" indien niet binnen dat tijds„verloop het verkrijgen van een kapitaal van 12 millioen gulden „zal zijn verzekerd of zooveel minder als naar het oordeel van „den gouverneur voldoende zal zijn tot aanleg en exploitatie van „de sub 2 vermelden tramweg en tot ontginning van de gecon„cedeerde gronden en nu zelve verklaart zonder staatsgarantie „de gelden niet bijeen te kunnen krijgen; en ten slotte alle „betrekkingen, als 't ware met de kolonie afbreekt, door op publieke „veiling haar inventaris, bestaande uit meubilair, instrumenten, „gereedschappen, kantoor- en levensbehoeften te verkoopen en „haar personeel afdankt en terugroept, heeft hare schepen zelf „verbrand en heeft geen recht tot spreken.

„De kolonie bouwe dus zelf en spoedig den tram."

Als reeds vermeld, ontving de Maatschappij van den heer Joslyn een voorstel; met hem werd alsdan door de Maatschappij eene overeenkomst gesloten, waarbij hem zouden worden afgestaan alle rechten, waarover de Maatschappij beschikte, benevens de begrootingen en projecten tegen betaling van een bedrag groot *f* 750000; bij brief van 7 Juni 1901 werd hem nog kosteloos de beschikking gegeven over het project en de begrooting van den tram, waardoor hij in de gelegenheid gesteld werd het tramvraagstuk op volledige wijze te overzien en werden hem verder alle verordeningen en officieele stukken, welke de rechten van de Maatschappij omschreven, (te zijnen behoeve van wege den Raad in het Engelsch vertaald,) ter hand gesteld.

Hij vertrok naar Amerika en zond den 30[sten] Juli den Raad een telegram, waarbij hij verzocht den duur der optie te verlengen

(welken hij te voren voldoende had geacht) op grond dat door hem onderhandelingen waren geopend voor de oprichting van een Maatschappij met een kapitaal van 15 millioen guldens.

Daar de Raad geen vertrouwen had in de finantieele krachten van den heer Joslyn, maar alleen het contract gesloten had ter wille van de Surinaamsche ingezetenen, die daarin wel vertrouwen hadden, en meenden, dat het met het belang der Maatschappij niet overeenkwam de onderhandelingen te rekken, besloot de Raad in de vergadering van 31 Juli 1901 den heer Joslyn te seinen, dat de Raad de optie zou verlengen indien hij 20000 dollars garantie gaf en verder dat de koopsom met *f* 250000 verhoogd werd daar voorstellen van andere financiers voor een gelijk doel waren gedaan. Het gevolg daarvan was, dat de onderhandelingen werden afgebroken en er van deze overeenkomst niets terecht kwam.

Tijdens de heer Joslyn in Amerika bezig was, te trachten aan de door hem aangegane overeenkomst uitvoering te geven, kwam de Raad van Beheer der Maatschappij in aanraking met eene zeer krachtige finantieele instelling te Parijs, die zich bereid verklaarde het tramweg-kapitaal bijeen te brengen, mits de Staat op eenige wijze finantieelen steun mocht verleenen.

Inmiddels was als Minister van Koloniën opgetreden de oud-gouverneur van Suriname van Asch van Wijck en dat deed bij de Maatschappij de hoop herleven op eene spoedige oplossing van het tramvraagstuk.

Den 10den October 1901 werd door den Minister van Koloniën audientie verleend aan den Raad van Beheer der Maatschappij, bij welke gelegenheid de Minister als zijne meening te kennen gaf, dat de Regeering bevoegd was om de Maatschappij Suriname hare rechten te ontnemen, waarop de Raad antwoordde, dat hij die rechten als onaantastbaar beschouwde, maar dat, ingeval de Maatschappij een hinderpaal was voor den tramaanleg, de Raad ten volle bereid was zijne volle medewerking te verleenen tot het opheffen der bezwaren, maar het billijk achtte eene schadeloosstelling te ontvangen, bij aldien de Staat tot het onteigenen van de vennootschap mocht overgaan.

De Minister erkende deze aanspraken en verklaarde dat bij

ontzetting der rechten, aan de vennootschap zouden moeten worden terugbetaald de gelden voor haren arbeid besteed, vermeerderd met 5% van af den dag waarop die gelden zijn beschikbaar gesteld.

De Raad was van meening, dat de aanleg van den tram zou bevorderd en bespoedigd worden, wanneer die in handen der Maatschappij gelaten werd, die door hare gegevens en de gemaakte begrooting, het meest daartoe geschikt was.

De Minister gaf daarop te kennen, dat hij, onder nadere goedkeuring der Staten-Generaal genegen was aan eene combinatie van soliede personen of aan krachtige finantieele instellingen gedurende een tijdvak van 20 jaren eene rente-garantie toe te staan van 3½% over het kapitaal vereischt, voor tramaanleg en exploitatie en voor de ontginning der terreinen, waarop de Maatschappij rechten zal kunnen doen gelden, onder voorwaarde dat de Staat voor 20% zou participeeren in de winst, nadat aan de geldschieters 6% van het verstrekte kapitaal zou zijn uitgekeerd.

De wijze en het bedrag der administratie van het bovenbedoelde kapitaal zou aan het inzicht der beheerders worden overgelaten, mits de Staat door zijne participatie in de te verkrijgen overwinsten geen nadeel zou kunnen lijden door eene te groote of door eene onvoldoende afschrijving op het kapitaal.

De Minister noemde toen enkele namen op, die door hem als solied en finantieel krachtig beschouwd werden.

Inmiddels had de Raad niet stilgestaan en getracht onder de voorwaarden door den Minister van Koloniën op de audientie van den 10n October genoemd, het kapitaal bijeen te brengen en was gelukkig genoeg, de reeds genoemde krachtige finantieele instelling te Parijs daartoe gereed te vinden.

De Raad wendde zich daarop bij adres van 24 November 1901 tot den gouverneur van Suriname met verzoek de Maatschappij de definitieve concessie van den tram te verleenen en de concessievoorwaarden vast te stellen, waardoor voldaan zou zijn aan hetgeen de oprichters der Maatschappij bij rekest dd. 25 Augustus 1896 verzocht hadden. Het is te betreuren, dat toen door den gouverneur, „naar aanleiding van het schrijven van den Minister dd. 9 Juni

1902, waarin deze zeide, dat de tramconcessie aan de Maatschappij behoorde te worden verleend, doch dat hij zich voorbehield, zijne inzichten over de voorwaarden der concessie later aan den gouverneur mede te deelen" op dit rekest geene beschikking genomen was en de concessie verleend. Had dit plaats gehad, dan had de Regeering vrij tegenover de Maatschappij gestaan en kunnen afwachten of de verleende concessie zou worden uitgevoerd en zou later zeker niet in de noodzakelijkheid zijn gebracht de rechten en activa voor zulk een hoog bedrag over te nemen.

Een afschrift van dit rekest werd ook den Minister toegezonden met verzoek schriftelijk te willen bevestigen, hetgeen hij mondeling aan den Raad in uitzicht had gesteld.

Daarop werd door den Minister niet geantwoord maar wel werd in de Memorie van Antwoord aan de Staten-Generaal den 19n December 1901 het volgende verklaard: „aan de Maat„schappij Suriname de behulpzame hand te bieden, door het „geven van eene rentegarantie, waartegenover een aandeel in de „voordeelen waren te bedingen, ziet de ondergeteekende geen heil".

De Minister scheen dus inmiddels van gedachte te zijn veranderd daar dat niet overeenkomt met hetgeen medegedeeld is omtrent het voorgevallene op de audientie van 10 October.

De Raad wendde zich naar aanleiding hiervan met een verzoekschrift onder dagteekening van 28 Januari 1902 tot den Minister van Koloniën waarin de Raad als zijne gevoelen uitsprak:

1. „dat de trambouw in Suriname onmisbaar is voor de ont„wikkeling der kolonie;
2. „dat, indien niet binnen korten tijd met den trambouw wordt „begonnen, de aanleg in de eerstvolgende jaren zeer twijfel„achtig zou worden zoowel met het oog op mogelijke „Europeesche verwikkelingen of andere oorzaken, als ten „gevolge der onvermijdelijke castastrophe, welke de mijnbouw „door uitstel zou lijden, waardoor het crediet op de geldmarkt „dermate geschokt zou wezen, dat het bijeenbrengen van het „tram-kapitaal onmogelijk zou blijken te zijn.
3. „dat de onmiddellijke bouw van dit vervoermiddel alleen „mogelijk is, indien de Regeering aan de Maatschappij

„Suriname den finantieelen steun verleent, noodig voor het „bijeenbrengen van het constructie-kapitaal;

4. „dat in alle gevallen, indien de Maatschappij Suriname wordt „ter zijde gesteld, de uitvoering van den tram in de eerst„volgende vijf of zes jaren niet te verwachten is, tenzij „gedurende dat tijdvak uitgebreide waardevolle ontdekkingen „op het gebied van mijnbouw mochten worden gedaan;

5. „dat de Maatschappij Suriname met krachtige financiers reeds „ernstige onderhandelingen heeft geopend voor het bijeen„brengen van het constructie-kapitaal van den tram, aan„nemende de finantieele steun door de regeering zal worden „verleend;

6. dat de Raad bereid is:

a. collectief of partieel af te treden indien Zijne Excellentie dit wenschelijk acht:

b. de onderhandelingen sub 5 bedoeld af te breken en samen te werken met eene combinatie van bankiers, welke Zijne Excellentie mocht aanwijzen, uitgaande van de veronderstelling dat door die combinatie haar wensch tot samenwerking wordt kenbaar gemaakt;

c. de noodige stappen bij de aandeelhouders te doen, opdat door hen worde goedgekeurd de afstand aan den Staat in den zin als hiervoren is omschreven, van alle rechten en bezittingen der Maatschappij Suriname".

Op dit rekest antwoordde de Minister reeds den 31sten Januari d.a.v. dat hij zich ten aanzien van den aanleg van den tram in verbinding gesteld had met een Comité waarvan Jhr. C. H. A. van der Wijck voorzitter was en dat zoolang de beraadslagingen duurden hij niet met de Maatschappij Suriname in onderhandeling kon treden over staatshulp, maar dat bedoelde combinatie indien zij daartoe aanleiding vond, zich zeker met de Maatschappij Suriname in verbinding zou stellen.

Den 28sten Februari stelde genoemde combinatie, waarbij de Amerikaan Joslyn zich aangesloten had, zich in verbinding met de Maatschappij, als eisch stellende een optie van onbepaalden duur op al de rechten en activa van de Maatschappij, met bepaling, dat de beheerders na onderteekening van het optie contract

geene wijziging in de activa of bezittingen der Maatschappij zullen mogen maken.

Deze combinatie verklaarde verder genegen te zijn, na een langen en onbepaalden termijn, voor een bedrag aan geld of aandeelen, minder dan wat de Maatschappij uitgaf, de rechten en activa over te nemen:

Als de wetgevende macht mocht goedkeuren dat aan haar finantieelen steun van staatswege wordt verleend;

Als die hulp overeenkomt met hunne wenschen en als het hun gelukt eene vennootschap op te richten tot uitvoering van de concessie.

Verder zou door de Maatschappij eene som van ƒ 300000 als boete moeten betaald worden, indien binnen één maand na kennisgeving, dat van de optie zou worden gebruik gemaakt, de overgave der rechten en activa der Maatschappij Suriname niet mocht hebben plaats gehad.

Terecht werd door de Maatschappij dit voorstel van de hand gewezen en ten overvloede nog aan de combinatie te kennen gegeven, dat de Raad genegen was bij de aandeelhouders der Maatschappij Suriname het aanbod te ondersteunen, dat tot strekking had, de onmiddellijke overname van alle rechten en gegevens van de Maatschappij tegen een billijke vergoeding der gemaakte kosten.

De zaken der Maatschappij bleven hangende, tot dat door den Minister van Koloniën bij brief d.d. 18 Juli aan de Maatschappij Suriname werd medegedeeld dat Zijne Excellentie bereid was den aanleg van een tram naar het Lawa-gebied van staatswege in overweging te nemen, indien de Maatschappij tegen betaling door den Staat aan haar, van alle door haar in werkelijkheid gedane uitgaven, uitgezonderd derhalve de kosten van emissie, afstand zou willen doen van alle rechten, welke zij had, van alle aanspraken, welke zij zou kunnen doen gelden, van alle activa op dat tijdstip van haar bestaan verkregen, als gevolg van de door haar gedane, hierboven bedoelde uitgaven, alsmede van alle plannen, rapporten, enz. opgemaakt of uitgebracht door haar personeel.

De Maatschappij verklaarde zich daartoe bereid en den 10den

December 1902 werd met den Raad van Beheer door den Minister van Koloniën eene overeenkomst betreffende bovenstaande bepalingen gesloten onder nadere goedkeuring der Staten-Generaal.

Het bedrag door de Regeering te betalen zou volgens de overeenkomst bepaald worden door eene Commissie van drie leden, waarvan één zou worden benoemd door de Regeering, één door de Maatschappij Suriname en één door de beide leden.

Van wege den Staat werd aangewezen: de heer Mr. J. P. van Bosse, Voorzitter van den Raad van Toezicht op de spoorwegdiensten, van wege de Maatschappij Suriname: de heer P. J. van Houten, koopman, en door deze twee: de heer Mr. J. D. Veegens, later Minister van Landbouw.

De beslissing van genoemde commissie was, dat de Maatschappij voor overgave van hare rechten en activa zou ontvangen:

a. wegens uitgaven gedaan van af den dag der oprichting tot 1 Juli 1902, eene som van *f* 516726,575;

b. wegens periodiek terugkeerende uitgaven voor kosten van administratie door de Maatschappij te doen of reeds gedaan, van af 1 Juli 1902 tot den dag waarop de roerende goederen zullen worden overgedragen, voor elke maand respectievelijk voor het gedeelte van de laatste maand binnen gezegd tijdvak vallende, eene som van *f* 1581,67 en

c. wegens uitgaven van administratie, boven en behalve die sub *b* gedurende het aldaar genoemd tijdvak voor ééns te doen, een som van *f* 2710,01. dat eventueel te verhoogen met de uitgaven, waartoe de Maatschappij verplicht kan worden, als een gevolg van eene vordering, welke de ontslagen mijn-ingenieur W. Kracht tegen de Maatschappij heeft ingediend.

Bovendien zou door den Staat aan de Maatschappij nog terugbetaald worden andere uitgaven aan kosten van administratie, welke door laatstgenoemde met vooraf gaande machtiging van den Minister van Koloniën en in overeenstemming met de bij die machtiging te stellen voorwaarden na den 10[den] December 1902 mochten gedaan worden.

De Regeering bekwam daarvoor behalve de rechten der Maatschappij als activa:

a. 3100 aandeelen groot *f* 100 en 1250 oprichtersaandeelen in de Mijnbouw-Maatschappij Granplacer,

b. elf obligatiën, elk groot *f* 1000 en een obligatie groot *f* 100 3 °/₀ Ned. Werkelijke Schuld, welke met 310 aandeelen en 125 oprichtersaandeelen sub *a* bedoeld, waren gedeponeerd in de Koloniale Kas krachtens sub *a* Art. 26 van het gouvernements besluit dd. 13 Januari 1900 L. B. No. 439, zoolang geen uitvoering was gegeven aan den tramaanleg;

c. het kantoor-meubilair van de Maatschappij te 's Gravenhage;

d. de op het tijdstip der overdracht in Suriname aanwezige magazijnsgoederen, zoomede het aanwezige kantoor-meubilair, boekwerken en andere verdere goederen;

e. alle vorderingen, welke de Maatschappij kan doen gelden tegenover derden wegens aan hen verkochte, in gebruik of ter leen afgestane voorwerpen of wegens aan hen voorgeschoten gelden;

f. het geheele archief der Maatschappij daaronder begrepen alle plannen, teekeningen, ontwerpen, begrootingen en alle verdere bescheiden, betrekking hebbende op den tramaanleg, zoomede de verslagen en alle stukken van het door de Maatschappij ingesteld onderzoek van de bodemformatie, enz. met uitzondering van hare boeken, kwitantiën voor gedane uitgaven en verder op haar geldelijk beheer betrekking hebbende bescheiden.

Aan deze overeenkomst werd kracht van wet verleend bij Wet van 23 Juli 1903 (Staatsblad No. 216).

Ten gevolge van deze overeenkomst verkregen de aandeelhouders ± 90 °/₀ van het door hen verstrekte kapitaal behalve de 7 °/₀ welke aan hen als dividend over het jaar 1899 waren uitbetaald, terwijl daarentegen van al de verkregen activa slechts de elf obligatiën sub *b* volle waarde en de goederen onder *c* en *d* veel minder waarde bezaten dan de, bij de overeenkomst, gemaakte schatting van *f* 13034.225.

Vorderingen tegen derden bestonden niet, dus had dit ook geen waarde.

Het sub *f* bedoelde was voor den Staat ook niet van veel waarde, daar feitelijk de hoofdzaken uit deze gegevens toch reeds bekend waren geworden voor zoover betreft het spoorwegtracé; en, wat het geologisch deel aangaat, de exploratie in de Lawa van gouvernementswege plaats had op een gebied waarop de geologen der Maatschappij Suriname zich niet bewogen hadden.

Hieruit blijkt m.i. voldoende dat door den Staat een zeer belangrijk bedrag is betaald geworden voor de activa der Maatschappij en, wat hare rechten aangaat, de gouverneur van Suriname door het tijdig verleenen der concessie van den tramaanleg, waarbij de voorwaarden en detail bepaald zouden zijn, het in zijne macht zou hebben gehad, de vervallenverklaring der rechten uit te spreken en de Staat daardoor zonder uitbetaling van eene belangrijke som (als nu geschied is), na vervallenverklaring, den tramaanleg in handen zou hebben kunnen nemen.

De Minister van Koloniën bood daarop het Bestuur der kolonie aan den Heer C. Lely, lid der 2e Kamer en oud-Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid aan, die het aannam en bij Koninklijk Besluit dd. 5 Augustus 1902 als gouverneur benoemd werd.

In dit overzicht zullen nader besproken worden de gevolgen van deze benoeming, namelijk de tramaanleg en exploratie van het Lawa-gebied van gouvernementswege.

Bij schrijven dd. 14 Mei 1898 L. B. No. 3716 was aan de Koloniale Staten ter goedkeuring aangeboden eene ontwerp-verordening betreffende het verleenen van concessie aan de Maatschappij Suriname tot aanleg en exploitatie van een tramweg en tot ontginning en exploitatie van terreinen in de landstreek gelegen tusschen de Suriname en Marowyne rivieren, waarbij in algemeene trekken de regelen werden vastgesteld, volgens welke de gouverneur bevoegd zou zijn aan de Maatschappij Suriname land-concessie en concessie voor den tramaanleg te verleenen. Bij de memorie van toelichting, begeleidende deze ontwerp-verordening, deelde de gouverneur Tonckens mede, dat deze opgemaakt was na gepleegd overleg met de Regeering en

met den oud-Minister Jansen, die als gedelegeerde van de Maatschappij op dat oogenblik voor dit doel in de kolonie vertoefde en dat er eenig verschil van meening tusschen hem en den Raad van Beheer der Maatschappij geweest was over het wederzijds in te nemen standpunt.

„De kolonie Suriname," vervolgde hij, „is het te doen om den „tramweg en de Maatschappij Suriname daarentegen, om de „landconcessies. Het is als het ware een koop, waarop de eene „partij den tramweg zal leveren en de andere haar met land-„concessies zal betalen.

„Er is dus geene plaats voor de vraag, wàt in het contract „hoofdzaak, wàt bijzaak is, de tramweg of de landconcessie. Wat „hoofdzaak is voor de eene partij is het niet voor de andere. „Elke partij moet haar belang bij de concessie verzekerd zien, „en dan spreekt het vanzelf, dat de eenheid van het contract „in dezen zin op den voorgrond moet staan; geen tram zonder „landconcessie, maar aan den anderen kant ook geen landcon-„cessie zonder tram.

„Nu is de verzekering van dit laatste, dat door het belang der „kolonie gebiedend wordt geëischt, de eigenlijke moeielijkheid „van deze verordening. Na herhaald overleg is een weg gevon-„den, die voor beide partijen bevredigend is en waarvan het „resultaat is neergelegd in het laatste lid van art. 9 van de „ontwerp-verordening, luidende:

„de vrijstelling van de betaling van retributie vervalt, wanneer „binnen vier jaren na de dagteekening van de eerste krachtens „deze verordening verleende concessie met den aanleg van den „tramweg geen behoorlijke aanvang is gemaakt, of het tot stand „komen van den tramweg niet voldoende verzekerd is, een en „ander volgens het oordeel van den gouverneur."

„De risico van de kolonie bestaat dus alleen hierin, dat als „de onderneming niet slaagt, eenige terreinen van meer of minder „omvang gedurende ten hoogste vier jaren vrijdom van conces-„sie-recht zullen hebben genoten.

„Eene opoffering, wanneer en zoo ver men als vaststaande „aanneemt, dat die terreinen ook buiten de Maatschappij Suriname „om, in handen van concessionarissen zouden gekomen zijn.

„In dit geval eene opoffering volkomen gerechtvaardigd, wanneer „bij het niet slagen daarvan toch een grondig geologisch en „mineralogisch onderzoek van een belangrijk deel onzer boven-„landen, onder uitnemende deskundige leiding verkregen is."

De Koloniale Staten voerden in hun voorloopig verslag aan, dat door het ontwerp, het gevolg van de niet tot standkoming van den tramweg, eenig en alleen zal zijn, dat de vrijstelling van de betaling van retributie aan de Maatschappij voor den tijd van veertig jaren te verleenen, vervalt.

De Maatschappij zal dus de landconcessies behouden tegen betaling van de retributiegelden, in weerwil dat zij in gebreke blijft den tramweg aan te leggen, dien zij op zich genomen heeft als „equivalent" voor de landconcessies te geven.

De Koloniale Staten achtten hierdoor de eenheid van het contract verbroken, terwijl ook het beginsel was prijsgegeven door Bestuur en Staten bij de behandeling van de verordening van 21 December 1896 gehuldigd, n.l. „dat de tramweg in die „mate hoofdzaak is, dat van een zelfstandig bestaan der andere „concessies daarnevens geen sprake kan zijn, zoodat ook deze „noodzakelijk moeten vervallen, wanneer de tramweg niet over-„eenkomstig de voorwaarden van de eventueel te verleenen con-„cessie wordt aangelegd."

Alle leden, op één na, kwamen verder in het voorloopig verslag, met kracht op tegen de exclusieve bepaling van art. 10, dat geene overdracht van de landconcessie mag plaats vinden dan aan:

1. Nederlanders,
2. ingezetenen van Nederland,
3. ingezetenen van Suriname,
4. Vennootschappen in Nederland en in Suriname gevestigd;

betoogende dat zij de uitsluiting van vreemdelingen, niet voldoende aan genoemde eischen, noodlottig voor de ontwikkeling der kolonie achtten, daar deze verplichting feitelijk zou neerkomen op eene belemmering van de ontwikkeling der goud-industrie in de kolonie.

Zij wezen ter verdediging van hun standpunt er op, dat de ontwikkeling der goud-industrie in deze kolonie en meer bepaald, die van de machinale goudbewerking ontegenzeggelijk

voor een groot deel te danken is aan de energie en het kapitaal van vreemdelingen; terwijl op eene enkele uitzondering na, uit het moederland geen belangstelling getoond werd. Dit artikel was naar hunne meening, een begin van uitvoering geven, aan het gevoelen van den Minister van Koloniën, uitgedrukt bij de weigering van de toestemming ter afkondiging van de z.g. Barr Robertson-verordening, waarvan op het eind der vorige periode melding is gemaakt.

Bij de memorie van antwoord bleef de gouverneur zijn gevoelen handhaven, dat de eenige oplossing in deze te vinden was, in het vervallen van de vrijstelling bij niet aanleg van den tram, daar de Maatschappij de landconcessie verleend wilde hebben, los van de tramconcessie en verklaarde van hare onderneming te moeten afzien en het onderzoek te staken als deze vervallenverklaring niet kon plaats hebben; hij vond ook geen wezenlijk bezwaar om de vreemdelingen verplichting op te leggen om, als zij hier concessie willen verkrijgen, eene in Nederland of Suriname gevestigde vennootschap op te richten

In de zitting der Koloniale Staten van 27 Juni werd na aanneming van een amendement van het lid van Praag, met algemeene stemmen goedgekeurd de verordening waarbij de Maatschappij Suriname de verplichting werd opgelegd, zoolang de aanleg van den tram niet voltooid was, bij elke overdracht door haar van een of meer der landconcessies, hetzij geheel of gedeeltelijk, het één tiende deel van de voordeelen, die zij ten gevolge van de overdracht geniet, aan het gouvernement af te staan, hetgeen aan de Maatschappij zal worden teruggegeven, zoodra de bedoelde tramweg zal zijn voltooid. Deze bepaling zou ook van toepassing zijn, ingeval de tramwegconcessie vóór de voltooiing van den tramweg zou worden ingetrokken, alles volgens de door den gouverneur nader in de concessie te stellen regels en voorwaarden.

Ook werd een amendement van het lid da Costa aangenomen, waarbij aan Art. 10 het volgende toegevoegd werd: „de bepaling van het 3e lid geldt niet, zoolang niet hetzelfde in de verordening „van 7 September 1882 (Goudverordening) is bepaald." De aanneming dezer amendementen had plaats, trots hevige oppositie van de zijde van het Bestuur.

Ten gevolge van de aanneming van het amendement da Costa

nam de Kroon de vernietiging van de verordening, als zijnde in strijd met het algemeen belang, in overweging. De Regeering verklaarde prijs te stellen op het onveranderd tot stand komen van dit artikel; omdat het instemde met hetgeen in het voorloopig verslag van de 2de Kamer over het ontwerp der Indische mijnwet gezegd was, n.l. „de geschiedenis van de laatste jaren heeft „overtuigend bewezen, hoe gevaarlijk het is, indien in een land „of een zijner koloniën, vreemde elementen zeer groote belangen „en daardoor overwegenden invloed krijgen. Het streven moet „geenszins wezen vreemdelingen te weren of het vreemde kapitaal „van deelneming in ondernemingen in Nederlandsch-Indië af te „schrikken. Maar wel moet men, en dat geldt zeker niet minder „voor de West-Indische kolonien, trachten waarborgen te scheppen, „dat de vreemdelingen, die in ondernemingen in onze bezittingen „betrokken zijn, zich onderwerpen aan de daar geldende wet en „niet bij geschillen de tusschenkomst hunner Regeering inroepen."

Om de groote belangen, welke aan deze verordening voor de kolonie verbonden waren, meende de gouverneur, door het indienen van eene nieuwe verordening, waarbij het aan Art. 10 toegevoegde amendement van het lid da Costa werd weggelaten, te moeten trachten de Koloniale Staten in de gelegenheid te stellen, het geopperde bezwaar uit den weg te ruimen en te voorkomen, dat anders deze regeling bij Wet vastgesteld werd en hij voldeed daaraan bij brief dd. 13 Mei 1899 L. B. No. 3352. In het voorloopig verslag dat tegelijk eindverslag was, verklaarde de meerderheid der Statenleden, dat zij, na het in de besloten vergadering der Koloniale Staten van 4 en 16 Mei 1899 met het bestuur gepleegd overleg, naar aanleiding van de mededeeling bij missive van den gouverneur dd. 3 Mei daaraan voorafgaand, dat de Kroon in overweging had de vernietiging van de door de Koloniale Staten op 27 Juni 1898 goedgekeurde en door den gouverneur op 14 November d.a.v. vastgestelde verordening, betreffende de aan de Maatschappij Suriname te verleenen concessies, geen bezwaar had om tot de tot standkoming daarvan mede te werken.

De minderheid behoorende tot hen, die blijkens het voorloopig verslag over de ontwerp-verordening tot wijziging der grondverordening (hierover nader) hunne stem niet konden geven aan

de in Art. 10 van dat ontwerp voorgestelde wijziging, verklaarde niet te kunnen toegeven dat de Koloniale Staten, stemmende voor Art. 10 van het nieuw aangeboden ontwerp, niet zouden prejudiceeren op de beslissing betrekkelijk de wijziging der goud-verordening en kon daarom niet mede werken tot goedkeuring van het ontwerp.

Zij hield zich overtuigd, dat de Regeering niet zou besluiten tot vernietiging der verordening, daar, dit doende zij stremming zou teweegbrengen in de zaken van de Maatschappij Suriname, maar dat de Regeering de verordening zou aanhouden tot dat de bij de Staten aanhangige wijziging van de goudverordening of aangenomen of verworpen werd, in het laatste geval om zoo noodig de wijziging bij Wet uit te voeren.

In de zitting van 15 Juni 1899 werd de nieuw aangeboden ontwerpverordening met 8 tegen 2 stemmen aangenomen en den 30sten Augustus 1899 afgekondigd als de verordening van 24sten Juni 1899 (G.B. No. 35).

Bij brief van den 21sten Mei 1898 L.B. No. 3919 werd aan de Koloniale Staten ter goedkeuring aangeboden eene ontwerp-verordening tot nadere wijziging van de goudverordening.

Bij genoemde ontwerp-verordening werd thans geregeld, dat houders van vergunningen tot onderzoek naar de aanwezigheid en concessies tot het ontginnen van delfstoffen, alleen kunnen zijn:

Nederlanders, ingezetenen van Nederland, ingezetenen van Suriname, vennootschappen in Nederland gevestigd, vennootschappen in Suriname gevestigd en de gevolgen er van.

Volgens de memorie van toelichting was deze verordening ingediend, daar bij de Regeering de verordening tot wijziging van Art. 4 der goudverordening (de z.g. Barr Robertson-verordening) door de Koloniale Staten dd. 22 November 1897 goedgekeurd, geene instemming gevonden had.

De Minister wenschte gelijke bepalingen in de goudverordening te zien opgenomen als in Oost-Indie gelden ten aanzien van concessies tot ontginning van mijnen en vergunningen tot opsporing van delfstoffen en als zijn opgenomen in het ontwerp van de Indische Mijnwet, den 16den Maart 1898 aan de 2de Kamer der Staten-Generaal aangeboden.

De Koloniale Staten voerden in hun voorloopig verslag, den 2den Mei 1899 uitgebracht, aan, dat algemeen op twee leden na, men van meening was dat voor wijziging van de goudverordening, wat de voorgestelde beperking betreft, geen goede grond was. Zij achtten deze beperking noodlottig voor de welvaart der kolonie en wezen er nogmaals op, dat de geschiedenis van onze goud-industrie ten duidelijkste aantoonde, dat hare ontwikkeling mede te danken was aan het kapitaal uit den vreemde gekomen en dat op enkele uitzonderingen na, het Nederlandsch kapitaal daarvoor in slechts geringe mate te vinden was. Het ging daarom niet aan, die exclusieve bepalingen in het leven te roepen, waar de ondervinding geene behoefte daaraan heeft doen gevoelen en vooral waar vreemdelingen ten aanzien van den landbouw of andere industriën vrijelijk zijn toegelaten.

Zij vreesden, dat deze bepaling aan de ontwikkeling der goud-industrie, waarvoor juist op dit oogenblik belangstelling bestond terwijl het kapitaal uit den vreemde geneigd was, zich beschikbaar te stellen, een gevoeligen slag zou toebrengen.

De Staten verklaarden „van oordeel te zijn, ofschoon de gouverneur in de memorie van toelichting zegt, dat door de voorgestelde bepalingen vreemdelingen niet uitgesloten worden, dat dit noodwendig het gevolg zal zijn, daar het niet denkbaar is, dat een vreemdeling-ingezetene zijn kapitaal in de goud-industrie hier zal steken bij eene bepaling als deze, dat bij overlijden zijne concessie van rechtswege vervalt als zijne erven niet in de kolonie gevestigd zijn en dat hij zijne rechten niet aan anderen dan hier gevestigden of aan Nederlanders mag overdragen."

Ook voor vennootschappen, meer speciaal naamlooze vennootschappen meenden de Staten „dat de bepaling er toe leiden zal vreemd kapitaal van deelneming in goud-ondernemingen af te schrikken, daar in het algemeen het kapitaal verlangt beheerscht te worden door de wetten van het land, waar het bijeengebracht wordt en zich ongaarne leent voor maatschapijen elders gevestigd en vooral in koloniën of verre landen."

Deze verordening vond over het algemeen geen bijval, ook niet bij de locale pers, die haar betitelde „Vreemdelingen-uitsluitings-verordening."

De gouverneur voerde in zijne memorie van antwoord dd. 29 Mei 1899 aan, dat de meening van de Koloniale Staten, dat dit ontwerp noodlottig voor de kolonie was, het gevolg was van de opvatting, dat uitsluiting van vreemdelingen het noodzakelijk gevolg van de voorgestelde regeling zou zijn. Ware die opvatting juist, dan zou hij onvoorwaardelijk dezelfde meening deelen en een voorstel als dat van 21 Mei 1898 zijne onderteekening niet gedragen hebben. Dat dit geen bezwaar is, wijst vooraf reeds de ervaring wel.

Noch de Maatschappij Suriname, noch de Dutch Guyana Concession Ltd. (vroeger syndicaat Barr Robertson) heeft er een oogenblik aan gedacht bedenkingen te opperen. De verordening wilde alleen, dat de recht-verkrijgenden binnen zekeren termijn moesten doen blijken aan de bepalingen van het eerste lid van Art. 1 te willen voldoen, dat is als zij geen Nederlanders of geene ingezetenen in Nederland of Suriname zijn, moesten zij eene in Nederland of Suriname gevestigde vennootschap oprichten, iets wat voor niemand een wezenlijk bezwaar kon zijn. Evenmin is juist, vervolgde de gouverneur, dat de concessionaris zijne rechten niet aan anderen, dan aan hier gevestigden of Nederlanders mocht overdragen.

„Dat zou — als het juist was — inderdaad een ernstig bezwaar „zijn. Maar ook dit is het geval niet; de concessionaris kan zijne „rechten overdragen aan ieder ander, mits deze maar voor zoover „hij geen Nederlander of ingezetene van Nederland of Suriname „is, eene in Nederland of in Suriname gevestigde vennootschap „opricht. Het kan niet genoeg herhaald worden bij deze aange„legenheid, omdat hieromtrent steeds een misverstand schijnt „bestaan te hebben; wat bedoeld wordt, is alleen dit, dat de „natuurlijke persoon of rechtspersoon, die hier rechten uitoefent, „zich voor die rechten maakt tot aangehoorige van de hier gel„dende rechtsorde en dus, als hij vreemdeling is, zich feitelijk „vooraf verbindt om bij geschillen geen recht te zoeken bij „vreemde mogendheden, maar zich te onderwerpen aan onze „rechten of aan onze administratie, naarmate de kwestie bij de „een of bij de andere te huis behoort.

„Wie dit niet wil, wie zich de mogelijkheid wil reserveeren

„om eventueel zoodanige tusschenkomst van vreemde mogend-
„heden wel in te roepen, is geen gewenscht element in ons
„rechtsverband en eene bepaling, die strekt om hen te weren,
„is niet noodlottig maar noodig voor de kolonie."

De meerderheid der Staten had in haar voorloopig verslag ook aangevoerd, dat zij niet kon toegeven, dat door de onderwerpelijke bepalingen, die waarborgen (tegen gevaar voor den Staat, enz.) zouden worden verkregen.

De gouverneur stelde daarop de vraag of de Staten wel goed deden door hierin eigen oordeel zoo voorop te stellen, daar het hier betreft eene vraag van internationaal recht, waarover de Nederlandsche Regeering en de Nederlandsche Vertegenwoordiging veel beter konden oordeelen dan men het hier in de kolonie kon doen; al was het alleen omdat in Nederland meer beoefenaars van het internationaal recht als deskundigen kunnen geraadpleegd worden. En waar nu bij de behandeling der Indische Mijnwet zonder iemands tegenspraak èn door de Regeering èn door de beide Kamers der Staten-Generaal geoordeeld is, dat door bedoelde bepalingen, die waarborgen wel worden verkregen, daar doen naar het inzien van den gouverneur Bestuur en Staten van Suriname goed dit inzicht te aanvaarden.

Eerst op 8 Maart 1901 werd op deze memorie van antwoord, gedagteekend 29 Mei 1899 een eindverslag door de Koloniale Staten uitgebracht, waarbij de meerderheid zich thans bereid verklaarde met het voorstel mede te gaan, daar zij het tot haar plicht rekende, om nu (daar èn Minister van Koloniën èn beide Kamers der Staten-Generaal — zooals gebleken is o.m. bij de behandeling van de Indische Mijnwet — van meening zijn, dat het gevaar voor inmenging van vreemde Regeeringen voorkomen kan worden, door eene regeling als hier voorgesteld is) mede te werken om daartegen te waken, door aan de Regeering de, door haar, in het belang van het moederland, noodig geachte waarborgen te geven.

Waar buitendien hier kon worden toegegeven, dat het niet in de bedoeling van de verordening ligt, vreemdelingen van deelneming in de goud-industrie in deze kolonie, uit te sluiten en de voorgestelde regeling haars inziens ook niet dit gevolg zou hebben, werd die regeling ook niet strijdig geacht met het belang der kolonie.

De minderheid bleef overwegend bezwaar hebben om redenen, bij het voorloopig verslag uiteengezet, tegen de voorgestelde onderscheiding, waardoor vreemdelingen niet-ingezetenen van Nederland of Suriname of vennootschappen, niet in Nederland of Suriname gevestigd, geene houders van vergunningen of concessies tot ontginning van delfstoffen mogen zijn. Zij was overtuigd, dat de ontwikkeling dier industrie, door de moeielijkheden, welke dit ontwerp, den vreemdelingen, die hier hun kapitaal voor de goud-industrie beschikbaar stellen, in den weg legt, zou worden belemmerd.

De minderheid verklaarde o. m. de meening niet te kunnen deelen, dat met de aanneming dezer verordening de beoogde waarborgen tegen gevaar voor den Staat, wegens te groote macht in handen van vreemden, zouden worden verkregen.

De vreemdeling verliest toch door het ingezetenschap van Suriname zijn eigen nationaliteit niet en krachtens deze nationaliteit kan hij te recht of ten onrechte de bescherming inroepen van zijne Regeering en zoodoende het moederland in verwikkeling brengen.

De in de Transvaal gevestigde vreemdelingen of vennootschappen, die met vreemd kapitaal werken, zijn daarvoor het bewijs.

Overtuigd, dat de voorgestelde regeling, zonder het beoogde doel te bereiken, zou leiden tot wering van vreemd kapitaal niet alleen, maar ook van de medewerking van buitenlandsche deskundigen, die men bij de mijn-industrie noode missen kan, achtte de minderheid het haar plicht de verantwoordelijkheid voor de verordening niet op zich te nemen, maar zich tegen de aanneming er van te verzetten.

Men bleef algemeen, met verwijzing naar hetgeen in het voorloopig verslag hieromtrent was aangevoerd, er op aandringen, dat regeling van het ingezetenschap voorafging aan, of althans gelijktijdig plaats vond, met de regeling bij dit ontwerp voorgedragen. Daar de houder eener concessie, wanneer hij ophoudt ingezetene te zijn, van rechtswege zijne concessie verloor, behoorde vast te staan, wie ingezetenen waren.

Het eind-resultaat was, dat in de zitting van 12 April 1901, nadat de meening der meerderheid door de HH. da Costa en Muller van Voorts en die der minderheid, door de HH. Muller

en Coutinho op de gronden, in de verslagen uiteengezet, verdedigd waren, de verordening met eenige wijzigingen, doch het beginsel onaangetast latende, aangenomen werd met 9 tegen 4 stemmen.

Een der voornaamste wijzigingen was, dat deze bepalingen niet van kracht zouden wezen op, vóór de afkondiging der verordening reeds verleende concessies. Dit zal zeker de reden zijn geweest, dat de Dutch Guyana Concession Ltd., die volgens de memorie van toelichting, op dit ontwerp tegen deze bepalingen geen bezwaar had, toch niet is overgegaan tot het oprichten van eene naamlooze vennootschap, in Nederland of Suriname gevestigd.

Deze verordening is den 1sten April 1903 afgekondigd en staat bekend als de verordening van 22 Januari 1903 (G.B. No. 12).

Ter uitvoering van het laatste lid van Art. 1 van deze verordening, waarbij bepaald werd, dat geschillen omtrent het al of niet voldoen aan de vereischten, in dit artikel zouden worden beslist door den rechter en op de wijze bij Koloniale Verordening te regelen, werd de verordening van 1 April 1903 (G.B. No. 17) waarbij deze regeling plaats had, na verkregen goedkeuring der Koloniale Staten, afgekondigd.

Erkend moet worden, dat de vrees, welke de minderheid had, voor onttrekking van het vreemde kapitaal aan de ontwikkeling van de goud-industrie, ten gevolge van de vaststelling van bovengenoemde verordening, ongegrond is gebleken.

Op 31 December 1897 kwamen in de kolonie aan: de HH. Mr. H. L. Lindaal Jacobs en H. Th. Kraft van Ermel. Deze heeren hadden vroeger behoord tot het consortium de Villeneuve, dat tegelijk met de Maatschappij Suriname, zich met een gelijk verzoek tot het bestuur gewend had en waarvan in dit overzicht reeds melding is gemaakt; zij hadden zich van genoemd consortium teruggetrokken en waren voor een ander consortium gekomen, dat hier eene onderneming op touw wilde zetten als die van de Maatschappij Suriname, maar op wat grootere schaal. Zij dienden den 21sten Februari 1898 bij den gouverneur een verzoekschrift in, waarin zij, in eene uitvoerige nota met bijgevoegde statuten van de op te richten exploratie-maatschappij en eene figuratieve kaart van het spoorwegplan, aanvroegen voor eene

vergunning tot het instellen van een topografisch, geologisch en agronomisch onderzoek op een terrein tusschen de rivieren Suriname en Corantyn, ter grootte van ± 4,472470 H.A. met de bedoeling om, binnen de grenzen daarvan, in concessie te verkrijgen ongeveer 3000000 H.A. tegen een concessie-recht van 1 cent per H.A. in de eerste vijf jaren, 2 centen in de tweede vijf jaren en 10 centen voor den verderen duur der concessie met een jaarlijksche reductie van *f* 1000.— per kilometer aangelegden spoorweg.

De op de kaart geprojecteerde spoorweg zou loopen van Paramaribo westwaarts naar post Groningen, vandaar zuid-westwaarts, ongeveer in het midden tusschen de rivieren Samaracca en Coppename tot ongeveer 4° N.B. en vandaar westwaarts tot aan de Corantyn, om daar uit te komen bij de monding van de Stonkreek.

De zuidelijke grens van het, te onderzoeken, terrein was aangegeven als eene rechte lijn, loopende oostwaarts van de monding der Curuni tot de Suriname-rivier.

Op een verzoek om inlichtingen betreffende deze combinatie, door de Koloniale Staten, gedaan in hun voorloopig verslag op de ontwerp-verordening tot voorloopige vaststelling van de begrooting voor het dienstjaar 1899, gaf de gouverneur tot antwoord, dat bij de besprekingen, die met de ontwerpers op de overhandiging der nota gevolgd waren, hij hun te kennen had gegeven, dat hij, om verschillende redenen, geen stappen kon doen, om tot eene gunstige beschikking op het verzoek te geraken.

De Heer Kraft van Ermel verliet in Maart de kolonie en de Heer Lindaal Jacobs in April d.a.v.

De laatste keerde tegen het eind van het jaar terug, thans vergezeld door den Heer Roosmale Nepveu met het doel reeds in bewerking zijnde placers aan te koopen.

Door hen werd toen met de Naamlooze Vennootschap L. en F. de Jong eene overeenkomst gesloten, op de algemeene vergadering van aandeelhouders 31 October 1898 bekrachtigd, om het placer van deze vennootschap over te nemen voor een bedrag van *f* 900000 aan contanten, te betalen binnen 4 maanden, nadat een deposito van *f* 10000 ten name van de vennootschap door de koopers, 14 dagen na de teekening van het contract, bij de Surinaamsche

Bank zou zijn gestort als waarborg voor de uitvoering van de overeenkomst. Van het deposito, noch van de verdere uitvoering dezer overeenkomst is iets te recht gekomen. Ook met andere goud-ondernemingen zijn door hen overeenkomsten aangegaan, welke niet nagekomen zijn.

Door den gouverneur werd den 18[den] April 1898 op het verzoek van den Heer J. C. Weidner te Nickerie, afwijzend beschikt, die den 11[den] October 1897 voor eene te London te vormen maatschappij vergunning vroeg tot het doen onderzoeken van een terrein groot 500000 H.A., gelegen in het district Nickerie aan de Corantyn, bezuiden de Kaurikreek, met het doel om naar gelang van het resultaat van dit onderzoek er goud te ontginnen, hout te bewerken, gomsoorten te verzamelen en zoodanige andere ondernemingen op touw te zetten waarvan het in te stellen onderzoek voordeelige resultaten mag doen verwachten. De afwijzing was hierop gegrond „dat uitgifte „van eene dergelijke uitgestrektheid als de aangevraagde aan één „persoon of éëne maatschappij niet wenschelijk voorkomt en de „bij een eventueel gunstig resultaat van het onderzoek aangegeven „plannen bovendien te onbepaald zijn."

Omstreeks het begin van 1898 kwam in de kolonie aan de Heer L. H. Koolhoven, die namens een Nederlandsch syndicaat de concessie van de Mineraal Maatschappij „Suriname" kwam onderzoeken.

Deze concessie, ter grootte van 5340 H.A., die in 1881, als reeds in dit overzicht is vermeld, uit de handen van J. L. Mans overgegaan was in die van de Mineraal Maatschappij „Suriname" en in de zestien jaren van haar bestaan 775.8 K.G. aan goud geproduceerd had, werd in de laatste jaren met verlies bewerkt.

Het kapitaal van de vennootschap was geheel en al op, zoodat het concessiegeld met moeite door eenige aandeelhouders kon worden bijeengebracht.

Nadat het onderzoek met bevredigend resultaat bekroond was, werd deze concessie aangekocht voor een bedrag van *f* 100000 aan contanten en door den Heer M. C. Verloop, aan wien de

andere leden van het syndicaat hunne rechten hadden overgegeven, ingebracht in eene naamlooze vennootschap: „Guyana Goud Placer Maatschappij", welke in Maart opgericht werd met een kapitaal van een millioen gulden in gewone aandeelen van *f* 1000, om genoemd placer in exploitatie te brengen.

De statuten dezer vennootschap werden goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 16 Mei 1898.

Als directeur trad op de Heer M. C. Verloop en als hoofdvertegenwoordiger in Suriname de Heer L. H. Koolhoven.

Ten behoeve van deze maatschappij werd daarop uitgeschreven 500 vijf percents obligatiën eveneens groot *f* 1000, die behalve de vaste rente van 5 °/₀ nog deelgerechtigd zouden zijn in de winst tot een bedrag van 10 °/₀ rente van het geheel; de aflossing zou jaarlijks door de algemeene vergadering worden vastgesteld en bij uitloting ad 120 °/₀ of bij inkoop ter beurze tot hoogstens dien koers geschieden. Voor de overneming van de concessie, installatie, gebouwen en materialen, enz., werd bestemd een millioen gulden aan gewone aandeelen en *f* 150000 aan 5 °/₀ obligatiën, zoodat er *f* 350000 als bedrijfskapitaal overbleef.

Eenige dagen voor de aankondiging van deze emissie verscheen eene brochure van de hand van Mr. O. E. G. Vosmaer, waarin eene geestdriftige beschrijving van den goudrijkdom der kolonie en in het bijzonder van die van de, op te richten, Guyana Goud Placer maatschappij gegeven werd. Eigenaardig is het, dat telkens wanneer van eene nieuwe emissie of een reconstructie van deze vennootschap sprake was,[1] kort te voren eene brochure in denzelfden geest uitgegeven werd. In 1900 had het publiek „Een Nationaal Belang" van Van Harencarspel te genieten en toen medio 1907 weder sprake was van eene reconstructie der maatschappij, verscheen van Van der Starr een geschrift van dezelfde strekking.

Bij het uitgeven van de prospectus van die vennootschap schreef „De Nieuwe Financier en Kapitalist" onder redactie van J. Biegel in haar nummer van 27 Maart 1898 naar aanleiding dezer finantieele onderneming o. m. het volgende:

„Alle vroegere deelhebbers in de oude maatschappij schijnen „hunne rechten aan den heer Verloop te hebben overgedragen.

„Welke is de som, die de heer Verloop daarvoor heeft betaald? „Welke is de waarde der installaties, gebouwen en materieel, „die zich reeds op het terrein bevinden? Hoe komt het dat „blijkbaar sedert de nieuwe concessie in November 1894 is „verleend aan de verdere, toch zoo winstgevende exploitatie tot „op heden niets is gedaan?

„Is dit misschien hiervan het gevolg, dat slechts door de riffen „te gaan bewerken, verdere exploitatie mogelijk is, m. a. w. dat „het voor het grijpen liggende goud uit de concessie is gehaald, „zoodat de oorspronkelijke concessionarissen er tegen opzien, „om de groote uitgaven te doen, die voor de exploitatie der „riffen benoodigd zijn, dus de kans dat deze revenuen zal opleveren, welke tegen de hooge uitgaven zullen opwegen, liefst „aan andere tegen betaling van goed geld wenschen te cedeeren? „Ziedaar allerlei vragen, die bij ons zijn gerezen, doch op welke „wij in het prospectus het antwoord niet hebben kunnen vinden." Verder vervolgt het blad.

„Wij geven toe, dat, zoo de exploitatie zal beantwoorden aan „de, in het prospectus gemaakte becijferingen, zoowel de obligatiën als de aandeelen voor de deelnemers eene zeer voordeelige belegging kunnen worden.

„Doch het papier is zoo geduldig.

„En waarom, wenschen de houders der oorspronkelijke concessie, in casu hun vertegenwoordiger, de heer Verloop, bij „deze zoo schitterende resultaten belovende onderneming in het „geheel niet meer geinteresseerd te blijven?

„Want in Art. 10 van de concept-statuten wordt wel gezegd, „dat voor den inbreng den heer Verloop zal worden toegekend „een bedrag van een millioen gulden in aandeelen of contanten „ter zijner keuze, benevens *f* 150000 in obligatiën, doch uit het „feit, dat al deze aandeelen en de obligatiën, aan het publiek „ter overname wordt aangeboden, mag men de conclusie toch „trekken, dat de heer Verloop er niet rouwig om zal zijn, als „hij door het publiek in de gelegenheid zal gesteld worden zijne „keuze op contanten te laten vallen.

„Het gevaar blijft ook bestaan, dat de inbrengers wanneer de „aandeelen en obligatiën slechts gedeeltelijk door het publiek

„zullen worden genomen, zullen trachten de rest, terstond, zij het „dan iets minder of meer belangrijk beneden den emissie-koers, „van de hand te doen. Hoe dat ook zij, wij constateeren, dat „ter beoordeeling van de vraag of de vergoeding voor den inbreng „al dan niet als te hoog moet worden beschouwd, zelfs geen „enkel feit, waaruit de waarde van den inbreng zelfs bij bena-„dering zou zijn op te maken en dat is o. i. voldoende om de „deelneming in deze zaak niet aanlokkelijk te maken."

Dat de „Nieuwe Financier en Kapitalist" in deze den bal niet geheel en al missloeg, bewijst de volgende aanhaling uit het Nieuwsblad „Onze West" van 23 April 1898, waarin de redactie het „floaten" dezer Maatschappij tracht te verdedigen, op eene wijze, die zeker niet gelukkig is te noemen.

„Moet nu geloof geschonken worden aan een algemeen verbreid „gerucht, dan brengt de heer Verloop de concessie met wat „daaraan vast is, in de Guyana Goud Placer Maatschappij in, „voor ruim tienmaal de som, waarvoor hij haar van de Mineraal „Maatschappij „Suriname" heeft gekocht.

„Of de heer V. kosten heeft gemaakt of op andere onderne-„mingen verliezen heeft geleden, is ons niet bekend en wij hebben „bijgevolg geen gevestigd oordeel of de som van *f* 1.150000 door „hem voor „inbreng" in rekening gebracht al of niet hoog is."

Na nog er op gewezen te hebben dat het „floaten" van eene maatschappij bij groote uitzondering goed van stapel loopt, vooral als de mijn ligt in eene goudstreek van nog geringe reputatie en in een land van nog geringe voortbrengende kracht, zegt de redactie, het begrijpelijk te vinden dat de promotor, zoekende naar middelen tot dekking van de groote kosten en verliezen, den meest voor de hand liggenden weg kiest: gekochte concessiën aan op te richten maatschappijen duurder in rekening brengen, dan zij er voor besteden; en eindigt met op de groote misbruiken te wijzen, welke ten dien opzichte plaats hadden door aan te halen: de Witte Water Placer Cie., die voor *f* 400000 aan contanten en *f* 200000 aan aandeelen een placer aangekocht, deze daarna ingebracht heeft in eene te New-York gevestigde maatschappij, welke haar kapitaal vanwege den hoogen inbreng moest stellen op *f* 6250000 en waarvan zulk een gering bedrag voor werk-

kapitaal overbleef, dat de kasmiddelen al spoedig na de overneming op waren en dientengevolge, gedurende het zesjarig bestaan dezer maatschappij, van de exploitatie van haar terrein, zoo goed als niets is terecht gekomen. Op het eind van dat jaar was men bezig met een reconstructie, waarvan verder in dit overzicht melding zal worden gemaakt.

De pessimistische beschouwingen van den „Nieuwe Financier en Kapitalist" schijnen geen invloed te hebben gehad op de inschrijving, daar de Guyana Goud Placer Maatschappij nog in dat jaar onder leiding van den hoofdvertegenwoordiger Koolhoven reeds een aanvang met hare operaties kon maken en in den aanvang van 1899 een zeer belangrijk deel van het voorbereidingswerk voltooid was.

Het gelijktijdig plaats gehad hebbend onderzoek bracht een vijftal goudhoudende kwartsriffen aan het licht.

De analyses van deze gaven zulke gunstige uitkomsten, dat besloten werd eene vier-stampsproefbatterij ter verwerking van het erts, dat uit de outcrops, zonder veel arbeid, kon plaats hebben, aan te schaffen.

In het geheel was dit jaar geproduceerd (volgens het eerste jaarverslag) 10485 gram door middel van de gewone wijze van exploitatie met de sluice.

Op het eind van 1898 had de vennootschap nog te beschikken over *f* 312.792 aan contanten, hetgeen volgens de directie ruim voldoende was om de fabriek-installatie en al het mijnwerk te betalen en nog een zeer ruim werkkapitaal over te houden. Door de maatschappij werd nog met het Gouvernement een contract aangegaan tot vervoer van de mails op de Saramacca-rivier, waartoe aangeschaft werden een petroleum-motor, een stoombootje en eene sleepboot.

In de algemeene vergadering van aandeelhouders, waarin verslag werd uitgebracht, hield de directeur eene rede, waarin hij deed uitkomen, dat een jaar geleden goudondernemingen in Suriname met wantrouwen in Nederland begroet werden en thans veeleer de goudkoorts te wachten was. Daartoe wilde hij niet medewerken, vandaar dat hij zich onthield van het verwekken van te gunstige verwachtingen.

Hij hield zich echter overtuigd, op grond van de door den

hoofdvertegenwoordiger bij zijne laatste aanwezigheid in Nederland mondeling toegelichte gegevens, dat de vennootschap over kwartsriffen beschikte van ruim voldoend goudgehalte om een machinale exploitatie te wettigen.

De vergadering keurde de balans en winst- en verliesrekening (sluitende met een nadeelig saldo van *f* 7511) goed en sprak de meening uit, dat het verslag te donker gesteld was en de essay van 25 gram per ton te laag was tegenover analyses van 95 gram, waartegenover de heer Verloop herhaalde, dat de directie liever de laagste cijfers aannam, ten einde teleurstelling te voorkomen.

De leiding der technische werkzaamheden op het terrein was toen in handen van den Heer B. W. Begeer, vroeger eerste essayeur aan de Staatsmunt te Pretoria, het laatst in dienst van de Block B. Langlaagte Estate Goldmining Cie. in de Transvaal.

In 1899 werden de zaken flink aangepakt, het onderzoek van kwartsgangen, zoowel als de alluviale goudwassching werd met kracht voortgezet. De maatschappij ontving een vierstampsbatterij (tremain mill), die ten gevolge van de droogte en daardoor lage waterstanden niet direct opgevoerd kunnende worden, eerst in October in werking kon worden gebracht. Met deze batterij konden slechts 20 ton kwarts per dag worden gestampt, hetgeen beweerd werd te weinig te zijn voor de hoeveelheid voorradige kwarts.

Later werd besloten eene complete stamp-installatie van 30 stampers te bestellen bij de Gates Iron Works in Amerika, welke in staat zou zijn 5 ton kwarts per uur of 120 ton per 24 uur te verwerken, welk besluit in de algemeene vergadering van 20 April 1900 werd goedgekeurd.

Op eind April 1899 stonden in het „Vaderland" de aandeelen dezer maatschappij op 200 genoteerd, zeker naar aanleiding van het, op de algemeene vergadering den 21sten April te 's Gravenhage gehouden, medegedeelde n.l. dat de machineriën der op het placer op te richten stampfabriek, in Juni in Suriname aangevoerd, reeds in Juli in werking zouden zijn.

Dit heeft niet, als boven gezegd vóór October kunnen gelukken.

De oorzaken, die deze teleurstelling hadden teweeg gebracht, werden medegedeeld in een nader rondschrijven van de directie, luidende:

„de eerste redenen waren vertraagde verzending der machine-„riën door gebrek aan scheepsruimte en vervolgens onverwachte „lage waterstanden der rivier voor doorzending naar het placer. „Zij rekent nu 1 October de stampfabriek in werking te zullen zien.

„Kwartsanalyses worden dagelijks gemaakt. De resultaten onder „cijfers te brengen, zou tot verkeerde gevolgtrekkingen leiden. „Het gemiddelde goudgehalte van de ertsen is eerst te bepalen „wanneer 500 à 600 ton zullen zijn verwerkt. Voor het oogenblik „mag de directie volstaan met de verzekering, dat het zeer „loonend zal blijken te zijn.

„Het goudwasschen werd met het beschikbare volk voortgezet; „de opbrengst daarvan was 2 Januari tot en met Augustus „± 28 K.G. en in de maand Augustus 5600 gram. In ons „jaarverslag werd de opbrengst op *f* 400 per maand geschat. „Tegen *f* 1,60 per gram, bracht de maand Augustus ± *f* 8960 op.

„En vermits de exploitatiekosten van het placer bij 't in volle „werking zijn, denkelijk niet meer dan *f* 8000 's maands zullen „bedragen, bestaat het vooruitzicht, dat het goudwasschen op „den voet als tot nog toe geschiedde — dus als bijzaak — vol-„doende zal opleveren om onze kosten te dekken.

„Blijkens telegram van den hoofdvertegenwoordiger is thans „voor eene volle maand, gerekend op 20 ton 's daags aan kwarts, „verzekerd voor bewerking in de stampfabriek, welke thans eene „capaciteit heeft tot het verwerken van 20 à 30 ton 's daags."

Na het opnemen van dit rondschrijven in de Nederlandsche bladen, stegen de aandeelen der maatschappij, die inmiddels tot 245 gestegen waren tot 261.

Het jaar 1899 liep ten einde met een productie van 47515 gram.

Op het laatst van het vorig jaar nam de heer Begeer zijn ontslag, ten gevolge van kwesties met arbeiders en vertrok uit de kolonie. In zijn plaats trad op, de Duitsche mijn-ingenieur, R. Dannenberg.

In het daaropvolgend jaar keerde de heer Begeer terug als gemachtigde van een Nederlandsch syndicaat, om prospecties van terreinen te ondernemen. De zaak van de arbeiders werd voor den kantonrechter gebracht en Begeer veroordeeld tot twee geld-

boeten elk van ƒ25. Hij verliet den dag na de uitspraak van het vonnis, de kolonie voor goed. Op den dag van vertrek stond in het Gouvernements Advertentie Blad, dat hem tot onderzoek naar delfstoffen, een terrein groot 20000 H.A. was afgestaan.

In het begin van het jaar 1900 verscheen de brochure van den Heer H. J. C. Harencarspel „Een Nationaal Belang" waarvan met een enkel woord reeds melding werd gemaakt. De schrijver geeft in deze brochure eene beschrijving van hetgeen de goud-industrie in Transvaal en West-Australië gewrocht heeft en wijst er op, dat hadde Nederland het gewild, de rijke goudmijnen aan de Witwatersrand, waarvoor toen een gruwelijke oorlog gevoerd werd, Nederlandsch eigendom zou zijn. Hij vervolgt met, in vergelijking met genoemde plaatsen, te wijzen op de veel voordeeliger ligging van Suriname, op een afstand van slechts 14 dagen van Europa en 8 dagen van New-York en eindigt met te constateeren, dat de Guyana Goud Placer Maatschappij, die met een kapitaal ad ƒ1000000 en eene obligatie-leening van ƒ500000 tegen een inbreng van ƒ1150000 met een in volle werking zijnd placer van 5400 H.A., hare operatiën kon aanvangen, reeds in één jaar en na slechts ƒ250000 te hebben uitgegeven, een 20 à 30 tons stampbatterij op het terrein in werking kon stellen om het erts der vele goudrijke kwartsriffen te vermalen, welke in dien tusschentijd daarop ontdekt en blootgelegd werden, terwijl het terrein zelf bovendien, volgens schatting, aan alluviaal goud niet minder dan ƒ 95.816916 bevatte. Bij de bespreking van deze brochure zeide de redactie van „Onze West" „dat deze arbeid meer effect zou „gehad hebben, wanneer deze en de andere vergelijkingen, niet „alle, als het ware gedaan zijn met het duidelijke doel om de „voortreffelijkheid en rijkdom van het terrein der Guyana Goud „Placer Maatschappij en dan, zoo ter loops ook die van het „daaraangrenzend land van de onderneming L. & F. de Jong, te „doen uitkomen ten prejudice van andere placers."

Dit laatste had ook zijne reden als later in den loop van dit overzicht zal blijken, uit de aanbieding tot aankoop van het placer dezer onderneming door den heer Verloop, den directeur der Guyana Goud Placer Maatschappij.

In 1900 werd op deze onderneming flink gewerkt, zoodat de

productie gedurende het jaar tot 98027 gram opgevoerd werd, hoewel eenigen tijd niet gewerkt was wegens averij aan den kwartsmolen en de lier, waarmede de trucks met kwarts werden uitgetrokken. In den loop van het jaar werd de 2de kwartsmolen aangebracht, die echter gedeeltelijk door de schipbreuk van de „Prins Willem I" verloren ging, zoodat de bezending weer aangevuld moest worden en de oprichting van de nieuwe stamp-installatie belangrijke vertraging ondervond.

De verscheping dier deelen kon eerst in April 1901 geschieden, zoodat de verwerking van kwarts gedurende 1900 plaats vond met de vier stamps-battery.

In September weigerde een zestiental mijnwerkers nadat een hunner een ernstig letsel had opgeloopen, verder te werken, verklarende bevreesd te zijn, dat de constructie van de mijngangen niet solied was. Dezelfde kwestie had reeds het vorige jaar plaats gehad en bij die gelegenheid had de vertegenwoordiger tegen de arbeiders eene actie ingesteld van werk-weigering, welke in Maart van dat jaar voor den kantonrechter in behandeling was gekomen. Deze had de arbeiders vrijgesproken en den vertegenwoordiger, die als vergoeding voor de schade, ontstaan ten gevolge van de werkstaking, van ieder der arbeiders een zeker deel van het loon had ingehouden, veroordeeld tot betaling van geldboeten.

Tegen dat vonnis kwam het Openbaar Ministerie in appèl en het Hof van Justitie veroordeelde den 23sten Juni d.a.v. de arbeiders wegens werkstaking en den vertegenwoordiger wegens het inhouden van het loon der arbeiders, een maatregel waartoe hij geen recht had.

Na deze werkstaking besloot de vertegenwoordiger alle arbeiders te ontslaan en het mijnwerk te staken. Vele opzichters kregen ook ten gevolge van die staking hun ontslag en de fungeerende directeur, de Heer Danneberg verliet de kolonie en vertrok naar Venezuela.

Het developpeeren der kwartsriffen, die het kwarts moesten leveren voor de machines, werd zelfs tijdelijk gestaakt in afwachting van arbeiders welke men als proef uit de Ned. West-Indische eilanden liet komen.

In het volgend jaar (1901) werd de exploitatie van de kwartsriffen

weer met kracht voortgezet en rijke kwartsen, met een gemiddeld gehalte van 29 gram per ton, gevonden.

De alluviale exploitatie werd tijdelijk gestaakt om met alle krachten aan de oprichting der nieuwe fabriek te werken.

De maatschappij voerde arbeiders aan uit Aruba, die te Columbia en Venezuela in de mijnen gewerkt hadden, doch ten gevolge van ziekten, zonder eenig bevredigend resultaat.

Daar nieuw werk-kapitaal noodig was tot uitbreiding van het arbeidsveld der maatschappij en dit slechts verkregen kon worden door uitgifte van nieuwe aandeelen of door eene tweede obligatieleening, werden er, door de directie in deze richting stappen gedaan.

De ongunstige stemming van de geldmarkt voor mijnbouwondernemingen en de daardoor ontstane vrees voor mislukking van eene nieuwe emissie, deed de directie besluiten eene overeenkomst te sluiten met een Nederlandsch-Belgisch-Fransch Consortium.

Te voren waren voor hetzelfde doel onderhandelingen met een Londensche Consortium geopend, welke tot het gewenschte resultaat zouden gevoerd hebben, wanneer niet de Transvaalsche oorlog uitgebroken was.

In Juni van 1901 had het eerstgenoemd consortium zich gevormd om een gedeelte van het placer der Guyana Goud Placer Maatschappij ter grootte van ± 700 H.A. met de zich daarop bevindende gebouwen, loodsen, machineriën. enz. over te nemen en de exploitatie dan voort te zetten.

Het consortium richtte voor dat doel op, eene Naamlooze Vennootschap onder den naam van „Guyana Goud Exploratie Maatschappij Mindrinetie", met een nominaal kapitaal van *f* 4000000, waarvan de eerste serie aandeelen groot *f* 1000000 zou worden uitgegeven tegen een koers van 120 %.

De aandeelhouders der Guyana Goud Placer Maatschappij zouden bij deze emissie de voorkeur hebben.

De directeur van deze vennootschap was de 1e Luitenant der Infanterie, op non-activiteit, J. C. A. Bos Sulpke, die ook directeur was van eene andere vennootschap voor hetzelfde doel in Suriname, werkende, n.l. de Nederlandsche West-Indische Exploitatie-Maatschappij waarvan in dit overzicht nog sprake zal zijn.

Voor de overname van genoemde concessie van 700 H.A. zou

de Guyana Goud Placer Maatschappij *f* 520000 ontvangen zoodat van deze uitgifte zou overblijven *f* 480000, om de mijn in exploitatie te brengen, terwijl de nieuwe maatschappij zich daarenboven verbond aan de Guyana Goud Placer Maatschappij uit te betalen 1/8 royalty met een minimum van *f* 4500 's maands en een maximum van *f* 300000 's jaars.

Met het opzetten van de nieuwe 30 stamps-installatie was de oude maatschappij bijna geheel klaar gekomen en zouden dus met het werkkapitaal de werkzaamheden krachtig kunnen hervat worden, indien niet te elfder ure gebleken was, dat er geen levensmiddelen in voldoende mate aanwezig waren.

Door deze zelfde combinatie werd met de onderneming L. & F. de Jong, wier terrein aan de Guyana Goud Placer Maatschappij grensde een contract gesloten tot overname van dit terrein voor *f* 300000 aan contanten en *f* 600000 aan aandeelen, in de nieuwe, voor dit doel op te richten maatschappij.

In de maand November arriveerde hier de Duitsche mijn-ingenieur Minnich, vergezeld van den heer Ectors, directeur van de Banque Coloniale te Brussel, welk geldinstituut in deze combinatie betrokken was, ten einde een rapport uit te brengen over het placer van de Guyana Goud Placer Exploitatie Maatschappij Mindrinetie en dat van de onderneming L. & F. de Jong en een volledig werkplan voor de verdere exploitatie van deze placers vast te stellen.

In zijn rapport, zegt hij, dat de 30 stampsbatterij te vroeg besteld was, met het oog op het weinige developeerwerk, dat gedaan was, zoodat binnen zeer korten tijd de batterij niet meer in werking zou kunnen gehouden worden en hij eindigt met de volgende, zeer voorzichtig gestelde conclusie:

„Het is zonder twijfel, dat de beide riffen, die in de tunnels „A en B werden uitgehouwen en reeds verwerkt zijn een goud-„gehalte vertoonen, dat, wanneer de bewerking op groote schaal „dezelfde uitkomsten levert als de, tot nu toe gevolgde bewerking „op kleine schaal, deze voor het maatschappelijk kapitaal zeer „noemenswaardige dividenden zal opleveren."

Voor overname van de onderneming L. & F. de Jong waartoe eene naamlooze vennootschap onder den naam van Mijnbouw-

Maatschappij, voorheen de Jong, met een kapitaal van f 2000000 in 200 aandeelen van f 10000 elk, opgericht werd, zou worden deelgenomen door de Naamlooze Vennootschap „Guyana Goud Exploitatie Maatschappij Mindrinetie" voor 40 aandeelen en de Naamlooze Vennootschap „Goud-Exploratie Maatschappij L. & F. de Jong" voor 60 aandeelen.

Het bedrag van f 300000 aan contanten en de 60 aandeelen waren reeds bij de Bank gedeponeerd, de f 6000 voor overdrachtsgelden ter beschikking van de bestuurders der vennootschap L. & F. de Jong gesteld, doch deze weigerden het in ontvangst te nemen, omdat zij niet genegen waren met aandeelen van f 10000 elk, en ze gesplitst wenschten te hebben in aandeelen van f 100, vooral daar de oude maatschappij bestond uit aandeelen van f 100. Intusschen bleek van de emissie van de 1ste serie der „Mindrinetie", welke tweemaal volteekend was, dat een groot bedrag der inschrijvingen niet was gestort; dientengevolge ontbraken de fondsen voor het mijnwerk, waarmede dus niet eens een begin kon worden gemaakt.

Het gevolg hiervan was, dat er vrees ontstond voor de plaatsing der aandeelen in de nieuwe Mijnbouw Maatschappij, voorheen de Jong, de gedeponeerde gelden en aandeelen teruggenomen werden en de overeenkomst niet verder van kracht bleef.

Meerdere vennootschappen tot exploitatie van goudvelden in Suriname, die in verbinding stonden met de onderneming, waarvan de heer Bos Sulpke aan het hoofd stond, moesten liquideeren.

Een wezenlijke „krach" in Surinaamsche aandeelen volgde op deze „failure".

In Maart kwam het bericht de werkzaamheden op de beide placers te staken en werden 530 arbeiders, die daarop toen werkzaam waren, ontslagen. De concessie van de vennootschap L. & F. de Jong keerde terug in handen van de vorige beheerders, daar de overeenkomst niet was nagekomen.

Wat betreft het terrein van de Guyana Goud Placer Maatschappij, deze vennootschap maakte eene schikking met de „Mindrinetie" waarbij overeengekomen werd, dat de exploitatie van het placer voor rekening van de „Mindrinetie" tot 1 Januari 1904 zou worden voortgezet door de Guyana Goud Placer Maat-

schappij, welke tot genoemden datum, de voor het bedrijf benoodigde fondsen zou voorschieten, onder voorwaarde, dat het tusschen beide maatschappijen bestaande exploitatie-contract, zonder procedure, als ontbonden zou worden beschouwd, indien op 1 Januari 1904 het, tot aan dien datum, door de Maatschappij Mindrinetie eventueel aan de Guyana Goud Placer Maatschappij verschuldigde, niet mocht zijn aangezuiverd.

Deze overeenkomst werd aangenomen door de Maatschappij Mindrinetie, maar daar in de uitvoering der regeling, medewerking van de directie der Mindrinetie gemist werd en dientengevolge van voortzetting der exploitatie geen sprake kon wezen, werd een nieuw voorstel gedaan, n.l. tot ontbinding van het exploitatie-contract over te gaan, tegen kwijtschelding van het geheele bedrag, dat de Guyana Goud Placer Maatschappij van haar te vorderen had, hetgeen met inbegrip van de onbetaald gebleven royalty's, was opgeloopen tot *f* 153980.745.

Dit voorstel werd geaccepteerd en daardoor kwam de Guyana Goud Placer Maatschappij weer in het volle bezit van hare terreinen met de zich daarop bevindende gebouwen, machineriën, werken, enz.

Uit den aard der zaak kon eerst, na de geheele afscheiding van de Mindrinetie stappen door de Guyana Goud Placer Maatschappij gedaan worden om werkkapitaal te krijgen.

In de buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders, gehouden op den 28sten November 1900 werd door de directie toestemming verzocht en verkregen tot de uitgifte van eene rentelooze premie-obligatie-leening groot *f* 2000000.

De publieke emissie dezer leening op 9 Deeember mislukte geheel en al.

De directie zeide in het verslag over 1902, deze mislukking, achteraf gezien, niet te betreuren, daar het haars inziens niet te betwijfelen valt, dat de omstandigheden zich, met het tot standkomen van den tram, voor de maatschappij belangrijk ten goede zullen keeren. De bedoeling van de directie was, voorloopig alleen krachtig te exploreeren op die gedeelten van het terrein, welke nog niet of slechts gedeeltelijk waren onderzocht, in afwachting dat tot eene goedkooper en grondiger exploitatie kon

worden overgegaan. Op de winst- en verliesrekening werd een verliespost van *f* 153980,745 afgeschreven ten gevolge van de ontbinding der overeenkomst met de Maatschappij Mindrinetie.

In het daarop volgend jaar werden aan personen (z.g. onderhuurders) vergunning verleend om voor eigen rekening en risico het terrein te exploreeren en te exploiteeren onder voorwaarde, dat aan de maatschappij 15 % uitgekeerd zou worden van de opbrengst van het eventueel gevonden goud, na aftrek van de te betalen retributie. Met deze soort van exploitatie wordt tot heden voortgegaan.

Ingevolge het op de jaarlijksche vergadering van aandeelhouders d.d. 16 Juli 1903 genomen besluit tot te niet doening der renteloze premie-obligatie-leening van de maatschappij, werden met toestemming van de houders alle uitgegeven obligaties weder door de maatschappij teruggekocht met bijbetaling van 5% rente, over een vol jaar berekend. In dit verslag deelt de directeur mede, dat hij voortgaat met de noodige hulpmiddelen in privé voor te schieten, welke voorschotten op het eind van 1902 het bedrag van *f* 226811,24 bereikt hadden.

Eenige Belgische deelnemers in het syndicaat tot plaatsing van de 2de serie aandeelen der Maatschappij Mindrinetie stelden eene aanklacht van verduistering van syndicaatsgelden in tegen den leider van het syndicaat, den officier op non-activiteit Bos Sulpke, die indertijd had medegewerkt tot oprichting der thans in staat van faillissement verkeerende Maatschappij Mindrinetie. Door den rechter-commissaris bij de rechtbank te 's Gravenhage werden verscheidene getuigen gehoord, waaronder zich verschillende, op financieel gebied bekende personen bevonden, die deel genomen hadden aan de financieele operatiën van het syndicaat en van de Maatschappij Mindrinetie. Bij het onderzoek waren geen termen gevonden om tot een strafvervolging over te gaan.

De advocaat A. A. H. Struijcken, curator in het faillissement der Maatschappij Mindrinetie legde omstreeks dien tijd ter griffie van de rechtbank te 's Hage een uitvoerig verslag van dit faillissement over.

Hij beschreef in den breede de handelingen van dit syndicaat, waarvan de participanten elk *f* 487500 aan aandeelen kregen

tegen ± 35 %, terwijl ze op minstens 140 % geëmitteerd moesten worden en komt tot de conclusie dat volgens de oprichters-acte de maatschappij twee millioen in contanten moest bezitten maar in werkelijkheid niets bezat.

Deze curator stetde tegen den heer M. C. Verloop, directeur der Guyana Goud Placer Maatschappij, eene actie in ter betaling van *f* 358000 met de rente ad 6 % van 28 Juni 1902 af en schadevergoeding, nader op te maken bij staat, wegens zijn niet op tijd storten van zijne deelname in bovengenoemd syndicaat voor 380 aandeelen à *f* 1000 per stuk.

Bij een breed gemotiveerd vonnis werd 8 Maart 1905 door de rechtbank te 's Hage de eisch toegewezen en het vonnis bij voorraad uitvoerbaar verklaard (behalve wat betreft de schadevergoeding) en zonder dat de curator borgtocht had te stellen.

De heer Verloop kwam tegen dit vonnis in hooger beroep; naar aanleiding van de loopende geruchten o. a. dat de heer Verloop, ingeval deze het proces mocht verliezen, zich naar het buitenland zou begeven, zag de curator zich genoopt preventieve maatregelen te nemen. De eerste daarvan was, dat hij conservatoir beslag liet leggen onder de bankiersfirma Numan en Hansen te Amsterdam met welke de heer Verloop in rekening-courant stond en onder de Guyana Goud Placer Maatschappij waarvan de heer Verloop directeur was en van welke maatschappij hij, volgens de jaarlijksche balans, belangrijke sommen te vorderen had.

De curator liet ook nog conservatoir beslag leggen op het huis van den heer Verloop in den Haag, toen deze het aan zijn broeder verhypothekeerd had voor een bedrag van ongeveer *f* 60000, daar er z. i. thans gegronde vrees voor verduistering bestond en eindelijk op de roerende goederen van den heer Verloop, welke zich in het gemelde pand bevonden.

Een verzoek door den curator tot faillietverklaring van den heer Verloop, toen bij eene huiszoeking ten zijnent de brandkast ledig gevonden werd, werd ingetrokken, nadat zijn broeder afstand gedaan had van de hypotheek van *f* 60000, die door dezen kort geleden op het huis te 's Gravenhage was verkregen. Eenige dagen daarna verscheen het hooger beroep, waarbij door den appellant vier weken uitstel gevraagd werd, hetwelk verleend werd.

Inmiddels werd door den advocaat Kappeyne van de Copello namens eene commissie van belanghebbenden uitbetaald 100 % van de vorderingen der schuldeischers van de Maatschappij Mindrinetie met de kosten der diverse processen, door den curator gevoerd. Hierdoor verviel het faillissement van de Maatschappij Mindrinetie en trad bijgevolg van rechtswege de curator af.

Het vonnis van de Haagsche Rechtbank, waarbij de heer Verloop werd veroordeeld, behield wel geheel zijn kracht, alleen zouden nu voortaan de aandeelhouders der Mindrinetie, inplaats van den curator hebben te beslissen, welk gebruik zij van dit vonnis wilden maken. Alle gelegde beslagen, zooals dat op het huis, onder de firma Numan en Hansen te Amsterdam en onder de Guyana Goud Placer Maatschappij bleven bestaan; de curator had alleen tegenover de gedane storting van geld toegestemd tot de opheffing van het beslag op het meubilair.

Den 25sten September 1907 diende het hooger beroep, waarbij door den procureur van den heer Verloop werd geconcludeerd tot ontzegging van den eisch der Mindrinetie, op grond dat de rechtbank had voorbijgezien, dat Art. 43 W. v. K. niet verbiedt, dat het bedrag van deelname door derden gestort wordt inplaats van door de deelnemers zelf. En dat was in dit geval geschied. Immers — en de Mindrinetie werd gesommeerd zulks te erkennen of te ontkennen — de heer Verloop en de andere deelnemers van het syndicaat hadden hun aandeel door middel van emissie aan het publiek aangeboden tegen den koers van 120 %, die emissie was volkomen geslaagd en zoo was wel niet 120 %, maar 100 % van het nominaal bedrag der aandeelen in de kas der vennootschap gevloeid; de aandeelen waren dus geheel volgestort en hun nominaal bedrag in de kas der maatschappij terecht gekomen.

De Mindrinetie trad nu zelfstandig in rechten op, door de aftreding van den curator, ten gevolge van het uitbetalen aan de schuldeischers van het geheel hunner vorderingen en erkende bij monde van hun procureur de juistheid van hetgeen door appellant was aangevoerd en concludeerde evenzoo tot vernietiging van het vonnis in beroep en tot niet-ontvankelijk verklaring of ontzegging van de vordering door den curator tegen den nieuwen appellant ingesteld, alleen verzocht zij buiten de proceskosten te blijven.

Het Gerechtshof te 's Gravenhage wees op 6 November arrest in deze zaak.

Het Hof besliste, dat in hooger beroep bewezen was, dat het verschuldigde, op de door den heer Verloop genomen aandeelen gestort was, vernietigde op dien grond het vonnis der Haagsche Rechtbank, ontzegde de door den curator in het faillissement der Naamlooze Vennootschap Mindrinetie tegen den heer Verloop ingestelde vordering ad *f* 358000 met rente en veroordeelde de geïncrimineerde Naamlooze Vennootschap in de kosten der procedure.

In de jaarlijksche algemeene vergadering van de Guyana Goud Placer Maatschappij werden de balans en winst- en verliesrekening over 1904 goedgekeurd en het bestuur machtiging verleend tot uitgifte van 5 % obligatie à pari tot een maximum bedrag van *f* 500000; op 1 Januari 1907 zou de maatschappij de facto staan voor een schuld van *f* 326,462 aan den directeur, den heer Verloop.

Bij volteekening hiervan zou eene reorganisatie der maatschappij kunnen plaats vinden, waardoor alle schulden konden afgelost worden. De Maatschappij zou dan een kapitaal bezitten bestaande uit 2 millioen een honderd duizend 6% cumulatieve preferente aandeelen van *f* 1000, splitsbaar in onder-aandeelen van *f* 250 en *f* 100 en een millioen gewone aandeelen, verdeeld in aandeelen van *f* 250 en van *f* 100.

Hierop zouden *f* 1.525000 preferente aandeelen en *f* 1000000 gewone aandeelen gerekend worden te zijn volgestort voor de oorspronkelijk overgenomen concessie en de sinds op het terrein der maatschappij aangelegde werken, waarvan echter *f* 925000 moesten gebruikt worden voor aflossing der bestaande obligatie-schulden, van de overblijvende preferente aandeelen zouden *f* 500000 worden aangewend tot het verkrijgen van *f* 500000 werkkapitaal, zoodat daarvan nog *f* 75000 in portefeuille zouden worden gehouden.

De winstverdeeling werd vastgesteld als volgt: vooreerst ontvangen de houders van preferente 6% 's jaars cumulatief ingaande op 1 Januari 1907, van het daarna overschietende komt 20 % aan het reservefonds, 60 % aan de aandeelhouders en wel in dier voege, dat 6 % wordt uitgekeerd, terwijl zoo er meer is, dat

meerdere, in gelijk percentage door de preferente en gewone aandeelen gedeeld wordt.

Aan obligatie-leeningen stond uit, de 1ste serie van 1898 groot *f* 500000, rentende 5 %, aflosbaar à 120 % en eene serie van 1905, waarvan uitgegeven *f* 325000 mede rentende 5 % aflosbaar à 100 %. Beide series zouden in dier voege afgelost worden, dat de houders der 1ste serie voor elke obligatie van *f* 1000 zouden ontvangen *f* 1200 in preferente aandeelen en de houders der 2de serie voor elke obligatie van *f* 1000 *f* 1000, mede in preferente aandeelen. De toestemming van de houders van *f* 767000 aan obligaties was reeds verkregen.

De aandeelhouders konden tegen betaling van *f* 500 in contanten en aanbieding van een oud-aandeel van *f* 1000 ontvangen, *f* 700 in preferente aandeelen en *f* 700 in gewone.

Voor zooverre preferente aandeelen beschikbaar waren, zou eene vrije inschrijving daarop worden opgesteld en wel in dier voege, dat voor elke inschrijving op *f* 500 preferente aandeelen bij toewijzing door het sijndicaat een bonus van *f* 500 in gewone aandeelen zoo worden afgestaan.

Bij de plaats gehad hebbende inschrijving waren als reeds vermeld, de houders van *f* 783000 obligatiën tot reorganisatie toegetreden uit het geheel aan obligatiën uitstaande bedrag van *f* 825000.

Verder waren, de door aandeelhouders en vrije inschrijvers ingeschreven bedragen ten volle toegewezen, met uitzondering van de inschrijvingen beneden *f* 500.

In eene, op 27 November 1906 te 's Gravenhage gehouden buitengewone algemeene vergadering werd medegedeeld, dat in 1907 de maatschappij over een werkkapitaal van een half millioen gulden zal kunnen beschikken en dat instructie zal worden gegeven de kreken nauwkeurig te doen prospecteeren met het oog op eene eventueele exploitatie. In die vergadering werd overgegaan tot benoeming von eene nieuwen directeur inplaats van den heer Verloop, die als zoodanig bedankt had. In diens plaats werd benoemd de heer F. A. von Balluseck en aan den heer Verloop dank toegebracht voor de groote medewerking, die door hem bij de reorganisatie der maatschappij verleend was.

Het terrein werd inmiddels op de reeds vermelde wijze door

onderhuurders bewerkt. Het bestuur was ook in onderhandelingen met verschillende financieel-krachtige personen om de plaats in exploitatie te kunnen brengen.

Twee aanbiedingen van 2500000 francs en 4200000 werden van de hand gewezen en een Engelsch mijn-ingeneur, de heer Morris werd uitgezonden met de navolgende opdracht:

1. het instellen van een nauwkeurig onderzoek naar de aanwezigheid, de uitgestrektheid en het goudgehalte van gravel-afzettingen op het placer;
2. het nader onderzoek van die riffen, welke, buiten en behalve de reeds bewerkte, zijn geconstateerd;
3. het grond-onderzoek van het terreingedeelte waar diamantjes zijn aangetroffen;
4. om van zijne bevinding rapport uit te brengen en in verband daarmede een volledig exploitatie-plan te ontwerpen.

De maatschappij had volgens het jaarverslag van 1906 op 1 Januari 1907 aan werkkapitaal *f* 500000 waarvan *f* 350000 bij de Handelmaatschappij in depôt was en *f* 150000 elders in depôt en op prolongatie uitgegeven.

Behalve deze vennootschap, die in 1898 hare operatiën aanving, waren andere met kracht aan de exploitatie van hunne terreinen of opvoer van machineriën bezig geweest. De Mindrinetie Mining Company, werkte met volle kracht; de voornaamste geldschieter, de heer Lay was in het begin van het jaar in de kolonie aangekomen om bij het in werking brengen der hydraulische plant tegenwoordig te zijn. De resultaten, gedurende dat jaar verkregen, waren echter niet van dien aard, dat deze een succes kon genoemd worden.

De Dutch Gayana Goldfields Ltd. was ook dat jaar bezig met den opvoer van de plant.

De heer Glasgow van wien ook in dit overzicht reeds gesproken is, was dat jaar bezig met het doen van onderzoekingen aan den linkeroever der Suriname, ter hoogte van Wakibasoe, welke zoodanige resultaten gaf, dat hij ter bewerking van dit terrein machineriën uit de Vereenigde Staten van Amerika liet komen, ten einde in het volgende jaar de bewerking met kracht te kunnen aanvangen.

De heer Joslyn uit de Vereenigde Staten van Amerika, van wiens aankomst in de kolonie reeds melding werd gemaakt (in het laatst der periode 1888/1897), vroeg en verkreeg in concessie een terrein aan de Marowyne, vroeger met goed gevolg ontgonnen door den heer M. Duttenhofer, met het doel om bij gunstige exploratie, zoo mogelijk de exploitatie daarvan op groote schaal aan te vangen. Deze exploitatie werd nog in dat jaar door hem en den heer Christie, die vroeger in dienst van het syndicaat Barr—Robertson, het onderzoek van de delta aan de samenvloeiing tusschen de Lawa en Tapanahony geleid had, ingesteld, met het gevolg dat volgens hen, rijke kwartsaders ontdekt waren, welker ontginning goede resulaten beloofden en waaraan de heer Joslyn in het volgende jaar met kracht dacht te werken. Van de resultaten der exploitatie van dit terrein zal later het een en ander worden medegedeeld.

Suriname scheen meer en meer in het buitenland bekend te worden. Het werd sinds 1898 door verschillende mijn-experts bezocht.

Zoo kreeg in het begin van het jaar de kolonie een bezoek van den mijn-expert Ribstock, die tal van jaren in Rhodesia en Venezuela werkzaam was geweest. Hij had het voornemen onze binnenlanden te exploreeren en mochten terreinen en toestanden gunstig blijken, alsdan zich hier metterwoon te vestigen. Van dit plan is niets gekomen. Verder kwam in denzelfden tijd aan, de reeds genoemde Nederlandsche mijn-expert Hartog Heys om voor een Nederlandsch syndicaat onderzoek op verscheidene terreinen in te stellen met het doel, bij gunstige uitkomsten, overeenkomsten te sluiten tot eventueelen koop.

Van de resultaten van dit onderzoek is ons later niets gebleken.

Ook werd de kolonie bezocht door den heer Perkins toen acting gold-commissioner van Britsch Guyaua met eene opdracht van zijn gouvernement om eene studie te maken van de machinale goudwerking in deze kolonie en na te gaan of deze met goed gevolg in de naburige kolonie zou zijn toe te passen.

Tegen het eind van dat jaar arriveerden nog twee Transvaalsche mijn-experts W. C. van der Ster en K. O. de Veer, met het doel

speciaal onderzoekingen naar kwartsriffen te doen. Zij vertrokken in Juni van het daaropvolgend jaar, na verscheidene onderzoekingen in de Suriname en Saramacca rivier te hebben gedaan, zonder tot eenig bevredigend resultaat te zijn gekomen.

De hooggestelde verwachtingen in het vorige jaar betreffende de machinale bewerkingen, hadden zich in 1898 niet verwezenlijkt, zoodat de terugslag zich des te meer deed gevoelen. De gouverneur Tonckens, die in zijne rede bij de opening der Koloniale Staten in 1897 door een overgroot optimisme ten opzichte van de toekomst der goud-industrie geleid, uitdrukking aan deze verwachtingen had gegeven, meende in zijne rede van 10 Mei 1898, het optimisme te moeten rechtvaardigen als blijkt uit het navolgende uit die rede:

„Toen ik een jaar geleden Uwe vergadering over het nu afge„loopen zittingjaar opende, achtte ik het noodig U en mijzelven „tegen ongemotiveerd optimisme en pessimisme beide te waar„schuwen. Bij deze gelegenheid vraag ik mij af, of ik toen te „optimistisch ben geweest, speciaal waar ik meende te mogen „zeggen, dat menschelijkerwijze gesproken de toekomst der goud„industrie in Suriname verzekerd is.

„Ik begin met de erkenning, dat ik destijds een hooger pro„ductiecijfer van die industrie over het nu afgeloopen jaar tege„moet zag, dan de uitkomst aanwijst. Wel bedroeg de opbrengst „in 1897 bijna 10 °/₀ meer dan in 1896, maar mijnerzijds was „een veel belangrijker toeneming der productie verwacht, omdat „ik meende te mogen rekenen op grooten invloed van de machi„nale exploitatie. De verwachting is niet uitgekomen, ten gevolge „van de moeilijkheden, die genoegzaam overal in 1897 bij het „vervoer en het in werking brengen van de machineriën onder„vonden werden. Daarbij is het seizoen niet gunstig geweest.

„Ten gevolge van de ondervonden moeilijkheden is op dit „oogenblik nog nergens van regelmatige machinale exploitatie „sprake. Het is gebleken, dat men zonder speciale terrein-kennis „niet kan beoordeelen, welke machineriën goed zullen werken; „op een der groote ondernemingen heeft de zuinigheid, de wijsheid „bedrogen en hier en daar werd de deskundige werkzame persoon „door een ander vervangen, waarbij nu en dan schijnt gebleken

„te zijn, dat de deskundige, die met de zaak begonnen was, „hoe bekwaam wellicht op ander gebied, geen kennis had van „goudmijnen.

„Door dit een en ander, had men gedurende het afgeloopen „jaar op al de zes groote ondernemingen, die met machinale „installatie bezig waren, met groote tegenspoeden te worstelen. „Maar nergens is de moed opgegeven en op de meeste hoopt „men eerlang alle zwarigheden te boven te zijn en met kracht te „kunnen werken. De eerste van deze maand is op het voormalige „placer Brown de hydraulische plant met goed gevolg in werking „gebracht en volgens ontvangen bericht werd gisteren hetzelfde „verwacht ten aanzien van de machine op de Mindrinetie Gold-„mining Company.

„Onder deze omstandigheden, waar de rijkdom van den bodem, „die in dit jaar door nieuwe vondsten nog weder bevestigd werd, „vaststaat, mag het succes korter of langer op zich laten wachten.

„Ik meen dus in mijne beschouwing in het vorig jaar niet te „optimistisch te zijn geweest. Heb ik de goud-industrie het eerst „genoemd, ik deed dit omdat zij voor de naaste toekomst der „kolonie stellig de eerste is in de rij."

In dat jaar werd kosteloos vergunning verleend om op de goud-onderneming L. en F. de Jong, uitsluitend van een tot dusver onbekende houtsoort, met den naam goudhout gedoopt, waarin, naar beweerd werd, goud aanwezig zou zijn, eenige stukken in een honderdtal planken te bewerken, ten einde daarvan eenige meubelstukken te doen vervaardigen voor inzending op de Haarlemsche tentoonstelling in 1899. De bewering, dat dit hout goudhoudend kon wezen, mag op het eerste abord bespottelijk schijnen, maar is dit toch niet, wanneer in aanmerking genomen wordt, dat de Duitsche geoloog Dr. Lungewitz, die eenigen tijd practisch werkzaam geweest is bij den mijnbouw in Britsch Guyana, in zijne brochure „Ueber die regionalen Veränderungen der Goldlagerstätte" verzekert, het voorkomen van goud in planten aldaar te hebben geconstateerd. De mijn-ingenieur Du Bois verklaart daarentegen, dat hij en professor Kolbeck te Freiberg minutieuse onderzoekingen gedaan hebben bij vijf verschillende houtsoorten, groeiende in goudhoudende streken, doch niet

het minste spoor van goud te hebben kunnen constateeren.

In 1899 ontstond in Nederland ten gevolge van de stijging der aandeelen van de Maatschappij Suriname en vooral van die der Guyana Goud Placer Maatschappij eene ongekende beweging op het gebied van goud, het best aangeduid door den naam van „goudkoorts". Ten gevolge hiervan werden verscheidene naamlooze vennootschappen opgericht met het doel in bewerkingen niet in bewerking zijnde terreinen in exploitatie te brengen.

De voornaamste dezer ondernemingen waren:

Guyana Goud Placer „Brokopondo" met een maatschappelijk kapitaal van *f* 1000000,

Guyana Goud-Exploitatie Maatschappij Mindrinetie met een kapitaal van *f* 2000000,

Nederlandsch West-Indische Exploratie Mijnbouwmaatschappij met een kapitaal van *f* 2000000,

Maatschappij tot exploitatie der Vereenigde goudplacers „Gros" met een kapitaal van *f* 2250000,

Maatschappij Hermina met een kapitaal van *f* 2750000,

Van deze ondernemingen zal, behalve de reeds besprokene, nader in dit overzicht worden melding gemaakt.

De oprichting dezer maatschappijen ter bewerking van terreinen, welke niet in het minst de waarde hadden, waarvoor zij ingebracht werden en waarvan het eindresultaat niet anders dan nadeelig voor de kolonie kon uitvallen, daar onder de gunstigste omstandigheden geen dividenden zou kunnen betaald worden op zulke groote kapitalen, droeg in de kolonie de algemeene goedkeuring niet weg.

Zelfs de gouverneur meende eene waarschuwende stem daartegen te moeten verheffen, hetgeen hij deed bij de opening der Koloniale Staten op 8 Mei 1900 in de volgende bewoordingen:

„De belangstelling in de kolonie openbaarde zich in het afge-„loopen jaar bij het publiek op eene wijze, die niet zonder „bedenking is. Gij begrijpt M. H. dat ik doel op de oprichting „van en het deelnemen in Surinaamsche goudmaatschappijen. „Onze kolonie deelt in de voordeelen, die de vereeniging van „kapitalen, als naamlooze vennootschap bekend, geven kan, maar „de zeer donkere schaduwzijden van die wijze van kapitaal-

„vorming blijven haar ook niet vreemd en zij zullen zich sterk „laten gevoelen en zeer nadeelig terugwerken, wanneer goudkoorts „opwekt tot deelneming in die vereenigingen.

„Waar zij op speculatieven grondslag rusten, is het succes van „zoodanige goudmaatschappijen in geenen deele verzekerd. En „dat is het geval, wanneer het te ontginnen terrein niet naar „behooren is onderzocht, maar alleen gekozen werd om een rijke „vondst van enkele groote brokken goud of van rijk goudhoudend „kwarts of ook om vroegere loonende exploitatie van een klein „gedeelte. Het is verklaarbaar, dat concessionarissen van zoo- „danige terreinen deze voor groote sommen trachten van de hand „te doen, maar maatschappijen, die deze voor aanzienlijke kapi- „talen aankoopen, zonder behoorlijke wetenschap omtrent de „waarde van het terrein, drijven speculatie, en zij die daaraan „deelnemen, hebben geen reden van beklag, wanneer zij hun geld „verliezen.

„Is de goud-industrie uit haren aard steeds eenigszins meer „speculatief dan andere industrieën, die op nagenoeg geheel „objectieve basis kunnen staan, haar succes wordt niet minder „dan bij deze beheerscht door degelijken grondslag en den niet „minder onmisbaren factor van een rationeel ingericht en des- „kundig beheer.

„De toekomst van de goud-industrie in Suriname is niet „afhankelijk van het al dan niet slagen van speculatieve onder- mingen, maar hare gezonde ontwikkeling wordt door zulke onder- „nemingen vertraagd, omdat het vertrouwen in de kolonie, (hoe- „zeer ten onrechte) door het mislukken van verkeerd opgezette „speculatie of slecht beheerde ondernemingen schade lijdt.

„In zooverre is het deelnemen in zulke ondernemingen niet „slechts voor hen, die er rechtstreeks verlies door lijden, maar „ook in het algemeen belang te betreuren."

De eerste maatschappij, die in dien tijd opgericht werd, was de naamlooze vennootschap „Guyana Goud Placer Maatschappij Brokopondo" met een kapitaal van *f* 1000000 met het doel aan te koopen en in ontginning te brengen de concessie de Freitas van 300 H.A. oppervlakte, waarop vroeger een stuk goud van 5876 gram gevonden was.

In het prospectus dd. 25 Mei 1899 uitgegeven, werd o. m. medegedeeld „dat de eigenaars alleen wanneer zij geld noodig hadden eens op hun concessieveld gingen werken" en verder: „al het gevonden goud is slechts afkomstig van één kreek, terwijl vele andere kreken, welke doorgaans de verzamelplaatsen zijn van het goud, geheel onaangeroerd liggen."

De waarheid in deze is, dat deze „eene kreek" geheel geëxploiteerd was en de „vele andere kreken" slechts eenige zijtakjes waren van deze zelfde kreek, welke vroeger reeds zonder eenig resultaat geprospecteerd waren.

Deze concessie werd aangekocht van genoemden de Freitas voor *f* 20000 aan contanten en *f* 10000 aan aandeelen en ingebracht voor *f* 350000.

Van het kapitaal werd voorloopig uitgegeven het bedrag van *f* 550000, zoodat de vennootschap de beschikking had over *f* 200000 als werkkapitaal.

Daar de Raad van Beheer bestond uit de h.h. J. A. Jurriaanse, oud-chef van het bouwdepartement in Suriname, D. da Silva, oud-hoofdcommies ter administratie van Financiën in Suriname, W. L. Loth, gouvernements-landmeter in Suriname, toen met verlof in Nederland en Mr. G. Hijmans, advocaat te Amsterdam en het grootste deel dus personen waren, die gerekend konden worden, de kolonie goed te kennen, was het vertrouwen in deze vennootschap zoo groot, dat de inschrijving den 30sten Mei geopend, driemaal volteekend werd.

Er was natuurlijk niet in het prospectus vermeld voor welken geringen prijs de concessie was aangekocht, die voor het hooge bedrag van *f* 350000 werd ingebracht.

De heer Loth werd tot gedelegeerd lid van den Raad van Beheer benoemd en als zoodanig belast met de leiding der werkzaamheden in Suriname; hij nam dit waar tot het jaar 1901, toen hij het vertegenwoordigerschap neerlegde en de heer Graaf van Heerdt tot Evertsberg het overnam.

Na de terugkeer van den heer Loth in de kolonie werd in September eene expeditie uitgezonden van 15 man en 2 opzichters, gevolgd in October door eene tweede, vergezeld van een landmeter tot het afbakenen van de grenzen en het in kaart brengen van het terrein.

Nadat de voorbereidende werkzaamheden, als oprichten van kampen, aanleggen van wegen, enz. hadden plaats gehad, werd de kreek onderzocht, die in de laatste tijden door den vorigen concessionaris bewerkt werd „wanneer hij geld noodig had".

In die kreek werd 403 gram goud gevonden, doch het verslag vermeldt niet in hoeveel tijd; wel wordt daarin bericht, dat in de nabijheid der kreek een kwartsrif ondekt werd, waarvan eenige aan de oppervlakte afgebroken stukken, zonder zichtbaar goud, na chemische analyse door Dr. H. W. Salomonson te Amsterdam, goudsporen bleken te bezitten.

Het gevolg hiervan was dat een Engelsche mijn-expert, de heer Buskett, in Juli van het volgend jaar uitgezonden werd om de leiding van het onderzoek der kwartsriffen op zich te nemen.

Vóór zijne komst waren verschillende werkzaamheden geschied onder een hoofdopzichter en 2 opzichters. In de eerste plaats was getracht, het gevonden rif door een tunnel in de diepte te snijden, maar wegens de groote hardheid van den bodem en de primitieve werktuigen, waarmede men zich moest behelpen, vorderde het werk langzaam.

Toen de ingenieur de leiding overnam, deed hij verschillende pogingen om het rif in de diepte te snijden, maar vruchteloos en de werkzaamheden werden dientengevolge voorloopig gestaakt.

Een tweede rif werd onderzocht door middel van een schacht, waarvan de op 20 voet daarvan afkomstige kwartsmonsters, bij het onderzoek met de pan, goud bleken te bezitten.

Tegelijkertijd werd ook getracht alluviaal goud te verkrijgen, doch toen van 12 Maart tot 11 Augustus slechts 482 gram verkregen was, werd het goudwasschen gestaakt.

De concessie H. Deul c.s., die aan het terrein grensde, werd aangekocht met het oog op het tweede rif, welk verondersteld werd, door dit terrein te gaan.

Op het einde van 1900 was nog van het oorspronkelijke werkkapitaal ruim *f* 140000 over.

De prospecties van het tweede kwartsrif, alsmede die, gedaan op een terrein groot 446,5 H.A. ten O. van de Suriname, 3 terreinen groot 1360, 300 en 400 H.A. en een van 20000 H.A. in de Commewijne werden niet met succes bekroond.

De ingenieur was ook meestentijds ziek en daar de Raad bij al deze tegenspoeden zich niet verantwoord achtte verder te blijven doorwerken, gaf hij den vertegenwoordiger opdracht, om met behoud van de verkregen concessies, voorloopig alle werkzaamheden te staken en het geheele personeel te ontslaan, ten einde de kosten zooveel mogelijk te beperken. Op de algemeene vergadering van aandeelhouders in November 1902 werd besloten de maatschappij te liquideeren en hetgeen van het kapitaal overbleef, zijnde ± *f* 90000, aan de aandeelhouders uit te keeren.

Den 7[den] Juli 1899 werd door den heer Koolhoven als gemachtigde van den heer Verloop eene overeenkomst gesloten met de goudonderneming L. en F. de Jong, waarover reeds gesproken is, om het haar toekomende terrein over te nemen tegen betaling van het bedrag van *f* 1050000 binnen zes maanden en tegen depot van eene garantie van *f* 15000 voor de uitvoering der overeenkomst.

De optie werd met drie maanden, naar aanleiding van den politieken toestand in het laatst van 1899 verlengd, tegen depot van eene nadere garantie van *f* 7500.

Op 8 Maart 1900 werd door den gemachtige van den heer Verloop een voorstel gedaan om inplaats van de overeengekomen som, deze door een bedrag van een millioen aan obligatiën te vervangen. Alvorens dit voorstel in behandeling was genomen, kwam een nader voorstel in, waarbij de koopsom, met obligatiën te betalen, gereduceerd werd tot *f* 600000.

Hierna ontving de vennootschap L. & F. de Jong nog een ander voorstel, ontworpen door eenige aandeelhouders in Nederland samen met den heer Verloop, waarbij voorgesteld werd de bestaande overeenkomst te vervangen door eene andere, betreffende eene op te richten vennootschap ter overname van de concessie met een maatschappelijk kapitaal van *f* 3500000, waarvan voor den inbreng van de concessie zou gegeven worden *f* 516000 preferente en *f* 1032000 gewone aandeelen en de heer Verloop c. s. *f* 1.084000 preferente en *f* 468000 gewone aandeelen zou ontvangen, terwijl een bedrijfskapitaal van *f* 400000 zou beschikbaar zijn.

Toen dit ook werd afgewezen, deed de heer Koolhoven namens zijn lastgever bij brief dd. 10 Juni een laatste voorstel betreffende eene op te richten vennootschap met *f* 400000 werkkapitaal en waarbij de vennootschap L. & F. de Jong voor den inbreng der concessie zou verkrijgen:

6000 preferente aandeelen	à *f* 100	. . . . .	*f* 60000
6000 gewone „	à - 100	. . . . .	- 600000
6000 X *f* 35 per aandeel		. . . .	- 210000

terwijl het consortium Verloop zou ontvangen:

6000 preferente aandeelen	à *f* 100	. . . . .	*f* 600000
6000 gewone „	à - 100	. . . . .	- 600000
2100 preferente „	à - 100	. . . . .	- 210000
4000 preferente „	à - 100	. . . . .	- 400000

Dat werd natuurlijk ook van de hand gewezen en daar inmiddels de termijn voor de optie den heer Verloop toegestaan, verloopen was, werden alle onderhandelingen voor goed afgebroken.

Ten gevolge van het niet gestand doen der overeenkomst verviel het bedrag van *f* 22500, gestort als garantie aan de Naamlooze Vennootschap L. & F. de Jong waardoor het boekjaar 1900 van deze vennootschap voor 't eerst sloot met een voordeelig saldo van *f* 569.19.

Daar de laatstgenoemde vennootschap geen voldoend werkkapitaal had, om zelf de exploitatie van het terrein voort te zetten en ook geen kapitaal in de kolonie kon verkrijgen, alhoewel de jaarlijksche verslagen telkenmale wezen op de verbazend groote rijkdommen van dit terrein, besloot het bestuur nieuwe onderhandelingen in het buitenland te openen.

Eerst werd een voorstel voor reconstructie, gedaan door de Banque Coloniale te Brussel, waarvan een der directeuren, de heer Ectors hier tijdelijk vertoefde en het placer bezocht had, aangenomen, doch tot eene uitvoering kwam het niet.

Daarna werd op 3 Juni 1901 een contract gesloten met de Nederlandsch West-Indische Exploitatie Mijnbouw Maatschappij waarvan de heer Bos Sulpke directeur was, waarbij deze zich verbond eene maatschappij op te richten met een maatschappelijk kapitaal van *f* 2000000 ter exploitatie van dit terrein, terwijl voor den inbreng daarvan zou gegeven worden *f* 300000 aan contanten

en ƒ600000 aan aandeelen in de op te richten vennootschap en het werkkapitaal ƒ400000 zou bedragen.

De geheele transactie zou vóór of uiterlijk 30 September gesloten moeten zijn en op grond van het korte tijdsverloop werd geen garantie voor de uitvoering gedeponeerd.

Het eerste voorstel van de maatschappij om de betaling uitsluitend in aandeelen en obligatiën te voldoen werd van de hand gewezen.

Op 31 October d.a.v. werd van de Directie der Surinaamsche Bank het bericht ontvangen, dat bij de Bank ten behoeve der Vennootschap de Jong de som van ƒ300000 gedeponeerd was; daar echter de ƒ600000 aan bewijzen van aandeelen in de nieuwe vennootschap nog niet verzonden waren, kon de overdracht nog niet plaats hebben.

Op 20 November werd gevraagd of de maatschappij de Jong niet met de ontvangst der aandeelen kon wachten, totdat deze gedrukt waren, daar anders recipissen zouden moeten worden uitgereikt, waarmede eene uitgave van ƒ 1200 aan zegelrecht ten nadeele van de koopster zou zijn gemoeid.

Daarop werd de koopster toegestaan uiterlijk 21 Februari 1902 voor de uitreiking der aandeelen, mits het contract harerzijds in zooverre geeffectueerd werd, dat door haar de concessiegelden, welke na de expiratie van den fatalen termijn van het koopcontract betaalbaar waren geworden, aan het gouvernement zouden voldaan worden en dat de exploitatie van het terrein voor hare rekening, doch door bemiddeling van het bestuur der vennootschap L. & F. de Jong zou geschieden.

Dit werd aangenomen en het placer ging dienovereenkomstig op 1 December over in handen van de Nederlansch West-Indische Exploratie Maatschappij „Mindrinetie."

Den 18den Februari werd een schrijven van den vertegenwoordiger van laatstgenoemde maatschappij ontvangen waarbij hij onder toezending van een chéque van ƒ6000 voor overdrachtsgelden, het bestuur van de vennootschap L. & F. de Jong berichtte, dat 60 aandeelen van ƒ10000 elk te harer beschikking lagen en verzocht de vereischte toestemming tot overdracht der concessie van het gouvernement te vragen.

Aan dit verzoek werd natuurlijk geen gevolg gegeven, omdat geen liquidatie zou kunnen geschieden met onverkoopbare aandeelen van *f* 10000, terwijl de aandeelen der vennootschap ingevolge de statuten niet verhandelbaar zouden zijn. Er werd dientengevolge verzocht de aandeelen te wijzigen en op *f* 100. te brengen, welk verzoek de vertegenwoordiger op zich nam aan zijne lastgeefster over te brengen, daar bij hem ook de overtuiging gevestigd was, dat de aandeelen der nieuwe maatschappij evenals die van de oude *f* 100. zouden bedragen.

Op 9 Maart d.a.v. ontving de vertegenwoordiger een telegram, luidende „de Jong can not be transferred, stop all operations" en op denzelfden dag berichtte de Surinaamsche Bank, dat het op 31 October 1901 bij haar gedeponeerd bedrag van *f* 300000 weder was teruggenomen, in verband met het niet doorgaan van den verkoop.

Dit was het gevolg van het niet gelukken van de 1ste serie der Mindrinetie, als reeds vermeld is.

De onderneming L. & F. de Jong bleef dientengevolge kwijnen, zooals in haar verslag staat, ten gevolge van gebrek aan werkkapitaal.

Op 16 December 1902 werd eene buitengewone algemeene vergadering gehouden; op deze vergadering werd de mededeeling gedaan, dat de schulden bedroegen *f* 115000 en fondsen geheel ontbraken voor de hervatting van den arbeid, ja zelfs, dat het bestuur kort geleden voor het feit stond dat de concessiegelden groot *f* 2000,— niet konden betaald worden. Dit bedrag werd evenwel door de medewerking van de Bank gevonden, doch onder belofte van het bestuur, dat aan de algemeene vergadering zou worden voorgesteld, dat aan deze schuld den voorrang zou worden toegekend.

Na vele besprekingen werd besloten een commissie uit de aandeelhouders te benoemen om met het bestuur te overleggen, welke maatregelen te beramen om aan de middelen te komen tot voortzetting der onderneming, totdat de verkoop, zou zijn tot stand gekomen. Op 15 April 1903 werd eene buitengewone algemeene vergadering gehouden om het rapport van de commissie te vernemen.

Deze deelde mede, dat de crediteuren genegen waren, de ven-

nootschap te veroorlooven gedurende ten hoogste 2 jaren preferentie recht toe te kennen aan gelden, die zouden worden opgenomen tot voortzetting van het placer, met uitzondering van de Surinaamsche Bank, die zich ten aanzien harer vordering vrijheid van handelen wenschte te reserveeren.

Nu door de crediteuren deze concessie was gedaan, waarvoor hun 8 °/₀ rente was toegezegd, werd de vraag gesteld hoe de gelden te vinden tot aanhouden van het placer.

De Raad stelde voor de aandeelhouders te vragen percentsgewijze op hunne aandeelen de benoodigde som bijeen te brengen, welk voorstel niet werd aangenomen.

Een lid stelde daarop voor, eene preferente obligatie-leening groot *f* 12000 uit te schrijven, verdeeld in 240 aandeelen à *f* 50.—

Dit voorstel werd na discussie met algemeene stemmen aangenomen.

Door een ander lid werd voorgesteld, in verband met den précairen staat der financiën het placer te onderhuren, gelijk de Guyana Goud Placer Maatschappij reeds deed.

Dit lid had een zwaren aanval te verduren, maar op de volgende buitengewone algemeene vergadering van 27 April werd zijn voorstel aangenomen, toen bericht werd, dat de uitgeschreven preferente obligatie-leening niet was volteekend.

Sinds dien tijd is het placer aan verscheidene personen in onderhuur gegeven, waardoor de onderneming in staat was gesteld de aan het gouvernement verschuldigde concessiegelden te betalen.

't Is nu de beurt van de Nederlandsch West-Indische Exploitatie en Mijnbouw Maatschappij, die in het „boomjaar" 1899 opgericht werd met een maatschappelijk kapitaal groot *f* 2000000, waarvan de eene helft in preferente en de andere in gewone aandeelen, de revue te passeeren.

De preferente aandeelen waren preferent voor kapitaal, in dien zin, dat zij tot een gezamenlijk bedrag van 100 °/₀ aan dividenden moest ontvangen, voor en al eer, de gewone aandeelen in de winsten der vennootschap zouden deelen. De gewone aandeelen waren groot *f* 1000.—, de preferente eveneens, maar splitsbaar.

Als Directeur van deze vennootschap trad op, de Heer J. C. A. Bos Sulpke, 1ste Luitenant der Infanterie, op non-activiteit, van wien reeds in dit overzicht is melding gemaakt in zake de maatschappijen „Mindrinetie" en „de Jong."

Toen in Nederland de waarheid bekend werd, betreffende de concessie de Freitas, ingebracht bij de Guyana Goud Placer „Brokopondo", kwam een tijdelijke reactie. Het vertrouwen in Surinaamsche mijn-aandeelen daalde en de aandeelen Guyana Goud Placer Maatschappij gingen in enkele dagen van 260 tot 190, die van de Maatschappij „Suriname" van 155 tot 145 terug.

De Nederlandsch West-Indische Exploitatie en Mijnbouw Maatschappij kreeg ten gevolge hiervan op de aangeboden preferente aandeelen van *f* 725000 geen aanvraag, en kon alhoewel ze toch tot stand kwam, op dat oogenblik niet „gefloateerd" worden.

Tot vertegenwoordiger dezer maatschappij in Suriname werd aangesteld, de heer C. P. Koene, 1ste Luitenant der Infanterie op non-activiteit.

Hij kwam kort daarna in de kolonie aan, vergezeld van een Engelschen mijn-ingenieur, met name Brown, die in Augustus met de eerste expeditie vertrok naar het placer „'t Toeval", ten einde aldaar een onderzoek in te stellen.

Den 17den October arriveerde voor de Maatschappij een tweede Engelsche mijn-ingenieur, Cattenmole genaamd, met opdracht twee placers van den heer Horst, ten westen van Berg en Dal gelegen, alsmede andere terreinen ten oosten van de Suriname rivier te onderzoeken.

Het schijnt, dat de resultaten van het onderzoek op de laatstgenoemde terreinen niet gunstig zijn geweest, daar van de optie om deze terreinen over te nemen geen gebruik gemaakt werd. Met het placer „'t Toeval" was dat wel het geval, daar in het jaar 1900 eene overeenkomst gesloten werd tusschen deze maatschappij en de „Compagnie Internationale pour l'exploitation des mines d'or en Suriname" in welke vennootschap niet lang geleden het placer „'t Toeval" ingebracht was, ten einde het in exploitatie te brengen.

Genoemd placer was als reeds vermeld is, vroeger bewerkt geworden met excavateurs, doch zonder succes. Thans zou een

proef genomen worden met hydrauliseeren, waartoe een plant besteld was, die in Juli 1901 op het placer in werking zou kunnen gebracht worden.

Deze maatschappij had ook in dat jaar de exploitatie overgenomen van de concessie der Mijnbouw Maatschappij „Saramacca". Laatstgenoemde maatschappij had van de erven J. M. de Vries twee terreinen ter grootte van 1000 en 350 H.A., gelegen aan de Kleine Saramacca, gekocht en daarvoor eene obligatie-leening van *f* 300000 uitgeschreven, welke moest worden afgelost, uit de winsten der maatschappij of op andere wijze, voordat aan aandeelhouders dividend mocht worden uitgekeerd en ook zou geene hypotheek worden genomen op de bezittingen der maatschappij en geene preferente schuld aangegaan, vóór de leening geheel was afgelost.

Deze concessies hadden aan de oorspronkelijke concessionarissen, bij bewerking met de gewone hulpmiddelen, gedurende eenige jaren belangrijke baten afgeworpen, doch in de laatste jaren in mindere mate.

De Nederlandsch West-Indische Exploitatie en Mijnbouw Maatschappij verbond zich, uit eigen middelen, onder bijberekening van rente, alle bedragen voor te schieten, welke voor de exploitatie zouden noodig zijn en zich met de leiding daarvan te belasten.

Mocht de exploitatie-opbrengst in eenig jaar niet toereikend zijn tot dekking der voorgeschoten gelden, dan zou het saldo daarvan eene schuld vormen van de Mijnbouw Maatschappij „Saramacca" die alleen gekweten zou worden, voor zooverre de exploitatie-opbrengst van volgende jaren dit toestond. Als de Mijnbouw Maatschappij „Saramacca" in liquidatie mocht gaan, failliet verklaard of ontbonden worden, of de concessie geheel of gedeeltelijk in vreemde handen overgaan dan zou de vordering dadelijk opeischbaar en verhaalbaar zijn, op al de activa's der Mijnbouw Maatschappij „Saramacca" met dien verstande, dat deze vordering zou achterstaan, bij die van de obligatie-houders.

Voor deze hulp zou de Nederlandsch-Indische Exploitatie en Mijnbouw Maatschappij genieten 10% van de bruto opbrengst van al het gewonnen goud en de helft van de netto winst boven *f* 48000 's jaars.

De bepaling was nog daarbij gesteld, dat de Nederlandsche West-Indische Exploitatie en Mijnbouw Maatschappij jaarlijks 10000 M^3 grond, welke als goudhoudend bekend stond moest bewerken.

Uit het verslag over het boekjaar 1900 lezen wij dat door deze vennootschap in dat jaar gewonnen was op de rekening van het placer „'t Toeval" *f* 333250 en aan interest *f* 10118, in het geheel dus een winst van *f* 343361, waarna de dekking van het nadeelig saldo van het 1ste boekjaar ad *f* 73295,585 en verschillende afschrijvingen w.o. *f* 85000 voor oprichtingskosten en 20000 voor de concessies, eene netto winst overbleef van *f* 36341.87.

De concessie stond toen nog te boek voor *f* 800000 en de oprichtingskosten voor *f* 918000.

De winst scheen dus alleen te bestaan op papier, niet in contanten.

Het verslag vermeldde verder, dat de maatschappij de hand gelegd had op de meest bekende placers van Suriname, welke als productief bekend stonden en dat het haar gelukt was reeds een tweetal maatschappijen te vormen, waarbij, voor haar, geene geringe voordeelen bedongen waren.

Zij verwachtte, dat zij, met hare buitenlandsche relaties verder in staat zou zijn, om de andere terreinen in vennootschappen in te brengen, waardoor ongetwijfeld de aandeelhouders zouden profiteeren.

Zij verwachtte ook door eene betere werkwijze (n.l. het procédé Weisshuhn, hetwelk zij nu al zou toepassen op de concessie der Mijnbouw Maatschappij „Saramacca"), eene belangrijke verbetering in de goud-exploitatie van Suriname te brengen.

Na het vertrek van de Engelsche mijn-ingenieurs Brown en Cattenmole, die hier niet lang verbleven, kwam als mijn-ingenieur voor de maatschappij aan, de heer J. G. van Putte 1ste Luitenant der Artillerie op non-activiteit, die in Luik gestudeerd had, in verband met zijne plannen om in het mijnwezen werkzaam te zijn.

Daarna had hij een tijd in Algiers gewerkt, alvorens hier te komen. Hij had in opdracht een onderzoek in te stellen op de terreinen Drie gebroeders, La Fortuna en die van Dr. Salomons,

alle gelegen aan de Boven Sarakreek. Inmiddels werden door de maatschappij met de eigenaren dezer terreinen onderhandelingen gevoerd over den aankoop.

Den 4den Maart 1901 in de kolonie aangekomen, viel hij in 1902 als slachtoffer van de gele koorts.

In het jaarverslag over 1901 werd mededeeling gedaan van het onderzoek, ingesteld op de laatstgenoemde terreinen. De arbeid had zich bepaald tot het exploreeren van de placers van de Mijnbouw Maatschappij „Saramacca" en „'t Toeval", welke beide bevredigende resultaten gegeven hadden. Bij het hydrauliseeren op „'t Toeval" waren buitengewone rijke kwartsen gevonden De directie betwijfelde niet of de Maatschappij zou met de exploitatie van deze concessie een groot succes hebben; alleen betreurde zij het, dat ten gevolge van de sterfgevallen in den laatsten tijd, de mogelijkheid om kapitaal te vinden, ten einde nieuwe terreinen in Suriname te exploiteeren zoo goed als uitgesloten was.

Het portefeuillebezit kon dientengevolge niet noemenswaardig verzilverd worden, zoodat op betere tijden gewacht moest worden. Deze woorden werden niet bewaarheid, daar in het zelfde jaar de financieele débacle van den directeur volgde, waardoor de vennootschappen, welke met deze maatschappij in verbinding stonden, werden medegesleept. In de, op 28 Juli 1902 te Amsterdam gehouden jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders, werd hem als directeur ontslag verleend en in zijne plaats benoemd de heer J. Karres Jr. te Amsterdam. Eenigen tijd daarna werden de werkzaamheden stop gezet.

De zaken van deze Maatschappij bleven slepende en bij de goedkeuring van de winst- en verlies-rekening over 1905 werd door de algemeene vergadering besloten te liquideeren.

Op eene vraag van een der aandeelhouders wat er aan baten aanwezig was, deelde het Bestuur mede, dat aanwezig was ƒ818.000 aandeelen van de vennootsschap „'t Toeval", welke geen de minste waarde vertegenwoordigden.

Het placer „Gros", dat tot nu toe geëxploiteerd was door eene in 1897 opgerichte locale maatschappij, had het geluk in de maand

Mei 1899 rijke ontdekkingen te doen, welke bijdroegen dat het verlies van het voorafgaande jaar, groot *f* 1482.81 betaald werd en nog eene winst van *f* 1320.11 overbleef. Na langdurige onderhandelingen gelukte het deze vennootschap het placer te verkoopen aan eene, voor dat doel opgerichte vennootschap in Amsterdam, gevestigd onder den naam van „Maatschappij tot exploitatie der Vereenigde Goudplacers „Gros".

Deze maatschappij had een aandeelen-kapitaal van *f* 2250000 waarvan *f* 1500000 in preferente en *f* 750000 in gewone aandeelen, recht gevende op 20°/₀ der overwinst.

Voor den inbreng der concessie werd aan de aandeelhouders der vroeger bestaan hebbende vennootschap gegeven, *f* 650000 in contanten en preferente aandeelen en *f* 700000 in gewone en bleef er als werkkapitaal f 350000 ter beschikking van de maatschappij over. De werkzaamheden werden reeds in hetzelfde jaar aangevangen en geconcentreerd op de concessie van 500 H.A. waar de rijke ontdekkingen te voren gedaan waren. De Engelsche mijn-ingenieur E. Price, die met de leiding van het placer belast werd, kwam den 5den November aan.

Na zich vier weken met het onderzoek naar kwartsriffen te hebben bezig gehouden, verzond hij een telegram waarbij hij vroeg om aankoop van een 20 stampsbatterij, daar de grondstoffen een goed gehalte aantoonden en gemakkelijk in groote hoeveelheid te verkrijgen waren.

Deze kwartsmolen werd dadelijk aangeschaft, naar Suriname gezonden, en met veel kosten naar het placer gevoerd, daar de opvoer ten gevolge van den lagen waterstand onder veel moeilijkheden had plaats gevonden.

Toen de kwartsmolen in Februari 1902 eindelijk ter plaatse en opgezet was, bleek het dat de kwartsen, die voorradig waren, in lang niet voldoende waren voor dezen molen, die minstens 60 ton per dag kon vermalen.

De ingenieur Price, die volgens het 1ste jaarverslag, loopende van 15 October 1899 tot 31 December 1900 „volstrekt niet die zorg aan het developpeeren had besteed, die met redelijkheid kon worden verwacht" werd vervangen door een Amerikaanschen mijn-expert, R. J. Colp genaamd, die na eenigen tijd,

evenals zijn voorganger, bewees de ontginning in geheel verkeerde richting te hebben geleid.

In genoemd boekjaar hadden de ontvangsten bedragen, *f* 11033.79 tegenover *f* 47145.515 aan uitgaven.

Het verkregen goud was het resultaat van de alluviale bewerking van het terrein met de gewone hulpmiddelen.

In Mei 1903, ten gevolge van rijke vondsten, gedaan in eene savana, stegen de inkomsten zoodanig, dat over dit jaar voor het eerst en, treurig genoeg, ook voor het laatst de onderneming een batig saldo leverde en wel van *f* 42.257.535.

Met den kwartsmolen werd van 21 Maart tot 3 September bij een arbeidsduur van 3477 uur verwerkt, circa 9254 ton aan kwartsen en verkregen 39471 gram goud, dus gemiddeld 4.25 grammen goud, bruto per ton.

Ten gevolge van het verkregen batig saldo van *f* 42.257.535 werd het verlies dat op 31 December 1902, groot was *f* 148836.79, verminderd tot *f* 106.479.255 ultimo 1903.

In de vergadering, waarbij de balans en winst- en verliesrekening goedgekeurd werd, werd mededeeling gedaan, dat de tot standkoming van een voorschot-syndicaat verzekerd was, dat aan de maatschappij de noodige geldmiddelen zou verstrekken om de blootlegging en exploitatie van de geconstateerde goudaderen mogelijk te maken. Het financieel resultaat in 1904 was aanmerkelijk minder dan het voorgaand jaar. Tengevolge van de geringe goudopbrengst in 1904 was er een nadeelig saldo van *f* 16402.12 hetwelk gevoegd bij dat van de vorige jaren, ter grootte van *f* 106479.255, de schuld der vennootschap opvoerde tot *f* 122881.375.

Van het voorschot-syndicaat was op ultimo December 1904 met rente genoten het bedrag van *f* 54133.63.

Na de tot standkoming van het syndicaat werd het zinken van de schachten hervat, doch toen op 6 September een diepte van 110 voet werd bereikt, moest het werk gestaakt worden wegens den grooten watertoevloed, in afwachting van de ontvangst van de in Amerika in Juli te voren bestelde groote stoompompen, welke den 27sten September op het placer aangevoerd werden.

Na opstelling van een dezer pompen werd met het werk in de schacht voortgegaan en hoewel herhaaldelijk veel overlast onder-

vonden werd van het toestroomend water, werd op 19 November op eene diepte van 133 voet, de in Mei aangeboorde kwartsgang aangetroffen.

In de eerste dagen van Juni 1905 gelukte het den directeur, een Amerikaan, met name Stewart, die na genoemden Colp was opgetreden, den kwartsgang over eene lengte van 10 voet, van af den schachtwand bloot te leggen, waarbij deze aan de westelijke zijde 1 voet 2 duim en aan de oostelijke zijde 7,5 duim dik bleek te zijn.

Een diamantsboor was ook aangeschaft tot het onderzoek naar kwartsriffen, maar deze had ook negatieve resultaten opgeleverd en men was er niet in geslaagd betrouwbare gegevens omtrent de goudhoudendheid der dieper gelegen grondlagen van het terrein te verzamelen.

Het financieel resultaat over 1905 was ook niet gunstig; het boekjaar sloot met een verlies van *f* 75142 hetgeen, gevoegd bij het saldo van vorige jaren ad *f* 122881 een totaal verlies van *f* 191023 geeft. Het dirigeerend personeel, namelijk de directeur, de mijn-ingenieur en de boormeester verlieten de kolonie wegens ziekte en de exploitatie werd met weinig volk onder een Surinaamschen opzichter voortgezet.

Ten gevolge van de bovengemelde verkregen geringe resultaten bij het onderzoek naar kwartsriffen, staakte het voorschot-syndicaat het verstrekken van verdere voorschotten.

In het laatst van 1907 werd de onderneming gereorganiseerd tot een nieuwe maatschappij. Deze gaf een deel der concessieterreinen weer uit aan een Engelsch syndicaat, dat in April 1908 een dredge verscheepte waarmede men die zou bewerken.

Professor van Loon, die het placer in 1903 bezocht, zegt dat het hem voorkomt, dat men voorbarig tot de installatie van een stampmolen is overgegaan, evenals zulks het geval was met de hydraulic plant op de Mindrinetie Mining Company.

Zooals reeds vermeld is, werd de Mijnbouw-Maatschappij Gran Placer opgericht met het doel om het terrein ter grootte van 12000 H.A., gelegen aan de Grankreek of Marowyne-kreek over te nemen en in exploitatie te brengen.

De statuten daarvan werden goedgekeurd bij Koninklijk Besluit

dd. 16 Februari 1900 No. 22. en opgenomen in de Staatscourant van 4 en 5 Maart 1900 No. 53.

Het maatschappelijk kapitaal van deze maatschappij was *f* 1250000 en hetgeen voor den inbreng betaald werd, is vroeger reeds vermeld.

De werkzaamheden namen in begin 1900 een aanvang met het bouwen van woningen voor de ingenieurs, opzichters, magazijnen, enz. en verder van alles wat behoort tot de installatie van een handbedrijf op groote schaal.

Den 1sten Augustus legde de Heer Grinwis Plaat als vertegenwoordiger zijne functie neder en werd op dien datum vervangen door den 1sten luitenant der genie op non-activiteit, den heer R. van Panthaleon Baron van Eck.

De ingenieur Langenheim, die het onderzoek geleid en de resultaten verkregen had, welke tot de oprichting der maatschappij geleid hadden, werd als reeds vermeld is met installatie en technische leiding van de exploitatie belast; hij bleek op den duur niet bestand te zijn tegen de klimaatsinvloeden en werd met 15 Juni eervol uit den dienst der vennootschap ontslagen.

Den heer van Eck was ook, behalve het vertegenwoordigersschap tevens de technische leiding van de exploitatie opgedragen. Hem werd toegevoegd de Duitsche mijn-ingenieur E. Skazel, die hier in September aankwam en in Januari van het volgend jaar ontslagen werd, omdat hij zich niet kon gewennen aan de ontberingen van het boschleven. Gedurende het eerste jaar (1900) kon, volgens het verslag, van eene ontginning op groote schaal geen sprake wezen, ten gevolge van het voortdurend incompleet aan geoefende arbeiders en van ziekte. Het aantal zieken bedroeg in dat jaar gemiddeld 20%

Vooral de eerste maanden van het jaar was het ziekte-cijfer hoog, doch naarmate het terrein open gekapt werd, daalde het percentage en varieerde op het eind van het jaar tusschen 13 en 14 %.

De goudwassching bepaalde zich dat jaar tot een bewerking van de Dia-kreek met enkele sluices en longtoms. Het totaal aantal productie dagen bedroeg niet meer dan 186, terwijl het gemiddeld aantal sluices waarin gedurende dien tijd gewerkt werd, tot 2,6 sluice beperkt bleef. De goudproductie was ook slechts

ongeveer 29,7 K.G., eene waarde van ƒ 42.345.38 vertegenwoordigende. De winst- en verlies rekening over dat jaar wees een verlies van ƒ 2351.265 aan.

De vertegenwoordiger, de heer R. van Panthaleon Baron van Eck, wiens verlof uit den militairen dienst den 1 Juli 1901 expireerde, was verplicht zijn mandaat neer te leggen en werd opgevolgd door den heer Graaf van Heert tot Evertsberg.

Als leider der exploitatie werd aangesteld de heer C. W. Munnick, een mijn-ingenieur uit de Kaap, Transvaler van geboorte, die aldaar manager was geweest van een bekende goudmijn maatschappij; hem werd verder toegevoegd een Engelsche mijn-expert M. Mc. Ilwrick, die gedurende vele jaren in Venezuela en Columbia bij de machinale ontginning van stroomgoud werkzaam was geweest.

De eerstgenoemde overleed reeds den 6den Augustus d.a.v. aan de malaria en de tweede verliet niet lang daarna de kolonie.

Met de exploratie van de nog onbekende gedeelten van het placer werd belast, de Duitsche mijn-ingenieur A. Brand, wien daartoe een Duitsche Steiger of mijnbouwkundig opzichter toegevoegd was.

In het jaar 1901 werden de gunstige verwachtingen, welke bij den aanvang van de hand-exploitatie op groote schaal gekoesterd werden niet verwezenlijkt. Vooral het uitblijven van de, in het begin van het jaar verwachte regens, waardoor de opvoer van arbeiders vertraagd werd, had voor de maatschappij zeer nadeelige financieele gevolgen. Eerst in de maand Maart kwamen de regens goed door en was een geregelde opvoer van volk en provisie mogelijk.

Gebrek aan werkvolk deed zich, ten gevolge van de exploitatie van vele terreinen, welke dichter bij de stad waren gelegen, door de voor dit doel opgerichte nieuwe vennootschappen gevoelen en daardoor was het niet mogelijk om de exploitatie op de voorgenomen groote schaal te drijven.

Gedurende 1901 werd in 158 werkdagen of 512 sluicedagen een product aan goud verkregen van 34227,5 gram, dus een productie van bijna 67 gram per sluicedag.

Het ziekte-cijfer was dat jaar hooger dan het vorig jaar en bedroeg gemiddeld 24%.

Daar de uitkomsten van het handbedrijf zoo gering waren, werd met het oog op eene machinale bewerking den 11den Juli per draad opdracht verstrekt het handbedrijf te stoppen en alle beschikbare arbeidskrachten te besteden aan een nauwgezet onderzoek.

Daartoe werd de vallei der Diakreek over eene lengte van circa 2 K.M. op de meest nauwkeurige wijze onderzocht evenals de omsluitende vallei van de Zuidkreek, een tak van de Diakreek.

In de vallei van de Diakreek werden 566 prospectiekuilen gegraven, makende met de 216 van de zuidkreek, een totaal van 782 kuilen.

De resultaten van dat onderzoek toonden aan, dat de, in vorige jaren verrichtte prospecties niet met die nauwkeurigheid waren gedaan, welke bij zoodanig werk vereischt werd. Het goudgehalte was minder dan bij de vorige onderzoekingen, maar werd nog altijd voldoende geacht om de kosten van eene machinale exploitatie te dekken.

Daar de ervaring in Suriname reeds aangetoond had, dat de bewerking met hydraulische plants en excavateurs niet aan de gestelde verwachtingen had beantwoord, werd naar een nieuwe wijze van bewerking omgezien en viel de keuze op het baggeren dat, door het ter plaatse ingesteld deskundig onderzoek als de geschiktste werd verondersteld. De maatschappij moest, om tot een op ervaring gebouwd oordeel te komen, trachten de diensten te verkrijgen van een deskundige op het gebied der bagger-industrie. Het gelukte haar door de aanstelling van den Engelschen mijn-ingenieur, A. H. Ball, die meer dan vijf jaren was belast geweest met de leiding van de exploitatie der „Bon Accord Placer Mining Company" in den staat Montana, Vereenigde Staten van Amerika.

In October 1901 werd deze ingenieur uitgezonden naar Suriname om een onderzoek in te stellen of het terrein zich leende tot baggeren, zonder zich echter behoeven bezig te houden met een onderzoek naar de goudhoudendheid van het terrein, hetwelk door vroegere onderzoekingen reeds geconstateerd was en geacht bij een machinale bewerking winstgevend te zijn. Het advies van dezen ingenieur had ten gevolge, dat den 16den Januari 1902 voor de

levering van een stoomgoudbaggermolen een contract gesloten werd met de directie der „Werf Conrad te Haarlem".

De ingenieur Ball werd belast met het toezicht van den bouw van den baggermolen en later met de leiding van de werkzaamheden op het terrein. Hij kwam terug in Mei 1902, ongeveer tegelijk met de eerste zending van de machineriën uit Amsterdam, welke den 1sten Mei plaats had, terwijl het overige den 15den Mei volgde.

Als eisch was gesteld, dat geen der samenstellende deelen van den baggermolen een gewicht van 500 K.G. mocht overschrijden, waaraan voldaan was, behalve de vier waterpijpketels Solignag, welke ongeveer 800 K.G. per stuk wogen. Deze eisch moest gesteld worden, daar het vervoer moest plaats vinden over de talrijke watervallen en stroomversnellingen in de Suriname rivier en Grankreek. Eerst was beproefd het riviertransport uit te besteden, hetgeen niet gelukte; daarna werd met de boschnegers van het Christenboschnegersdorp Gansee, door middel van den aldaar gevestigden onderwijzer onderhandeld, die verklaarden, tegen een bepaald bedrag genegen te zijn aan het riviertransport te werken. Toen de complete installatie, geladen in 32 vaartuigen te Boschland den 14den Juni tot vertrek gereed lag, weigerden de boschnegers onder de aangegane voorwaarden aan het vervoer te werken en stelden hoogere eischen. De maatschappij kon aan deze eischen niet voldoen en nam het vervoer zelf in eigen beheer. Onder zeer groote moeilijkheden, ten gevolge van den waterstand, ziekte van het volk, enz. gelukte het haar den 30sten Juli 18 booten met ongeveer 100 ton gewicht aan samenstellende deelen van de machinale installatie, in het geheel 170 ton, aan de landingsplaats te hebben.

Het tweede deel, bestaande uit de overgebleven 13 vaartuigen bracht het nog tot de Grankreek maar kon de landingsplaats niet meer bereiken, omdat de groote regentijd ten einde was en de waterstand in de Grankreek geen verder opvoer van geladen booten gedoogde. In de maand April van het volgend jaar werd deze rest opgebracht en het riviertransport voleindigd op een afstand van meer dan 160 K.M. van de hoofdplaats zonder behulp van boschnegers en zonder verlies van één enkel stuk.

Inmiddels was sedert den 19^den^ Augustus 1902 het landtransport begonnen; dit moest plaats hebben over een weg van ± 10 K.M. en werd eerst gedaan met muilezels en ezels waartoe 22 waren opgevoerd en waarvan op het eind niet meer beschikbaar waren dan 3 muilezels en 4 ezels.

Daar een muilezel hoogstens 2 à 300 K.G. per dag vervoerde, terwijl twee ezels gezamenlijk niet meer dan 200 K.G. konden voorttrekken, bereikte hoogstens 1000 à 1100 K.G. hunne bestemming. Begin December waren ongeveer 60000 K.G. op de plaats van installatie afgeleverd, waaronder begrepen al het materiaal benoodigd voor het samenstellen van de hulk en van de pontons, waardoor ook direct met de samenstelling begonnen kon worden.

Daar het transport op deze wijze langzaam vorderde en de ezels bezweken, besloot de ingenieur het vervoer te bevorderen door de arbeiders tegen verhoogd loon 500 K.G. op een kar te laten trekken tot op 5 K.M. van de landingsplaats en de overgebleven ezels vandaar naar de plaats van installatie het vervoer te laten doen, daar dit gedeelte van den weg uit harder materiaal bestond.

Toen dit werk aan de arbeiders werd opgedragen weigerden 32 van hen daaraan te voldoen, bewerende, dat zij niet gehuurd waren voor het doen van ezelswerk. Zij verlieten eigendunkelijk het placer, daar hun natuurlijk geen ander werk opgedragen werd; een vervolging werd door de maatschappij tegen hen ingesteld wegens eigendunkelijk verlaten van het placer, maar zij werden door den kantonrechter vrijgesproken. Tegen dit vonnis kwam de procureur-generaal in appèl en bij de behandeling daarvan werd door het Hof van Justitie het vonnis vernietigd en de arbeiders veroordeeld tot 8 dagen gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling.

Na dien tijd werkten alle arbeiders tevreden aan het transport zoodat ongeveer in September de installatie van den molen voltooid was. Omdat ten gevolge van de droogte de molen toch niet in werking gebracht kon worden, ging de ingenieur met verlof naar Europa en keerde na drie maanden terug.

Daar de maatschappij, ten gevolge van het hooge bedrag uitgegeven aan rivier- en landtransport gebrek kreeg aan werkkapitaal, werd besloten tot eene uitgifte van eene 5 % obligatie-

leening groot *f* 100000, maar dit voorstel werd ingetrokken op de buitengewone algemeene vergadering, voor dit doel bijeen geroepen.

Bij eene volgende vergadering werd tot ontbinding der maatschappij besloten en aan de liquidateuren machtiging verleend hare activa in eene nieuwe vennootschap om te zetten. Deze nieuwe vennootschap werd opgericht onder den naam Mijnbouw Maatschappij „Suriname", met een werkkapitaal van *f* 500000, waarvan de aandeelhouders in de vroegere Mijnbouw Maatschappij „Granplacer" verkregen, *f* 250000 en aan de syndicaat-bankiers de andere *f* 250000 aan aandeelen gegeven werd voor verstrekking van een werkkapitaal van *f* 100000. In 1904 werden de werkzaamheden hervat, maar de verwachting, dat het provenu van den molen voor het tijdvak van 20 Januari tot 1 April zou bedragen *f* 50000 werd niet vervuld en instede van een overschot op de exploitatie-rekening stond de maatschappij voor een bedenkelijk te kort.

Daar op 1 Mei het beschikbare werkkapitaal reeds tot *f* 30000 verminderd was, werd den 3den Juli de baggermolen stop gezet en nam de machinale exploitatie van het Granplacer een einde.

Onmiddellijk na het mislukken der machinale exploitatie werden onderhandelingen aangeknoopt, om te trachten de voortzetting der ontginning voor rekening van derden onder, voor de maatschappij gunstige voorwaarden, te doen plaats hebben, maar dit gelukte niet.

In 1906 werd nog eene poging gewaagd met de Demerara Exploitation Co. Ltd., die het Omai Placer in Demerara in bewerking heeft, waartoe de directeur van genoemde maatschappij eene reis naar het placer ondernam, maar ook deze poging leidde tot niets.

In 1901 werd onder de vele naamlooze vennootschappen, in de laatste twee jaren opgericht, nog de Naamlooze Vennootschap Surinaamsche Mijnbouw Maatschappij „Hermina" gevormd met het doel de exploitatie van de goudconcessie, bekend als het placer „Hermina" aan de hand te nemen.

Deze concessie was in de eerste dagen van het ontstaan der goud-industrie ontdekt door een Franschman met name Labourdette. Deze heeft daarop jarenlang met succes gewerkt, welk werk na

zijn dood nog geruimen tijd door zijne erfgenamen werd voortgezet, totdat het niet meer betaalde rendeerde en verlaten werd, ofschoon de concessiegelden geregeld voldaan werden. De goudondernemer Devis, die een gemakkelijker bereikbaren weg langs de Tempati gevonden had, waardoor de productie-kosten aanmerkelijk minder zouden bedragen, tengevolge van de mindere transportkosten, deed den concessionarissen het voorstel hem het terrein in pacht af te staan tegen een deel van de netto-opbrengst, waaraan zijn voldeden. Het bleek hem mogelijk, met een ander in Suriname geassocieerd, gedurende reeks van jaren met succes de alluviale bewerking op dit terrein te verrichten. De genoemde Devis verkocht na eenigen tijd zijn aandeel aan zijn associé en trok zich uit de zaak terug. Deze concessie werd nu ingebracht in de bovengenoemde vennootschap, welke opgericht werd met een kapitaal van twee millioen gulden, verdeeld in weder splitsbare aandeelen van *f* 1000.—

Directeuren en commissarissen werden gemachtigd tot het aangaan van eene geldleening ten bate van de vennootschap tot een bedrag van *f* 500000. Machineriën werden daarop aangevoerd en de voorbereidende maatregelen tot opzetting daarvan genomen. Ongelukkig stierf de technische directeur, de mijn-ingenieur A. W. F. Kerssen, na een kort verblijf op het placer. Hij had vroeger bij een mijn-accident in Britsch-Indië loodvergifting opgedaan en een lichaamlijk gebrek bekomen, waardoor hij tot zijn dood niet instaat was te loopen. Op het placer moest hij, wanneer hij zich naar de werkplaats wilde begeven, gedragen worden.

De stoomwaschmachine, hoewel ter plaatse gebracht, werd, in afwachting van een anderen mijn-ingenieur, nog niet opgesteld. In Februari van het daaropvolgende jaar arriveerde de heeren Carel Haensel, mijn-expert en H. van den Honaard, oud-ambtenaar van de Zuid Afrikaansche spoorwegmaatschappij om rapport uit te brengen, omtrent de meest wenschelijke wijze van exploitatie. Van deze zending bleek niets naar buiten. In het begin van 1903 werd eene reorganisatie beproefd, nadat de exploitatie geruimen tijd gestaakt was en daartoe werd gevormd de Mijnbouw Maatschappij „Hermina", gevestigd te 's Hage met een kapitaal van *f* 1000000,

fr. 2000000 of 80000 pond sterling, verdeeld in 80000 aandeelen, elk groot *f* 12.50, fr. 25 of £ 1. die allen geplaatst en volgestort waren en wel 79000 van die aandeelen voor den inbreng der concessie. De Raad van Beheer werd gemachtigd tot de uitgifte van obligatiën ten laste der vennootschap tot een bedrag van hoogstens *f* 750000, 1.5 millioen francs of £ 60000 rentende 6% 's jaars en af te lossen uiterlijk binnen 20 jaren.

De reorganisatie had in dier voege plaats gehad, dat de obligatie-houders der oude maatschappij 30% in contanten hadden gekregen en 70% in obligatiën der nieuwe maatschappij. Voor de aandeelhouders der oude maatschappij, die een maatschappelijk kapitaal had van 2 millioen gulden, werd een bedrag van fr. 400000 in nieuwe aandeelen beschikbaar gesteld.

Den houders van de oude aandeelen werd dus slechts 10% toegekend van het bedrag van hun bezit in nieuwe stukken.

Het scheen, dat deze emissie niet veel succes had, daar de werkzaamheden niet hervat werden en het terrein later in huur tegen betaling van een zeker percentage van de bruto-opbrengst gegeven werd.

Op deze wijze bewerkt, leverde de concessie nog een groot product op en wel het hoogste in de kolonie, na dat der „Compagnie des Mines d'Or de la Guyane Hollandaise". Dat product droeg voor een groot deel bij tot de stijging der algemeene productie, welke in de laatste drie jaren plaats had.

Na de behandeling dezer vennootschappen met Nederlandsch kapitaal opgericht, zullen thans eenige, opgericht met kapitaal uit den vreemde, voornamelijk uit de Vereenigde Staten, besproken worden.

De Amerikaan Glasgow, van wien met een enkel woord reeds vroeger melding is gemaakt, beweerde na terreinen in verschillende deelen der Suriname-rivier te hebben onderzocht, een terrein achter Wakibasoe aan de Suriname-rivier gevonden te hebben, dat volgens hem, bij machinale exploitatie prachtige vooruitzichten aanbood. Later bleek, dat dit terrein dat een groot deel van de vlakte der Makami bevatte, niet veel waard was. Glasgow nam toen eene nabij gelegen concessie van zekeren „De la Brunetta" over, waaruit laatstgenoemde niets had

kunnen halen, zoodat hij zelfs de middelen niet had om de concessie te verlengen. Na een uiterst vluchtig onderzoek werden tal van machineriën uit de Vereenigde Staten aangevoerd en met veel kosten over de watervallen en stroomversnellingen van de Suriname-rivier tusschen Koffiekamp en Kadjoe opgebracht. Verder werden deze machineriën van uit Wakibasoe een 13 tal kilometers naar binnen gevoerd, doch de concessie werd na eenigen tijd werken, zonder eenig resultaat verlaten. Verscheidene dezer machinedeelen zijn bij het verplaatsen van eene kreek naar eene andere langs den weg blijven liggen. De heer Glasgow verliet na deze „failure" de kolonie en de concessie groot 3840 H.A., die voor 40 jaren den 1 Augustus 1902 ten name van B. M. Glasgow hernieuwd was, verviel bij gebreke der betaling van de concessiegelden op 1 Augustus 1903.

De United States Mining Company richtte zich tot den gouverneur; uit eene overeenkomst, tusschen haar en den heer Glasgow aangegaan, toonde zij aan dat laatstgenoemde deze concessie slechts in eigendom bezat voor haar en slechts concessionaris in naam was; verder dat zij vóór het vervallen der concessie den gouverneur verzocht had om toestemming te verleenen voor de overdracht aan haar van de op naam van B. M. Glasgow staande concessie, doch dat dit verzoek niet voor inwilliging vatbaar was bevonden, daar de concessies niet door Glasgow waren afgedragen en het verzoek om toestemming tot overdracht ook niet door hem gedaan was.

Ook werd door den gouverneur niet voor inwilliging vatbaar geacht een nader verzoek van genoemde maatschappij om de concessie, die op 1 Augustus verviel, op haren naam te hernieuwen, daar Glasgow, die de concessie in kwestie voor haar bezat, ingebreke was gebleven tijdig voor de hernieuwing te zorgen.

De gouverneur meende, dat de billijkheid het medebracht de concessie aan genoemde maatschappij te verleenen, maar daar de United States Mining Company niet voldeed aan de vereischten van de algemeene bepaling der goudverordening en er voor haar bezwaren bestonden om haar zetel naar Suriname of Nederland over te brengen, trachtte hij dit bezwaar te boven te komen door het indienen (28 Augustus 1903) van een ontwerpverordening

waarbij aan genoemde maatschappij met afwijking van de „algemeene bepaling" der goudverordening, zooals deze sedert is gewijzigd en aangevuld, concessie werd verleend van het perceel in kwestie, op grond dat, indien Glasgow zijne verplichtingen tegenover zijne lastgevers was nagekomen, het niets ter zake zou doen, dat de maatschappij te New-York gevestigd was.

De Koloniale Staten verklaarden in hun voorloopig verslag, dat tegelijk eindverslag was, dat de groote meerderheid hare goedkeuring aan het ontwerp wel kon geven op de gronden door het bestuur aangevoerd.

Men meende bij deze gelegenheid te mogen wijzen op het, voor eene kolonie als Suriname, bedenkelijke van het beginsel bij de algemeene bepaling der goudverordening gehuldigd om vreemdelingen, hier niet gevestigd, de gelegenheid te onthouden hier concessie te hebben.

De meerderheid juichte daarom eene afwijking van de algemeene bepaling toe, omdat men hoopte dat daardoor de indruk voor een deel zou worden weggenomen, dat in de kolonie al het mogelijke gedaan wordt om vreemdelingen van deelneming in de goud-industrie te weren.

Door vele leden werd de wenschelijkheid uitgesproken, dat het bestuur de algemeene bepaling, waaraan de Koloniale Staten niet dan noode hunne goedkeuring geschonken hadden, nader in overweging zou nemen, ten einde te trachten het daarheen te leiden, dat de voor vreemdelingen, vooral voor vennootschappen in den vreemde gevestigd, bestaande belemmeringen zouden komen te vervallen.

De minderheid had bezwaar, alleenstaand hare stem aan het ontwerp te geven, omdat zij niet voor een enkel geval wenschte afgeweken te zien van den algemeenen regel der algemeene bepaling van de goudverordening. Indien de, met zooveel drang, tegen vreemdelingen in het leven geroepen beperkende bepalingen der goudverordening werden ingetrokken, waartoe zij gaarne zou willen medewerken, nu naar haar inzien, het bestuur door de indiening van deze voordracht min of meer te kennen geeft, dat die beperkende bepalingen niet consequent kunnen worden uitgevoerd, zou er geen aanleiding zijn voor eene uitzondering als voorgesteld.

De gouverneur gaf in eene nota naar aanleiding van het eind-

verslag te kennen, dat hij voor de opmerkingen met betrekking tot de algemeene bepaling der goudverordening, niet in beschouwingen meent te kunnen treden en vooral niet, omdat de algemeene bepaling nog te korten tijd van kracht is om haren invloed op het toevloeien van vreemd kapitaal voor de goud-exploitatie in de kolonie een oordeel te vellen. Uit het feit dat het bestuur, waar de billijkheid dit eischt, voorstelt van de algemeene bepaling af te wijken, blijkt voldoende, indien dat nog noodig ware, dat er geen grond bestaat voor de vrees, dat in de kolonie het mogelijke gedaan wordt om vreemdelingen van deelneming in de goud-industrie te weren.

De verordening kwam in openbare beraadslaging in de zitting van den 13den November 1903 en werd aangenomen met 8 stemmen tegen 2; nadat het lid Libertador Ellis de meening van de minderheid verdedigd had en door den gedelegeerde beantwoord was, werd de verordening afgekondigd den 9den Januari 1904 en staat bekend als de verordening van 16 November 1903. (G.B. 1904 No. 1).

Van de maatschappijen in de Vereenigde Staten en Engeland gevestigd, is over het algemeen weinig bekend van de grootte, het maatschappelijk kapitaal en van het werkkapitaal waarmede de ondernemingen gedreven werden.

Wij kunnen o.m. wijzen op de Witte Water Placer Company waarvan reeds in dit overzicht gesproken is.

De Witte Water Placer Company was, zooals reeds gezegd is in een vorig tijdvak opgericht, tot aankoop van de concessie, behoorende aan Dr. Salomons. Het was op deze concessie, dat voor het eerst in deze kolonie de hydraulisatie werd toegepast.

Het systeem was, om door een druk, verkregen door het oppompen van water in een reservoir, op ± 200 voeten hoogte het, in de valleien en kreken voorkomend alluvium, los te spuiten en aldus het zich daarin bevindend goud te winnen.

Zonder rekening te houden met de rijzing van het rivierpeil gedurende den grooten regentijd, werden de stoompompen op den rivieroever geplaatst met het gevolg dat ze bij hoogwater onderliepen en bij droogte soms niet in staat waren het water

op te halen. Behalve dat, bleek, toen eindelijk gewerkt zou worden, dat de buizen niet bestand waren tegen den benoodigden druk en barstten. Nieuw matriaal moest aangeschaft worden, maar het werkkapitaal was daartoe niet voldoende. Er moest dus eene reorganisatie beproefd worden.

Na onderzoek van de plaats door verschillende Amerikaansche deskundigen, onder wie zich bevond de heer D. Hall, — die er het leven bij inschoot, daar hij, behoorende tot de secte der Christian Scientists, bij malariaaanvallen geneesmiddelen weigerde in te nemen; een geval, dat zich later bij een anderen Amerikaanschen mijn-expert, W. B. Gillespie met hetzelfde gevolg herhaalde, — kwam eindelijk in 1900 eene reorganisatie tot stand en werd de Saramacca Mining Company opgericht. De heer Keegan, die reeds vroeger op het placer onder de oude maatschappij werkzaam was, werd met de leiding belast. In Mei arriveerden reeds 250 ton machineriën voor deze onderneming, welke met alle kracht opgevoerd werden en het opstellen werd direct ter hand genomen, opdat de machinale exploitatie zoo spoedig mogelijk zou worden aangevangen; ook machineriën voor kwarts-exploitatie werden aangevoerd, waarvan groote resultaten werden verwacht.

Aan de monding van de Brokolonkokreek werd eene electrische installatie van niet geringen omvang opgericht, waardoor de meer naar binnen gelegen werkplaatsen van drijfkracht konden worden voorzien. Op het etablissement bij de Witte Water kreek, iets zuidelijker gelegen van het eerstgenoemde, werd een flink pompstation gebouwd om het water voor het hydrauliseeren benoodigd, over een ± 200 M. hoogen heuvel, op te pompen naar het kreekje dat bewerkt werd.

Alles was op grootsche schaal, op zijn Amerikaansch ingericht.

De verwachtingen welke men van deze machinale exploitatie had, werden niet verwezenlijkt. Men keerde tot de oude wijze van bewerking met sluice en longtoms terug en had op die wijze gedurende eenige jaren goede resultaten.

Professor Van Loon, die de onderneming in begin 1903 bezocht, zegt dat „uit de door die onderneming verrichtte werkzaamheden voldoende duidelijk blijkt, dat er met weinig overleg gewerkt is

en dat de onderneming zich in handen bevond van personen, niet voor hunne taak berekend."

Hoewel in de jaren 1906 en 1907 belangrijke hoeveelheden goud werden gewonnen geraakte de maatschappij in het laatst van 1907 in moeilijkheden en moest de concessie laten verloopen.

De Marowyne Company waarvan reeds melding gemaakt is, begon in 1899 hare operaties met kracht aan te vatten. Den 19den Mei arriveerde het eene deel van het dirigeerend personeel w.o. de heer Teats, vroeger in dienst van de Witte Water Placer Compagnie thans belast met de technische leiding en daarbij een geneesheer, Dr. Bradley, thans Consulair Agent der Vereenigde Staten van Amerika alhier, die niet alleen op de behandeling der zieken zou letten, maar ook zorgdragen, dat de keuze van de plaats tot het opstellen der woningen geschikt zou zijn uit een sanitair oogpunt en voorzien van voor de gezondheid onschadelijk water.

Deze heeren waren uitgezonden om voorloopige maatregelen te nemen.

Het andere deel van het personeel, in het geheel bestaande uit 30 personen, arriveerde eenigen tijd daarna met den schoener „Evolution" waarin geladen was, 225 ton machineriën, rails, locomotief en wagens voor den aanleg van een spoor van de landingsplaats naar de eventueele werkplaats en eene stoomboot om de communicatie tusschen Albina en het placer te onderhouden hieronder begrepen.

De opzet van deze maatschappij was zoo grootsch, als nooit te voren in de kolonie had plaats gehad.

De Redactie van 't Nieuwsblad „Onze West", die over het algemeen zeer optimistisch gestemd is ten opzichte van goudondernemingen, was zelf deze opzet te machtig.

Ze meende daartegen een waarschuwend woord te moeten doen hooren als blijkt uit het nummer van den 24 Mei 1899:

„Wij wenschen de onderneming alle succes toe. Doch ons wil „het voorkomen, dat een beetje minder voortvarendheid ten deze „alleszins nuttig zou zijn geweest.

„Immers al kan niet tegengesproken worden, dat het terrein

„waarop de maatschappij werken zal door vroeger daarop verkregen resultaten vele kansen voor succes oplevert, waar is het „niet te min, dat de plaats zelve, sedert de exploitatie van den „Heer Duttenhofer werd opgeheven, eene volmaakte wildernis is geworden.

„Wij zouden het rationeeler hebben gevonden wanneer men „er vooraf de noodige openingen in het bosch had gemaakt, „woningen gebouwd en wegen aangelegd. En bovenal de kwarts„gangen, waarom ten deze hoofdzakelijk te doen is, zoodanig had „gedeveloppeerd, dat de taak in haar geheel als rijp zou mogen „worden geacht om zonder stoornis het noodige erts in den „molen te kunnen leveren.

„Nu dit echter niet het geval is, willen wij niet te min hopen, „dat deze zeer belangrijke Noord-Amerikaansche onderneming „moge slagen, omdat van eene mislukking, al zou deze onom„stootelijk aan verkeerde leiding zijn toe te schrijven, de kolonie „in de allereerste plaats de dupe zou worden."

De hoop van „Onze West" is als later uit dit overzicht blijken zal niet vervuld.

Den 16[en] Juni d. a. v. kwam de heer Joslyn zelf, met de rest van het personeel.

Het bleek spoedig, toen, terwijl van den beginne af sprake was van kwartsriffen, welke na onderzoek prachtige vooruitzichten beloofden, een shovelplant werd aangebracht ter bewerking van het alluviaal, waarvan het rijkste deel met de gewone hulpmiddelen reeds door den vroegeren concessionaris uitgewerkt was.

Nadat de machine was opgesteld, bleek het volgens den heer Joslyn, dat de machine niet krachtig genoeg was, om in verband met de middelmatige goudhoudendheid van den alluvialen grond dat succes te verkrijgen, welke hij zich van de zaak had voorgesteld.

De werkzaamheden werden toen gestaakt, de meeste employés ontslagen en de chefs vertrokken naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika om met belanghebbenden te overleggên hoe verder te handelen om tot het gewenschte succes te geraken. Men had de zekerheid gekregen, dat het goud, hoewel niet in massa aanwezig, genoeg voorhanden was om bij eene geregelde en flinke exploitatie voordeelen af te werpen.

Daarom werd besloten, voor te stellen, daar op het in bewerking zijnde terrein geen water genoeg voorhanden was, de grondslagen met excavateurs af te graven en de losgewerkte massa's naar het etablissement te vervoeren door middel van een spoorweg, om in eene waschinrichting aldaar, die van opgepompt water uit de Marowyne zou worden voorzien te worden verwerkt.

De gelden werden daartoe verstrekt door den Heer Foederer te Philadelphia, die reeds een werkkapitaal van $ 200.000 tegen een zeker aandeel in de zaak gegeven had.

Een lossteiger werd aan de landing opgebouwd en een spoorweg aangelegd van ongeveer 4 à 5 K.M. lang met eene spoorwijdte van 1.44 M. Verder werden een schoener van 400 ton aangekocht en voorts behalve het stoombootje, dat de maatschappij reeds had, nog 2 andere booten aangeschaft, waarvan een bestemd was om over zee de gemeenschap tusschen Albina en de hoofdplaats te onderhouden.

Aanvoer van nieuwe machineriën vond per zeeschip plaats, direct door naar de landingsplaats en aan de opstelling daarvan werd met kracht gewerkt.

Aan de maatschappij werd in Mei 1901 vergunning verleend om het noodige baggerwerk te verrichten tusschen den vasten wal aan den oever van de Marowyne en dien ten N. van de monding der Aroewarwa rivier gelegen eilanden tot het verkrijgen van een waterweg naar het placer.

Het jaar 1901 liep ten einde zonder dat de exploitatie nog aangevangen was.

In het volgend jaar werden de verwachtingen, welke men van een exploitatie op zulk eene grootsche schaal had in het minst niet verwezenlijkt.

De heer Joslyn overleed hier in Maart 1903 en dientengevolge trok de geldschieter zich terug en werden de werkzaamheden gestaakt. In 1907 werd alles op de publieke veiling voor een appel en een ei verkocht en zoo kwam er een eind aan deze op de meest grootsche schaal opgerichte Amerikaansche maatschappij, waarvan in den beginne een krachtige bevordering der goud-industrie verwacht werd.

Van deze onderneming zegt Professor van Loon, die het in 1903 bezocht:

„Er ligt iets geheimzinnigs over deze onderneming. Het be-„trekkelijk flink ingerichte etablissement stond in niet de minste „verhouding tot hetgeen in het binnenland is verricht.

„Wanneer men met den aangelegden spoorweg de groeve be-„reikt, dan wekken deze groote teleurstelling op, vooral wanneer „men vernomen heeft, dat in de laatste twee jaren met behulp „van verschillende excavateurs proeven moeten zijn genomen, die „nog niet tot een bevredigend resultaat hadden geleid. Ik was „dan ook zeer verbaasd op mijne vraag, de andere werkplaatsen „te mogen bezichtigen, het antwoord te ontvangen, dat er nog „slechts nu en dan in een paar kreekjes met de sluice en long-„tom gewerkt wordt."

Nu van de voornaamste Amerikaansche Maatschappijen overzicht gegeven is, zal nog eene Engelsche Maatschappij gesproken worden, die ook een groot kapitaal aan haar terrein ten koste heeft gelegd en nog op dit oogenblik bezig is veel geld er aan te besteden.

Het is het terrein, aan de kleine Saramacca gelegen, indertijd in concessie genomen door syndidaat Barr Robertson, later overgebracht in de te London gevestigde Maatschappij „Dutch Guyana Concession Ltd." Voor de bewerking van deze concessie werd een hydraulische plant met het systeem van natuurlijken druk aangevoerd en ter plaatse geïnstalleerd, maar geen succes werd daarmede verkregen. De werkzaamheden werden toen geleid door den heer M. T. Campbell uit Californie, die reeds vroeger voor hetzelfde doel hier werkzaam was; hij werd echter spoedig opgevolgd door den mijn-expert W. D. Sin.

Ten gevolge van de geringe resultaten vond later eene reorganisatie plaats en werd de concessie ingebracht in eene nieuwe vennootschap onder denzelfden naam met een kapitaal van £ 150000 en in relatie staande met de bekende „Ashante Consols Ltd."

Als directeur werd uitgezonden een Engelsche mijn-expert Clarke met een geneesheer.

Eene nieuwe spuit-installatie werd weder aangevoerd, waarvan het riviertransport vele kosten met zich medebracht en het land-

transport plaats hebben moest over een weg van ± 35 K.M. Eerst in 1907 was een einde gekomen aan het transport onder de degelijke leiding van den Engelschen mijn-expert Wilson, nadat de mijn-expert Clarke na eenige jaren verblijf vertrokken was, zonder dat het geheel der installatie de werkplaats bereikt had. Binnen kort zullen de resultaten te zien zijn, welke deze bewerking zal opleveren. Het is te hopen, dat eindelijk de machinale bewerking in gunstigen zin opgelost worde!

Aan nog een Engelsche maatschappij zal een woord gewijd worden.

Deze is de Goldfields of Surinam Ltd., die als reeds vermeld, de concessie „Monta Mine" had overgenomen.

Deze maatschappij had eene hydraulische plant aangevoerd, om onder natuurlijken druk te werken, maar de resultaten waren niet bemoedigend door gebrek aan water, waardoor de exploitatie niet geregeld kon plaats hebben.

In 1899 kwam de Engelsche mijn-expert, Fitz Gibbson aan, met de opdracht van de maatschappij om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid om door het delven van smalle kanalen rondom het gebergte meer water op te vangen en in voorraad te houden, daar de hydraulische plant voor geregelden arbeid een enorme hoeveelheid water vorderde.

Het bleek, dat de maatschappij, na een twee en een halfjarig bestaan geen werkkapitaal meer bezat om uitvoering te geven aan de aanbevelingen in het rapport van den mijn-expert Fitz Gibbson.

Toen pogingen gedaan werden tot reconstructie van de maatschappij, ter verkrijging van werkkapitaal, zond de oorspronkelijke concessionaris, de heer J. C. Brown een schrijven aan de Redactie van „Onze West" in, dat opgenomen is in dat nieuwsblad in zijn nummer van 28 Februari 1900 en dat o.m. het volgende bevat, hetwelk eene bijdrage is tot de geschiedenis van de onderneming:

„For the information of all, who made enquiries to me in regard „to the Goldfields of Surinam Ltd. I may state, that some 2¼ „years ago the property was taken over by this compagny and „has since been under the management of Mr. Smith de la Cour, „whom many people of Surinam know as the British Consul.

„The working capital of the company was £ 30000 of which „£ 14200 was fully subscribed and paid in.

„That with the whole production of the mine since some „£ 4000 to £ 3000 has been expended with some £ 3000 of debt „in London and the company is now in liquidation. The company „in London attempted to reconstruct, but met with very slight „encouragement from the share-holders and now the property „must be sold at auction to pay the debt against it and may „fetch the amount of its indebteness.

„To sum the whole matter up in a few words: in the space „of 2½ years there has been expended on the property over „£ 20000 and very little improvement made on the mine excep„ting the hydraulic plant imported from San Francisco.

„I understand, the company is now trying to negotiate a sale „with a Holland company and under the above showing, which „can not be contradicted I do not see by what stretch of the „imagination there can be found any inducement for the purchase.

„I mention this to try to prevent misrepresentation as nothing „will hurt the Colony more and retard its development.

„In regard to the oxidised iron deposit, which is found all „over the Colony, I wish to state, that as far as that in the pro„perty of the Goldfields of Surinam is concerned it contains no „gold except where it came in contact with the original gravel, „washed down in the creek and even there not enough to pay „the expense of working. I have had over 40 years experience „in mining in many countries and was for many years the owner „of this concession and remained in the Colony to see it worked, „so I am not mistaken and defy contradiction, that there is any gold in paying quantities in that so called „Banquette."

„Myself and brother at present own nearly 20000 shares of the „company's stock. Accepting that the quartzmine would be de„velopped, wherein my hope of the concession iies, it may take „£ 50000 to determine whether the quartzveins are permanent and payable."

De onderhandelingen, waarvan in dit schrijven sprake is, schijnen niet gelukt te zijn, het placer is ook niet op publieke veiling verkocht, daar het tot nu toe op den naam van genoemde maat-

schappij staat. Alleen is in de laatste jaren, gelijk de andere genoemde placers, dit aan onderhuurders ter bewerking uitgegeven tegen betaling van een zeker percentage van de bruto-opbrengst.

Melding moet nog gemaakt worden van eene proef tot goudbaggeren, die omstreeks deze periode plaats vond.

In Nederland werd opgericht de „Eerste West-Indische Goudbagger Maatschappij", tot doel hebbende goud uit de Saramacca-rivier en andere rivieren te exploiteeren met een kapitaal van *f* 50000, verdeeld in 50 aandeelen van *f* 1000, die gesplitst konden worden in onder-aandeelen van *f* 500.—

Aan het hoofd dezer maatschappij, alhier trad op, de heer Thomassen, vroeger leider van de Maatschappij Suriname en die gedurende dit dienstverband eene reis naar Fransch Guyana had gedaan ter bestudeering van den baggerarbeid, welke aldaar, naar vermeld werd, met succes plaats vond.

De proef zou gedaan worden op eene concessie, indertijd in huur afgestaan aan den Heer Gonggrijp. Kort na de aankomst van den Heer Thomassen werd de molen aangevoerd en in 6 weken tijd onder diens toezicht door 25 Surinaamsche arbeiders gemonteerd.

De molen was gebouwd op de werf „Conrad" te Haarlem, naar het ontwerp van den Heer Thomassen. Bij eene lengte van 21 M. was hij 6 M. breed en op 2 pontons verbonden door traversen. In het midden, dwars over het schip een stoomketel, die eene capaciteit bezat om 2 machines ieder van 20 Ind. paardekracht te drijven.

Een van de machines moest dienen tot het in beweging brengen van den molen, de andere machine bracht een 7 duims centrifugaalpomp in werking, die per uur 250 M^3 water leverde.

Beide machines konden samengekoppeld worden en in dit geval dienen tot het in beweging brengen van een molen, die dan in staat was zich zelf voort te bewegen.

Voor de exploitatie met dezen molen waren niet meer noodig dan 20 man, terwijl verwacht werd dat daarmede 300 M^3 grond per dag zou kunnen verwerkt worden.

Den 3den Juli 1902 vertrok de molen onder leiding van den heer Thomassen naar de Saramacca-rivier; na 14 dagen arbeids, hoofdzakelijk aan proefbaggeren besteed, brak de krukas en daar

er geen reserve as was en de reparatie niet in de kolonie kon plaats hebben, werden de werkzaamheden opgeschort, tot dat een nieuwe uit Nederland zou zijn aangekomen. De Heer Thomassen vertrok zelf naar Nederland, ten einde de bewerking in den kortst mogelijken tijd te doen plaats hebben. Volgens hem waren de verkregen resultaten bemoedigend, daar op alle punten waar het proefbaggeren plaats gevonden had, de rivierbodem goudhoudend bleek.

Hij keerde den 1sten November terug en de werkzaamheden werden spoedig hervat.

Bij dezen arbeid werd in 10 dagen tijds $\frac{3}{4}$ K.G. aan goud, waaronder een stuk ter zwaarte van ± 300 gram, gevonden; de uitkomsten waren hoogst wisselvallig, op sommige deelen werd zoo goed als niets gevonden, terwijl op een ander deel in 20 dagen met een personeel van 15 man 2460 gram verkregen werd. Door verschillende oorzaken kon slechts een gedeelte van den dag gewerkt worden; dit alles maakte dat op het eind de exploitatie niet voordeelig bleek.

In het laatst van Juni 1904 kwamen 2 Amerikaaansche ingenieurs, Winchester Dickinson cn Winston, afgevaardigd door een maatschappij, die op uitgebreide schaal in de Vereenigde Staten de goudbagger-exploitatie uitoefent, om een bezoek te brengen aan de concessie van de Eerste West-Indische Goudbagger Maatschappij en daarover te rapporteeren. Mocht het rapport gunstig zijn, dan zou deze maatschappij de concessie onder zekere voorwaarden overnemen en binnen korten tijd op zeer groote schaal de goudbagger-exploitatie in deze kolonie ter hand nemen. Het schijnt, dat het rapport niet in gunstigen zin geweest is, daar er van de overname niets is gekomen.

De maatschappij heeft kort daarna geliquideerd en zich teruggetrokken uit de zaken in Suriname.

Ten gevolge van de moeielijkheden met arbeiders, die tegelijk voorschotten van verscheidene ondernemers onder verschillende namen opnamen en niet gingen werken, stelde de Mijnbouw Maatschappij „Granplacer", op eene door haar] uitgeschreven vergadering voor overeen te komen, in het vervolg aan alle arbeiders

een getuigschrift of livret uit te reiken, waarop zouden voorkomen: „naam en signalement van den arbeider, de onderneming waar hij gewerkt had, het aantal werkdagen, waarvoor hij zich verbonden had, het aantal dagtaken door hem geleverd, het aantal ziekedagen, het verdiende loon, de reden van zijn ontslag en mededeelingen omtrent de geschiktheid van den arbeider."

De vergadering, waarop tegenwoordig waren, de beheerders van al de goud-ondernemingen en een groot aantal personen, die individueel de goud-industrie uitoefenden, verbond zich uitvoering te geven aan het voorstel.

Het Bestuur der kolonie verklaarde op verzoek van de Maatschappij „Granplacer" zich bereid daartoe mede te werken en toonde het daadwerkelijk, door een register op het politiebureau te doen aanleggen, waarin zouden opgenomen worden, de namen der arbeiders aan wie een livret was uitgereikt, zoomede den inhoud er van, onder voorwaarde, dat de betrokken maatschappijen en personen maandelijks een staat van de uitgegeven livretten aan den commissaris van politie zouden indienen.

Op deze wijze zou het bureau van politie na verloop van tijd een register bezitten, dat de namen zou bevatten van alle arbeiders, met mededeelingen van verschillende ondernemingen of personen omtrent hunne geschiktheid.

De Maatschappij „Granplacer" nam verder op zich, zorg te dragen voor het drukken van de livretten, welke tegen den kostenden prijs aan de betrokken personen zouden uitgereikt worden. Op 1 Maart 1902 werden de livretten verkrijgbaar gesteld.

Slechts twee ondernemingen „Granplacer" en „Gros" gaven zich de moeite de livretten aan te schaffen, deze aan de arbeiders uit te reiken en de staten als bedoeld, aan de politie in te zenden.

Daar slechts twee ondernemingen uitvoering gaven aan het vastgestelde plan, leed dit geheel en al schipbreuk en moesten deze ondernemingen ook staken met de uitgiften van livretten.

Het Nieuwsblad „Onze West" deelde in het nummer van 6 Augustus 1902 No. 296 mede, dat de redactie bij verschillende belanghebbenden gezocht had naar de redenen of wellicht principieele bezwaren daartegen waren; uit het antwoord van verscheidene vertegenwoordigers bleek, dat men de wenschelijkheid

van invoering van het livretten-systeem nog altijd inzag, doch dat men uit gemakzucht (ook om de meerdere administratie) verzuimd had na te komen wat overeengekomen was.

Dit antwoord is wel waard opgeteekend te worden, als kenschetsend voor den eigenaardigen toestand alhier.

Aan het einde van de beschrijving der placers van de voornaamste Nederlandsche en buitenlandsche vennootschappen gekomen, zal het overzicht verder vervolgd worden.

In het begin van 1899 verscheen in het tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap een belangrijke studie over de grenzen van Nederlandsch Guyana van de hand van den Inspecteur voor het onderwijs, Dr. H. D. Benjamins, die indertijd veel had bijgedragen tot de oplossing der Lawa-kwestie in voor ons gunstigen zin, door het rapport op last van de Regeering opgemaakt.

Hij wees er in genoemd artikel op, dat van al onze grenzen alleen de noordelijke, die juist de meest bewegelijke is de eenige is, die door geene naburen kan betwist worden; dat al heeft de Czaar van Rusland ons in de Lawa-kwestie in het gelijk gesteld, daarmede de oostelijke grens niet in haar geheel bepaald was. Van de honderden eilanden in het stroomgebied der Marowyne, moest nog uitgemaakt worden, welke aan Frankrijk en welke aan Nederland behooren, ook is nog niet bepaald welke van de twee kreken, de Itani of de Marowyne kreek, als de voortzetting van de Lawa beschouwd moest worden.

Hij vervolgde met aan te wijzen, dat de zuidelijke grens werd beschouwd te zijn, het Tumuc Humac gebergte, maar of dit gebergte over de geheele breedte van Suriname zich uitstrekt, dan wel over een klein deel, wist men niet. Een expeditie onder leiding van den luitenant ter zee C. H. de Goeje heeft in het tweede halfjaar 1907 deze kwestie zoo niet geheel opgelost, dan toch voorloopig zeer voldoende benaderd.

De Heer Benjamins toonde verder aan, dat het met de westelijke grens niet beter gesteld was; vroeger was de grens de lijn, die op 3 mijlen afstands ten oosten van de Berbice rivier door de monding der Duivels-kreek in een Z.ZW. richting was getrokken.

Daar deze grens tot moeilijkheden aanleiding gaf, werd in 1799 door de gouverneurs Frederici en van Batenburg, respectievelijk gouverneurs van Suriname en Demerara, toen beide koloniën onder Nederlandsch gezag stonden, overeengekomen de vroeger grensscheiding los te laten en de Corantijn voortaan als grenslijn aan te nemen, met dien verstande evenwel, dat alle in dien stroom voorkomende eilanden aan Suriname zouden verblijven.

Sedert de ontdekking van Barrington Brown in 1871, dat in het bovendeel de Corantijn zich in twee groote takken verdeelt, werd de vroegere grensregeling wat het bovendeel betreft, niet meer houdbaar en moest deze nader geregeld worden door een opname om te bepalen, welke van deze takken als de voorzetting van de Corantijn moest beschouwd worden.

De heer Benjamins besloot verder met den raad, dat Nederland het initiatief zou nemen om de betrokken mogendheden uit te noodigen eene commissie te benoemen, aan wie zou kunnen worden opgedragen te onderzoeken, welke, op historische gronden gebaseerd, de loop der verschillende grenslijnen behoort te zijn en waar geen historische grenzen zijn deze op te sporen, redelijke, zoo mogelijk natuurlijke grenzen voor te stellen en om in het algemeen de beginselen aan te geven, waaraan de betrokken mogendheden zich zullen hebben te houden bij het sluiten van de tractaten tot definitieve regeling der grenzen. De bedoeling van den schrijver was niet, dat de commissie de grenzen zelf zou afbakenen, dit kon worden overgelaten aan de betrokken mogendheden, die daartoe te geschikter tijd konden overgaan, na behoorlijke bestudeering van het land.

Staan de beginselen, welke bij de grensregeling moeten worden opgevolgd, niet vast, dan zal elke ontdekking van goud op de terreinen in geschil, er toe leiden de oplossing te vertragen; de machtigste van de mogendheden zal voorwendsels zoeken en vinden, om de zaken gaande te houden en misschien middelerwijl bona fide concessionarissen kweeken, gelijk in de Lawa kwestie geschied is.

Dat het noodig was, deze beginselen vast te stellen, bleek toen in 1905 eene Hollandsch-Fransche commissie benoemd werd

ter bespreking en regeling van eenige douane-rechten aan de Marowyne. Door deze commissie werd eene ontwerp-conventie vastgesteld waarbij werd voorgesteld, de rivier Marowyne in stukken te verdeelen, welke beurtelings aan iedere mogendheid zouden worden toegekend.

Frankrijk kreeg dientengevolge concessie op het betwiste gebied tusschen Itanie en Marowyne, ter grootte van ongeveer 250000 H. A. en tevens de belangrijkste eilanden in de Beneden Marowyne.

Havas had toen volkomen gelijk te seinen, dat de Fransche commissie volledig succes had gehad.

De ontwerp-conventie stelde daarenboven voor goed vast, de grens tusschen Suriname en Cayenne, de souvereiniteit op de wateren en eilanden van de Marowyne, de reglementeering van het baggeren naar goudzand in de rivier, alles dank zij eene schrandere en in het internationale recht, nieuwe oplossing.

Gelukkig werd het gevaar afgewend door de besliste afkeuring van deze ontwerp-conventie door het Surinaamsch Bestuur en had deze ontwerp-conventie geen verdere gevolgen.

Als een uitvloeisel van de brochure van den heer Benjamins kunnen de vereenigde pogingen beschouwd worden, gedaan door het Aardrijkskundig Genootschap, de Vereeniging van Suriname en de Maatschappij tot bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche koloniën om tot eene topografische opname van het onbekende deel der kolonie te geraken.

Door de hulp der Regeering, die daartoe telkenmale het bedrag van *f* 20000 op de begrooting van Suriname bracht, kon het aan deze genootschappen, met andere bijdragen versterkt, gelukken in de volgende jaren de navolgende expedities uit te rusten:

In het jaar 1901 van Augustus tot November werd de eerste expeditie, onder leiding van een oud-majoor, voormalig officier van den topografischen dienst in Nederlandsch-Indië, L. A. Bakhuis uitgerust ter opname van de rivier Coppename tot hare bronnen; van October 1902 tot April 1903 de tweede, onder leiding van den luitenant ter zee 1ste klasse, A. J. van Stockum, die deel had uitgemaakt van de Coppename expeditie, ter opname van de Saramacca rivier tot hare bronnen. Ook moest door hem beproefd

worden eene aansluiting te verkrijgen aan de metingen in de Coppename, door het doen van peilingen, hetgeen hem gelukte.

Van Juli 1903 tot Januari 1904 had eene derde, onder leiding van den 1[sten] luitenant bij den topografischen dienst van het Indische leger, A. Franssen Herderschee, plaats, ten doel hebbende de opname van de Gonini rivier tot aan hare bronnen; nadat aan deze opdracht voldaan was, werd door deze expeditie de Lawa en daarna de Itani tot hare bronnen opgevaren en het Tumuc Humac gebergte verkend.

Van Juli tot October 1904 werd onder dezelfde leiding als de vorige, eene nieuwe expeditie uitgerust, ten doel hebbende de Tapanahony rivier en hare groote zijtakken op te varen tot aan hare bronnen en de daarlangs liggende terreinen te verkennen. Het gelukte aan deze expeditie in aanraking te komen met de Trio Indianen aan de bronnen der Tapanahony, die na het bezoek van Schomburgk en de vluchtige kennismaking met Dr. Crevaux nog nooit met blanken in aanraking waren geweest en zelfs mocht een der leden dezer expeditie, de luitenant ter zee 2[de] klasse, de Goeje, die ook deel had uitgemaakt van de vorige expeditie, het genoegen smaken, met behulp dezer Indianen een landtocht te doen op Braziliaansch gebied. In 1907 is de vijfde expeditie uitgezonden onder leiding van denzelfden luitenant ter zee 2[de] klasse, de Goeje, met het doel om Tapanahony weder op te varen tot hare bronnen en te trachten met behulp van de Indianen een landtocht te doen, ten einde na te gaan of de Coeroeni, zijtak van de Corantijn te bereiken is en een aspect te krijgen van den driehoek, gevormd door een deel van de zuidelijke grens der Wilhelmina-keten en de Coeroeni. Het doel van dezen tocht is grootendeels bereikt, althans voor zoover de grenzen betreft. In Juni 1908 zal nog een tocht naar de bronnen van de Suriname ondernomen en de kaart van het terrein tusschen de Suriname en Tapanahony gecompleteerd worden.

Deze opnamen hadden allen een zuiver topografisch doel; alleen bij de Gonini expeditie werd tegelijk een geologisch onderzoek ingesteld door den mijn-ingenieur B. von Faber, die voor dit doel van wege de Regeering aan deze expeditie was toegevoegd. De resultaten van dit onderzoek ware van geringe beteekenis.

Behalve deze expedities, werd nog in 1900 eene expeditie uitgerust onder leiding van Dr. van Capelle, toen leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen, waartoe van wege de Regeering *f* 6000 werd gebracht op de begrooting van Suriname voor 1900.

Bij de behandeling van deze begrooting in de 2de Kamer der Staten-Generaal werd door de toenmalige leden der 2de Kamer, Pyttersen en Malefyt een amendement voorgesteld tot afvoering van dien post, daar zij een onderzoek op veel grooter schaal wenschten en dit onderzoek op losse gronden berustte. De Minister van Koloniën kwam met kracht tegen het laatste op, zeggende dat die onderzoekingstocht zou plaats hebben, in samenwerking met den commissaris van Nickerie, van Drimmelen, die reeds sinds eenigen tijd was begonnen mineralogische opsporingen te doen, onder wetenschappelijke voorlichting van Dr. van Capelle en dat aan dezen commissaris verlof was verleend, om deel te nemen aan het onderzoek. De wijze waarop dit plan is tot stand gekomen, deed, zooals de Minister zeide, verwachten, dat er met weinig kosten hier een niet onbelangrijk resultaat zou kunnen verkregen worden. Het gevolg was dat het amendement verworpen en het artikel aangenomen werd.

De expeditie had plaats in September en October 1900. De Nickerierivier werd opgenomen 1½ dag boven de „Marie Blanche Val", toen bereikt werd een steendam in de rivier van ± 800 M., waarover het onmogelijk bleek de booten te brengen.

Dr. van Capelle trok alleen met drie man en een corjaal verder, maar moest na 1½ dag den terugtocht aanvaarden, daar hij toen aan een waterval met een achterliggende steendam kwam, die het verder gaan belette. Aan de monding der Falawatra, een rechter zijtak van de Nickerie, teruggekeerd, werd besloten het tracé op te gaan, dat door eene voorafgezonden expeditie van de monding zou gekapt zijn tot de Coppename. De bergrug, die de waterscheiding vormt tusschen de Nickerie en Coppename werd bereikt en overgetrokken, maar de expeditie bereikte de Coppename zelf niet, ten gevolge, van vele ziektegevallen, de moeilijkheden van het terrein voor vrachtdragers, enz.

Volgens het verslag van Dr. van Capelle was hij tevreden over de wetenschappelijke resultaten, bij deze expeditie verkregen.

Dit moge het geval zijn, maar uit een praktisch mijnbouwkundig oogpunt beschouwd, waren ze zeker niet van veel beteekenis.

Ten gevolge van de oprichting en het in exploitatie brengen van verscheidene placers gedurende de jaren 1898, 1899 en 1900 kwam als noodzakelijk gevolg hiervan, gebrek aan arbeiders. Op 3 April 1900 werd eene vergadering gehouden, onder leiding van den goud-industrieel J. E. Muller, ter bespreking van de te nemen maatregelen tot aanvoer van werkkrachten uit den vreemde, ten behoeve van de goud-industrie. Op deze vergadering waren aanwezig, de vertegenwoordigers van de grootste goudmaatschappijen hier te lande.

De heer Muller wees op de heerschende schaarschte aan werkvolk voor de goud-industrie, die hij een gelukkig verschijnsel noemde, daar dit wees op toenemende ontwikkeling van die industrie; verder deelde hij mede, dat men eerst op het denkbeeld gekomen was zich tot het Bestuur te wenden met het verzoek de leiding in handen te nemen en door diens bemiddeling zooals dit voor den grooten landbouw geschiedt, de immigratie van werkkrachten voor de goud-industrie te verzekeren.

Hiertegen waren bezwaren geopperd, daar wanneer het Bestuur de leiding op zich zou nemen en zich daarvoor in verbinding stellen met besturen van andere plaatsen, het uit den aard der zaak zekere eischen moest stellen, eischen welke wellicht de ontwikkeling van de industrie in den weg zouden kunnen staan.

Daarom meende de heer Muller, dat men zelf de hand aan den ploeg moest slaan.

Ter bereiking van dit doel meende de spreker, dat een agentschap een soort van huur- en verhuurkantoor zou moeten worden ingesteld, waarbij goud-industrieelen voor het aanvragen van werkkrachten zich zouden kunnen wenden, aanvankelijk alleen voor werkkrachten uit den vreemde, later ook voor inheemsche; daardoor zou kunnen voorkomen worden, dat, zooals thans gebeurde, arbeiders op verschillende kantoren voorschot namen, maar niet te vinden waren, wanneer zij naar het werk moesten.

Eene kleine bijdrage van de verschillende goud-ondernemingen om deze instelling te bevorderen, zou ruimschoots vergoed worden door de voordeelen, welke daar tegenover staan.

Hij eindigde met voor te stellen, het benoemen van eene commissie, die zich in relatie zou stellen met de plaatsen waar de arbeiders zouden kunnen worden verkregen.

Na eenige bespreking vereenigde de vergadering zich met dit voorstel en koos een commissie van vier leden.

Op 29 October vond eene nadere bijeenkomst plaats. De heer Muller deed verslag van de daarover gevoerde correspondentie, hierop neerkomende, dat men er in geslaagd was een agent te vinden op het Engelsche eiland, Mont Serrat van waar goede arbeiders te krijgen waren, een agent wiens maatschappelijke positie waarborg gaf, dat de opdracht om geschikte arbeiders voor de goudvelden aan te voeren en te verschepen, hem ten volle wel was toevertrouwd.

Met hem zou een proef genomen worden om een 300 à 400 tal arbeiders aan te nemen voor het geval de aanvragen van betrokken partijen eenige maanden geleden gedaan, nog mochten worden gehandhaafd.

Verder was met de Royal Mail Steam Packet Company eene schikking getroffen, waarbij de maatschappij eene belangrijke reductie op de passagekosten toestond, hetwelk ten gevolge zou hebben, dat de kosten van aanwerving en overbrenging van de arbeiders betrekkelijk laag zouden zijn.

De aanvragen van arbeiders werden gehandhaafd en de eerste bezending vond plaats in het begin van 1901.

De Royal Mailboot, die de eerste bezending, bestaande uit 63 arbeiders moest medebrengen, werd door den gouverneur van Demerara opgehouden in verband met kwesties, ontstaan ten gevolge van klachten dier arbeiders, dat zij niet voor Hollandsch maar voor Britsch Guyana waren aangeworven.

Den arbeiders werd door den gouverneur van Britsch Guyana toegestaan te landen en zoo kwam de Royal Mail hier zonder één arbeider aan.

Het bleek later dat, terwijl aan den agent P. Burke eene concept-overeenkomst toegezonden was om een schriftelijke overeenkomst aan te gaan met de arbeiders, door dezen daaraan niet was voldaan. De overeenkomsten met de arbeiders werden mondeling aangegaan en hun medegedeeld, dat zij voor Britsch Guyana bestemd waren.

De tweede bezending zou denzelfden weg zijn opgegaan, als niet de kapitein van de Royal Mailboot, van alles op de hoogte gebracht, tijdens zijn verblijf in Suriname, niet tusschenbeide gekomen was door zich borg te stellen, dat zij in goede handen zouden komen, waarop het gouvernement van Demerara toestond dat het volk doorging naar Suriname, op voorwaarde, dat de Britsche consul aldaar een onderzoek zou instellen en zoo dat ongunstig uitviel, de arbeiders zouden worden teruggebracht naar Demerara.

De arbeiders zijn toen werkzaam gebleven in de goudvelden, sommige zoowel tot hun eigen tevredenheid, als die hunner werkgevers, ofschoon, over het algemeen genomen, van deze werving niet gezegd kan worden, dat zij erg was meegevallen.

Verdere zendingen hebben niet plaats gehad vanuit Mont Serrat, daar niet lang daarna de débacle onder de Nederlandsche maatschappijen plaats vond, waarvan in dit overzicht reeds is melding gemaakt.

Het gevolg van dit débacle in Nederlandsche vennootschappen was, dat sinds dien tijd het Nederlandsch kapitaal onwillig werd zich te leenen voor de ontwikkeling van de goud-industrie.

De gouverneur Tonckens sprak ook in het algemeen over de goud-industrie en over dit débacle in zijn openingsrede dd. 13 Mei 1902 als volgt:

„Het afgeloopen jaar was ook niet gunstig, wat de goud-industrie „betreft. De opbrengst bleef ongeveer 14 °/₀ beneden die van het „vorige jaar, terwijl in de laatste jaren van 1901 voorafgaande, de „opbrengst ongeveer stationnair was. Voor een deel vindt het ver„schijnsel zeker zijne verklaring in de ongunstige seizoenen van het „begin van 1901, toen de droogte de exploitatie belemmerde.

„Maar voor een groot deel is het een gevolg van het staken „der werkzaamheden op een aantal kleinere ondernemingen in „1901, nu onlangs door gelijke staking op enkele van de belang„rijkste gevolgd. Met zorg wordt dit verschijnsel, waarvan men „de oorzaken tot dusver niet kent, waargenomen.

„In hoeverre het samenhangt met de wijze van oprichting van „goudmaatschappijen, die ik twee jaren geleden van deze plaats „als bedenkelijk, meende te moeten aanduiden, wat destijds bij

„Uwe vergadering geen onverdeelde instemming vond, zal later „blijken. Dat de oorzaak niet gezocht moet worden in onvol„doenden rijkdom van de geëxploiteerde terreinen, schijnt vrijwel „vast te staan, en is ook af te leiden uit het feit, dat de pro„ductie op het placer van de „Compagnie des Mines d'or", waar „geregeld werd doorgewerkt, jaarlijks geregelde toename en in „1901 ongeveer het driedubbele van zes jaren bedraagt in weerwil „van de bezwaren door deze maatschappij in 1901 ondervonden „door het verloop van werkvolk naar de Inini aan den Franschen „kant van de Lawa, waar rijke plekken werden ontdekt.

„De verwachting is dus gewettigd, dat na het opheffen van de „oorzaken, die den teruggang in de goud-industrie teweegbrachten, „deze zal herleven, en dat zij tot bloei zal komen, wanneer de „spoorweg naar de binnenlanden wordt aangelegd.

„Dat dit moet geschieden, blijft mijne overtuiging, en dat de „tegenwoordige Regeering de noodzakelijkheid daar van erkent, „blijkt zoo duidelijk mogelijk uit de memorie van antwoord over „de begrooting voor het loopende jaar".

De „Compagnie Des Mines D'or", waarvan in deze rede sprake is, was eene maatschappij, na de afwikkeling der Lawa-kwestie, opgericht in Frankrijk, om in exploitatie te brengen het terrein van 69994 H.A., afgestaan aan E. Le Blond te Cayenne als bona fide concessionaris.

Deze maatschappij was opgericht met een maatschappelijk kapitaal van 2050000 francs en voor den inbreng der concessie was gegeven 1600000 francs, zoodat voor werkkapitaal beschikbaar bleef 450000 francs. De alluviale bewerking van dit terrein gaf betrekkelijk eene goede productie, maar voordeel kon deze voor de maatschappij niet afwerpen, met haar groot maatschappelijk kapitaal. Daarenboven waren de kosten van riviertransport zeer hoog, hetwelk in de rivier Marowyne geheel in handen der boschnegers is, ten gevolge van de moeilijke bevaarbaarheid dezer rivier wegens de groote hoeveelheid vallen en stroomsnellingen. De vrachtcijfers varieerden van 30 francs tot 60, ja zelfs tot 65 francs per vat van 100 K. G., in 1901, tijdens de ontdekking der goudvelden aan de Inini, een zijtak aan den Franschen oever der Lawa.

Ten einde de productie-kosten naar beneden te brengen, werd in December 1898, bij de hernieuwing van de concessie 35626 H. A. vrijgelaten, welke zonder resultaat geprospecteerd waren en slechts 34368 H.A. behouden.

Deze vermindering had niet de gevolgen, welke men verwacht had. In de buitengewone algemeene vergadering van 4 October 1902 werd besloten het maatschappelijk kapitaal terug te brengen tot 1000000 francs; de reductie werd tot stand gebracht door inwisseling van twee oude aandeelen tegen een nieuwe en door tegen den laagsten koers uit de beschikbare winst 500 volgestorte aandeelen aan te koopen.

Van dien tijd af was het de vennootschap mogelijk een dividend van 5 °/₀ uit te betalen, de eenige Naamlooze Vennootschap, welke tot doel heeft, het beoefenen der goud-industrie, die tot heden toe heeft kunnen bogen op het betalen van een dividend.

Dit is voor een groot deel te danken aan de energieke leiding van M. Guffroy, die in 1902 als president-commissaris opgetreden was, en te voren reeds verscheidene malen het placer bezocht had. Het is hem op een dezer reizen gelukt het groot-opperhoofd der Aucaners er toe te brengen, een vrachtverlaging tot 35 francs per vat aan zijne onderhoorigen voor te schrijven.

Het productie-cijfer van de bewerking in 1895 door deze vennootschap bleef stijgende, totdat in 1901 het hoogste productie-cijfer n.l. 314 K. G. bereikt werd. Van dien tijd af daalde het productie-cijfer, met uitzondering van een kleine stijging in 1903 en 1905.

Hetgeen op deze exploitatie het sterkst drukt, zijn, als reeds gezegd, de riviertransportkosten, welke gedurende de jaren 1901 tot en met 1906, per arbeider gemiddeld 393 francs bedroegen; terwijl de verkregen productie per arbeider gedurende deze jaren was 921,2 gram en de jaarlijksche gemiddelde kosten per arbeider 2708 francs.

De gemiddelde prijs per K. G. gedurende deze jaren verkregen was 3221,26 francs en het gemiddelde aantal arbeiders waarmede gedurende deze periode gewerkt was, bedroeg 266,6.

Erkend moet worden, dat van al de verslagen door de ver-

schillende vennootschappen uitgebracht, die van deze vennootschap de meest volledige zijn.

De verwachting door den gouverneur Tonckens in zijne laatste openingsrede, die van 13 Mei 1902 uitgesproken, dat de spoorwegaanleg spoedig een fait accompli zou zijn, werd spoediger vervuld dan hij zelf wel dacht. In het gouvernementsadvertentieblad van 11 Augustus 1902 kwam het bericht voor, dat blijkens een door den gouverneur van den Minister van Koloniën ontvangen telegram, de Maatschappij Suriname behoudens goedkeuring bij de Wet, door de Regeering overgenomen was.

Bij Koninklijk Besluit van 28 Juli 1902 No. 25 werd ontslag als gouverneur van Suriname verleend aan Mr. W. Tonckens en bij Koninklijk Besluit van 5 Augustus d. a. v. No. 31 tot diens opvolger benoemd de Heer C. Lely, lid van de 2de Kamer, oud-Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, die bij aanvaarding van het gouverneursschap de spooraanleg van staatswege als hoofdvoorwaarde gesteld had.

Vóór zijn vertrek uit Nederland ter aanvaarding van het Bestuur der kolonie, stierf de Minister van Koloniën, de Heer van Asch van Wijck, die het hoofdaandeel heeft gehad in het bewegen der Regeering tot het overnemen van de Maatschappij Suriname, ten einde spoedig tot een spooraanleg te kunnnen overgaan.

Het bewijs, dat de gouverneur spoed wenschte te maken met den aanleg van den spoorweg, zoodra het betrekkelijke wetsontwerp aangenomen was door de Staten-Generaal, was de aanwijzing van den Heer Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, sectie-ingenieur te 's Bosch in dienst van de Maatschappij tot exploitatie der Staatsspoorwegen, om zich te belasten met de voorbereiding der plannen tot aanleg van den spoorweg, waartoe deze in de maand October een onderzoek instelde bij eenige smalspoorwegen in Europa en van 19 November 1902 tot 4 Januari 1903 in de kolonie Suriname en de naburige Britsche kolonie vertoefde.

De plaats van den heer Van Asch van Wijk werd ingenomen door den heer A. W. F. Idenburg, die eerst als Minister, daarna als gouverneur van Suriname krachtig heeft medegewerkt tot het verwezenlijken der plannen van zijn voorgangers.

De heer Lely nam op den 4den October 1902 het Bestuur der Kolonie over en diende reeds bij brief dd. 16 October d.a.v. L. B. No. 9385 aan de Koloniale Staten in eene ontwerp-verordening tot het aanleggen en exploiteeren van een spoorweg van Paramaribo naar het Lawagebied en het verrichten eener exploratie in datzelfde gebied.

1903—1907. In deze ontwerp-verordening werd de wenschelijkheid uitgesproken voor rekening der Kolonie Suriname, ter bevordering van den landbouw, de boschexploitatie en de goud-industrie, een spoorweg aan te leggen en te exploiteeren van Paramaribo naar het Lawagebied en eene exploratie te verrichten.

Te dien einde werd in deze verordering voorgesteld den gouverneur te machtigen, de rechten, activa, plannen, rapporten, enz. der Maatschappij Suriname voor rekening der Kolonie over te nemen en ter uitvoering van het boven bepaalde ten laste der Kolonie, van den Staat der Nederlanden de noodige gelden naar gelang der behoefte te leenen tot een bedrag van acht millioen gulden alsmede om de bovenbedoelde activa te gelde te maken en voor dit doel te bestemmen.

Verder werd bepaald, dat jaarlijks op de koloniale huishoudelijke begrooting de opbrengst der activa en voor de rente een bedrag van 3 °/₀ der geleende niet afgeloste gelden zou worden gebracht, tot dat alle geleende gelden waren afgelost.

Ook zou jaarlijks, te beginnen vijf jaar nadat het volle bedrag van acht millioen gulden was geleend, of vijf jaar nadat de spoorwegaanleg was voltooid, op de koloniale huishoudelijke begrooting voor aflossing worden gebracht, ten minste 1 percent van het totaal der van den Staat der Nederlanden geleende gelden vermeerderd met het bedrag der door de verplichte aflossing vrijgevallen rente, tot dat alle geleende gelden zouden zijn afgelost.

Eindelijk zou door den gouverneur, totdat daaromtrent bij koloniale verordering was voorzien, geen nieuwe concessie tot ontginning of exploitatie van hetgeen zich op of in den bodem

bevindt, uitgegeven worden in de terreinstrook, ter lengte van den ontworpen spoorweg, voor zoover de richting er van door den gouverneur vastgesteld was en ter breedte van een duizend meters gemeten aan weerszijden van den spoorweg en in de terreinen, waarop de Maatschappij Suriname ingevolge de verordeningen van 21 December 1896 (G. B. Nr. 55) en van 24 Juni 1899 (G. B. No. 35) haar recht van voorkeur heeft doen gelden, alsmede in het Lawa gebied.

In de zeer uitvoerige memorie van toelichting, die deze ontwerp-verordering begeleidde, werd besproken het doel der verordering, dat tweeledig was n.l.

1. een spoorwegverbinding met het Lawagebied te verzekeren
2. een exploratie in het Lawagebied te verrichten.

Verder werd betoogd de noodzakelijkheid van den spooraanleg, de geschiedenis aangehaald van vroegere plannen, alsmede die van de Maatschappij Suriname en geconcludeerd tot aanleg van staatswege. Daarna werd ter sprake gebracht de eventueel aan te nemen spoorwijdte, waarvan voor de definitieve bepaling nadere inlichtingen zou worden afgewacht. Bij gouvernements besluit dd. 14 September 1903 IIIe afdeeling No. 10093 is deze bepaald geworden op een meter.) Vervolgens werd mededeeling gedaan van het ontworpen tracé, dat in de hoofdzaak dat der Maatschappij Suriname zou volgen tot aan Fri aan de Sara-kreek. Vanuit laatstgenoemd punt naar het Lawagebied zou de te volgen richting afhankelijk zijn van de eventueele ontdekkingen in het Lawagebied bij de exploratie gedaan.

De totale lengte van den spoorweg van Paramaribo naar het het Lawa gebied werd, indien als eindpunt gerekend werd de samenvloeiing der Tapanahony en Lawa, geschat op 220 K. M.

Ook de kosten voor den aanleg van den spoorweg werden besproken; hoewel door den leider der Maatschappij Suriname deze op *f* 18500 waren geschat en door den Raad van Beheer der Maatschappij Suriname op *f* 25000 per K.M., vond de gouverneur wegens de groote moeilijkheden, welke bij een spooraanleg in een weinig bevolkt tropisch land als Suriname te overwinnen zijn, het voorzichtiger op een hooger bedrag n.l. *f* 30000 per K. M. te rekenen.

De totale kosten zouden dus kunnen geraamd worden op 220 × *f* 30000 of op *f* 6.600000 en werd daarbij *f* 400.000 gerekend voor de kosten der overname van de rechten van de Maatschappij Suriname, na aftrek van de waarde der door de Maatschappij af te stane activa, dus zou voor den aanleg van den spoorweg in zijn geheel ongeveer 7 millioen noodig zijn.

Later bleek, bij de uitvoering van den aanleg, dat deze raming nog beneden de waarheid was. Dit kan geen bevreemding wekken, in aanmerking genomen, dat deze raming niet berustte op eene en details uitgevoerde begrooting, daar slechts een avant-project van den spoorweg bestond en niet een op het terrein uitgezette spoorwegas. Bovendien waren de gevolgen van het ongezonde klimaat van het binnenland niet te voorzien.

Het overblijvende millioen zou bestemd worden voor de exploratie van het Lawagebied. Dit gebied werd uitgekozen, omdat deze streek groote bekendheid verkregen had ten gevolge van het vroeger met Frankrijk bestaan hebbend geschil over het eigendomsrecht daarvan, welk geschil in ons voordeel, bij scheidsrechterlijke beslissing was beslecht en door de hoeveelheid goud, die toen ter tijd bewerkt werd, alsmede die welke nog werd verkregen door de maatschappij, welke het rijkste deel van het toen in bewerking zijnde terrein, na genoemde scheidsrechterlijke beslissing in concessie had verkregen n.l. de „Compagnie des Mines d'or de La Guyana Hollandaise." Toen is echter uit het oog verloren, dat bij en na de ontdekking in de Lawa het grootste deel van dit gebied afgeloopen was door dezelfde goudzoekers, die de ontdekking gedaan hadden, zonder eenig bevredigend resultaat.

Dit is ook later geconstateerd geworden door de groote hoeveelheid prospectiegaten, welke bij de exploratie van gouvernementswege bijna overal, waar het personeel in dienst daarvan zich bewogen had, gevonden waren geworden.

Op het eind van de memorie van toelichting werd nog besproken de overname der Maatschappij Suriname en de vermoedelijke inkomsten, welke bij eene exploitatie over ± 130 K. M., geraamd werd minstens *f* 114.000 's jaars te zullen bedragen.

In het voorloopig verslag, dat tegelijk eindverslag was, betuigden de Koloniale Staten algemeen (dd. 25 October 1902)

groote ingenomenheid met het doel der verordering en brachten hulde aan het krachtig betoog in de memorie van toelichting voor de noodzakelijkheid van spooraanleg. Zij beaamden volkomen, dat de vraag of deze spoorweg rendabel zou zijn, niet op den voorgrond moest treden, tegenover de noodzakelijkheid om het achterland voor het verkeer te openen en dat de gelden voor den spooraanleg bestemd, zeer zeker productief werden aangewend daar het hun algemeen wilde voorkomen dat de resultaten van de exploitatie van den spoorweg nog gunstiger zouden blijken, dan, volgens de over het algemeen lage raming van inkomsten in de memorie van toelichting, zouden moeten worden aangenomen. In de zitting van 3 November d.a.v. werd deze verordering met algemeene stemmen aangenomen, nadat het woord gevoerd door was geworden de H. H. Muller, da Costa en Van 't Hoogerhuis.

Voor het eerstgenoemde lid, de heer J. E. Muller, die jaren lang, zoowel in de Staten als in de pers, de spooraanleg en een onderzoek naar de gesteldheid van den bodem der kolonie had bepleit, was deze rede zijn zwanenzang, daar hij 14 dagen daarna overleed, kort, nadat door het aannemen van deze verordening gevolg zou worden gegeven aan zijne lang gekoesterde wenschen.

Het lid Van 't Hoogerhuis wees er bij deze gelegenheid op, dat hij niet geloofde dat het vervoer van hout, gelijk bij de raming der vermoedelijke inkomsten gerekend was, eene bron van inkomsten voor den spoorweg zou kunnen worden, daar de houthandel nog bestaanbaar is, omdat het transport geschiedt door boschnegers en Indianen, wien het totaal onverschillig is, hoeveel tijd aan het transport besteed wordt en dus die transportkosten, hoe gering deze ook zijn, een druk op den houthandel zouden brengen, welke deze niet dragen kon. Hoewel het door hem, toen gezegde, tegengesproken werd door het lid Muller en door den gedelegeerde van den gouverneur, heeft de uitkomst tot nu toe bewezen, dat hij in deze juist had geoordeeld.

Daar volgens het regeeringsreglement van Suriname geldleeningen, goedgekeurd bij verordening, bekrachtigd moeten worden bij de Wet, werd bij Koninklijke Boodschap dd. 3 Maart 1903 aan de 2de Kamer der Staten-Generaal ter overweging drie wetsontwerpen toegezonden:

1. tot spoorwegaanleg en exploitatie van het Lawagebied in Suriname door het gouvernement en overname van de rechten der Maatschappij Suriname;

2. tot verhooging van de koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1903.

3. en tot verhooging van Hoofdstuk X der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1903.

De twee laatste ontwerpen hadden tot doel, de geldelijke consequentiën van het eerste voor het jaar 1903 te regelen.

De memorie van toelichting, deze ontwerpen vergezellende, was geteekend door de Ministers van Financiën en Koloniën.

De Minister van Asch van Wijck, die de onderhandelingen met de maatschappij gevoerd en de zaak tot een ver gevorderd stadium gebracht had, was inmiddels gestorven en opgevolgd door den heer Idenburg.

In het voorloopig verslag op deze wets-ontwerpen dd. 24 April 1903 vastgesteld, verklaarden vele leden, dat door hen bij het afdeelings-onderzoek van het wets-ontwerp, betreffende de begrooting van Suriname over het loopende jaar, instemming betuigd was met het uit de Troonrede vernomene n.l. dat een voorstel zou worden ingediend om den noodzakelijk geachten spoorweg-aanleg naar het Lawagebied van Rijkswege te bevorderen. Maar thans, nu van het voorstel en zijne toelichting kennis genomen was, verklaarden zij zich daarover teleurgesteld. Zij meenden, dat daaruit ten duidelijkste bleek, dat de beoogde spooraanleg zou zijn „Een sprong in het duister" en bij dien aanleg in menig opzicht op de gis zou worden tewerk gegaan. De toelichting van den gouverneur, hoe uitvoerig ook, was zeer vaag, bevatte algemeenheden, waarop bij een, ook uit financiëel oogpunt zoo gewichtige aangelegenheid, als de aanleg van den ontworpen spoorweg niet is te bouwen, behelsde hier en daar een veelbeteekend voorbehoud en liet eindelijk punten, bij de beoordeeling der mogelijkheid en wenschelijkheid van den aanleg van het hoogste gewicht, in het onzekere of zelfs geheel in het duister.

Men gaf de regeering volmondig toe dat het bezit van Koloniën plichten medebrengt, die niet straffeloos verzaakt worden,

maar men betwijfelde ernstig of het een plicht mag genoemd worden van het Moederland, de kolonie Suriname in staat te stellen tot aanleg van den spoorweg, volgens het gedane voorstel en of het Moederland voor dezen spoorweg zich eene zoo aanzienlijke opoffering mag getroosten, zonder zelfs te kunnen vragen, wanneer de, aan de kolonie, door haar voor te schieten kosten zouden worden terugbetaald. Men had liever gezien, dat de gouverneur Lely de verordening eerst ontworpen had na eenig verblijf in de kolonie, waardoor hij in de gelegenheid zou zijn geweest zich met de bestaande verhoudingen bekend te maken en niet vóór hij nog voet op Surinaamschen bodem had gezet.

Een aantal andere leden, hoewel niet onvoorwaardelijk met het voorstel ingenomen, konden zich met het boven wedergegeven ongunstig oordeel niet vereenigen. Zij achtten voor de kolonie Suriname de spooraanleg als het eenige middel tot ontsluiting van het achterland en ontginning van de uitgestrekte binnenlanden en waren met gouverneur en staten eens, dat daarnaast de vraag of de spoorweg rendabel zou zijn, min of meer op den achtergrond trad, omdat de gelden, welke zouden worden besteed om het achterland te openen, tot die uitgaven behoorden, welke kunnen geacht worden productief te worden aangewend. Zij vonden, dat hiervan uitgaande, nu voldoende gebleken was, dat zonder hulp de spoorweg niet tot stand kon gebracht worden, het Moederland aan de kolonie, die hulp niet mocht onthouden, (tenzij de gevraagde opoffering met het oog op de financiëele krachten van het Moederland te groot zijn) en dat er gegronde vooruitzichten bestaan, dat die opoffering ook den bloei en de ontwikkeling der kolonie ten gevolge zal hebben. Aan beide voorwaarden scheen, voor deze leden, het voorstel te voldoen.

Aan de memorie van toelichting des gouverneurs mochten volgens deze leden geen overdreven eischen gesteld worden en mocht niet uit het oog worden verloren, dat aan een spoorwegplan, als het hier gold in eensdeels nog onbekend, deels weinig bevolkt land, niet met dezelfde maatstaf kan worden gemeten als ten aanzien van spoorwegen in Europa of op Java.

„Men stelle dus vertrouwen in het te dezer zake gevoerde beleid en steune het spoorwegplan, ontworpen met goedkeuring

van een, in dezen zoo tot oordeelen bevoegden man als wijlen de heer van Asch van Wijck was en waarvan de uitvoering door den heer Lely zal worden geleid."

Verscheidene leden verklaarden, dat bij hen tegen het plan om in de kolonie Suriname een spoor aan te leggen, veel minder bezwaar zou bestaan, indien dit plan kleiner afmetingen had en niet, als thans, het voorstel werd gedaan, om al dadelijk tot het aanleggen en exploiteeren van een spoorweg van Paramaribo, naar het Lawa-gebied over te gaan.

Zij wezen er op, dat volgens de memorie van toelichting van de Ministers, tot dusverre nog slechts de wenschelijkheid van een spoorweg tot Fri vaststond, daar de voortzetting, na onderzoek zou worden bepaald. Zij stelden verder de vraag, waarom, nu eene verlenging van den spoorweg van Fri naar het Lawa-gebied en eene vaststelling van de richting, afhankelijk moet gesteld worden van een nader onderzoek, reeds dadelijk in beginsel tot den aanleg van een spoorweg naar het Lawagebied werd besloten en men zich niet bepaalde tot het besluit, dat een spoorweg zou worden aangelegd in de richting van het Lawagebied, waarom het feitelijk ging.

In verband met den wensch om zich nu nog niet te binden aan spoorwegaanleg naar het Lawagebied, werd het tweede gedeelte van het voorstel besproken: het verrichten voor rekening der kolonie Suriname van eene exploratie in dat gebied. Men wenschte, algemeen daarover ingelicht te worden, omdat het in de memorie van toelichting van den gouverneur niet duidelijk was of de exploratie aan den voorgenomen spoorwegaanleg zou voorafgaan of deze daarop zou volgen, of dat de exploratie het middel zou zijn om na te gaan of verlenging van den spoorweg naar het Lawagebied wenschelijk moet worden geacht, en zoo ja, in welke richting, dan wel of omgekeerd, de spoorwegaanleg het doen van een grondige exploratie van het Lawagebied zou moeten mogelijk maken.

Verder wenschte men te vernemen op welke wijze de exploratie naar de meening der Regeering zou plaats hebben, daar de memorie van toelichting van den gouverneur daaromtrent niet in bijzonderheden trad.

De tusschen den Staat en de Maatschappij Suriname op 10 December 1902 gesloten overeenkomst vormde voor vele leden een der schaduwzijden van de gedane voorstellen. Huns inziens werden hier overdrevene hooge eischen van de Maatschappij Suriname ingewilligd; allerlei rechten en aanspraken, waarvan de waarde twijfelachtig moet worden geacht en die aan de Maatschappij door het Koloniaal Bestuur waren verleend onder eene stilzwijgende voorwaarde, welke echter nooit in vervulling is gegaan, werden voor hooge prijzen teruggekocht en verder werden allerlei activa, waarvan de waarde deels onzeker en voor een ander deel gering was, voor grof geld overgenomen.

De noodzakelijkheid van het aangaan van eene overeenkomst met de Maatschappij Suriname tot overneming van al hare rechten werd van verschillende zijden ontkend.

Men meende, dat had het Bestuur, in verband met de slotbepaling van Art. 9 der verordening van 24 Juni 1899 gewacht tot Januari 1904, het rechtens bevoegd zou zijn op dien tijd over te gaan tot den aanleg van den beoogden spoorweg.

Verder meende men ten stelligste te moeten ontkennen, dat het aangaan van de overeenkomst met de Maatschappij door de billijkheid werd geëischt.

De geschiedenis der geheele zaak werd in herinnering gebracht, ten einde te bewijzen dat aan de Maatschappij alle verlangde hulp en medewerking van de zijde der koloniale autoriteiten was verleend, dat zij verschillende voordeelen boven alle andere concessionarisen genoten had en aan hare, waarlijk niet geringe wenschen tegemoet gekomen was, omdat onvoorwaardelijk vertrouwen werd gesteld in hare leiders en aangenomen, dat zij in staat zoude zijn den spoorweg aan te leggen.

Tegenover deze beschouwingen werd door sommige leden betoogd, dat, wat er zij van de billijkheidsgronden, in elk geval de rechtsgronden, waarop de Regeering in de memorie van toelichting zich beroept, niet onjuist kunnen worden geacht.

Door de, met de Maatschappij gesloten overeenkomst zijn langdurige moeilijkheden, welke zouden kunnen ontstaan, voorkomen, daar in de verordening van 24 Juni 1899, de verhouding, waarin

de Maatschappij zich tegenover de kolonie bevond, niet scherp afgebakend was.

De Maatschappij had naar hare meening althans nog recht op de verlenging der in de bovengenoemde verordening, bedoelde tramwegconcessie.

Verder werden nog verschillende opmerkingen ten aanzien van deze overeenkomst gemaakt.

De Ministers van Financiën en Koloniën verklaarden in hunne memorie van antwoord, ingezonden bij brief dd. 19/20 Mei 1903, dat het hun leed deed uit den aanhef van het voorloopig verslag te vernemen, dat vele leden, ofschoon principieel met den spoorwegaanleg instemmende, door dit voorstel en zijne toelichting teleurgesteld waren.

Naar hun oordeel bestond er voor de ondervonden teleurstelling weinig reden, daar het bekend genoeg is, dat het binnenland van Suriname niet alleen nagenoeg geheel onbevolkt, maar ook voor het grootste deel geheel onbekend was, zoodat het maken van een plan tot spoorwegaanleg door dat binnenland noodzakelijkerwijs in meerdere of mindere mate een „Sprong in het duister" moest zijn.

De door sommige leden gestelde vraag of de Regeering met de toelichting van den gouverneur, ten volle instemde en dus de verantwoordelijkheid op zich nam voor hetgeen daarin aangevoerd en medegedeeld werd, werd in algemeenen zin bevestigend beantwoord.

Zij voerden verder aan, dat dezelfde redenen, die het nu onmogelijk maakten met voldoende zekerheid de richting van den spoorweg te bepalen, voor de onzekerheid van de juistheid der geraamde aanlegkosten golden, althans voor het zuidelijk gedeelte, van Fri uit.

„Voor het noordelijk deel, tot Fri, waarvan deze richting vol-
„komen bekend is, bestaat die onzekerheid natuurlijk in veel
„mindere mate en behoeft niet gevreesd te worden dat de raming
„veel zal tegenvallen. Daar de verdere aanleg afhankelijk gemaakt
„is van een nader onderzoek, kan men ook gerust zijn ten aan-
„zien van het zuidelijk gedeelte van den geprojecteerden spoorweg.

„Mocht onverhoopt uit dit onderzoek blijken, dat men bij den „verderen aanleg van den spoorweg op onoverkomelijke moei- „lijkheden zal stuiten of dat de kosten buitensporig hoog „zullen zijn, dan kan natuurlijk van dien aanleg worden afgezien.

Dat dit de intentie van den gouverneur was, blijkt dadelijk uit § 7 van zijne toelichting, waarin hij uitdrukkelijk zegt: „of het „wenschelijk zal zijn de spoorweg van Fri geheel tot aan het „Lawa-gebied te verlengen en welke richting daarbij gevolgd moet „worden, kon eerst na een nader onderzoek worden uitgemaakt."

De Ministers vervolgden met er op te wijzen, dat noch de koloniale, noch de Nederlandsche Regeering verlangden nu reeds uitgemaakt te zien, dat de spoorweg in elk geval tot aan het Lawa-gebied zal worden doorgetrokken.

Het gold slechts den aanleg tot Fri of liever zooals te recht in het voorloopig verslag in overweging werd gegeven, tot aan de Suriname-rivier bij Kadjoe, zoodat de kostbare overbrugging dier rivier eerst zou plaats hebben als later tot doortrekking van den spoorweg werd besloten.

Door de aanneming van het ontwerp zou, volgens de Ministers alleen beslist worden over den aanleg van den spoorweg tot Kadjoe en slechts in beginsel worden uitgemaakt, dat de spoorweg verder zou worden doorgetrokken, indien, zooals de memorie van toelichting luidde: „het wenschelijk blijkt de spoorweg van „eenig punt aan de Sara-kreek tot aan het Lawagebied te verlengen."

Als die wenschelijkheid op het tijdstip, dat de spoorweg tot Kadjoe nadert niet was aangetoond, zou geen Regeering gelden voor de verlenging aanvragen en geene volksvertegenwoordiging worden gevonden om die toe te staan.

De Ministers vleiden zich dat, door het bovenstaande de bedenkingen van verscheidene leden zouden zijn opgeheven bij wie veel minder bezwaar tegen het voorstel zou bestaan, indien het spoorwegplan kleiner afmetingen had.

Zij voerden verder als redenen aan, waarom reeds nu in de koloniale verordening als het ware gerekend werd, op den aanleg van den geheelen spoorweg tot het Lawagebied.

„1. om zoo wel aan de Koloniale Staten, als aan de Staten-

„Generaal een denkbeeld te geven van hetgeen naar de verwachting „van de Regeering, de spoorweg, als hij tot het Lawagebied „wordt doorgetrokken, zal kosten en

„2. om, wanneer later blijken zal, dat de geraamde som niet „of niet belangrijk behoeft te worden overschreden en de „wenschelijkheid van eene verlenging van den spoorweg is aan„getoond, op de voortdurende medewerking van beide Vertegen„woordigingen te mogen rekenen".

Door te handelen zooals de Regeering het deed en een volledig overzicht te geven, niet slechts van haar voornemen voor de naaste toekomst, maar ook van hare bedoelingen voor het vervolg, heeft zij de Vertegenwoordiging in staat gesteld de eventueele gevolgen van hare beslissing te overzien.

De Ministers betoogden verder dat de gouverneur niet eenigen tijd in de kolonie behoefde te verblijven alvorens zijn voorstel in te dienen, daar er in Nederland, na al hetgeen bekend was omtrent het deel tot Fri, over kon geraadpleegd worden en van het andere deel het onderzoek eerst zou plaats vinden, wanneer in beginsel de wenschelijkheid van den spoorwegaanleg door dit binnenland, door de bevoegde macht was uitgesproken.

De omstandigheden, die naar de meening der Ministers van overwegenden invloed zouden zijn op de beslissing van de vraag of de spoorweg van Kadjoe tot het Lawa gebied zou worden doorgetrokken, waren natuurlijk het, al dan niet in dat gebied aanwezig zijn van eene voldoende hoeveelheid met voordeel ontginbare mijnvelden. Dit bracht vanzelf mede, dat het onderzoek, zoodra mogelijk aangevangen moest worden.

Mocht het onderzoek tot een gunstig resultaat leiden en was als gevolg daarvan, de spooraanleg nabij of aan het Lawagebied genaderd, dan eerst zou de tijd gekomen zijn om eene grondige exploratie op uitgebreiden schaal te ondernemen, wat om de daaraan verbonden ontzagelijke kosten en moeilijkheden van anderen aard, thans niet wel mogelijk was.

Van dit plan om eerst eene exploratie, wel is waar op groote schaal, maar toch altijd van min of meer vluchtigen aard te doen, ten einde de wenschelijkheid eener doortrekking van den spoorweg tot nabij het Lawagebied aan te toonen en daarna eerst

over te gaan tot eene uitgebreide exploratie van het geheele Lawa gebied, schijnt later afgeweken te zijn.

Men begon al dadelijk met een grondige exploratie van dit gebied.

De beantwoording der in het voorloopig verslag gedane vragen omtrent de te ondernemen exploratie meenden de Ministers aan den gouverneur te moeten overlaten, nadat hij overleg zou hebben gepleegd met den heer van Loon, professor aan de Technische Hoogeschool, die bij beschikking van den Minister van Koloniën van 23 December 1902 L.B. No 1 was opgedragen zich naar Suriname te begeven en zich aldaar ter beschikking van den gouverneur te stellen, ter voorbereiding van een onderzoek naar de delfstofhoudende terreinen van het Lawagebied en de wijze waarop die zouden zijn te ontginnen.

De Ministers betoogden verder dat, wat de overname betrof er volstrekt geen sprake was geweest van „eischen" der Maatschappij Suriname. Het denkbeeld tot overneming van alle hare rechten, activa, enz. tegen vergoeding van de door haar in werkelijkheid gedane uitgaven, is uitgegaan van de Regeering, die haar zonder eenig voorafgaand overleg, een voorstel in dien zin had gedaan. Dat voorstel was toen door haar aangenomen en de taxatie van de som, door den Staat te betalen, was toen bepaald door drie onpartijdige mannen. Dit alles was reeds medegedeeld in de memorie van toelichting en daarom was het niet duidelijk, hoe nu nog aan „eischen der Maatschappij Suriname" en dientengevolge aan begunstiging kon worden gedacht.

De noodzakelijkheid tot het aangaan van die overeenkomst met de Maatschappij Suriname werd blijkens het voorloopig verslag ontkend, maar hetgeen dienaangaande in dit verslag werd aangevoerd, had de Ministers niet kunnen overtuigen, dat hunne, in de memorie van toelichting voorkomende motiveering van de gesloten overeenkomst onjuist zou zijn.

Zij eindigden, met nog eene nadere uiteenzetting van de verhouding tusschen het gouvernement van Suriname en de Maatschappij Suriname te geven en eene beschrijving van de waarde der aan den staat overgaande activa, waaromtrent eenige vragen in het voorloopig verslag waren gedaan.

In de zitting der 2de Kamer van de Staten-Generaal dd. 27 Mei 1903 kwam het wetsontwerp in openbare beraadslaging en werd met 58 tegen 5 stemmen n. l. die der sociaal-democratische leden aangenomen. Deze laatsten stemden tegen het wetsvoorstel, op grond, dat zij de met de Maatschappij Suriname gesloten overeenkomst niet in 's lands belang achtten.

Bij die beraadslaging werd in eerste instantie het woord gevoerd door de leden Röell, Cremer, Hubrecht en van Karnebeek, die verscheidene bezwaren van formeelen aard hadden, die zouden worden opgegeven, wanneer de Regeering zich verbond vooreerst niet verder dan Kadjoe met den spoorwegaanleg te gaan en later in geen geval voorbij dat punt, alvorens de machtiging van de wetgevende macht daartoe verkregen te hebben.

Het derde genoemde lid, de heer Hubrecht besprak de exploratie in het bijzonder en voerde aan, dat hij bezwaar had tegen exploratie van staatswege, omdat indien werkelijk uitkomsten verkregen werden, welke naar het oordeel der Regeering bemoedigend waren, bij particulieren verwachtingen zouden worden opgewekt, die tot kapitaalbesteding aanleiding zou geven, terwijl later misschien zou blijken, dat deze verwachtingen ten onrechte waren gewekt.

Zou daarentegen uit het onderzoek blijken, dat naar het oordeel harer ambtenaren geen goud aanwezig was of met voordeel kon gewonnen worden, dan stond toch daarom nog geenszins vast, dat er geen goud was of de exploitatie niet loonend zou zijn, waardoor wellicht de ondernemingsgeest onnoodig ingetoomd zou worden.

Hij was daarom voor eene exploratie van een zuiver wetenschappelijk en geologisch karakter, onder leiding van wetenschappelijke mannen, voor zulk een taak ten volle berekend, met behulp van plaatselijk bekende personen, geoefend in het geologisch verkennen van den bodem.

Deze exploratie naar de gesteldheid van den bodem moest dan in die richting plaats hebben, dat zij vooral op de waarschijnlijkheid van het voorkomen van goud was gericht en dat voor den mogelijken goudrijkdom van het gebied de gronden werden aangegeven.

In geen geval wilde hij eene exploratie, welke ten doel had een zoeken naar goud, een oordeel over de mogelijke winsten bij exploitatie en als gevolg eene voorbereiding van Staats-exploitatie.

De Minister van Koloniën gaf in zijn antwoord o.m. te kennen, dat het doel van dit wetsontwerp was om in beginsel te doen uitmaken, dat een spoorweg naar het Lawagebied zou worden aangelegd; dat hij evenwel iets gevoeld had van de bezwaren, die tegen dezen wijden sprong in het duister konden worden aangevoerd. Vandaar dat hij zich verbonden had, om tot dat tweede deel niet zijne medewerking te verleenen en ook niet de medewerking der Staten-Generaal in te roepen, voor dat er meer licht zou zijn opgegaan over de noodzakelijkheid van den aanleg van dat gedeelte. Hij betwijfelde niet of zijne opvolgers zouden zich aan deze toezegging houden, nadat op zoo uitdrukkelijke wijze, zoowel schriftelijk als mondeling was verklaard, dat niet tot den aanleg van Kadjoe af zou mogen worden overgegaan, voordat meer gegevens aan de Kamer waren verstrekt betreffende de noodzakelijkheid van dien aanleg. Mocht dit het geval niet zijn, dan had de Kamer toch altijd het middel aan de hand het te beletten en dat was, de Regeering de middelen daartoe te onthouden. De Minister kwam verder met kracht op tegen de bewering van van den Heer Karnebeek n.l. „dat als de spoorweg niet werd door-„getrokken en het bedrag van 8 millioen gulden niet verwerkt „was, de koloniale Regeering zich zou kunnen houden aan de „letter van Art. 9 en op grond daarvan weigeren aan de ver-„plichtingen, die in billijkheid op haar gelegd kunnen worden, „te voldoen," daar indien dit gebeurde, hetgeen hij niet kon onderstellen, het eerste beginsel van goede trouw door het koloniaal bestuur met voeten getreden zou worden.

Wat betrof de exploratie, zeide de Minister, dat deze zou moeten strekken om met den grond van waarschijnlijkheid, die in ieder geval, voorop moest staan te doen vaststellen, dat exploitatie op loonende wijze in het Lawagebied mogelijk en dus het voortzetten van den spoorweg aanleg gerechtvaardigd is; hij voerde aan, dat bij een bespreking van deze aangelegenheid met Professor van Loon, deze van oordeel was, dat eene ernstige wetenschappelijke exploratie van het

Lawagebied ongeveer 1 millioen zou kosten, waarbij nog te voegen zou zijn, circa 1 millioen aan transportkosten, doch door hem er op gewezen werd, dat het niet de bedoeling was zulk eene exploratie nu aan de orde te stellen.

De Minister verklaarde, na verdere besprekingen met genoemden Hoogleeraar tot de overtuiging te zijn gekomen, dat in verband met hetgeen nu bekend was, voor een niet al te groot bedrag de gegevens konden worden verkregen, welke noodig waren om een beslissend oordeel te vormen over de wenschelijkheid van de verlenging van den spoorweg van Kadjoe naar het Lawa-gebied.

In de zitting van de 1ste Kamer der Staten-Generaal van 21 Juli d. a. v. werden deze wetsontwerpen zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen en afgekondigd in het Staatsblad No. 216 als de Wet van 23 Juli 1903.

In Juli 1903 kreeg de kolonie een bezoek van den Heer P. Landberg, die hier uitkwam als vertegenwoordiger van eene financiëel zeer sterke combinatie om te trachten den gouverneur te bewegen tot het aangaan van een overeenkomst, waarbij de spoorweg-aanleg naar het Lawagebied zou overgedaan worden aan bedoelde combinatie.

Voor dit doel zou 8 millioen beschikbaar gesteld worden en bovendien 4 millioen voor mijnbouw-exploitatie, daar de combinatie aan den spoorwegaanleg mijn- en landconcessies wenschte te verbinden. De bedoeling was, na de exploratie, over te gaan tot eene exploitatie op groote schaal, waarvoor 4 millioen niet toereikend zouden zijn, zoodat nu reeds maatregelen beraamd waren voor de oprichting van een Mijnbouwbank met zeer groot kapitaal, waardoor gelegenheid zou bestaan om bestaande maatschappijen, die gebrek leden aan werkkapitaal, op beteren voet te organiseeren. De gouverneur wees het verzoek van de hand, overtuigd zijnde, dat staatsaanleg van den spoorweg te verkiezen was boven particulieren, maar verklaarde zich op ander gebied bereid faciliteiten aan de combinatie te verleenen. De Heer Landberg verliet, tengevolge van die beschikking, op 2 Augustus de kolonie.

In het laatst van 1903, na afwikkeling der zaken met de

Maatschappij Suriname, waarbij, zooals reeds gezegd is aan deze ruim *f* 500.000 betaald werd voor rechten, welke haar eenige jaren geleden kosteloos waren gegeven door het gouvernement van Suriname en voor activa's, welke weinig of geen waarde bezaten, verscheen van den President van den Raad van Beheer dezer Maatschappij, de heer J. A. de Gelder, eene brochure getiteld „Het heden en de toekomst van Suriname".

In deze brochure betoogt de schrijver in het kort samengevat, dat de goud-industrie op grond van het door de Maatschappij Suriname ingesteld geologisch onderzoek niet levensvatbaar is, dat de landbouw niet de minste vooruitzichten aanbiedt, daar de koffie- en suiker-cultuur veroordeeld zijn en de cacao-cultuur zich nog eenigszins, maar met moeite standhoudt en beperkt wordt door de geringe aanvraag van cacao op de wereldmarkten.

Verder dat er kans om andere stapelproducten met succes te verbouwen, niet bestaat, omdat de concurrentie van andere landen te groot is en de cultuur in de lage kustlanden te kostbaar, terwijl het binnenland „in algemeenen zin" ongeschikt is voor landbouw, caoutchouc wellicht uitgezonderd.

Hij vervolgt met er op te wijzen dat het zoo belangrijke arbeidersvraagstuk nog altijd onopgelost is en de immigratie te gering, zoo gering zelf dat zij buiten beschouwing kan gelaten worden; dat de kleine landbouw slechts een onbeduidende schrede op den goeden weg is; dat de balata-industrie ook weinig vooruitzichten biedt, daar het van inferieure kwaliteit is en derhalve weinig waarde heeft en dat daarenboven complexen van volwassen bolletrieboomen niet, dan zeer schaars voorkomen, zoodat deze industrie geen grooten omvang zal kunnen nemen.

Verder dat exploratie van ijzererts niet loonend zal kunnen zijn, zoolang geen steenkolen in Suriname gevonden worden, waarop geen kans bestaat en dat exploitatie van kaolien, in hoe groote hoeveelheden ook aanwezig, niet mogelijk zal kunnen zijn vanwege het hooge transport.

Na het bovenstaande en nog veel meer te hebben medegedeeld, eindigt de schrijver met te concludeeren dat er geen enkel vooruitzicht voor Suriname bestaat, dat alles wat hier ondernomen wordt mislukken zal en de grootste mislukking de spoorweg naar

Lawa zal worden, omdat de aanleg op verkeerde wijze is aangevat, waardoor de kosten de raming ver zullen overschrijden en dientengevolge het beoogde doel, de ontwikkeling van het binnenland, niet zal worden bereikt. De schrijver acht het zeker, dat zelfs Kadjoe niet zal worden bereikt en dat de spoorweg in plaats van bij te dragen tot de ontwikkeling der kolonie, oorzaak zal zijn dat het Moederland jaarlijks nog meer subsidie aan de kolonie zal moeten geven.

Tegen deze brochure kwam het nieuwsblad „Onze West" in een reeks van artikelen op en de directeur der koloniale spoorwegen tegen een gedeelte, betreffende den spoorwegaanleg, welke te zamen opgenomen zijn in een door „Onze West" uitgegeven brochure.

De schrijver had bij het schrijven zijner brochure de vele jaarverslagen der Maatschappij Suriname vergeten, waarin hij telkenmale het tegenovergestelde omtrent de kolonie in de meest welsprekende bewoordingen verkondigd had evenzoo de vele pogingen door hem in Nederland, Frankrijk, Belgie en Engeland in het werk gesteld om kapitaal te verkrijgen zoowel voor den spooraanleg, dien hij thans op de meest krachtige wijze afkeurde als voor de ontginnig der goudvelden, die hij thans waardeloos verklaarde.

De indruk, die deze brochure op den onbevooroordeelden lezer maakt, is, dat de Heer de Gelder zich gekrenkt voelde, dat de Nederlandsche Regeering zijne hulp niet ingeroepen had om van advies te dienen bij het nemen van de voorbereidende maatregelen voor den spoorwegaanleg en zij alles buiten hem om had geregeld.

Hij kwam een jaar later weder in een tweede brochure getiteld: „Staats Goud-Exploratie en Bosch-Exploitatie" op Suriname terug naar aanleiding van het rapport, uitgebracht door professor van Loon.

In deze brochure, die denzelfden geest ademt als de vorige betreurt de schrijver, waar in Nederland „bezuiniging" het wachtwoord is, de millioenen welke voor Suriname verspild worden. Hij noemt elke poging om de kolonie tot financieele onafhankelijkheid te brengen een wanhopige daad en elken maatregel in die richting genomen, een fiasco.

Naar zijne meening zijn alle gelden voor Suriname besteed, nutteloos uitgegeven, daar de kolonie insolvent is en het steeds zal blijven, en daarenboven maakt het moordend klimaat van het land, elke cultuur en elke industrie nagenoeg onmogelijk.

Hij gaat verder voort met de mededeeling, dat de bevolking bestaat uit speculanten, wier hoofddoel is, misbruik te maken van de goedgeloovigheid der financiers, om het geld van deze, in hunne zakken te doen vloeien en dientengevolge allerlei sprookjes omtrent den grooten rijkdom der kolonie uitdenken en verspreiden.

Hij noemt, daar naar zijne meening de Regeering zelf niet gelooft aan de mogelijkheid om de kolonie tot bloei te brengen, de uitzending van professor van Loon, in verband met de Lawa-exploratie, eene comedie.

Het verslag door dien hoogleeraar uitgebracht, is volgens hem even rijk aan fantasiën als de werken van Jules Verne en doet inzonderheid denken aan diens boek „De Reis naar de Maan".

Uit dit verslag blijkt volgens hem dat de hoogleeraar volslagen vreemdeling is op 't gebied van goud-ontginning.

Hij eindigt met te concludeeren, dat Suriname nooit tot ontwikkeling zal zijn te brengen, evenmin als het Engeland en Frankrijk gelukt is met Engelsch en Fransch Guyana en keurt het dientengevolge af, dat „vele millioenen" voor Suriname worden uitgegeven.

Bij het lezen dezer brochure komt vanzelf de vraag op of ze een ernstig antwoord waard is.

Professor van Loon, die daarin den hevigsten aanval moest verduren, heeft deze vraag in juisten zin opgelost, door van al hetgeen omtrent hem daarin voorkwam, niet de minste nota te nemen, eene behandeling, die de schrijver ten volle verdient, waar hij als een oud staats-dienaar niet geschroomd heeft meer of minder te zeggen dan:

1. „dat de geheele bevolking van eene kolonie uit louter „schurken bestaat,

2. „dat de Nederlandsche Regeering bij den toemaligen toe„stand van 's lands financiën, welke niet rooskleurig was, uitgaven „van ettelijke millioenen voorgesteld heeft, met de wetenschap „dat al dat geld verloren is, en

3. „dat de deskundigen, door de Nederlandsche Regeering „naar Suriname uitgezonden, allemaal personen zijn, wier onkun- „de slechts door hunne kwade trouw wordt geëvenaard."

Op zulke aantijgingen is zeker de aangewezen weg, het stilzwijgen te bewaren.

Spoorweg-aanleg.

Den 25sten Augustus 1903 onder No. 29 werd in de kolonie afgekondigd de Wet van 23 Juli 1903 (Staatsblad no. 216. Onmiddellijk na afkondiging van de Wet in Nederland n.l. 1 Augustus d.a.v. vertrok de heer Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, die vroeger belast was met de voorbereiding der plannen van den spoorweg-aanleg, met eenig personeel naar Suriname, maar was thans aangewezen als leider van de werkzaamheden onder den titel van Directeur der Koloniale Spoorwegen.

De volgende mail bracht grootendeels het overige technisch personeel uit Nederland, zoodat in de eerste dagen van de maand September over voldoend technisch personeel beschikt kon worden.

Nadat in de eerste weken van September de hoogst noodige kampementen waren gebouwd, vertrok gelijdelijk het personeel naar het veld en werd met het meetwerk begonnen.

Doordien ten gevolge van de crisis in den landbouw groote behoefte aan werk bestond, werd tevens zoo spoedig doenlijk een aanvang gemaakt met de uitvoering van grondwerken voor de eerste 15 K.M. baan.

Van de vrije koelies werd gebruik gemaakt, alsmede van een 200 tal, nog onder contract zijnde immigranten, tijdelijk van de plantages, welke hun geen werk konden verschaffen, overgenomen; terwijl in de derde week van December 1903 de arbeidskrachten werden versterkt door een 170 tal, van de Nederlandsch West-Indische eilanden aangevoerde arbeiders. Deze werving, welke door de zorg van het gouvernement van Curaçao was geschied, slaagde goed.

Toen later een tweede proef gedaan werd, maar deze werkkrachten in het door malaria geteisterde district tot waar de spooraanleg toen genaderd was, tewerkgesteld werden, bleken ze niet tegen deze ziekte en de klimaatsinvloeden bestand te zijn en werden zij vóór den afloop van hunne werkovereenkomst teruggezonden.

Tegen het eind van September 1903 waren 200 en eind October 400 man werkzaam, om einde November het cijfer van 1200 te bereiken.

De uitvoering der werken geschiedde hoofdzakelijk in eigen beheer, over het geheel was slechts 6,5 K.M. baan, bij aanneming uitbesteed.

De uitzending van materialen in dat jaar had zich bepaald tot diverse kleine werktuigen en gereedschappen, 600 ton rails met toebehooren en 20 K.M. telefoon-leiding.

Gedurende 1903 werd uitgegeven, ten behoeve van den spoorwegaanleg, het bedrag van *f* 817,664,71 w.o. begrepen was *f* 542. 432.26, betaald voor de overname der activa etc. van de Maatschappij Suriname.

In het daarop volgend jaar (1904) werden met kracht de opmetingen, zoowel als de aanleg voortgezet. Tot K.M. 42 werd de door de Maatschappij Suriname geprojecteerde lijn gevolgd; vandaar werd naar een nieuw tracé gezocht, daar dat van de Maatschappij Suriname, in een zeer droog seizoen opgenomen tusschen laatstgenoemd punt en Maabo, bleek groote moeilijkheden bij de uitvoering en belangrijke kosten mede te brengen.

Het gelukte na veel arbeids een tracé te vinden, dat vergeleken met dat der Maatschappij Suriname, het groote voordeel had, dat er in elk seizoen gewerkt kon worden, terwijl de open savanna's welke door dit tracé doorsneden werden, belangrijke besparing aan boschkap en aan ballast ten gevolge hadden.

De spoorwegas was tegen het eind van het jaar definitief uitgezet tot K.M. 91, terwijl het tracé was vastgesteld tot K.M. 102 de grens der Mindrinetie-savana's, waar de meeste placers der 1ste goudzone zijn gelegen.

De opmetingen hadden veel tijd gevorderd en ook inspannende arbeid, hetgeen niet te bevreemden valt voor hen, die weten dat

in de bosschen dezer kolonie het onderbosch niet verder te zien is dan hoogstens 20 M. en dat, zelfs op de savana's geen uitzicht over het terrein te verkrijgen is. Oriëntatie is bijgevolg niet mogelijk, dan nadat er op enkele punten aansluiting heeft plaats gehad, zoodat, vóór het eigenlijke tracé in hoofdrichting gevonden werd, het geheele betrokken terrein met urenlange onderzoekingspaden moest worden doorkruist.

Het getal der arbeiders gedurende dat jaar bleef varieeren tusschen 600 en 1700 en bestond uit Javanen, Britsch-Indiërs, creolen en W.I. eilanders.

Een transport Javanen, sterk 57 mannen, 9 vrouwen en 5 kinderen kwam in October uit, aangeworven op verzoek door de Nederlansch-Indische Regeering, speciaal met het oog op den spoorweg-aanleg. Deze Javanen maakten in het eerst een gunstigen indruk, maar na eenigen tijd bleken zij niet bestand tegen de malaria en klimaatsinvloeden en werden in 1906 lang voor den afloop hunner overeenkomst naar Indië teruggezonden.

In 1904 kwam de spoorbaan gereed tot K.M. 47. Op verschillende andere baanvakken werden ook werken uitgevoerd, zoodat op enkele stukken na, ter gezamenlijke lengte van ± 600 M. de baan nog gereed kwam tot K.M. 53, de boschkap tusschen K.M. 68 en 79 voltooid werd en aldaar grondwerken aangevangen.

Met het spoorleggen werd aangevangen in Maart 1904. Het emplacement te Beekhuizen werd voltooid, met inbegrip van de noodige gebouwen en inrichtingen. Ook aan de stadslijn, waarvan het eindpunt gelegen is op 2,5 K.M. van het emplacement, werd dat jaar aan het bouwen van de draaibrug over de Dominékreek, vier spoorwegbruggen, de afgraving van het terrein van het stadsstation, enz. gewerkt.

Het stationsgebouw werd ook in dat jaar aanbesteed.

De sanitaire toestand, met het toezicht waarvan twee geneesheeren, gevestigd op de secties, belast waren, bleef over het algemeen goed, totdat de streek bereikt werd, waar de malaria heerschende was. Als reeds vermeld is, bleken toen, de uit den vreemde aangevoerde of gekomen arbeiders niet bestand tegen de klimaatsinvloeden; het ziekte-cijfer steeg zeer hoog en velen

moesten teruggezonden worden of afgevoerd van de secties. De creolen en de bewoners van Britsch Guyana bleken op den duur het best bestand te zijn. Die van de eilanden voldeden alleen in de malaria vrije streken en nadat ze gedurende eenigen tijd verblijf in de kolonie, geacclimatiseerd waren.

In 1905 werd met niet minder kracht gewerkt aan de opmetingen en het grondwerk. De opmetingen kwamen gereed tot K.M. 117 en de as definitief uitgezet tot K.M. 109. Aan het voornemen om het geheele meetwerk tot de Suriname-rivier te voltooien kon geen gevolg gegeven worden, wegens gemis aan een voldoend aantal arbeiders, daar al het volk in de vier laatste maanden van het jaar, noodig was voor de uitvoeringswerken.

Nabij Kadjoe werd echter de Suriname rivier over ± 4 K.M. in kaart gebracht en het overgangspunt over de rivier bepaald bij Makami, op ongeveer 3,5 K.M. stroomopwaarts van Kadjoe, daar het bleek, dat de rivier daar het smalst is en het rivierbed bezet met doorgaande rotsriffen, waarop eventueel eene brug kan worden gebouwd van 6 maal 50 meter spanning.

Die bepaling was noodig om zekerheid te hebben betreffende de aan te nemen hoofdrichting van het tracé: Brownsweg-Suriname rivier. Dit brugpunt werd vastgelegd aan het tracé der Maatschappij Suriname, Fri-Kadjoe en Brownsweg-Kadjoe, ten einde ook zekerheid te verkrijgen of op deze verbindingen zich groote terreins-bezwaren voordeden.

De uitvoering der werken in dat jaar veroorzaakte ten gevolge van ziekte als anderszins meer bezwaren en zorg dan in de vorige jaren.

De langdurige droogte van de eerste vijf maanden van het jaar maakte het mogelijk de baanvakken 70-79,5 die in een gebied lagen, dat gedurende de eerste acht maanden des jaars grootendeels overstroomd is, af te werken.

De uitvoerige voorbereidingen maakten het ook mogelijk dat in begin September alle beschikbare krachten konden geconcentreerd worden op de baanvakken 79,5-91, welke in hetzelfde overstroomd gebied lagen.

Het opwerpen van de 2 tot 3,5 M. hooge dammen op deze vakken, gaf zoowel door de arbeiders-schaarschte, ten gevolge van de ver-

betering van den toestand der plantages, als wegens de ernstige malaria-epidemie, groote ongerustheid, maar het gelukte tegen December, met de grootste krachtsinspanning door de, in het laatste derde gedeelte des jaars opgeworpen dammen, alsmede door het maken van een 800 M. lange boschhoutbrug bij K.M. 86 een toestand te verkrijgen, waarbij overlast van de overstroomingen tot betrekkelijk geringe geldelijke schade werd teruggebracht en de voortgang der werken geheel verzekerd. Ten einde dit resultaat te bereiken, was het noodig geweest om zooals vroeger gezegd is alle krachten op dit gedeelte te concentreeren en werden er dus geene arbeiders voor eenig ander werk onttrokken.

Voor het afwerken van den Maabo-heuvel, die zeer onregelmatig in het rivierbed uitspringt, bij eene hoogte van ± 45 M. en langs welke het spoortracé moest gaan, daar het, trots uitgebreide pogingen niet gelukt was deze oostwaarts om te trekken, werd een hydraulische machine-installatie besteld, waarmede het volgend jaar zou worden gewerkt.

Het spoor bereikte 9 October 1905 Kwakoegron (K. M. 79,5) aan de Boven Saramacca en was op 31 December in voldoenden staat, om de exploitatie tot dat punt te kunnen openen; de boschkap was op dien datum tot K. M. 93 gevorderd en de grondwerken waren tusschen K. M. 80—91 in bewerking.

Op 28 Maart te voren was het baanvak Paramaribo-Republiek door den gouverneur feestelijk ingewijd en den volgenden dag in exploitatie genomen; den 1 Augustus d.a.v. was het gedeelte Republiek-Capasikamp en op 1 Januari 1906, dat naar Kwakoegron ook in exploitatie genomen.

Den 1 Augustus 1906 bood de gouverneur aan de Koloniale Staten ter goedkeuring aan, eene verordening tot aanvulling en verhooging van de voorloopig vastgestelde Koloniale Huishoudelijke Begrooting van het dientsjaar 1906.

Het doel van deze verordening was deze begrooting aan te vullen met een nieuw artikel. — „Opnemingen bezuiden Kadjoe in verband met de bepaling van het eindpunt van den thans in aanleg zijnden spoorweg *f* 20.000."

In de memorie van toelichting, deze verordening vergezellende, zeide de gouverneur dat de voortzetting van den spooraanleg be-

zuiden Kadjoe afhankelijk zou zijn van het al dan niet aanwezig zijn in het Lawa-gebird van eene voldoende hoeveelheid met voordeel ontginbare mijnen.

Dit vast te stellen was de taak van het personeel der Mijnexploratie van gouvernementswege, dat in het afgeloopen jaar daarmede een aanvang gemaakt had.

Dit onderzoek zou met het oog op de uitgestrektheid van het terrein en de transport-bezwaren niet tijdig genoeg afloopen om eene beslissing te kunnen nemen vóór het eindpunt Kadjoe bereikt was.

De gouverneur meende dat, behalve het bedoelde onderzoek van het Lawa-gebied het vervoer op de Marowyne en Lawa ook van invloed op de beslissing omtrent de doortrekking moest zijn.

Hij vervolgde met aan te toonen dat dit vervoer nu reeds van eenige beteekenis was als in aanmerking genomen werd, dat de „Compagnie des Mines d'Or de la Guyane Hollandaise" in het jaar 1903 daarvoor *f* 54.354.92⁵ betaalde en dat de opnemingen over de maanden April en Mei van den opvoer in de Marowyne en in Lawa gedaan tot resultaat hebben gehad, dat wanneer dat vervoer tegen een gemiddelde prijs van *f* 25.— per vat en persoon voor opvoer en van *f* 10.— per vat en persoon voor afvoer gesteld werd, dit over die maanden eene opbrengst van *f* 61.520 zou hebben verzekerd.

Die waarnemingen moesten echter, naar de gouverneur meende geruimen tijd worden voortgezet alvorens een oordeel te kunnen vormen over dit vervoer en dientengevolge zou zulk eene beslissing niet voor eind 1906 kunnen genomen worden. De gouverneur wees er verder op dat uit de behandeling in Nederland van het daarop betrekking hebbende wetsontwerp bleek, dat Kadjoe alleen daarom als eindpunt gekozen was, omdat, waar de verlenging van een spoorweg tot aan het Lawa-gebied van nader onderzoek afhankelijk gesteld was, het niet wenschelijk geacht werd, de kostbare kunstwerken ter overbrugging van de Suriname-rivier te maken, bovendien was de afstand tusschen Kadjoe en het oorspronkelijk eindpunt Fri te onbeteekenend om genoemde werken te rechtvaardigen.

Daar die kostbare overbrugging naar alle waarschijnlijkheid

niet noodzakelijk was, omdat die overgang wellicht ook zonder bezwaar met een kabelbaan kon plaats vinden, welke geen bijzondere kosten met zich sleepen zou, deed zich volgens den gouverneur de vraag weder voor, wat het meest gewenschte eindpunt van den spoorweg zou zijn.

Hij ging de productie na van de verschillende placers in de kolonie en kwam tot resultaat dat de placers in de Beneden- en Boven Sara kreek en hare affluenten bijna het derde gedeelte van de goudproductie over het vijfjarig tijdvak 1895—1899 en meer dan dat, over het tijdvak 1900—1904 geleverd hadden.

Hij wees er verder op dat de ontginners van de placers in de Sara-kreek geen voordeel zouden hebben aan den spoorweg tot Kadjoe, omdat zich tusschen Kadjoe en de monding der Sarakreek vallen bevinden, die veel gevaar opleveren voor het afvaren met geladen booten; verder dat de reis op het middengedeelte der Sara-kreek tengevolge van de vallen moeilijk en gevaarvol en dientengevolge zeer hinderlijk was voor de ontginners dier placers en het daarom zeer wenschelijk zou zijn, onafhankelijk van de verdere doortrekking van den spoorweg, deze te verlengen tot boven de vallen der Sara-kreek.

Daar eenige zekerheid omtrent die punten van een nader onderzoek afhankelijk moest zijn, waarvoor opmetingen en terreinonderzoek noodig waren, stelde hij voor het bedrag van *f* 20.000 uit te trekken, voor de opneming van het gedeelte Kadjoe-Dam, alsmede voor de studie van het te kiezen type van overgang.

Volgens het voorloopig verslag van de Koloniale Staten, dat tegelijk eindverslag was, werd dit ontwerp algemeen met groote ingenomenheid begroet en verklaarde men, eenparig van meening te zijn dat, welke de resultaten ook mochten wezen van de exploratie van het Lawa-gebied, die misschien eerst over eenige jaren geëindigd kon zijn, de gegevens waarover thans reeds kon worden beschikt, van dien aard waren dat het doortrekken van den spoorweg tot de Lawa volkomen gerechtvaardigd was.

Maar ook al zou voor het oogenblik daartoe nog niet kunnen worden besloten, meenden de leden eenparig, dat in ieder geval het algemeen belang vorderde dat de spoorweg zoo spoedig mogelijk tot aan de Tapanahony werd doorgetrokken.

Zij beaamden verder ten volle, dat nu waarschijnlijk in het volgend jaar de spoorweg tot dicht bij Kadjoe zou zijn aangelegd, het algemeen belang dringend eischte, op de begrooting van dat jaar gelden beschikbaar te stellen teneinde in verband met de eventueele verlenging van den spoorweg, de noodige opmetingen en onderzoekingen te kunnen doen.

Zij eindigden met de verklaring, dat zij eenparig volkomen instemden met den voorgestelden post, daar het uitstellen hiervan tot gevolg kon hebben, dat de spoor-aanleg eenigen tijd zou moeten worden gestaakt, hetgeen niet anders dan nadeelig zou terugwerken op den algemeenen gang van zaken.

De gouverneur verklaarde in eene nota naar aanleiding van dit eindverslag, dat het hem aangenaam was te vernemen, dat de Koloniale Staten zich algemeen met dit voorstel konden vereenigen en dat hij ook met hen van meening was, dat er thans reeds reden bestond voor eene ernstige overweging der verdere doortrekking van den spoorweg.

Hij vond echter dat de beslissing hiervan thans niet aan de orde was en op deze zou worden vooruitgeloopen, zoolang de werkzaamheden der Mijn-exploratie van Gouvernementswege niet afgeloopen waren. Op dien grond kon hij niet met de Staten medegaan, waar deze de doortrekking tot de Tapanahony nu reeds voorgesteld wenschten te zien.

In de zitting der Koloniale Staten van den 24sten Augustus werd deze verordening met algemeene stemmen goedgekeurd en afgekondigd als de verordening van 25 Augustus 1905 (G. B. No. 44).

In dit jaar verliet een groot deel van het technisch spoorwegpersoneel de kolonie wegens ziekte, of wegens expiratie van hunne contracten; in 1906 werden ter aanvulling van de vacatures uitgezonden 3 ingenieurs, waarvan een hunner binnen één jaar de kolonie moest verlaten, daar hij aan malaria lijdende was.

In 1906 werd met niet minder kracht gewerkt, maar in het 2de deel van het jaar met een veel kleiner macht, daar de Britsch-Indiërs en Javanen weder tot den grooten landbouw terugkeerden, tengevolge van de verandering in den economischen toestand der cultuur-ondernemingen.

Teneinde over meer arbeidskrachten te kunnen beschikken,

hetgeen dringend noodig was in het Mindrinetie-gebied, dat het grootste deel van het jaar overstroomd was, werd een nieuwe proef genomen met arbeiders uit Barbados.

Deze proef mislukte geheel en al, daar hun weerstandsvermogen tegen het klimaat niet meeviel en zij zich kenmerkten door luiheid en onwil tot werken.

Zij werden geleidelijk weder teruggezonden. Op het eind van het jaar werd nog eene kleine proef genomen met arbeiders uit St. Martin (Nederlandsch gedeelte) waarvan de uitkomsten ook niet gunstig waren, doch zij bewezen in elk geval veel handelbaarder te zijn dan de Barbadianen.

Na dien tijd zijn geen verdere proeven genomen, maar werd er besloten het aantal arbeiders te beperken tot ongeveer 500 man, waardoor het mogelijk werd voor een groot deel met geacclimatiseerde arbeiders te werken.

De opmetingen waarvan hierboven sprake was, zijn verricht geworden van begin Februari tot medio Mei en van medio September tot medio December en hebben gekost *f* 17.755.15[5].

Er werd een goed tracé gevonden, dat van af het brugpunt tegenover de monding der Makami loopt naar de Sara-kreek en uitkomt bij den boschnegersgrond Abontjeman, welke bestemd is voor station van de placers, gelegen aan de beneden-Sara-kreek.

Een tweede raakpunt met de Sara kreek werd gezocht nabij Gégé, terwijl in de onmiddellijke nabijheid van de laatste stroomsnelling bij Dam, het eindpunt is ontworpen.

De noodzakelijkheid om deze meting te verrichten en te voltooien, gepaard aan een te kort aan ervaren stafpersoneel ten gevolge van vertrek wegens ziekte, belette de opmeting van het ontbrekende baanvak Brownsweg-Kadjoe.

Het werkplan in de laatste helft van 1905 voor het Mindrinetiegebied vastgesteld, werd geheel gevolgd. Vóór de jaarlijksche overstrooming van April waren alle laaggelegen vakken, voor zoover noodig afgewerkt.

Met het opvullen van de 800 M. lange hulpbrug nabij Fosibergi werd een begin gemaakt, zoodra de hoogere waterstanden opvoer van het noodige werkspoor en werkmateriaal veroorloofden.

De Maabo-heuvel werd in de maand Mei tot medio Augustus

afgespoten door middel van een installatie, bestaande in hoofdzaak uit een perspomp met een vermogen van ongeveer 100 M^3. water per uur, onder 10 atmosferen drukking. Dit bleek over het algemeen genomen, een succes, daar met een hoogst gering aantal arbeiders het werk gedaan is, tegen een lager bedrag dan met handen-arbeid mogelijk zou zijn.

Gedurende het afspuiten van den Maabo-heuvel werd uit de hand spoor gelegd vanaf de Zuidzijde van Maabo naar Fosibergi om niet dit laatste deel geheel afhankelijk te doen zijn van eventueel oponthoud bij het spuitwerk, hetgeen gelukkig niet voorkwam.

In medio September kon met ballasten een begin gemaakt worden. En werd toen met kracht spoor gelegd tot K.M. 99.300 en de baan tegelijk in berijdbaren staat gebracht ten einde den opvoer van materialen mogelijk te maken voor de aan genoemd eindpunt te bouwen brug over de Witte Water Kreek, waarvan de fundeeringen uit daar ter plaatse gevonden hout konden worden geheid, doch waarvoor betonsteenen en cement per rail uit de stad moesten worden aangevoerd. Bedoelde brug kwam ook volgens het plan in het 1ste kwartaal van 1907 gereed.

Met het bereiken van K.M. 96 was het moeilijkste en kostbaarste gedeelte van den aanleg Paramaribo-Suriname-rivier voltooid, daar de groote inundatie vakken in het heuvelland van Maabo en Fosibergi doortrokken waren en de streek, het minst met waterwegen bedeeld, waar niet meer op overstrooming behoefde gerekend te worden, bereikt was.

In 1907 waren trots de overstroomingen, ten gevolge van den exceptioneel hoogen waterstand, welke veel arbeid en krachtsinspanning eischten, de werkzaamheden zoodanig gevorderd, dat het baanvak Kwakoegron-Guyana Goud Placer den 13den Augustus in exploitatie kon genomen worden. Maart 1908 waren 110 K.M. spoorweg gereed en in exploitatie en de daarop volgende 10 K.M. in bouw. De ongunstige resultaten der mijn-industrie, voor zoover betreft het grootbedrijf, samenvallende met de financieele crisis in Amerika in de laatste maanden van 1907, waren oorzaak dat begin 1908 uitsluitend nog de „Compagnie des Mines d'or" dit bedrijf voortzette. Als gevolg hiervan kwamen meer werkkrachten

beschikbaar, waardoor het aantal arbeidenden aan den spoorweg-aanleg kon worden opgevoerd tot ruim 600 man.

Den 28sten Augustus 1906 werd door den gouverneur aan de Koloniale Staten aangeboden eene verordening tot het aangaan van eene geldleening voor de doortrekking van den in aanleg zijnden spoorweg tot Dam, boven de vallen der Sara-kreek.

In deze verordening werd gevraagd, den gouverneur te machtigen, om voor de doortrekking van den spoorweg tot Dam, ten laste van de kolonie, van den Staat der Nederlanden de noodige gelden naar gelang van de behoefte te leenen, tot een bedrag van hoogstens vijf honderd duizend gulden.

Deze verordening was ingediend door den heer Idenburg, die inmiddels den heer Lely als gouverneur opgevolgd had.

In de memorie van toelichting, deze verordening vergezellende, zeide de gouverneur, dat hij zich kon vereenigen met het, in de memorie van toelichting van de ontwerpverordening tot aanvulling en verhooging van de voorloopig vastgestelde Koloniale Huishoudelijke Begrooting van 1906, geleverde betoog, waarbij de wenschelijkheid werd uitgesproken, om geheel afgescheiden van de beslissing of de spoorweg tot het Lawa gebied zou worden doorgetrokken, den spoorweg te verlengen tot een punt boven de vallen der Sara-kreek n.l. tot Dam.

De moeilijke en gevaarvolle reis op het middengedeelte der Sara-kreek, die voor eene ontginning van de placers, aan die kreek en in de 2de goudzone gelegen, zeer hinderlijk is en het feit, dat trots al die moeilijkheden, die placers ongeveer 1/3 deel der goud-productie van de kolonie opleverden, wettigden ten volle de voortzetting tot Dam.

Daar de opmetingen van het terrein-onderzoek van het gedeelte Suriname-rivier-Dam thans vrijwel afgeloopen waren, meende de gouverneur dat eene beslissing in deze mocht genomen worden en zelf urgent moest worden geacht, in verband met den stand der werkzaamheden van den spoorweg-aanleg.

„Indien rationeel, doch niet te snel wordt voortgewerkt, kan de „spoorweg-aanleg op het eind van 1907 het kruispunt met den „Brownsweg bereiken en daar het verder bouwen van den spoor-

„weg van dit punt af, tot de Suriname rivier geen beteekenis „heeft, wanneer niet vaststaat dat de spoorweg ook aan de an- „dere zijde van die rivier zal worden doorgetrokken, is de urgen- „tie van dit ontwerp ten volle bewezen."

Verder werd in deze memorie de financieele toestand van den tegenwoordigen aanleg behandeld, waarbij werd aangetoond, dat de spoorweg tot de Suriname zou kosten *f* 5.100.000; terwijl de oorspronkelijke raming globaal gesteld was op *f* 4.200.000; dus eene overschrijding met 21½ %.

Wanneer in aanmerking genomen wordt, dat de oorspronkelijke raming gebaseerd was op de gegevens der Maatschappij Suriname, die weder geheel en al berustten op een globaal avant-project en verder de groote moeilijkheden, ondervonden ten gevolge van ziekte onder de arbeiders en teleurstelling bij den aanvoer van arbeiders uit den vreemde, waardoor zooveel hoogere arbeidsloonen moesten betaald worden, dan kan zeker deze overschrijding niet groot genoemd worden, vooral nog, als deze bouw in vergelijking gebracht wordt met hetgeen elders in de tropen voor spoor-aanleg werd betaald.

Wie in de gelegenheid geweest is van nabij dezen bouw na te gaan, zal onmogelijk hulde kunnen onthouden aan de energieke leiding, waardoor het mogelijk is geweest de vele moeilijkheden, welke zich daarbij hebben voorgedaan, te overwinnen.

De gouverneur deelde in zijne memorie van toelichting mede, dat besloten was voor den rivier-overgang een hangkabelbaan inplaats van eene brug te bouwen, maar dat bij het traceeren der lijn van overgang, rekening gehouden was met de mogelijkheid dat te eeniger tijd eene brug zou kunnen noodig zijn, in verband met eene eventueele doortrekking van den spoorweg tot het Lawagebied of met eene zeer groote ontwikkeling van de landstreek ten zuiden van de Suriname-rivier.

De brug zou volgens de berekeningen komen te staan op *f* 300.000; terwijl het kabelvlak met de meerdere kosten op het gedeelte Suriname-Dam ten gevolge van overlading zou te staan komen op *f* 46.000, welke bedragen van grooten invloed zijn geweest op de keuze van de kabelbaan, vooral omdat met deze kabelbaan per dag verzet zou kunnen worden 150 tot 180 ton,

een bedrag hetwelk in de eerste jaren ruim voldoende is om aan de te stellen eischen te voldoen, tenzij eene buitengewoon groote uitbreiding van de goud- en balata-industrie in die streek plaats heeft of wel het leven geschonken wordt aan nienwe industrieën.

Daar van het voor spoorweg-aanleg beschikbaar gestelde bedrag van ƒ 7.000.000, na voltooing van den aanleg van den spoorweg, Paramaribo-Kadjoe, met inbegrip van het aan de Maatschappij Suriname betaalde bedrag van overname, zou overblijven ƒ 1.243.000 à ƒ 1.388.000 en de aanleg van het deel Surinamerivier-Dam geraamd werd op ƒ 1.650.000, was derhalve in het gunstigste geval nog ƒ 315.000 daartoe noodig en werd daarom dit voorstel ingediend om van den Nederlandschen Staat, ten behoeve van de kolonie voor dien aanleg nog te leenen, een bedrag van ƒ 500.000.

Verder zou uit dit bedrag nog ƒ 50.000 beschikbaar gesteld worden voor de verbetering van het, boven de vallen gelegen gedeelte der Sara-kreek.

De gouverneur deelde verder mede, dat hij in overweging genomen had of niet inplaats van eene doortrekking van den spoorweg naar Dam, eene verlenging tot een hooger gelegen punt bijv. tot het placer „Drie Gebroeders" aan de orde moest gesteld worden; hij was echter tot een ontkennende beantwoording daarvan gekomen, met het oog op de zware financieele lasten, welke hierdoor wederom op de kolonie zouden worden gelegd. Tegenover de aanlegkosten daarvan, globaal geraamd op ƒ 3.300.000 en de jaarlijksche kosten aan rente, onderhoud en exploitatie, welke te staan zouden komen op ƒ 211.500 zou voorloopig geen hoogere exploitatie-opbrengst daartegenover gesteld kunnen worden, dan van ƒ 5.500. Dientengevolge vond de gouverneur het best een bedrag af te zonderen ten einde het bovendeel der kreek zoodanig in orde te brengen, dat deze waterweg eene natuurlijke en voldoende verlenging van den spoorweg kon worden.

In het voorloopig verslag der Koloniale Staten dat tegelijk eindverslag was, kwamen de Staten op hunne meening terug, reeds uitgedrukt in het eindverslag over de verordening tot

aanvulling en verhooging van de voorloopig vastgestelde koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1906, n.l. dat „ook al zou voor het oogenblik daartoe niet kunnen worden besloten, al de leden, die aan het afdeelingsonderzoek deel genomen hadden, eenparig meenden, dat in ieder geval het algemeen belang vorderde, dat de spoorweg zoo spoedig mogelijk tot aan de Tapanahony werd doorgetrokken."

Zij verklaarden, „dat nu er nog steeds alle reden bestaat zich „aan deze meening te blijven vasthouden, hetgeen betoog be„hoefde; dat men algemeen met groote erkentelijkheid kennis „genomen had van dit ontwerp, waardoor tegemoet zal gekomen „worden aan het gevaar van verlies van lijf en goed en andere „ernstige bezwaren, welke de exploitatie van de terreinen aan „de Boven-Sarakreek thans in den weg staan."

„De wenschelijkheid voor de doortrekking van den spoorweg „wordt ook nog afdoende bewezen door het feit, dat de placers „in deze zône gelegen, trots alle moeielijkheden, nog ongeveer „het derde van de goudproductie der kolonie opleveren."

„Van verschillende zijden werd de vrees uitgesproken, dat het „tot stand brengen van den rivier-overgang met een kabelover„weg, de thans bestaande bezwaren tegen het vervoer, niet het „minst van machineriën, niet zal opheffen. Aan meerderen wilde „het voorkomen, dat met behulp van een dergelijk vervoermiddel, „voorwerpen van eenigszins belangrijk gewicht niet gemakkelijk „zullen kunnen worden vervoerd, zoodat veel oponthoud en zelfs „groote belemmering in het vervoer niet zullen uitblijven."

„Men vroeg verder, hoe het Bestuur zich voorstelde dat het „vervoer voorbij Kadjoe zal geschieden, of de trein van den „anderen oever der rivier eerst zal vertrekken, wanneer de geheele „lading van de stad aangevoerd, door middel van de kabelbaan is „overgebracht en of de passagiers al dien tijd zullen moeten „wachten."

„Men meende dat indien slechts goederen tot een beperkt „gewicht telkens kunnen worden overgevoerd per kabelspoor, dit „belangrijk oponthoud zal medebrengen en zelfs het vervoer per „trein, zoodoende denzelfden dag wel eens onmogelijk zou kun„nen blijken.

„Vandaar, dat verscheidene leden het Bestuur in overweging „meenden te moeten geven, liever over te gaan tot het aanvragen „van een grooter crediet n.l. van f 800.000 ten einde al dadelijk „tot den bouw van een spoorbrug te kunnen besluiten, zonder „welke, naar hunne meening, de voordeelen aan het tot stand „komen van den spoorweg verbonden, in niet geringe mate zouden „verloren gaan.

„De overige leden, hoezeer in het algemeen de juistheid van „het in het midden gebrachte niet betwistende, konden zich vol„komen vereenigen met het plan tot het bouwen van eene hang„kabelbaan, die huns inziens vooral in de eerste jaren wel voldoende „zijn zal voor het verkeer, wanneer tevens zorg gedragen wordt „door de spoorweg-directie voor het afladen, overbrengen en weder „opladen van die goederen.

„Verder werd gevraagd wat de capaciteit van de hangkabelbaan „zijn zou en het maximum gewicht van de voorwerpen, welke „telkens daarover kunnen worden vervoerd en de opmerking „gemaakt dat er geen aanleiding voor de indiening van dit ont„werp zou zijn, indien niet aan de Maatschappij Suriname een „bedrag van ruim f 500.000 was betaald, ten einde weder in het „bezit te komen van het recht, tot het bouwen van den spoorweg, „indertijd door de kolonie kosteloos aan haar gegeven en het „overnemen van hare activa, waarvan de ervaring werd opgedaan, „dat zij al zeer weinig waarde hebben."

De gouverneur diende naar aanleiding van dit eindverslag eene nota in, waarin hij er op wees, dat door hem, de nadeelen voortvloeiend uit het overladen, dat bij gebruik van een kabelbaan noodzakelijk is, niet over het hoofd waren gezien, maar dat het verschil in kosten tusschen den bouw van eene brug en dien van een kabelbaan te belangrijk was, om met het oog op het beperkte vervoer van tegenwoordig en zelfs van dat, hetwelk in de eerste jaren door uitbreiding van de bestaande of in het leven roepen van nieuwe industrieën te verwachten was, niet de voorkeur te geven aan den bouw van een kabelbaan, die voorloopig eene voldoende verbinding zal aanbieden, niettegenstaande de bezwaren bij het overladen.

Verder werd op de gedane vraag geantwoord, dat de zwaarste

last, die met een kabelbaanwagen overgebracht kan worden, is 1000 K.G. en het dubbele van dien last, wanneer men een dubbel stel bewegingkabels heeft, door het gelijktijdig gebruik van de beide draagkabels in eene zelfde richting 1).

„Bezwaar zou dus alleen ontstaan voor het overbrengen van „voorwerpen van hooger gewicht, met name stoomketels, in de „droogste maanden van het jaar, maar het was te verwachten, „dat de directies der placers oordeelkundig zullen handelen en de „zware deelen der machineriën zoo tijdig zullen aanvoeren, dat „deze de Suriname-rivier kunnen overgebracht worden in de negen „maanden van het jaar, waarin men op voldoende hooge water-„standen kan rekenen.

„Het ligt ook in de bedoeling, den spoorwegdienst met het „geheele vervoer tot Dam te belasten en dus ook met de over-„lading bij het kabelvak."

De gouverneur wees verder er op, „dat het vervoer van per-„sonen niet vertraagd zal worden door de overlading, maar wel „het vervoer der vrachtgoederen, doch dat dit kon ondervangen „worden, wanneer passagiers hunne vrachtgoederen een trein „eerder opzenden, dan die waarmede zij zelf de reis maken zullen."

Hij eindigde met mede te deelen, dat de hangkabelbaan per dag in 10 uur tijds 187 ton in beide richtingen kon overbrengen, terwijl, zoo noodig, 's nachts kon worden gewerkt, eene capaciteit, die voor de eerste jaren zeer waarschijnlijk voldoende zou zijn.

In de openbare zitting van de Koloniale Staten van den 19den October 1906 werd deze verordening met algemeene stemmen goedgekeurd, na eene rede van het lid, Fabriek, waarin hij een krachtig pleit leverde voor den bouw van een brug, instede van een hangkabelbaan. In het laatste kwartaal 1907 is ter voldoening aan het regeerings-reglement deze verordening door de Ministers van Financiën en Koloniën aan de Kamers der Staten-Generaal ter goedkeuring aangeboden en bij de Wet van 27 December vastgesteld.

---

1) Een nadere studie van het vraagstuk heeft geleid tot de keuze van een kabelbaan, waarbij de maximumlast kan zijn 6000 K.G.

Mijnexploratie van Gouvernementswege.

Den 1sten Februari 1903 arriveerde de hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool, C. J. van Loon, vergezeld van den mijn-ingenieur A. J. Gouka om uitvoering te geven aan het hem bij beschikking dd. 23 December 1902 van den Minister van Koloniën opgedragen onderzoek betreffende de goudindustrie.

Ter voldoening aan deze opdracht, vertrok hij den 2den Maart d.a.v. naar het placer van de „Compagnie des Mines d'or de la Guyane Hollandaise", gelegen aan de Lawa, vergezeld van den hem toegevoegden mijn-ingenieur en den gouvernements-landmeter, Loth.

Hij keerde van deze reis den 10den April te Paramaribo terug en vertrok den 18den d.a.v. naar de Saramacca en Mindrinetie, ten einde een bezoek te brengen aan de placers van de Maatschappij tot exploitatie der vereenigde goudplacers „Concessie Gros"; van de Mindrinetie Mining Co.; de Vennootschap L. & F. de Jong en van de Saramacca Mining Company, van welke reis hij den 27sten d.a.v. te Paramaribo terug was.

Den 3den Mei vertrok hij naar Nederland, na bij beschikking van den gouverneur van Suriname dd. 1 Mei 1903 L. A. No. 4966 eervol te zijn ontheven van de bovenbedoelde opdracht. Aan deze zending is *f* 6363,38 uitgegeven.

Zijn rapport is door het gouvernement uitgegeven en als bijlage GG gevoegd bij het Koloniaal Verslag van het jaar 1904.

In dit rapport zijn de placers, welke bezocht zijn geworden, beschreven, de exploratie van het Lawa-gebied in het algemeen behandeld, verder de wijze van het voorkomen van het goud in Suriname en de te volgen wijze van exploratie van het Lawa-gebied in het bijzonder aangegeven.

In Augustus kwam aan, de mijn-ingenieur B. von Faber van gouvernementswege uitgezonden, om deel te nemen aan den wetenschappelijken onderzoekingstocht, onder leiding van den 1sten Luitenant bij den topografischen dienst van het Oost-Indisch leger, Franssen Herderschee, ter opname van de bronnen der Gonini-rivier en het geologisch onderzoek te leiden. Deze expeditie was reeds vertrokken en hij begaf zich op 11 Augustus op reis om zich op

Poeloegoedoe daarbij aan te sluiten. Van dit onderzoek was het resultaat, dat van de monding der Gonini tot circa 57 K.M. zuidwaarts daarvan geen of slechts spoortjes van goud waren gevonden; dat circa 4.5 K.M. ten oosten van de Emma-rivier een kwartsrif werd aangetroffen en dat op circa 57 K.M. van de Gonini-monding goudhoudende kreekjes werden gevonden.

Nadat deze ingenieur een voorloopig rapport had uitgebracht, moest hij in het begin van 1904 wegens gezondheidsredenen naar Nederland vertrekken, vanwaar hij in Juli van dat jaar terugkeerde. In het, na zijn terugkeer ingediende rapport werd medegedeeld, dat het onderzoek der kwartsmonsters geen bevredigend resultaat had opgeleverd. Aan gemeld onderzoek was ten kostte gelegd het bedrag van *f* 7843,88[5].

In September 1903 werd eene expeditie, onder leiding van den landmeter Samsom naar de Tapanahony uitgezonden om een tracé te kappen in Z.O. richting van het boschnegersdorp Affivisitie aan den rechteroever der Tapanahony, tegenover de monding der Tossokreek naar de Gonini, ten einde zoodoende toegang te krijgen tot dat deel der Lawa-delta.

Het resultaat van deze expeditie was, dat een tracé ter lengte van ruim 25 K.M. werd gemaakt tusschen de Tapanahony en een kreek, die waarschijnlijk een zijtak der Gonini is. Een drietal kwartsriffen werd gevonden en enkele goudhoudende kreken, volgens het rapport en daarbij een paar ritsen met bolletrieboomen en ook een bosch van bruinhartboomen, welke merkwaardig dicht bijeen groeien.

Aan dit onderzoek was besteed het bedrag van *f* 4731. 80. Een nader onderzoek werd ingesteld door den mijn-ingenieur J. A. Grutterink, die in de eerste dagen van Maart 1904 in de kolonie aankwam en voor een jaar ter beschikking gesteld was van den gouverneur. Voor dit onderzoek vertrok genoemde mijn-ingenieur den 5^{den} April d.a.v. en keerde den 31sten Juli terug. De resultaten, waartoe hij kwam, waren: dat in de, het tracé doorsnijdende kreken, waarin door den landmeter Samson goudvondsten waren gedaan, het goud niet in ontginbare hoeveelheid voorkwam; dat in de nabijheid van het tracé kwartsophoopingen voorkwamen, waarvan niet kon worden vastgesteld of ze afkomstig zijn van

riffen en waarvan een nader onderzoek der medegenomen kwartsmonsters aantoonde, dat zij geen goud bevatten.

Hij constateerde verder, dat de voorraden aan harde houtsoorten op de heuvels aanzienlijk waren, maar dat de veronderstelling, als zouden de op het tracé aangetroffen complexen van bolletrieboomen behooren tot ritsen, die zich over grootere afstanden voortzetten, niet bevestigd werd. Van de kosten dezer expeditie is niet afzonderlijk melding gemaakt.

In het midden van Juli 1904 keerde de ingenieur von Faber in de kolonie terug en omstreeks dien tijd arriveerde ook de mijningenieur 2[de] klasse van den Indischen dienst, (sedert bevorderd tot 1[ste] klasse) E. Middelberg, die door de Indische Regeering voor de tijd van 3 jaren ter beschikking van den Gouverneur werd gesteld om met de leiding der mijnexploratie van gouvernementswege te worden belast.

Kort daarna volgden de opziener Kampmeinert en 18 Chineesche boorlieden, afkomstig van de tin-ontginningen op het eiland Banka, om bij de exploratie te worden geëmployeerd.

Alvorens met de exploratie in het Lawa-gebied een aanvang te maken, werd het wenschelijk geacht, de wijze van onderzoek, door middel van grondboren, welke reeds tientallen van jaren voor het onderzoek van tinerts-afzettingen gebruikt werden op het eiland Banka, te beproeven in de Surinaamsche goudhoudende formatie.

Daartoe werd eene serie proefboringen op de terreinen der maatschappij „Concessies Gros" verricht van 1 Augustus tot 21 September 1904, waarbij de ondervinding werd opgedaan, dat de toepassing van het boorsysteem te Banka gevolgd, in Surinaamsche goudhoudende gronden is aan te bevelen en geschikt is om sneller en nauwkeuriger, dan door het graven van kuilen kan geschieden, de gemiddelde waarde van den bodem vast te stellen en dat het boorsysteem zonder buizen, zich bijzonder goed leent voor het snel en gemakkelijk uitvoeren van een voor-onderzoek naar de aanwezigheid van goud.

Ten einde met kracht en ononderbroken de exploitatie in de Lawa te kunnen voortzetten, werden nog twee mijn-ingenieurs uitgezonden, die den 24[sten] September in de kolonie aankwamen.

Ter vervanging van den mijn-ingenieur Grutterink, die voor een jaar gedetacheerd, in Februari 1905 naar Nederland vertrekken zou, kwam in December nog een andere mijn-ingenieur aan.

De Chineesche boorlieden vertrokken den 27sten September naar de Lawa om met het onderzoek een begin te maken, dat zich in het eerst bepaalde tot het stroomgebied der Nyam-kreek en het heuvelland, waaruit deze kreek ontspringt, alsmede tot den bovenloop van de Drietabbetje-kreek, welke ontspringt uit een heuvelland, dat met het eerste samenhangt.

De resultaten gedurende dit jaar, te beginnen van de 2de helft van September, verkregen, waren nihil.

Het oorspronkelijke plan vastgesteld door professor van Loon, om van uit Poeloegoedoe regelmatig in zuidelijke richting voort te werken, werd verlaten, tengevolge van de ongunstige resultaten van het onderzoek langs het tracé Affivisitie, in verband met de op geologisch gebied verkregen uitkomsten, zoowel aan de Tapanahony als aan de Gonini. Bij gemeld onderzoek bleek dat de geheele streek van Poeloegoedoe, zuidwaarts tot de breedte van het boschnegersdorp Cottica aan de Lawa-rivier, slechts uit graniet bestond en het dus aan te bevelen was het Lawa-gebied dieper in te trekken en zuidelijk van Cottica een aanvang te maken met het terrein-onderzoek.

In het volgend jaar (1905) werd de exploratie onafgebroken in dat gebied voortgezet.

Het onderzoek bleef aanvankelijk in twee secties verdeeld, waarvan de eene uit Awara-soela, aan de Lawa het heuvelgebied van de „de Goejetop" verkenden en de andere langs de Drietabbetjes-kreek zuidwaarts zou doordringen en het stroomgebied daarvan verkennen.

Gedurende dat jaar werd een overzage verkregen over een terrein van ± 45000 H.A. oppervlakte, waarvan het onderzoek nog in het volgend jaar zou worden voortgezet.

Bij dit onderzoek werd bevonden, dat nagenoeg alle valleien en kreken sporen van goud bevatten evenals elders in de kolonie in terreinen van gelijke formatie waren gevonden en somwijlen werd plaatselijk eene hoogere goudvoering geconstateerd.

Deze valleien en kreken zouden, volgens de meening van den

leider op zich zelf en onder de tegenwoordige omstandigheden bezwaarlijk met voordeel te bewerken zijn.

Daarenboven waren de resultaten van het onderzoek niet van dien aard om de doortrekking van den spoorweg te kunnen rechtvaardigen, het eigenlijke doel, waartoe de exploratie in het leven geroepen was.

De opzichter Kampmeinert stierf in Maart na eene kortstondige ziekte op het terrein, terwijl de Chineesche boorlieden in Mei naar de stad terugkeerden, daar hunne overeenkomst geëindigd was; twee, die geëvacueerd waren geworden naar het militair hospitaal, stierven aldaar, tien verlangden naar Oost-Indië te worden teruggezonden en de overige zes bleven in de kolonie bij den spooraanleg en de goud-industrie werkzaam.

De gezondheidstoestand van het dirigeerend personeel en de arbeiders was over het algemeen gunstig.

Bij wijze van tijdelijken maatregel werd een geneesheer beschikbaar gesteld om na te gaan of het mogelijk zou zijn aan het personeel der exploratie, geneeskundige hulp te verstrekken, doch deze proef mislukte, daar de geneesheer niet bestand bleek tegen de ontberingen van het boschleven en reeds zeer spoedig, wegens ziekte moest terugkeeren.

Ook bleek het bij deze proef dat, hoewel geneeskundige hulp voor het personeel zeker gewenscht zou zijn, deze wegens de uitgestrektheid van het terrein, waarover het personeel verspreid was, toch niet kon worden verstrekt.

Daar bij het onderzoek in het jaar 1905, reeds voldoende gebleken was, dat de exploratie in het Lawa-gebied niet had geleid tot het vinden van belangrijke goudhoudende terreinen, en een verder onderzoek van het Lawa-gebied, tengevolge der formatie niet raadzaam was, besloot de gouverneur op de koloniale huishoudelijke begrooting voor het dienstjaar 1907, een memoriepost te brengen voor het doen van eene exploratie buiten het Lawa-gebied, in verband met de doortrekking van den spoorweg.

In de memorie van toelichting zeide de gouverneur dat, daar de exploratie van het Lawa-gebied eene onderneming was, die niet om haar zelf, doch slechts in verband met den spooraanleg plaats had, het in strijd zou zijn met de bedoeling, die exploratie

te staken, zoolang de kans bestond dat de wenschelijkheid van de doortrekking van den spoorweg naar die streken kon worden aangetoond.

Hij wees verder er op, dat de eenige grens, die men daarbij stellen kon, die van het, voor de exploratie in beginsel toegestane krediet van een millioen gulden was, daar dit bedrag beschikbaar was gesteld om de vraag te kunnen beantwoorden of de doortrekking gerechtvaardigd was of niet.

Van het uitgeven van dit crediet mocht alleen worden afgezien, wanneer het zeker was, dat verdere uitgaven nutteloos zouden zijn, hetgeen nu niet het geval was.

Daar de gouverneur naar aanleiding van de tot nu toe verkregen resultaten van het Lawa-gebied, het onderzoek wenschte buiten de grenzen daarvan uit te strekken en wel in de landstreek tusschen de uitgegeven concessies aan de Sara-kreek en het Lely-gebergte aan de Marowyne en meende dat daartoe een nadere wettelijke voorziening noodig was, werd bij nota van wijziging, deze memoriepost door hem op de begrooting gebracht, teneinde het oordeel van de Koloniale Staten te vernemen, zonder daardoor in strijd te komen met Art. 47 van het regeeringsreglement, waarbij voorgeschreven staat, dat koloniale verordeningen niet mogen treden in regeling van hetgeen geregeld is bij Wet enz.

De gouverneur wees er verder in zijne toelichting op dat tot 1905 ruim *f* 350.000 uitgegeven was en dat, wanneer de onderzoekingen in de zône van den „De Goeje-top" en het Oranje-gebergte, eind 1906 voltooid waren en die in het gebied tusschen de Gonini en Tapanahony in 1907, na afloop daarvan circa 7 ton zouden verwerkt zijn, zoodat voor de exploratie buiten het Lawa-gebied ongeveer *f* 300.000 beschikbaar bleef.

Deze memoriepost werd door de Koloniale Staten aangenomen en later door de wetgevende macht in Nederland goedgekeurd.

In 1906 werden verder al de heuvelcomplexen welke daarvoor in aanmerking kwamen bezocht en onderzocht,; op eene enkele uitzondering na en dan nog in onbeduidende hoeveelheden, leverden al de bovengenoemde verkenningen en prospecties geheel negatieve resultaten op. Werd in den aanvang van 1906 nog verondersteld,

dat de exploratie tot einde 1907 zou moeten worden voortgezet, om het geheele Lawa-gebied te verkennen en die gedeelten, welke een nader onderzoek zouden wettigen, systematisch te onderzoeken, in den loop van 1906 bleken die gedeelten waarvan verondersteld werd, dat zij alsnog gunstige kansen voor goudvondsten zouden aanbieden, niet uit die gesteenten te bestaan, welke met de goudvoering samengaan.

Elders bleken zij wel voor te komen, maar hunne verbreiding was gering en het alluviale gehalte onvoldoende.

Als algemeen resultaat van dat onderzoek werd geconstateerd, dat de verwachtingen, welke van het Lawa-gebied als goudland gekoesterd werden, niet zijn bevestigd geworden en dat de reputatie welke dat gebied gedurende geruimen tijd heeft genoten van te zijn een goudland bij uitnemendheid, ongegrond was.

Dientengevolge werd geconcludeerd, in 1907 geen onderzoekingen meer in dat gebied voort te zetten, maar liever alle krachten te concentreeren in het gebied van het Lely-gebergte. Ook daar waren de resultaten niet gunstig. Zoowel het stroomgebied der Tossokreek als dat op den linkeroever der Tapanahony tusschen de Tossomonding en Kriolakondre leverden niets van eenig belang op. Alleen gaf een oppervlakte van 40.000 H.A. in het gebied der Grankreek eenige betere verwachting.

Te betreuren valt het, dat dit onderzoek een slachtoffer geëischt heeft in den persoon van den mijn-ingenieur Visser, die door voorloopig gunstige resultaten, genoopt werd te lang in het bosch te blijven en kort na zijne aankomst in de stad aan malaria overleed.

De exploratie van het Grankreek-gebied kon niet worden voltooid doordat in September 1907 het laatst overgebleven mijnbouwkundig personeel wegens gezondheidsredenen het werk moest opgeven. Sinds 1 Mei 1908 is geen exploratie-personeel meer in dienst.

Het rapport van het onderzoek in het Lawa-gebied is uitgegeven als bijlage van het Koloniaal Verslag over 1907.

Aan dit uitvoerig en zeer gedocumenteerd verslag van den leider der Gouvernements-Mijnexploratie in Suriname, den heer

E. Middelberg, over het onderzoek naar goud in het Lawa-gebied ontleenen wij het volgende:

„De heer Middelberg begint met mede te deelen, dat de resul-„taten van dit onderzoek blijven beneden de verwachtingen, welke „men daarvan meende te kunnen koesteren.

„Het vraagstuk dat onder de oogen moest worden gezien, naar „welk gedeelte van het gebied der kolonie de spoorweg, tot welks „aanleg tot aan het dorp Kadjoe van uit Paramaribo te voren „was besloten, moest worden doorgetrokken, is niet opgelost. „Niet alleen echter is de vraag der te kiezen richting voor een „spoorwegtracé naar het Lawa-gebied onbeantwoord gebleven, „doch tevens zijn gegevens verkregen, welke een verdere door-„trekking, in het algemeen onraadzaam doen voorkomen".

Hierna geeft de heer Middelberg een kort overzicht der geschiedenis van het Lawa-gebied, om aan te toonen hoe dit gedeelte van Suriname ten onrechte de reputatie van een rijk goudland heeft verkregen. Vervolgens komt een overzicht van den geologischen bouw van Suriname, en in 't bijzonder van het gebied der jongere eruptieve gesteenten en het voorkomen van goud, van de verrichte werkzaamheden en den daarbij verkregen geognostische gegevens om tot de volgende conclusies te komen:

„. . . De exploratie van het Lawa-gebied heeft geleid tot het „vinden van enkele, zeer weinig uitgestrekte rijkere plaatselijke „centra van goudvoering, in aansluiting waarvan, naar de meer „uitgestrekte van laag gehalte is gezocht, welk onderzoek niet tot „eenig gunstig gevolg heeft geleid".

Uit de gedetailleerde opgaven van den heer Middelberg volgt, dat hij over het terrein in 423.000 M³. een goudgehalte per kubieke meter vond van 0.55 tot 5.47 gram. Meestal was het bevonden gehalte beneden het gemiddelde dier cijfers.

Aaneengesloten terreinen van grooter volume dan 500 M³. en met een gemiddeld goudgehalte, hooger dan 0.4 gram per M³. zijn in het overige gedeelte van het Lawa-gebied niet aangetroffen.

Het totale volume van 423.000 M³. stelt dus voor, de hoeveelheid grond welke onder de gunstigste omstandigheden, als bewerkbaar zou mogen worden beschouwd, doch welke verspreid is over een oppervlak van ongeveer 45.000 H.A. Neemt men aan

dat al deze grond door middel van de thans gebruikelijke primitieve ontginningswijzen kon worden bewerkt, en verder dat op deze wijze gemiddeld per man en per jaar 500 M^3. grond kan worden verzet, dan zou men voor de ontginning van bovengenoemden voorraad gedurende één jaar een sterkte van 846 man noodig hebben. Toegegeven wordt daarbij, dat de mogelijkheid bestaat dat nog ettelijke terreintjes van gering oppervlak en gering volume het cijfer van 423.000 M^3. kunnen doen stijgen, doch het zal thans duidelijk zijn, dat men op deze wijze nooit kan komen tot cijfers, die voor den aanleg van een spoorweg ook slechts het minste belang hebben. Trouwens dat kunnen relatief rijke complexen als dat in 1885/86, in het „Fatoe Swieti" massief ontdekte, voor zichzelf alleen nog niet doen en het is niet aan te nemen, dat in het onderzochte gebied zulke vondsten alsnog zullen worden gedaan.

Omtrent het gebied tusschen Lawa en Tapanahoni kan dus worden verklaard, dat daarin geen alluviale goudhoudende gronden in zoodanige uitbreiding worden aangetroffen dat daarvoor de aanleg van een spoorweg wenschelijk is. De goudhoudende terreinen van geringe uitgestrektheid welke door het onderzoek aan het licht zijn gekomen, bieden geen kans dat in hun nabijheid nog andere van belangrijke uitgestrektheid aanwezig zijn. Evenmin mag verwacht worden, dat goud van alluviale vorming, òf in kwartsriffen òf op primaire ligplaats in ontginbare hoeveelheid aanwezig is, dáar waar de secundaire vormingen van zoo geringe waarde zijn gebleken. De in deze richting ingestelde onderzoekingen hebben alle, zonder uitzondering tot een negatief resultaat geleid.

De vooruitzichten voor de ontwikkeling van de goudindustrie in het Lawa-gebied kunnen dus slechts een zeer ondergeschikten invloed uitoefenen op de beantwoording der vraag of aanleg van een spoorweg voor de ontwikkeling van dat gedeelte van het binnenland wenschelijk is.

Gouverneursreizen in de goudvelden.

Gouverneur Lely maakte van 15 tot 23 Juni 1905 eene reis naar de goudvelden, in de eerste goudzône gelegen.

De reis werd per stoombarkas gedaan tot Berg en Dal, vandaar werd eene voetreis naar placer de Jong ondernomen, waar eenige dagen werden doorgebracht. Vanuit dit placer werden achtereenvolgens bezocht, de placers van de Naamlooze Vennootschap „Concessies Gros" van de Mindrinetie Mining Cie, van de Guyana Goud Placer Maatschappij, waarvan de eerstgenoemde alleen, niet in bewerking was van onderhuurders.

Verder werden nog de placers van de vennootschappen „Goldfields of Surinam Ltd", en „'t Toeval" bezocht en de reis daarna voortgezet, totdat Kadjoe aan de rivier Suriname, het voorloopige eindpunt van den spooraanleg bereikt werd.

Van Kadjoe had verder de reis per visschersbooten plaats, over de stroomversnellingen tusschen Kadjoe en Koffiekamp naar Boschland, alwaar een stoombarkas den gouverneur en gezelschap verder naar de stad voerde.

Aan den heer Lely komt de eer toe de eerste Gouverneur te zijn geweest die den moed heeft gehad een voetreis door het binnenland te doen en daar een tiental dagen te verblijven.

De gouverneur Smidt had ook jaren geleden het placer van de Saramacca Mining Cy, (toen Witte Water Cy) bezocht, maar deze reis had geheel en al langs den waterweg plaats gehad; ook de gouverneur van Asch van Wyck had het placer „de Jong" bezocht, maar deze reis was van Berg en Dal uit, per muilezel gedaan en beide reizen waren bovendien van zeer korten duur geweest.

In 1906 werd eindelijk weer een placer voor rekening van Nederlanders aangekocht. Dit was het placer, bekend staande onder den naam van Savanna Mine No 1, toebehoorende aan de erven J. E. Muller en waarop door de Amerikanen Smith en Fennelly omstreeks 1876 eenige kleine diamanten gevonden

waren. Dit placer werd door den heer Jay te Amsterdam aangekocht voor ƒ 35.000, waarvan ƒ 10.000 in contanten en ƒ 25.000 van een vennootschap, die voor de exploitatie ervan was opgericht, in aandeelen.

Deze Vennootschap werd opgericht met een kapitaal van ƒ 1.700.000, verdeeldin 1200 preferente en 500 gewone aandeelen à ƒ 1000 en voor den inbreng van de concessie, den heer Jay 497 preferente en 500 gewone aandeelen toegestaan. Te oordeelen naar de wijze waarop de exploitatie van dit placer tot nu toe plaats heeft, valt af te leiden, dat het Nederlandsche publiek wijs geworden door vroegere ervaring, niet deelgenomen heeft aan de inschrijving op de aandeelen van deze vennootschap.

Klein-bedrijf.

Sedert de débacle van de groote goud-ondernemingen in 1901 en 1902 waren op al de placers, haar toebehoorende, de werkzaamheden stop gezet. Nadien werden ze, als reeds is vermeld in onderhuur uitgegeven aan opzichters en arbeiders, vroeger in dienst van die ondernemingen, tegen 10 % of 15 % van de bruto opbrengst.

Na eenigen tijd waren ook, behalve de placers van de „Compagnie des mines d'or de la Guyane hollandaise," van de Vennootschap „Concessie Gros" en van de „Saramacca Mining Cy." al de vroeger bestaan hebbende ondernemingen in handen van onderhuurders. *)

De gevolgen daarvan waren belangrijk; de goudproductie, die sinds eenige jaren regelmatig dalende was, begon van 1903, het eerste jaar van onderhuur te stijgen en bereikte in 1905 het hoogste cijfer, dat sinds het bestaan der goud-industrie was verkregen. Dit blijkt uit de tabel betreffende het verkregen goud

---

*) In 1907 staakten ook beide laatstgenoemde ondernemingen hun bedrijf.

en de uitgegeven oppervlakte van concessies achter aan dit overzicht gevoegd.

Dat maximumcijfer werd in 1906 nog overtroffen met ruim 100 K.G.

Deze uitkomsten deden hooge verwachtingen koesteren van de toekomst van deze z.g. kleine industrie, voor de ontwikkeling der goud-industrie in het algemeen.

De gouverneur maakte daarvan in zijne rede bij de opening der Koloniale Staten op 9 Mei 1905 melding in de volgende bewoordingen:

„de productie steeg van 682 K.G. in 1903 tot 803 K.G. in „1904 en is ook in de eerste maanden van dat jaar stijgende".

„Deze vermeerdering van productie, welke, hoewel op zichzelf „niet groot, toch betrekkelijk belangrijk genoemd kan worden, is „uitsluitend te danken aan de uitbreiding, welke het klein-bedrijf „heeft ondergaan na de tegenspoeden, welke met het bedrijf in „het groot waren ondervonden".

Hij benoemde kort daarna, bij beschikking van 7 Juni No. 7079 een commissie, onder voorzitterschap van den administrateur van Financiën en verder bestaande uit den gouvernements-landmeter, den leider van de mijn-exploratie van gouvernementswege, een vertegenwoordiger van de groot-industrie en een van de klein-industrie, om van advies te dienen over de vraag in hoeverre wijziging van de „Goudverordening" gewenscht is te achten voor de ontwikkeling van het klein-bedrijf in de goud-industrie.

De commissie bij de beschikking van den gouverneur dd. 7 Juni 1905 benoemd, bracht den 15[den] Mei 1906 een lijvig rapport uit.

Dit rapport is op last van den Minister van Koloniën gepubliceerd, ten einde volgens de rede van den gouverneur, uitgesproken bij de opening van de Vergadering der Koloniale Staten dd. 14 Mei 1907, „uit te lokken eene openbare bespreking daarvan, „die voor de verdere behandeling van deze kwestie van belang „kan zijn."

De commissie komt in dit zeer lezenswaardig rapport, waarin nog opgenomen is een overzicht van de bepalingen over de goud-industrie in de naburige koloniën, tot de volgende conclusies:

1. De bestaande wettelijke bepalingen zijn niet belemmerend voor eene geregelde ontwikkeling van het klein-bedrijf;
2. het klein-bedrijf, zooals het nu wordt uitgeoefend moet geacht worden nadeelig te zijn voor de arbeiders;
3. aan het klein-bedrijf zijn ernstige nadeelen verbonden voor het groot-bedrijf;
4. het groot-bedrijf is meer dan het klein-bedrijf in staat onze goud-industrie te brengen op eene rationeele basis. De Commissie meent dientengevolge de haar gestelde vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Zij meent echter voor de toekomst te moeten aanbevelen, zoodra weder eene wijziging der goudverordening in overweging wordt genomen;

a. invoering van bedrijfsdwang zoodra de beschikbare werkkrachten in de kolonie dit zullen toelaten voor nieuw uit te geven concessiën;

b. vaststelling van een maximum oppervlakte.

Zij gaf ook nog de volgende middelen in overweging, welke naar hare meening zullen bijdragen, dat het klein-bedrijf zooveel mogelijk zal strekken tot bevordering van het algemeen belang;

1. dat van gouvernementswege worde aangemoedigd, dat er verbetering kome in ontwikkeling en technische kennis van het personeel, dat met de leiding der werkzaamheden in de goudvelden is belast; (De wijze waarop deze verbetering hier moet geschieden, waar alle hulpmiddelen en onderwijskrachten ontbreken, is door de commissie niet aangegeven.)
2. dat er eenig meerder toezicht van gouvernementswege in de goudvelden dan tot nu toe, worde in het leven geroepen;
3. dat eene proef wordt genomen op gedeelten der terreinen van de Maatschappij Suriname, die gemakkelijk bereikbaar zijn, met beschikbaarstelling voor het klein-bedrijf op de wijze als dat thans door het groot-bedrijf plaats vindt, tegen betaling van eene retributie van niet meer dan 10 % van het verkregen product;
4. dat het klein-bedrijf tegen minder onvoordeelige voorwaarden in de gelegenheid gesteld wordt crediet te verkrijgen door het geven van een verband op het te winnen product op bij verordening vast te stellen voorwaarden.

De commissie was bij een nader schrijven van den gouverneur dd. 3 Maart 1906 No. 2797 nog uitgenoodigd om bij haar advies te willen mededeelen, welke van de voorwaarden, die tot dusver gesteld worden in de contracten tusschen concessionarissen en onderhuurders van concessies behouden kunnen worden en welke niet en om c.q. hare voorstellen, vervat in eene ontwerpverordening met memorie van toelichting in te zenden.

De commissie kwam na een onderzoek van de contracten, bij de klein-industrie in gebruik, waarvan de voorwaarden nog al uiteenloopen, tot de conclusie, dat van een ontwerpen van wettelijke bepalingen geen nut te verwachten is, omdat zoodanige bepalingen, om voor alle gevallen te kunnen gelden, van zoo'n algemeenen aard zijn en zoo ruim gesteld zouden moeten wezen, dat zij het dwingende karakter zouden verliezen.

Tegen het rapport dezer commissie kwam het lid der Koloniale Staten, Bueno in de zitting van den 2den Mei 1906, in eene uitvoerige rede op.

Hij begon met te betreuren, dat slecht één vertegenwoordiger van het klein-bedrijf benoemd was in deze commissie, die geroepen werd eene studie te maken van de grieven, welke door het klein-bedrijf tegen de goudverordening geopperd werden.

Het was daarom niet te verwonderen, dat de commissie, die blijkens haar rapport niets gevoelde voor den kleinen man, conclusies trok, welke alles behalve aanmoedigen tot het steunen van een bedrijf, dat volgens hem de goud-industrie behoed heeft voor een wissen en algeheelen ondergang en nu niet anders is dan de spil, waarom de geheele goud-industrie draait.

Hij betoogde verder dat de klein-industrie door het Bestuur goed moest gesteund worden, evenals de kleine landbouw thans en nog zelfs ongevraagd steun ondervindt en bestreed verder verschillende deelen van het rapport, waarin tegen de wijze, waarop het klein-bedrijf uitgeoefend werd, bezwaren waren geopperd en de groot-industrie in bescherming genomen.

Hij ging verder de voeding op de placers verstrekt en die der klein-industriëelen na en beweerde dat deze veel beter en ruimer waren dan gene en eindigde met de wenschen uiteen te zetten van de klein-industriëelen, welke in het kort samengevat, hierop neerkomen:

1. Vrijheid van onderzoek.
2. Vervalling van de retributie naar de oppervlakte met verhooging van de goudbelasting tot 15 %.
3. Vaststelling bij uitgifte van concessies van een maximum oppervlak van 200 H.A. en vervalling van een minimum oppervlak.
4. Invoering van bedrijfsdwang en
5. Verleenen van een verband op het te winnen product, ten voordeele van de leveranciers van goederen.

Teneinde de goud-industrie te doen bijdragen in de uitgaven ten koste gelegd aan den spooraanleg, werd de verordening van 30 Januari 1907 tot nadere wijziging van de Verordening op de goudbelasting den 15den April d.a.v. onder No. 37 afgekondigd, waarbij de verplichting werd opgelegd aan de goud-ondernemingen gelegen op 10 K.M. of kleineren afstand van den spoorweg, hun goud voortaan niet anders dan per spoorweg te vervoeren.

Verder werd bij eene nadere Verordening, op denzelfden datum onder No. 38 afgekondigd, bepaald, dat de vracht van de stations of halten ten Zuiden van Maabo zou bedragen *f* 1.— per Hectogram goud of gedeelte daarvan en *f* 0.50 van de stations of halten ten Noorden van Maabo.

Op de achterstaand afgedrukte tabel zijn aangegeven de oppervlakten uitgegeven in concessie tot ontginning van delfstoffen en de goudopbrengsten. Beide gesplitst naar de jaren en naar de riviergebieden. Uit de vergelijking der cijfers blijkt dat de wijzigingen in de productie over de geheele kolonie samengaan met die over het gebied der Suriname-rivier.

Voorts ziet men dat er geen evenredigheid bestaat tusschen de producties en de oppervlakten in concessie. Het meest blijkt dit in het jaar 1882, toen bij de maximum uitgegeven oppervlakte slechts een geringe opbrengst werd verkregen.

Opmerkelijk is ook, dat de opbrengsten van het gebied der Suriname-rivier in 1887 en dat van het gebied der Saramacca in 1880, niet meer zijn overtroffen, terwijl toch die van de geheele kolonie in de laatste jaren sterk zijn gestegen.

Op de achterstaande kaart der drie Guyana's staan aangeduid

de plaatsen, alwaar rijke goudafzettingen gevonden zijn. Gaat men deze kaart na, dan valt het onmiddellijk in het oog, dat terwijl in Fransch Guyana rijke goudafzettingen bijna over zijn geheele breedte ontdekt zijn, in Hollandsch en Engelsch Guyana, tusschen den linkeroever der rivier Saramacca en den rechteroever der Demerara-rivier geene goudafzettingen van eenige beteekenis zijn gevonden.

Onderzoekingen zijn in deze streek langs de Coppename, Corantyn en Berbice rivieren zoowel van Hollandsche als van Engelsche zijde jaren lang gedaan met onbevredigende resultaten.

De oorzaak daarvan kan slechts gezocht worden in het graniet, dat juist in deze streek predomineerend op den voorgrond treedt, terwijl al de rijke goudafzettingen tot heden toe slechts gevonden zijn op het contact van graniet en de basische eruptief gesteenten.

Hetzelfde verschijnsel is ook geconstateerd in de Tapanahony bezuiden de monding der Tossokreek en in de boven Lawa waar de onderzoekingen tot geen succes hebben geleid.

Aan de geologie de taak voor dit verschijnsel eene steekhoudende verklaring te vinden!

Bij Art. 11 van de Spoorwegverordening (G.B. 1903 No. 30) was bepaald dat door den Gouverneur geene nieuwe concessies tot ontginning of exploitatie van hetgeen zich op of in den bodem bevinden, zouden worden uitgegeven:

1. in een terreinstrook ter lengte van den ontworpen spoorweg, voor zoover de richting er van door den Gouverneur is vastgesteld en ter breedte van duizend Meters, gemeten aan weerszijden uit de as van den spoorweg,
2. in de terreinen waarop de Maatschappij Suriname ingevolge verordeningen van 21 December 1896 (G.B. No. 55) en van 24 Juni 1899 (G.B. No. 35) haar recht van voorkeur heeft doen gelden,
3. in het Lawa gebied; tot dat daaromtrent bij Koloniale Verordening is voorzien.

Bij brief dd. 18 Mei 1907 No. 5137 maakte de Gouverneur eene Ontwerp-verordening bij de Koloniale Staten aanhangig, waarbij

de uitgifte van genoemde terreinen tot ontginning van delfstoffen en tot exploitatie van balata geregeld wordt.

In de Memorie van Toelichting dit Ontwerp vergezellende deelt de Gouverneur mede dat nu de gelegenheid bestaan heeft volledige kennis te nemen van het archief der voormalige Maatschappij Suriname en nu van gouvernementswege een onderzoek van het Lawa gebied naar de aanwezigheid van delfstoffen plaats gehad heeft, terwijl de spoorweg bereids de eerste goudzône bereikt heeft, het oogenblik naar zijne meening gekomen is om de regeling te treffen bij voormeld artikel in uitzicht gesteld, ten einde de Koloniale kas niet langer de inkomsten te doen ontberen, die zij door de tijdelijke sluiting van de genoemde terreinen, in het bijzonder aan goud- en balatarechten tot dusver moest missen.

De Gouverneur deelt verder mede, dat bij de overweging der vraag op welke wijze de uitgifte van concessies op de gereserveerde terreinen behoorde te worden geregeld, het hem bleek, dat niet ten aanzien van al die terreinen eenzelfde stelsel zou kunnen worden toegepast.

Wat betreft de terreinen, waarop de Maatschappij Suriname haar recht van voorkeur heeft doen gelden, laten de gegevens, die het archief van de Maatschappij daaromtrent verschaft geene benaderende waardebepaling toe, zoodat ook de waarde der rechten, welke de kolonie heeft verkregen, niet kan worden geschat en daarop geen stelsel van uitgifte kan worden gebouwd.

De geschiedenis van de aanvraag dezer terreinen door de Maatschappij Suriname wordt aangehaald om te bewijzen, dat daarbij niet de waarde daarvan op den voorgrond zat, maar geheel andere redenen.

Intusschen behoeft deze omstandigheid, naar de meening van den Gouverneur, niet te beletten dat ten aanzien van de uitgifte dezer terreinen toch een andere weg gevolgd wordt dan in het algemeen volgens de heerschende bepalingen plaats heeft.

Daar in de door de Maatschappij Suriname aangevraagde terreinen gebiedsdeelen zullen zijn, die voor derden om bijzondere redenen thans eene hoogere waarde kunnen hebben, acht de Gouverneur het gerechtvaardigd hiervan, zooveel mogelijk, partij

te trekken, door eene inschrijving voor het verkrijgen van concessies op de bedoelde terreinen te openen, mits aan een ieder de gelegenheid wordt geschonken kennis te nemen van de gegevens, in het archief der Maatschappij aanwezig, waardoor hij zich zelfstandig een oordeel omtrent de betrekkelijke waarde der onderscheidene terreinen kan vormen.

De Gouverneur meent dat door eene dergelijke wijze van uitgifte speculatie van de zijde der kolonie wordt vermeden, zonder dat de weg wordt afgesloten om aan de Koloniale kas de baten te bezorgen, die bij onvoorwaardelijke uitgifte der concessies op den gewonen voet wellicht uitsluitend aan derden zouden toevallen.

Eene ligging aan of nabij den spoorweg mag zeer zeker als eene voor den eventueelen ontginner gunstige omstandigheid worden beschouwd, vandaar dat ook voor de terreinen binnen de kilometerstrook aan weerszijden van den spoorweg hetzelfde stelsel van uitgifte bij inschrijving wordt vastgesteld.

Van deze strook wordt 25 M. breedte aan weerszijden van den spoorweg gereserveerd alleen om daardoor latere onteigening voor eventueel noodige werken te ontgaan.

Daar de argumenten, welke tot deze wijze van uitgifte voor goud-concessies voeren, ook gelden voor balata-concessies, wordt voor de uitgifte daarvan hetzelfde stelsel toegepast.

Wat de terreinen in het Lawa-gebied betreft, moet naar de meening van den Gouverneur een ander standpunt worden ingenomen, althans voor zoover het betreft het uitgeven van concessies voor het ontginnen van delfstoffen.

In dat gebied heeft van gouvernementswege een onderzoek plaats gehad, dat zich heeft uitgestrekt van Poeloegoedoe tot aan het Oranje-gebergte en waardoor eene nauwkeuriger kennis omtrent dat gebied verkregen is.

De resultaten van dat onderzoek zijn ongunstig geweest, met uitzondering van een tweetal terreinen, waarin eene voor het aantreffen van goud gunstige formatie geconstateerd is geworden en waarin ook enkele kleinere perceelen kunnen worden afgebakend, welke bij eene ontginning op kleine schaal voor korten tijd wellicht met voordeel kunnen bewerkt worden.

De mogelijkheid bestaat ook dat in bovengenoemde complexen eenige andere kleine perceelen van dien aard aanwezig kunnen zijn.

Al deze voordeelen wettigen naar de zienswijze van den Gouverneur het openen van eene inschrijving voor concessies in die bepaald aangewezen gebiedsdeelen.

In andere deelen waarvan de resultaten ongunstig zijn geweest, bestaat geen reden om voor de uitgifte van concessies extra betalingen te bedingen of hoogere aanbiedingen dan op den voet der gewone bepalingen uit te lokken.

De gelegenheid zal aan gegadigden worden gegeven, om van de uitkomsten der exploratie, de kaarten en verdere voorhanden gegevens, kennis te nemen vóór dat zij mededingen.

Deze bijzondere omstandigheden geven aanleiding om een eenigszins ander stelsel van inschrijving voor te stellen als ten opzichte van de terreinen der Maatschappij Suriname en van die binnen de spoorwegstrook ontworpen is.

Voor deze laatstgenoemden wordt ruimte gelaten voor aanbiedingen van eene retributie tot gelijk bedrag als bij de Goudverordening is vastgesteld, terwijl voor concessies in de twee hierboven aangeduide complexen in het Lawa-gebied inschrijvingen voor eene hoogere retributie dan de normale zullen mogen plaats hebben.

De Gouverneur verklaart verder ernstig te hebben overwogen of deze gelegenheid te baat zou kunnen worden genomen, om stappen te doen in het belang der bevordering van het kleinbedrijf, doch dat deze overweging hem leidde tot het resultaat, dat het niet gewenscht moet worden geacht die aangelegenheid vast te koppelen aan de uitvoering van Art. 11 der spoorwegverordening, daar zij ongetwijfeld afzonderlijke beschouwing en behandeling eischt.

Wel wil hij deze gelegenheid aangrijpen om tegemoet te komen aan den wensch van de Koloniale Staten uitgesproken in het Voorloopig Verslag betreffende de Ontwerp-Begrooting voor 1907 om „aan betrouwbare pioniers die aldaar (in het Lawagebied) praktische onderzoekingen zouden wenschen te doen, de gelegenheid daartoe, zij 't ook onder contrôle van deskundigen

aan te bieden, door hen finantieel daartoe in staat te stellen."

Door den Gouverneur werd toen verklaard, dat hij tegen eene tegemoetkoming, aan de uitgesproken wenschen geen bezwaar had, mits deze onderzoekingen geen geldelijke offers zouden eischen van het gouvernement, behoudens de uitkeering van eventueele belooningen aan hen, die vondsten deden.

Daartoe is bij deze Ontwerp-verordening eene regeling ontworpen om goudzoekers vergunning te verleenen in dat gebied kosteloos te exploiteeren, terwijl hun tevens de waarborg wordt geschonken, dat zij van de gedane vondsten voordeel zullen kunnen trekken.

Het ligt in de bedoeling om aan hen die vondsten doen, de gelegenheid te geven, de waarde daarvan aan te toonen door eene proefexploitatie en indien inderdaad eene vondst van waarde is gedaan, den vinder te beloonen door hem uit de voor de exploratie van het Lawa-gebied beschikbare fondsen een bedrag uit te keeren, gelijkstaande aan de door hem op zijn product betaalde goudbelasting.

Daarom zullen de voorwaarden, aan gegadigden voor het zelfstandig prospecteeren in het Lawa gebied te stellen, niet alleen bevatten die, welke doorgaans gesteld worden bij de uitgifte van vergunningen tot onderzoek naar delfstoffen, doch tevens voorschriften inhouden omtrent de wijze, waarop van de verkregen resultaten mededeeling moet worden gedaan en tevens maatregelen worden genomen om aan den eventueelen ontdekker zijne vondsten zoodanig te verzekeren, dat bij lateren afstand in concessie geene moeielijkheden kunnen ontstaan tusschen dicht bij elkaar voorkomende goudzoekers.

De termijn tot ultimo 1908 wordt voldoende geacht om aan dit stelsel van onderzoek, waarbij de onderzoekers zullen kunnen beschikken over gegevens, welke hen van wege den dienst der Mijnexploratie van Gouvernementswege zullen worden verstrekt de gelegenheid te schenken van de deugdelijkheid van dit stelsel te doen blijken.

Ten slotte is nog eene bepaling opgenomen om bestaande ondernemingen, die een niet-ontgonnen deel van hun concessieterrein, alsnog op de bijzonder gunstige voorwaarden hierboven vermeld wenschen te prospecteeren, daartoe in de gelegenheid

te stellen met vrijstelling van de concessie-rechten van dat deel.

Een verzoek van deze strekking is den Gouverneur gedaan door de Compagnie des mines d'or de la Guyane hollandaise die aanvankelijk een oppervlak van 69984 H. A. daarna van 34368 H. A. in concessie gehad heeft, terwijl werkelijke ontginning gedurende al dien tijd van haar bestaan zich heeft bepaald tot een oppervlak van ongeveer 10000 H.A. Gedurende al dien tijd is over het meerdere van hare concessie eene jaarlijksche retributie aan de Koloniale Kas toegevloeid, waarvoor de Maatschappij echter geene waarde aan delfstoffen terug ontving. De finantieele uitkomsten der onderneming, die vanaf 1902, na vermindering van het oorspronkelijk kapitaal met een millioen francs, slechts een dividend van 5 % aan de aandeelhouders kon uitkeeren, liet een behoorlijk onderzoek van de niet in bewerking zijnde gedeelten der concessie niet toe. De Maatschappij wenscht thans zulk een onderzoek te ondernemen, waartoe het uitgewerkt raken der thans in bewerking zijnde afzettingen haar meer en meer dwingt. Zij wenscht thans de wetenschap te erlangen of die onbewerkte gedeelten, waarvoor zij tot heden eene retributie van *f* 0.50 per H. A. betaalt, kans geven op de voortzetting van haar bedrijf om ze in het tegengestelde geval te verwerpen.

Zij zal tot zulk een onderzoek kunnen overgaan wanneer zij ontlast wordt van de betaling der retributie over die gedeelten, welke zij wenscht te onderzoeken en de Gouverneur meent eene tegemoetkoming aan deze wenschen te mogen aanbevelen, vooral als in aanmerking genomen wordt, dat de maatschappij reeds belangrijke baten aan de Koloniale Kas heeft afgeworpen en het geldelijk belang der kolonie meer gebaat is bij haar voortbestaan dan bij eene inkrimping van haar bedrijf, mits ook aan de andere concessies in het hierbedoeld gebied gelegen, hetzelfde voorrecht geschonken wordt.

Naar aanleiding van deze Ontwerp-verordening werd door een 77 tal z.g. klein-industrieelen een verzoekschrift aan de Koloniale Staten ingediend, waarin zij verklaren het een en ander in de Ontwerp-verordening niet te kunnen onderschrijven, daar die voorwaarden voor den kleinen man bezwarend zijn en verzoeken

„het navolgende te willen in overweging nemen en in die verordening zooveel mogelijk te willen belichamen:"

1. Vrij onderzoek op domeingrond over de geheele kolonie in dien zin dat geene retributie geeischt wordt en het onderzoek plaats vinden kan zonder opgave van een bepaald aantal H.A. met bepaling echter dat de onderzoeker bij succes zijn terrein zelf zal moeten afbakenen, door het stellen van vier palen, verkrijgbaar bij het gouvernement tegen betaling van eene geringe som.

Dat terrein zal een maximum oppervlak hebben van 36 H.A. t.w. 200 M. in de breedte langs de ontdekte kreek gemeten en 1800 M. in de diepte.

Verder vragen zij dat vergunning verleend worde aan particulieren om in die streken magazijnen van levensmiddelen op te zetten, waar onderzoekers en ontginners hun kost kunnen betrekken desnoods in ruil met goud, ten einde den kleinen man te steunen bij dit onderzoek.

2. Vrijstelling van indiening der stukken, welke volgens de goudverordening geeischt worden bij aanvraag van terreinen voor onderzoek naar delfstoffen en

3. afschaffing van retributie en instede daarvan heffing van eene betaling van *f* 5. ineens te storten voor het recht tot vrij onderzoek gedurende één jaar onder gehoudenheid, dat de onderzoeker bij ontdekking van goud binnen het jaar de concessie van het door hem op het terrein afgebakend perceel zal moeten aanvragen.

Ten slotte verzoeken zij dat in het belang van het klein-bedrijf de uitgifte der terreinen geprospecteerd door de Mijn-exploratie van gouvernementswege in de Lawa, alsmede die der Maatschappij Suriname niet zal plaats hebben volgens de ontwerp-verordening, maar dat deze terreinen opengesteld zullen worden voor een ieder om daarvan naar keuze 200 M. in de breedte en 1800 M. in de diepte te nemen, tegen eene heffing van 15 % van het gevonden goud.

Genoemde ontwerp-verordening is door de Koloniale Staten aangenomen overeenkomstig het oorspronkelijk ontwerp.

Gelukkig is het voor de ontwikkeling der goud-industrie en

in het algemeen belang der Kolonie, dat door Bestuur en Staten het oor niet geleend werd aan gemeld verzoekschrift.

De groote producties, verkregen door het z.g. klein-bedrijf in de laatste jaren, hebben zulk een indruk gemaakt, dat geheel en al uit het oog verloren werd, dat deze verkregen werden in kreken, welke niet meer met voordeel konden ontgonnen worden door het groot-bedrijf, doch alleen door hen, die geringe kosten hadden bij de bewerking daarvan en dat dientengevolge binnen een niet te ver verwijderd tijdstip ook voor het klein-bedrijf het kritieke moment zal aanbreken, dat deze kreken door hen niet meer met voordeel kunnen bewerkt worden.

Het gevolg daarvan zal natuurlijk eene daling van de goudproductie zijn, zonder hoop op eene nieuwe stijging indien niet op onderzoek naar ondoorzochte streken wordt uitgegaan en deze onderzoekingen geene gunstige resultaten opleveren.

Aan deze onderzoekingen wordt tot heden toe niets gedaan, om reden dat het aan de z.g. klein-industriëelen ontbreekt aan de noodige fondsen, om de verliezen te kunnen dragen, welke in den eersten tijd het natuurlijke gevolg zijn van dergelijke onderzoekingen; ook ontbreekt hun ten eenenmale de noodige ontwikkeling, om te trachten door nieuwe of verbeterde methodes van werken te geraken tot gunstigere resultaten bij de bewerking.

Wordt verder de geschiedenis van dat bedrijf nagegaan bij onze Westelijke en Oostelijke naburen, dan blijkt, dat het zich in beide koloniën vroeger heeft kunnen ontwikkelen dan bij ons. De wetgeving in Britsch Guyana maakte het den goudzoeker gemakkelijk om op eigen risico op domeingrond naar goud te zoeken, in den zin als door de onderteekenaars van bovengenoemd verzoekschrift aan de Koloniale Staten wordt gevraagd.

De wetgeving van Fransch Guyana heeft veel overeenkomst met de onze, doch de ontwikkeling van het klein-bedrijf heeft aldaar plaats gehad trots de belemmeringen der wet, ten gevolge van den sterken drang, uitgeoefend door het grootste deel der bevolking dat bij dat bedrijf betrokken is [1]).

Doch wat zijn de gevolgen daarvan? Dat thans in beide

1) Op eene bevolking van ± 30000 zielen ± 8000.

koloniën zeer duidelijke teekenen waar te nemen zijn, dat op den duur deze wijze van ontginning geene behoorlijke basis levert en dat men thans overhelt naar het gevoelen dat slechts het kapitaal in deze helpen kan.

En dit kan slechts, door het groot bedrijf aangebracht worden; erkend moet echter dat dit bedrijf, trots de vele hulpmiddelen, welke het ten dienste stonden, noch bij onze naburen, noch bij ons op eenig resultaat van beteekenis kan wijzen.

Deze mislukking is bij ons als uit dit overzicht blijkt, toe te schrijven:

1. aan over-kapitalisatie der ondernemingen, ten gevolge van den inbreng der concessies voor aanzienlijk hooge bedragen en
2. aan ondeskundige leiding. Machineriën, welke in andere goudlanden met succes gewerkt hadden, werden aangevoerd, zonder dat zij, die de leiding in handen hadden, zich overtuigd hadden of de formatie van dit land overeenkomstig was aan die der genoemde goudlanden.

Het gevolg er van is dan ook geweest, dat toen deze machineriën met groote kosten ten gevolge van het moeilijk transport ter plaatse waren aangebracht en opgezet, ze geheel en al ongeschikt bleken te zijn voor de bewerking van den grond.

Zoo werden ook kwartsmolens met groote capaciteit aangevoerd, terwijl later bleek, dat ter plaatse geen voldoende voorraad aan kwarts was, ter voeding van deze molens voor slechts eene maand.

Het invoeren dezer molens en machines zonder reden en wetenschap gedaan, gaf grond aan het gerucht, dat de leiders dier ondernemingen over het algemeen meestendeels finantieel betrokken waren bij den aankoop hiervan.

Het is aan geen twijfel onderhevig — wanneer verscheidene dezer placers met een voldoend werkkapitaal onder goede deskundige leiding gesteld worden en de leiders eerst trachten zich op de hoogte te stellen, welke machines aan onze formatie geeigend zijn — dat deze placers na eenige proefnemingen, nog blijken zullen een succes te zijn en de kolonie dan eene blijvende industrie zal krijgen, hetgeen gedurende de ruim dertig jaren, dat de goud-industrie in de drie Guyana's bestaat, nog niet gelukt is.

Ik eindig dit overzicht met de verwachting uit te spreken, dat het groot-bedrijf zooveel mogelijk gesteund zal worden, daar daarvan te verwachten is eene ontwikkeling van de goud-industrie, die gunstig zal kunnen terugwerken op den economischen toestand der kolonie, omdat het groot-bedrijf alleen in staat is, de kapitalen en de benoodigde intellectueele krachten, ter bereiking van dat doel aan te brengen, terwijl van het klein-bedrijf — welke gunstige uitkomsten het voor enkelen ook moge hebben — niet te verwachten is, dat het ooit in gelijke mate tot verbetering van den economischen toestand der kolonie zal kunnen leiden.

Overzicht van de oppervlakten in concessie tot ontginning van delfstoffen en van de goudproducties, gesplitst naar de riviergebieden.

Jaar.	Saramacca.		Suriname.		Marowijne.		Lawa.		De geheele Kolonie.	
	K.G.	K.M².	K.G.	K.M².	K.G.	K.M².	K.G.	K.M².	K.G.	K.M².
1875	—	--	—	50	—	500	Het Lawa-gebied werd tot 1893 niet afzonderlijk behandeld, doch begrepen onder dat der Marowijne.	—	—	550
1876	—	40	—	775	—	1250		—	38	2065
1877	—	135	—	1100	—	440		—	214	1675
1878	—	285	—	1250	—	350		—	300	1885
1879	—	1165	—	1200	—	1000		—	475	3365
1880	372	1715	166	1300	142	1350		—	680	4365
1881	200	900	169	2800	119	1560		—	488	5260
1882	111	1085	218	2885	138	1900		—	467	5870
1883	94	915	575	2650	74	915		—	743	4480
1884	120	1050	578	2560	58	710		—	756	4320
1885	56	835	667	2885	23	315		—	746	4035
1886	39	760	642	2765	34	635		—	715	4160
1887	49	715	735	1950	74	650		—	858	3315
1888	95	725	472	1765	21	860		—	588	3350
1889	163	1250	448	2950	35	1110		—	646	5310
1890	184	575	542	1565	87	325		—	813	2465
1891	172	465	365	1210	50	265		—	587	1940
1892	135	465	475	1240	210	1400		—	820	3105
1893	106	375	482	885	91	210	189	1065	868	2535
1894	143	550	414	1135	77	225	143	900	777	2810
1895	169	350	363	1265	98	185	129	860	759	2660
1896	152	400	416	1540	86	200	190	2000	844	4140
1897	135	1360	437	1360	83	250	249	915	904	3885
1898	121	810	440	1635	78	185	227	410	866	3040
1899	132	1400	400	1840	70	225	292	415	894	3880
1900	150	1250	360	1540	68	250	300	435	878	3475
1901	119	1000	255	1500	98	290	370	460	842	3250
1902	90	825	231	1415	18	475	250	550	589	3265
1903	149	800	245	1425	56	350	234	475	684	3050
1904	143	665	295	1335	133	350	233	425	804	2775
1905	216	550	415	1165	185	350	253	385	1069	2450
1906	275	465	406	1335	280	425	227	375	1188	2600
1907	162	—	479	—	231	—	232	—	1104	4087

REGISTER.

LITERATUUR.

I. WOLBERS: Geschiedenis van Suriname. 1861.

B. C. VAN DEN ENDE: Oud en Nieuw over Suriname's verleden en toekomst. 1875.

C. BARRINGTON BROWN: Camp and Canoe life in British Guiana. 1877.

M. DE LA BOUGLISE: Les placers de la Guyane Française. 1874.

W. G. WAERS: The prospects of goldmining in Venezuela.

K. MARTIN: Bericht über eine Reise nach Niederländisch West-Indien und darauf gegründete Studien. 1888.

E. D. LEVAT: Guide patrique pour la recherche et l'exploitation de l'or en Guyane française. 1898.

G. C. DU BOIS: Geologische bergmännische Skizzen aus Surinam. 1901.

C. J. VAN LOON: Rapport over de exploratie van het Lawagebied. 1904.

West-Indië: Bijdragen tot de bevordering van de kennis der Nederlandsch West-Indische Koloniën, 1e en 2e deel. 1856 en 1858.

L. A. BAKHUIS: Verslag over de Coppename-expeditie. 1902.

Dr. H. VAN CAPELLE: De binnenlanden van het district Nickerie. 1903.

A. J. VAN STOCKUM: Verslag over de Saramacca-expeditie. 1904.

A. FRANSSEN HERDERSCHEE: Verslag over de Gonini-expeditie. 1905.

Idem: Verslag over de Tapanahony-expeditie. 1905.

Rapports de la „Compagnie des Mines d'or de la Guyane Hollandaise 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906.

Jaarverslagen der Maatschappij „Suriname" 1898, 1899, 1900, 1901.

Idem van de Guyana Goud Placer Maatschappij 1899, 1900, 1901 en 1902.

Idem der Maatschappij Granplacer 1900, 1901 en 1902.
Idem der Goudexploitatie-onderneming L. & F. DE JONG 1896, 1897, 1898 en 1899.
Handelingen der Koloniale Staten van 1882/1883 tot en met 1905/1906.
Koloniale Verslagen van 1866 tot en met 1907.
Nieuwsblad „De West-Indiër" van 1867 tot en met 1897.
Idem „Onze West" van 1898 tot en met 1907.
Rapport betreffende het klein-bedrijf in de goud-industrie van de kolonie Suriname.
Het heden en de toekomst der kolonie Suriname door J. A. DE GELDER. 1903.
Staats-Goud-Exploitatie en Boschexploratie in Suriname door J. A. DE GELDER. 1905.
H. VAN CAPELLE: Over de brochure DE GELDER overgedrukt uit de Indische Mercuur van 16 Februari 1904.
H. KIRKE: Twenty five years in British Guiana 1898.
Jhr. J. C. VAN REIGERSBERG VERSLUIJS: Aanteekeningen betreffende spoorwegaanleg in Suriname, overdruk uit de „Ingenieur" 1908.

56° 55° 54° 53° 52°

TERREINEN WAAR RIJKE DEPOSITS GEVONDEN ZIJN

Schaal 1 à 4000000

